

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΡΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ

ΚΑΤΑ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ
ΤΟΥ 1821-1828

συμπεριλαμβάνουσα και την ἄχρι τῶν ἡμερῶν μας δρασὶν της,
ὕπὸ ἐθνικὴν, πολιτικὴν, καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν,
καὶ συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει αὐθεντικῶν
ἱστορικῶν ἐγγράφων.

ΥΠΟ
ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΠΑΝΑ

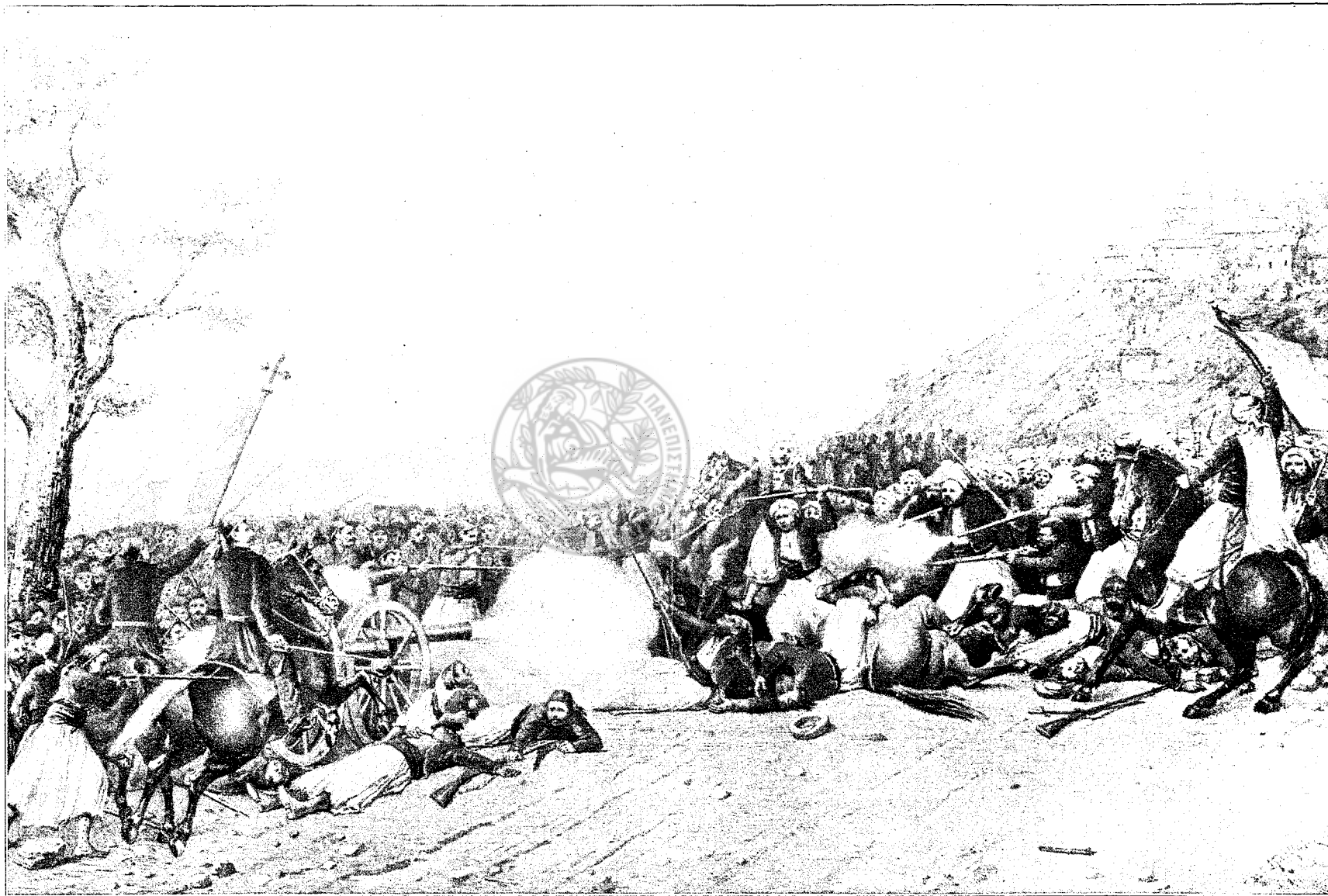
(ΜΕΤΑ 9 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
Ὁδὸς Σοφοκλέους, Στοιὰ Πάμπου
1903

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

Τοπ. «Κορία», 4739

Η ΕΝ ΛΑΛΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ

ΑΡΧΗΓΟΙ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ — ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΕΤΑΞΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΝΑΣ — ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΦΩΚΑΣ

1821

CAMPAGNE DES CEPHALLÈNES A LALA

CHEFS: CONSTANTIN MÉTAXAS — ANDRÉ MÉTAXAS
EVANGÈLE PANAS — GÉRASIME PHOCAS

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΡΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ

(ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΝΑ)

ΚΑΤΑ

ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ
ΤΟΥ 1821-1828

συμπεριλαμβάνουσα καὶ τὴν ἄχρι τῶν ἡμερῶν μας δρασίαν της,
ὑπὸ ἐθνικὴν, πολιτικὴν, καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν,
καὶ συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει αὐθεντικῶν
ἱστορικῶν ἐγγράφων.

ΥΠΟ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΠΑΝΑ

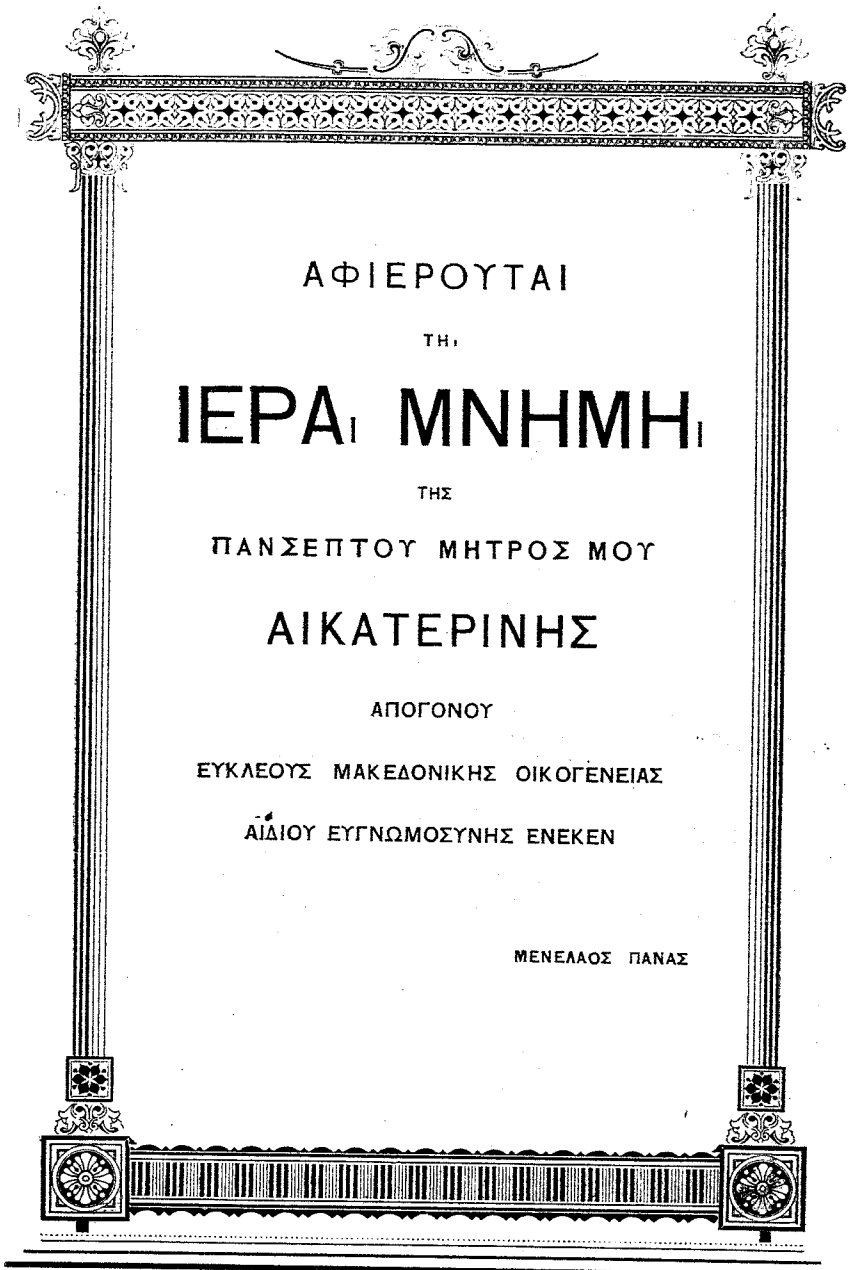
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
Ὁδὸς Σοφοκλέους, Στὰ Πάππου
1903

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει ἐνταῦθα μὲν τὴν ὑπογραφήν τοῦ
ἐκπονήσαντος, ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου δὲ τὴν σφραγίδα αὐτοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

110787

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΤΗ,

ΙΕΡΑ ΜΝΗΜΗ,

ΤΗΣ

ΠΑΝΣΕΠΤΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

ΑΠΟΓΟΝΟΥ

ΕΥΚΛΕΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΪΔΙΟΥ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΠΑΝΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΟΝΗΣΑΝΤΟΣ

Εὐγνωμοσύνης ἐλάχιστον φόρον ἀποτίοντες — πρὸς τοὺς μεγαλουργοὺς ἐκείνους τοῦ 21 προγόνους ἡμῶν, οἵτινες ὀλίγιστοι ὄντες, ἐπάλαισαν ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἑπταετίαν ἐνδόξως καὶ νικηφόρως κατ' ἀπειραγίδμων βαρβαρικῶν στιφῶν, μὴ φεισθέντες μήτε χρημάτων μηδ' αἵματος χάριν τῆς ἐκ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθερώσεως τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας, οὔσης ἐλαχιστομόριον τῆς ὑπὸ δουλείαν ἔτι στενούσης Ἑλληνίδος γῆς, — προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς παρούσης ἱστορικῆς Μονογραφίας, δι' ἧς ἀνάσφύρεται μία ἔτι ἀκτινοβόλος πτυχή τῆς τηλαυγοῦς ἐκείνης Ἐποποιΐας, ἣτις εἶχε συγκλονίσῃ σύμπασαν τὴν Οἰκουμένην.

Ἡ παροῦσα Μονογραφία ἀφορᾷ τὴν ἐν γένει δρασιν τῆς οἰκογενείας Πανᾶ κατὰ τὸν Ἰερὸν ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀγῶνα τοῦ 1821—1828, καὶ ἰδίως τοῦ ἡμετέρου πάππου Ἡλία Π. Πανᾶ καὶ ἐξεπονήθη ἐπὶ τῇ βάσει σωρείας ὅλης ἱστορικῶν ἐγγράφων εὗρισκομένων εἰς χεῖράς μας.

Δύναται δὲ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς συμβολὴ παντὶ ἀμερολήπτῳ ἱστοριοδίφῃ ἐν τῷ μέλλοντι.

Λέγομεν δὲ «ἀμερολήπτῳ», καθόσον ἀναδιφήσαντες ἐπισταμένως ἀπάσας τὰς μέχρι τοῦδε συγγραφείσας ἱστο-

ε'

ρίας, ιστορ. δοκίμια κτλ. τὰς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανά-
στασιν πραγματευομένας, εὗρομεν ὅτι—πλὴν ἐλαχίστων
ἐξαιρέσεων—πᾶσαι σχεδόν, τηροῦσιν ἐπίμονον καὶ ἐντε-
λὼς ἀκατανόητον, σιγὴν ἰσχύος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς, παρὰ
τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας Πανᾶ, προσενεχθείσας τῇ Πα-
τρίδι πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας.

Ἔργαρον ἐν Ἀθήναις, τῇ 24 Νοεμβρίου 1904.

Ὁ ἐκπονήσας

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΙΛΤ. ΠΑΝΑΣ

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΠΑΝΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΠΑΡΤΙΑ,
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΝΩ ΛΙΒΑΘΟΥΣ,
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΡΑΝΑΙΑΣ,
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΟΝΤΑ ΠΑΝΤΟΙΟΤΡΟΠΩΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ
ΤΟΥ 1821-1828.

ΗΛΙΑΣ Π. ΠΑΝΑΣ
ΔΑΝΙΗΛ ΠΑΝΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΝΑΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΑΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΜΑΡΙΝΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΑΣ
ΠΑΝΑΓΗΣ ΠΑΝΑΣ

ΜΑΧΑΙ, ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΙ, ΕΦΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΙ

ΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΣΧΟΝ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ

1821-1828

ΑΜΥΝΕΣΘΑΙ

- Α' Μάχη τοῦ Λάλα τῷ 1821.
Β' Πολιορκία τῆς Πύλου 1821.
Γ' Πολιορκία Τριπόλεως 1821.
Δ' Ἐφόδος α' Ναυπλίου 1821—1822.
Ε' Ἐκστρατεία Μεθολογγίου 1822.
ΣΤ' Ἐκστρατεία τῆς Σπλάντζας.
Ζ' Μάχη τοῦ Κομποτίου 1822.
Η' Μάχη τῆς Πλάκας 1822.
Θ' Μάχη τοῦ Πέτα 4 Ἰουλίου 1822.
Ι' Μάχη τοῦ Ἀετοῦ 9 Αὐγούστου 1822.
ΙΑ' Μάχη Δουτρακίου (νύκτωρ) 1822.
ΙΒ' Πολιορκία α' Μεθολογγίου 1822.
ΙΓ' Μάχη Κεφαλοβρύδου 1822.
ΙΔ' Πολιορκία Παλ. Πατρῶν 1823.
ΙΕ' Ἐκστρατεία Κερνηοβητικῶν 1823.
ΙΣΤ' Ἐκστρατεία Καλυδίων 1823.
ΙΖ' Ἐκστρατεία Λάδης 1823.
ΙΗ' Μάχη τῆς Ἀμπλιανῆς 13 Ἰουλ. 1824.
ΙΘ' Μάχη Νεοκάστρου 1825.
Κ' Μάχη τοῦ Κρεμμυδίου 7 Ἀπριλ. 1825.
ΚΑ' Ἐκστρατεία τῶν Σπετσῶν τῷ 1825.
ΚΒ' Εἰσόδος εἰς Μεθολόγγιον 1 Ἰαν. 1826.
ΚΓ' Ἐξόδος Μεθολογγίου 12 Ἀπριλ. 1826.
ΚΔ' Ἐκστρατεία Ἀθηνῶν 1826.
ΚΕ' Μάχη τοῦ Καματεροῦ 1826.
ΚΣΤ' Διαρκεῖς κατὰ τοῦ Ἰμπραῖμ ἐπιθέσεις ἐν Πελοποννήδῳ 1826 - 28

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ

(ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΝΑ)

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ

ΤΟΥ 1821-1828

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ οἰκογένεια Πανᾶ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν μία ἐκ τῶν εὐκαταστάτων καὶ σημανουσῶν ¹⁾ οἰκογενειῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας, ἀπολαύουσα ἀμερίστου ὑπολήψεως καὶ ἐκτιμήσεως—ἐν τε τῇ ἰδιαίτερᾳ αὐτῆς πατρίδι Κεφαλληνίᾳ καὶ λοιπῇ Ἑλλάδι, ὥς καὶ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ—ἐνεκα τῶν ἀείποτε ἀκμαίων καὶ ἀκραιφνῶν αὐτῆς πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν τῆς θριάμβων.

Οὕσα μία ἐκ τῶν πρωτίστων οἰκογενειῶν τῆς Ἑπτανήσου, αἰτί-νες ἔσπευσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἐκ τῆς Δουλείας ἐξεγερθείσης Μητρὸς Ἑλλάδος, ἐθυσίασεν ἅπασαν τὴν κολοσσιαίαν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κτηματικὴν καὶ χρηματικὴν περιουσίαν τῆς ὥς καὶ πλεῖστα τῶν ἐπιλέκτων αὐτῆς μελῶν ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας τῆς Πατρίδος ἀγῶνος. Πολλὰ δ' αὐτῆς μέλη ὑπῆρξαν κατηχηταὶ παρὰ τῇ Φιλικῇ Ἑταιρίᾳ ²⁾.

Ὅτε ἀπεκεφαλίσθησαν διαταγῇ τοῦ αἰμοδόρου Σουλτάνου Μαχ-

1) Ὅρα τὸ ἰταλιστὶ γεγραμμένον ἔγγραφο ἐν τῷ παραρτήματι τῆς παρούσης Μονογραφίας ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἡ Οἰκογένεια Πανᾶ ἦτον ἤδη ἐγγεγραμμένη ἀπὸ τὸ 1593 εἰς τὸ χρυσῶν βιβλίον τῶν εὐγενῶν τῆς Ἰονίου πολιτείας. — 2) Ὅρα Ἱστορ. Δοκίμιον Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως Ἰω. Φιλήμονος (ἐκδόσεις 1859) Τόμος Α', σελίς 406. Ἀριθμ. 446 — 450.

μούτ, ἐν ἔτει 1811, οἱ δύο ἀδελφοὶ Παναγιώτης καὶ Δημήτριος Μουρούζης ἕνεκα τῆς φιλογενείας των, εὐρίσκοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τοὺς χιλίους πλοιάρχους ἐκ διαφόρων χριστιανικῶν φυλῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Πέτρος Πανᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Παύλου Πανᾶ καὶ Μαρίνου Πανᾶ, οἵτινες ἦσαν ἠγκυροβολημένοι μὲ τὸ πλοῖόν των εἰς τὴν θέσιν Ἀρναούτκιοι παραπλευρώς τῆς οἰκίας Σκαναβῆ.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπεστάλη παρὰ τῶν προκρίτων ὁμογενῶν τῆς Πόλεως ὁ μέγας τότε Μεσίτης Σπυρίδων Χατζῆ-Χρήστου Παππαπάνου εἰς Ἀρναούτκιοι, ὅπως ἀνακινώσῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς Πανᾶ τὴν ἀποκεφάλισιν τῶν δύο ἀδελφῶν Μουρούζη καὶ συγχρόνως ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν των ὑπὲρ τῆς ἐπιλοίπου οἰκογενείας Μουρούζη, καθόσον ὁ Σουλτὰν Μαχμουτ εἶχεν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν ἵνα ἐξορίσῃ καὶ τὸν υἱόν του Κωνσταντῖνον Μουρούζη μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρασίας καὶ νὰ δημεύσῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν των, κινητὴν καὶ ἀκίνητον.

Ἄμα τῷ θλιβερῷ τούτῳ ἀγγέλματι διέταξαν ἀμέσως οἱ ἀδελφοὶ Πανᾶ νὰ ὁπλισθῶσιν εἴκοσι τέσσαρες συμπολιταὶ των Κεφαλλῆνες, οἵτινες ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῇς τοὺς πλοιάρχους Πέτρον καὶ Μαρίνον Πανᾶν εἰσῆλθον οὕτω πάνοπλοι εἰς τὴν λέμβον τοῦ πλοίου των καὶ ἀπῆλθον τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς τὸ Φανάριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνθα κατόκει ἅπασα ἡ οἰκογένεια Μουρούζη.

Ἰδοὺ πῶς ἀναφέρει τὸ ἱστορικὸν ἔγγραφον τὰ τῆς παραλαβῆς καὶ διασώσεως τῆς ἐν λόγῳ ἡγεμονικῆς Οἰκογενείας:

«... τὴν παρέλαβον ἀμέσως μέσα εἰς τὴν λέμβον των καὶ ὅλα »τὰ κινητὰ πλοῦτη των, πολὺτιμα χρήματά των, τζαβαρικά των »καὶ λοιπὰ εἶδη των ἀνεβαίνοντα εἰς μίαν μεγάλην ποσότητα »ἐκατομμυρίων γροσιῶν. Τὴν αὐτὴν νύκτα τὴν μετέφερον ἐντὸς »τοῦ πλοίου των, διερχόμενοι ἀπὸ διάφορα λεγόμενα Κόλια-Καΐκια, »τὰ ὅποια εἶναι ὁπλισμένα καὶ περιφέρονται εἰς τὸ κατάστενον »τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ πᾶσαν ὅπου »ἤθελε συμβῇ ἐγκληματικὴν πράξιν, πλὴν δὲν ἐτόλμησαν νὰ »πλησιάσουν τὴν λέμβον αὐτὴν τῶν Πανάδων, ὅπου καὶ τὴν διατή- »ρησαν ¹⁾ εἴκοσι τέσσαραις ὥραις, ἀλλὰ ἔθεσαν τὸ πλοῖόν των μετὰ »τοῦ ὅλου πληρώματός του ἑτοιμον ἂν ἤθελε νὰ παρουσιασθῇ,

1) Τὴν οἰκογένειαν Μουρούζη.

»ἀνάγκη εἰς πόλεμον καὶ νὰ δοθοῦν εἰς φυγὴν κατὰ τὸν ἄνεμον »ὅπου ἤθελεν φουσησῇ ἂν ἐφυσοῦσε νότιος, νὰ τραβήξουν διὰ τὴν »Μαύρην θάλασσαν, ἂν βορινὸς νὰ τραβήξουν διὰ τὴν ἄσπρην. ¹⁾ »Τὸ πλοῖόν των ἦτο 18 χιλιάδων κοιλῶν φορτίου, εἶχεν 16 πυρο- »βόλα καὶ 65 ναύτας τὸ πλήρωμά του, διότι οὕτως κατὰ τὴν »ῥεποχὴν ἐκείνην ὁπλίζον τὰ πλοῖά των ἕνεκα τοῦ παγκοσμίου »πολέμου καὶ τῆς ἀφρικανικῆς Πειρατείας τὴν ἐπισύσαν ὁμῶς »νύκτα μετέφερον τὴν οἰκογένειαν ταύτην μεθ' ὅλων τῶν εἰδῶν »τῆς εἰς Βουγιούκδερε εἰς τὸ ῥωσικὸν Σεράγιον, ¹⁾ ὅπου ἄλλο »ἦτο πλοῖον ἑτοιμον διὰ Ὀδησσόν. Τὴν ἔλαβε καὶ τὴν μετέφερεν »εἰς Ὀδησσόν. Δι' ὅλας ταύτας τὰς θυσίας καὶ κινδύνους ἡ οἰκο- »γένεια τῶν Πανάδων δὲν ἠθέλησεν οὔτε λεπτόν πρὸς ἀνταμιδὴν »τῆς νὰ λάβῃ, οὔτε ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Μουρουζαίων, ἀλλ' »οὔτε ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς προκρίτους, οἵτινες παρεκάλεσαν τοὺς »Πανάδες νὰ δώσουν τὴν συνδρομὴν των ταύτην....»

Τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς μεγάλης τοῦ 1821 ἐπαναστάσεως ἦτο ν' ἀρχίσῃ αὕτη ἐξ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἂν ἐνὸς μὲν καταπλήξῃ τοὺς ἐχθρούς, ἂν ἑτέρου δὲ ἀναζωπυρήσῃ τό, ἐκ τῶν προγενεστέρων ἀποτυχουσῶν ἀποπειρῶν, πεπτωκὸς θάρρος τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν ᾧ λοιπὸν συνεκεντρώθησαν βαθμηδόν, ἐν Κωνσταντινουπόλει πολλὰ πλοῖα τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν κοινοτήτων, ἐκ προμελέτης, ἵνα ἅμα τῇ προσυμφωνηθέντι συνθήματι συλλάβωσιν ἡ πυρπολήσωσιν ἐξαπίνης τὸν ἐκεῖ ναυλοχοῦντα Τουρκικὸν στόλον, προὔδότη τὸ μελετώμενον κίνημα εἰς τοὺς Τούρκους ὑπὸ τριῶν ἀθλίων, ὀνομαζομένων Διακόνου, Ἀσημακοπούλου καὶ Κουμουτουράκη, καὶ ὥς ἐκ τούτου ἀπῆλθον ὅλα τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἅπρακτα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, διότι ἡ Τουρκία ἐξηγέρθη σύσσωμος, φονευομένων ἀδιακρίτως πάντων τῶν προὔχοντων Ἑλλήνων.

Ὅμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πλοιάρχων ἀπῆλθον καὶ οἱ ἀδελφοὶ Πέτρος, Παῦλος καὶ Μαρίνος Πανᾶς εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των Κεφαλληνίαν, ἵνα προετοιμασθῶσι διὰ τὸ νέον στάδιον τῆς Δόξης καὶ Τιμῆς, ὑπερ ἡνοίγετο ἤδη ἐνώπιόν των.

1) Πρὸς τὸ Αἶγατον. — 2) Πρεσβεῖαν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐν τῷ χρόνῳ προητοιμάζοντο τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Πανᾶ, ὅπως κατέλθωσιν εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα, ὅστις ἤρξατο κατὰ τὴν ἀναπέτασιν — ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ — τῆς Σημαίας ἐν Ἀγίᾳ Λαύρᾳ τὴν 25 Μαρτίου 1821, ἀπέστειλεν ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου ἐκ Καλτεζῶν ¹⁾ τὴν 16 Ἀπριλίου 1821 μίαν προκήρυξιν πρὸς τοὺς Κεφαλλήνας, προσκαλοῦσα αὐτοὺς ὅπως κατέλθωσιν εἰς τὸν Ἀγῶνα.

Δύο ἡμέρας βραδύτερον, ἤτοι τὴν 18 Ἀπριλίου 1821, διεπεραιώθησαν ἐκεῖθεν εἰς Κυλλήνην (Γλαρέντζαν) μέλη τινὰ τῆς οἰκογενείας Πανᾶ, ἐν οἷς καὶ οἱ ἀδελφοὶ Γεράσιμος καὶ Ἡλίας Πανᾶς, ὁ ἐξάδελφός των Εὐαγγέλης ²⁾ Πανᾶς ὃν τότε ἀρχηγός, μεθ' ἑνὸς σώματος ἐκ 290 στρατιωτῶν καὶ ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν 4 τηλεβόλα, ὧν 2 ὀρειχάλκινα καὶ 2 σιδηρᾶ. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν προσέδραμον ἐκ Κεφαλληνίας καὶ οἱ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς καὶ Γεράσιμος Φωκᾶς Βιτόρου· προσέτι δὲ καὶ οἱ Ἀναστάσιος Φωκᾶς καὶ Παναγῆς Φωκᾶς Θεοδωράτοι μετὰ τὸ πλοῖόν των, οἵτινες ἐπλευσαν εἰς Γαλαξειδίον, ἐνθα παρέμενον μετὰ τοῦ στόλου τοῦ Γαλαξειδίου μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου καταστροφῆς τοῦ Γαλαξειδίου καὶ αἰχμαλωσίας τῶν πλοίων των, ὁπότε ἀπῆλθον μετὰ τοῦ πληρώματός των καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ὀδυσσεως. Μαζὺ των ἦσαν καὶ οἱ Γεράσιμος καὶ Ἰωάννης Φωκᾶς Γεωργακκάτοι.

Ἐκ Κυλλήνης μετέβησαν οἱ Γεράσιμος, Ἡλίας καὶ Εὐαγγέλης Πανᾶς μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοὺς σῶμα εἰς τὴν Ἡλείαν, ἐνθα ἐγένοντο ἐνθουσιωδῶς ἀποδεκτοὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συνηγμένων Ἑλλήνων, ὥς ἐκ τοῦ κρισίμου τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ των. Πάραυτα διηυθετήθησαν τὰ τῆς τροφοδοσίας των καὶ ἐτάχθησαν τεχνῖται πρὸς ἐτοιμασίαν τῶν διὰ τὰ τηλεβόλα ἀναγκαιούντων, καθόσον ὡς ναυτικὰ ἦσαν λίαν δυσκίνητα.

1) Κώμη καμένη Ν. Α. τῆς Μεγαλοπόλεως. — 2) Ὅρα Ἱστορ. Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως Σπυρ. Τρικούπη (ἐκδόσις τρίτη 1888) Τόμος Α' σελ. 224.

Γενομένου συμβουλίου ἐξ ἔλων τῶν ἀρχηγῶν Ἡλείας, Καλαθρότων, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, — διότι παρευρίσκετο ἐκεῖ καὶ ἐν σῶμα Ζακυνθίων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Διονυσίου Κατσηλίδας, Καμπανέων καὶ λοιπῶν, οἵτινες ἔλαβον μέρος ὕστερον εἰς τὴν μάχην τοῦ Λάλα, — ἀπεφασίσθη ὅπως ὁρίσθῃ ὡς προσορμητήριον ἅπαντος τοῦ πολεμικοῦ ὕλικου ἡ κωμόπολις Δίβρη, τὰ δὲ σώματα νὰ κατευθυνθῶσι καὶ καταλάβωσιν ἕκαστον τὴν προσδιορισθεῖσαν αὐτῇ θέσιν πρὸς πολιορκίαν τοῦ Λάλα, κατεχομένου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡδὴ ἀντὶ νὰ περιγράψωμεν ἡμεῖς τὴν ἐν λόγῳ μάχην παραθέτομεν τὰ κατ' αὐτὴν ἐκ τοῦ εἰς χεῖράς μας εὕρισκομένου ἀντιγράφου τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ, ὅστις ἀφηγεῖται λεπτομερῶς τὰ κατ' αὐτὴν καθὼς πρωταγωνιστήσας.

Ὁ Ἡλίας Π. Πανᾶς συνέγραψε δύο διεξοδικὰ τεύχη, ἐν οἷς διηγεῖται τὰ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος μέρη, εἰς ἃ ἔλαβε μέρος ἐνεργόν.

Καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου τεύχους θ' ἀρκεσθῶμεν ὅπως μεταφέρωμεν εἰς τὸ παρὸν ἡμῶν ἱστορικὸν δοκίμιον περικοπὰς, τὸ δὲ δεῦτερον τεῦχος — ἐπέχον τόπον πιστοποιητικοῦ — βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐλόκληρον ὑπὸ τὸν τίτλον: «1821—1828».

Ἡ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΛΑΛΑ

«.... Οἱ Ἐπτανήσιοι κατέλαβον τὴν θέσιν τοῦ Ποῦσι, ὅπου ἀνήγειραν τὰ ὀχυρώματά των καὶ ἐτοποθέτησαν τὰ τέσσαρα πυροβόλα των τὴν δὲ πρῶταν ὅπου τοὺς εἶχον φθάσει ἐπικουρίαι ἐκ Πατρῶν, ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς ἐξῆλθεν εἰς ἀντίκρουσιν. Οἱ Λαλαῖοι. Τούρκοι μετὰ τῆς ἐπικουρίας των, ἐπὶ κεφαλῇς ἔλων ἦτον ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς, ἐπέπεσαν λοιπὸν μετὰ πολλὴν ὀρμὴν καὶ μετ' ἐκείνο τὸ τουρκικὸν ἀγέρωχον, κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν ἐπτανησίων λεγομένων φράγγων, ἀλλὰ ἀφοῦ τοὺς ἀφῆσαν νὰ πλησιάσουν ἀρκετὰ καλὰ τοὺς ἀρχισαν διὰ τῶν πυροβόλων καὶ τοῦ ντουφεκίου, ὅπου τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ ὀπισθοχωρήσουν, τέλος πάντων διὰ δεκατέσσαρας ὥρας ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἤκοι· λούθησεν ὁ πόλεμος τρομερὸς καὶ αἱματώδης. Ὅλας τὰς τολμῆς

»ρὰς καὶ ἐπικινδύνους ἐπιθέσεις, ὅπου ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἔκαμε
 »κατὰ τῶν Ἑπτανησίων, δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς σείσῃ ἀπὸ τὴν
 »ὁποῖαν κατεῖχον θέσιν των, τὴν δὲ μεσημβρίαν ἔκαμαν μίαν ἀπελ-
 »πιστικὴν ἐπίθεσιν ὅλον σχεδὸν τὸ Τουρκικὸν σῶμα καὶ τοὺς ἀφή-
 »ρεσε δύο πυροβόλα, τότε οἱ Ἑπτανήσιοι ἀπεφάσισαν καὶ με αὐτὴν
 »τὴν παντελεῖ καταστροφὴν των νὰ τὰ ἀνακτῇσιν ὅπως καὶ ἔγει-
 »ναν, καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι μὲ μεγάλῃ των ζημίαν, ἀλλὰ τὰ ἀνέκτη-
 »σαν καὶ τὰ ἐπανέφεραν εἰς τὰ ὀχυρώματά των, ὅπου τὰ εἶχον
 »τοποθετήσει προηγουμένως. Ἐκτὸς ὅπου ἀνέκτησαν ἐκ νέου τὰ
 »πυροβόλα ὅπου τοὺς εἶχον ἀφαιρέσει οἱ Τούρκοι, ἀλλὰ ὁ Κα-
 »πετὰν Ἀθανάσης ὁ Χέλμης ἔλαβε μὲ μεγάλον κίνδυνον τῆς ζωῆς
 »του τὴν Σημαίαν τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ, ἀνεκτίμητον Σημαίαν, τὴν
 »ὁποῖαν ἐχάρισεν εἰς τὸν Κ. Γεώργιον Σισίνην ἀρχηγὸν τοῦ τόπου.
 »Εἰς τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ὁ Κ. Χέλμης ἐκατακερματίσθη ἀπὸ
 »πληγὰς. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐπληρώθη συγχρόνως τὴν
 »πρωτὴν καὶ ὁ Κ. Ἀνδρέας Μεταξᾶς εἰς τὰς δύο χεῖρας ὡς ἐσκό-
 »πευε καθ' ἑνὸς Τούρκου, τὸν ὅποιον ἀμέσως ἐπεριποιήθησαν καὶ
 »ἔθεσαν εἰς μίαν θέσιν ὀλίγον μακρὰν τῆς μάχης, ὥς οὐ λάθῃ
 »τέλος ἡ μάχη καὶ τὸν μεταφέρουν εἰς Δίδορην ὡς καὶ ἔγεινεν, διότι
 »εἶχον καὶ ἱατρὸν μαζύ, τὸν χειροῦργον τὸν Παππακαλιακούσην.
 »ὀλίγον ἐπληρώθη καὶ ὁ Κ. Εὐαγγέλης Πανᾶς εἰς τὴν κεφαλὴν
 »του, ἀλλὰ ἀσημάντως καὶ ἀκινδύνως, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδιευ-
 »θυνε μέχρι τέλους τὴν μάχην καὶ ἐμψύχωνε μὲ τὸ παράδειγμα
 »τῆς γενναιότητός του καὶ τῆς καρτερίας τοῦς ὑπ' αὐτόν, καὶ μάλι-
 »στα ὁ **Κ. Φωτήλας**, ὅστις παρενρέθη μὲ τὸ σῶμά του ἐκεῖ παρών,
 »ἔγραφεν εἰς τὴν Γερουσίαν ὅτι ὁ νικητὴς καὶ σωτήρας τῆς μάχης
 »ταύτης εἶναι ὁ **Εὐαγγέλης Πανᾶς** καὶ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀνήκει
 »ἡ πρωτοβουλία τῆς καλῆς καὶ ἐνδόξου ἐκβάσεώς της. Ἀποπερα-
 »τωθείσης τῆς μάχης ταύτης, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου οἱ Τούρ-
 »κοι ἐπέστρεψαν κακῶς κακοῦ εἰς τὴν πόλιν των (Ἀλά), διότι
 »εἶχον πλῆθος φονευμένους καὶ πληγωμένους, ὥστε ἀνεστάτωσεν
 »ὄλος ὁ λαὸς γυναῖκες καὶ παιδιὰ, διότι ἠλπίζον ὅτι θὰ φέρουν
 »αἰχμαλώτους τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀντὶ τούτου ἐπέστρεψαν αὐτοὶ
 »εἰς τὰς οἰκίας των καταστρεμμένοι, ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ ἀναχω-
 »ρήσουν τὴν αὐτὴν νύκτα ὡς καὶ ἔγεινεν· τότε καὶ ὁ Ἰσοῦφ Πασ-
 »σᾶς ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀνυπερθέτως εἰς Πάτρας. Οὗτοι
 »λοιπὸν ἔλαβον τὰς οἰκογενείας των καὶ ἀνεχώρησαν, τὴν δὲ

»πρωτὴν, διότι τὴν αὐτὴν νύκτα ἀνεχώρησαν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν
 »ἐλληνικῶν στρατευμάτων, τότε ἀμφοτέρω: οἱ στρατοὶ ἐκυριεύθη-
 »σαν ἀπὸ φόβου ἐνεκα τῆς μεγάλῃς σφαγῆς ὅπου ἔγεινε τὴν
 »ὁποῖαν κατὰ πρώτην φορὰν εἶδον, καὶ ὁ μὲν μετέβη εἰς Πάτρας
 »ὁ δὲ εἰς Δίδορην καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐπαρχίας των. Προχωροῦσης
 »τῆς ἡμέρας ἐπληροφορήθησαν τὰ πλησίον ἐκεῖ χωρὶς ὅτι οἱ Τούρ-
 »κοι διὰ νυκτὸς ἀνεχώρησαν ἅπαντες μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των.
 »Ὁρμησαν ὅθεν καὶ εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἔτι παρήγυ-
 »σαν οἱ Τούρκοι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των τὰ ἐπύρην καὶ ἐπυρπόλησαν
 »καὶ πολλὰς τῶν οἰκιῶν. Οἱ πληγωμένοι, ἀπὸ τὴν Δίδορην, τῶν
 »Ἑπτανησίων μετέβησαν εἰς Καλάμας, οἱ δὲ ὑγίεις μετέβησαν εἰς
 »τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, προσκολληθέντες εἰς τὸν πρίγκιπα
 »Ἰψηλάντην, ὅπου ἦτον ὑπασπιστὴς αὐτοῦ ὁ Κ. Παναγῆς Ὁρφα-
 »νός, ὅπου εὗρισκοντο ἐκεῖ καὶ τινες ἄλλοι Ἑπτανήσιοι ὡς ὁ Διο-
 »νύσιος Ὁρφανός, Δημήτριος Γουζέλης καὶ τινες ἄλλοι....»

Ο Γ. ΣΙΣΙΝΗΣ ΕΞΑΙΡΩΝ ΤΗΝ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ

Πλὴν ὅμως τῶν παρὰ τοῦ Φωτήλα πρὸς τὴν Γερουσίαν ὑπὲρ
 τοῦ Εὐαγγέλη Πανᾶ γραφέντων τότε, ἔτι τινὰ βραδύτερον, κατὰ
 τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν Ἀργεῖ ἐπὶ Κυβερνήτου συγκροτηθείσης Ἑθν.
 Συνελεύσεως, καθ' ἣν ἐρρήθησαν παρὰ τῶν πληρεξουσίων Ἠλείας
 λόγοι τινες κατὰ τῶν Ἑπτανησίων, ἠγέρθη ὁ τότε Πρόεδρος τῆς
 Συνελεύσεως Γεώργιος Σισίνης εἰπὼν εἰς ἀντίκρουσιν τῶν λεχθέντων:

«**Εἰάν, Κύριοι, ἔσῃ ὁ Εὐαγγέλης Πανᾶς**, διὰ τὰς πολλὰς θυσίας
 »καὶ ἐκδουλεύσεις τῆς οἰκογενείας ταύτης πρὸς τὴν Πατρίδα, ἔπρε-
 »πεν αὐτὸς νὰ κατέχη, ἢν κατέχω ἐγὼ ἤδη θέσιν τοῦ Προέδρου
 »τῆς Συνελεύσεως ταύτης».

Καὶ ὁ Γεώργιος Σισίνης ἦτον ὡς γνωστὸν εἰς ἐκ τῶν διασημο-
 τέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Ἐν Τριπόλει παρέμειναν οἱ Γεράσιμος, Ἠλίας καὶ Εὐαγγέλης
 Πανᾶς μέχρι τῆς πτώσεώς της, μεθ' ὃ ἀπῆλθον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν

τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου. Τὴν 4 Δεκεμβρίου 1821, διετάχθη ἡ ἔφοδος κατὰ τοῦ Ναυπλίου κατεχομένου ὑπὸ τῶν Τούρκων· ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῶν ἀρχηγῶν ἀσυμφωνίας, ἐματαιώθη καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπῆλθον αὐθις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου Ὑψηλάντου εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροκορίνθου, καθόσον ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Ναυπλίου ἔμειναν ἕτεροι ὀπλαρχηγοί, οἵτινες εὐρίσκοντο ἐκεῖ ἀπ' ἀρχῆς. Ἐν Κορίνθῳ παρέμειναν μέχρι τῆς ὑπ' αὐτῶν κυριεύσεως τῆς. Ἐν Κορίνθῳ εἶχον ἐνωθῇ οἱ Γεράσιμος, Ἡλίας καὶ Εὐαγγέλης Πανᾶς μετὰ τῶν θείων των Σπυρίδωνος Πανᾶ, Ἰωάννου Πανᾶ καὶ τῶν ἀνεψιῶν των Ν. Κοκκόλη καὶ Δ. Κοκκόλη, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδήγίαν των 170 ἄνδρας.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κορίνθου συνέστη ἐκεῖ ἡ Γερουσία, Πρόεδρος ἣς διωρίσθη ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὡς καὶ Διευθυντῆς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ἡμέρας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κορίνθου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταλήψεώς της, ἡσθένησεν ὁ Ἡλίας Πανᾶς βαρέως ἐκ τῆς ἐπιδημίας λαιμικῆς καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον πρὸς ἱασιν. Μαθὼν τοῦτο ὁ πατήρ του Πέτρος Πανᾶς μετέβη ἐκεῖ πρὸς συνάντησίν του, ἀλλὰ προσέληθεις ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου ἀπέθανεν.

Ἰαθεῖς ἐντελῶς ὁ Ἡλίας Πανᾶς μετέβη ἐκ νέου εἰς Κόρινθον ἐνθα παρέμεινε μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ μέχρι τῆς διὰ Μεσολόγγιον ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ὃν ἠκολούθησαν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Πανᾶ μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ σώμα, τάξαντα ὡς ἀρχηγόν των τὸν Σπυρίδωνα Πανᾶν. Δύο τῶν τηλεβόλων των ἕνεκα τῆς δυσκινήσεώς των, καθόσον ἦσαν τηλεβόλα πλοίου, καὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν ὁδῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σῶμα τοῦ Πανᾶ ἐν Αἰγίῳ. Εἰς τὸ Μεσολόγγιον εὗρεν ὁ Ἡλίας Πανᾶς τὸν ἐξάδελφόν του Δανιὴλ ¹⁾ Πανᾶν ἄρτι ἐξ Ἀγγράφων ἐπανελθόντα μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα.

Ἐν Μεσολογγίῳ ἐγένετο Συμβούλιον, εἰς ὃ ἔλαβον μέρος πάντες οἱ ὀπλαρχηγοὶ καὶ πρόκριτοι, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὡς γενικὸς ἀρχηγός· καθ' ὃ ἀπεφασίσθησαν τὰ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ἀφηγούμενα, ἅτινα ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ

1) Ὅρα «Ἐπιστολὰς καὶ Ἐγγράφα» Ἰω. Θ. Κολοκοτρώνη (ἐκδόσις Χ. Φιλαδέλφειος 1856). Σελίς 370—371.

ἐγγράφου τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλίας Π. Πανᾶ, ἀποθανόντος ἐν Ἀθήναις τὴν 26 Φεβρουαρίου 1869 ¹⁾ μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου τῆς Χωροφυλακῆς ἐν ἀποστρατεία.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΠΕΤΑ

ΚΑΙ Η ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑ ΤΑΥΤΗΣ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

«... Φθάσαντες εἰς Μεσολόγγιον ἔγεινε Συμβούλιον ἐξ ὧν
«τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ προκρίτων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κ. Α. Μαυροκορ-
«δάτου, ὥστε ἀπεφασίσθη νὰ γείνουν δύο ἐκστρατεῖαι· μία διὰ τοῦ
«Πέτα καὶ ἡ ἄλλη διὰ τὴν Σπλάντζαν, ἡ μὲν τοῦ Πέτα νὰ προχω-
«ρήσῃ μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς Πλάκα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Σοῦλι διὰ
«νὰ ἀνοίξῃ δρόμος τοῦ Σουλίου καὶ συγκοινωνοῦσι τὰ δύο στρα-
«τεύματα μετὰ τῆς Πέτας καὶ τῆς λοιπῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Φθά-
«νοντες εἰς Πέτα, ὁ τῆς γραμμῆς στρατὸς διοικούμενος ἀπὸ τὸν
«φιλέλληνα Ταρέλλαν, οἱ φιλέλληνες διοικούμενοι ἀπὸ τὸν φιλέλ-
«ληνα ἐπίσης Δάνιαν, τὸ σῶμα τῶν Πανᾶδων διοικούμενον ἀπὸ τὸν
«Σπυρίδωνα ¹⁾ Πανᾶν, τὸ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης σῶμα διοικούμε-
«νον ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν Γῶγον, τὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Π. Ἰατράκου σῶμα
«καὶ τινα ἄλλα σώματα, διετάχθησαν καὶ ἔμειναν εἰς Πέτα πρὸς
«πολιορκίαν αὐτῆς. Οἱ φιλέλληνες, τὸ τῶν Πανᾶϊων σῶμα καὶ ὁ
«ἀνεψιὸς τοῦ Γῶγου Καπετὰν Βασίλης, διετάχθημεν νὰ τοποθετη-
«θῶμεν εἰς τὴν θέσιν Μπρένιστας ἐπάνω τῆς Ἄρτης διὰ νὰ διακό-
«ψωμεν τὸν Τουρκῶν πᾶσαν συγκοινωνίαν ἀναμεταξὺ Ἄρτης καὶ
«Ἰωαννίνων. Οὕτω καὶ τὸ ἐπραγματοποιήσαμεν. Εἰς τὴν Πλάκαν
«διωρίσθησαν μετὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν σώματά των ὁ Μάρκος Βότσαρης,
«Ἀλέξανδρος Βλαχόπουλος καὶ τινες ἄλλοι ὀπλαρχηγοί· ἀλλὰ
«φθάσαντες εἰς Πλάκαν, δὲν ἐτοποθετήθησαν ὥς εἶναι· συγκεντρω-

1) Ὅρα ἐπικλήδειον ἐν τῇ παραρτήματι.

2) Ὅρα Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐθνους Παπαρηγοπούλου (ἐκδόσις Ἀνέστη Κων-
σταντινίδου 1887) Τόμος Ε' σελ. 768, καὶ Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως
Σπυρ. Τρικούπη (ἐκδόσις τρίτη, 1888) Τόμ. Γ' σελ. 152 στίχ. 6—8 «... ἦσαν
καὶ τινες Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Σπύρον Πανᾶν τὸν ἀριστεύσαντα ἐν τῇ μάχῃ
τοῦ Πέτα....»

« μένοι τὸ ἐν σῶμα πλησίον τοῦ ἐτέρου διὰ τὰ δύνανται νὰ συνυπο-
 « στηρίζωνται. Ἐξερχόμενοι πανστρατιᾷ οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν Ἰωαν-
 « νίνων τοὺς εὗρον εἰς τοιαύτην ἐκτεταμένην ἀπόστασιν, ὥστε τοὺς
 « ἐπετέθησαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξωσαν ἐκ τοῦ πρώτου ὀχυρώματος,
 « κατόπιν τοὺς ἐξωσαν ἀπ' ὅλα διαδοχικῶς, μάλιστα εἶναι βέβαιον,
 « ὅτι πρῶτος ὅπου ἔδωκεν εἰς φυγὴν ἦτον ὁ Κ. Ἀλέξιος Βλαχό-
 « πούλος. Αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις ὅπου τοὺς ἐπετέθησαν πεζοὶ καὶ
 « οἱ ἵπποι συμποσύντο εἰς ἐννέα χιλιάδαις τοὺς ἔφεραν λοιπὸν
 « κυνήγι· ἔως ἔξω τῆς Ἄρτας. Οἱ μὲν Μάρκος Βότσαρης καὶ λοιποὶ
 « ἀπέρασαν τὸ ποτάμι τῆς Ἄρτας, οἱ δὲ Τούρκοι ἐτοποθετήθησαν
 « ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἄρτας, ὥστε ἀμέσως μετὰ δύο ἡμέρας ἀπε-
 « φάσισαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Πέτα· ὁ Μάρκος
 « Βότσαρης ὅμως ἀπέρασε τὸν ποταμόν, εἰδοποίησεν ἡμᾶς τοὺς
 « διαμένοντας εἰς Μπρένιστα τὸ συμβᾶν τοῦτο, καὶ νὰ ἀπεράσωμεν
 « καὶ ἡμεῖς ἀφίοντες τὴν θέσιν ἐκείνην καὶ νὰ ὑπάγωμεν πρὸς ἀν-
 « τάμωσίν του. Οὕτως ἐπράξαμεν, ἅμα ἐλάδομεν τὴν εἰδησιν αὐτήν.
 « παραχρῆμα ἐπήγαμεν πρὸς ἀντάμωσίν του, ὅθεν ἀνταμωθέντες
 « ἔγεινεν Συμβούλιον καὶ ἀπεφασίσθησαν τὸ σῶμα τῶν Πανάδων,
 « τὸ τοῦ Κ. Βασιλείου ἀνεψιοῦ τοῦ Γώγου καὶ τινες ἄλλοι νὰ
 « τοποθετηθῶμεν εἰς μίαν θέσιν τοῦ ποταμοῦ διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν
 « τὸν Τουρκικὸν στρατὸν νὰ μᾶς πᾶρῃ τὰ ὅπισθεν τοῦ ἐν Πέτα το-
 « ποθετημένου Ἑλλήν. στρατοῦ, οἱ δὲ φιλέλληνες νὰ μεταδοῦν καὶ
 « τοποθετηθοῦν εἰς Πέτα ἀλλὰ οἱ φιλέλληνες δὲν παρεδέχθησαν
 « τοῦτο, διότι ἤθελον νὰ εἰδίσκωνται πάντοτε τοποθετημένοι μετὰ
 « τῶν Κεφαλλήνων καὶ ὡς ἐκ τούτου διετάχθη νὰ καθέξῃ τὴν θέσιν
 « αὐτὴν ὁ Δῆμος Τζέλιος, καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν φιλελλήνων μετέβη-
 « μεν εἰς Πέτα, ὅπου ἔφθασαν ἐκεῖ περὶ τὰς 9 ἡ ὥρα μ. μ. καὶ
 « ἐτοποθετήθημεν οἱ μὲν φιλέλληνες εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ τακτικοῦ
 « στρατοῦ, ἡμεῖς δὲ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῶν φιλελλήνων εἰς τὴν οὐρᾶν,
 « ἔχοντες μέτωπον τὴν Ἄρταν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐστρατοπέ-
 « δευσαν καὶ οἱ Τούρκοι ἐκτὸς τῆς Ἄρτας, καὶ τὴν πρωΐαν πρὶν
 « τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μᾶς ἐπετέθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ
 « μ' ὅλον ὅπου δὲν εἶχαμεν τὸν ὀλικὸν καιρὸν νὰ τελειοποιήσωμεν
 « τὰ ὀχυρώματά μας, ἀντέστημεν τὰ τρία αὐτὰ σώματα κατὰ τῶν
 « Τούρκων μ' ὅλον ὅπου εἶχον ἐπιπέσῃ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ
 « ἐπάνω μας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς κλονίσουν ἐκ τῆς θέσεώς
 « μας μετὰ τοιαύτην πολυῶρον πεισματώδη μάχην. Ἐκεῖ ὅμως

« ὅπου ἐλέγχμαεν ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν νὰ δώσουν εἰς φυγὴν καὶ
 « νὰ τοὺς κυνηγήσωμεν μέχρι τῆς Ἄρτας, μᾶς παρουσιάσθησαν οἱ
 « Τούρκοι ἀπὸ τὰ ὀπίσθια. Καὶ ἰδοὺ ὁ Τζέλιος ἐκεῖνος ὁ ἀτρόμητος
 « ἤρως εἰς τὴν θέσιν ὅπου εἶχε διορισθῇ τοῦ ποταμοῦ. Οἱ Τούρκοι
 « ὄρμησαν καὶ ἀπέρασαν, ἀλλὰ αὐτὸς τοὺς ἀντέκρουσε μὲ τόσῃν
 « ὀρμῇ, ὥστε ἐφονεύθησαν πλεῖστοι Τούρκοι καὶ τοὺς ἐπῆρεν καὶ
 « πολλὰ πράγματά των. ἀναμεταξὺ αὐτῶν τοὺς ἐπῆρεν καὶ τὸν
 « ἵππον καὶ τὸν ἡμίονον τοῦ Μάρκου Βότσαρη, τοὺς ὁποίους τοῦ
 « εἶχον πάραι εἰς τὴν Πλάκα εἰς τὴν μάχην ἐκείνην πρὸ δύο τρεῖς
 « ἡμέρας καὶ μὲ ὅλα του τὰ εἶδη, διατάκτικα καὶ λοιπὰ καὶ τέλος
 « πάντων ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὅπου ἐχάλασεν ὁ Δῆμος Τζέλιος καὶ
 « τοὺς ὁποίους ἔδωκεν μὲ μεγάλην του τόλμην εἰς τὸν ποταμόν, 40
 « ἢ 50 Τούρκοι ἀπὸ αὐτοὺς καταδιωκόμενοι ἐξέφυγον τὴν προσοχὴν
 « τοῦ Δῆμου Τζελίου καὶ εὗρέθησαν ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ
 « Ἀλεξίου Βλαχοπούλου, ὅστις βλέποντάς τους χωρὶς νὰ γνωρίζῃ
 « ὅτι οἱ Τούρκοι καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὸν Δῆμον Τζέλιον, ἔδωκεν
 « εἰς φυγὴν καὶ οὕτω ἄφησε τὰ ὀπίσθιά μας ἐλεύθερα ὅπου ἀπὸ
 « ἐκεῖ μᾶς ἐμδύχαν καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ τότε εὗρέθημεν ἐκτεθει-
 « μένοι μεταξὺ δύο πυρῶν. Τέλος πάντων οἱ Τούρκοι ἐλεηλατοῦσαν
 « τὸ χωρίον Πέτα καὶ ἡμεῖς ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπολεμούσαμεν μακρινῶς
 « μὲ τοὺς ἔχοντας κατὰ μέτωπόν μας τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων
 « τότε διετάχθημεν νὰ ὑποχωρήσωμεν ὅπου καὶ ἀμέσως ἐθέσαμεν
 « τὴν διαταγὴν ταύτην εἰς ἐνέργειαν, ἀλλὰ δὲν εἶχομεν ἄλλοῦ νὰ
 « καταφύγωμεν παρὰ ἐντὸς τοῦ χωρίου νὰ εἰσέλθωμεν καὶ νὰ δια-
 « σχίσωμεν αὐτὰ τὰ σίφη τῶν Τούρκων μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας
 « καὶ ὅσοι ζήσουν, διότι ὅλον τὸ ἱππικὸν ἦτον τοποθετημένον πε-
 « ρίπου τῶν 1500 ἵππων, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ χωρίου ἂν κατέ-
 « θωμεν εἰς τὸ ἐπίπεδον νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν, ὥστε νὰ μᾶς καταστρέ-
 « ψουν πάντας· ἔπειτα ὅμως ἀπὸ μίαν μεγάλην συμπλοκὴν ὅπου
 « μέχρι χειρῶν ἐπάσθημεν, τοὺς διεσχίσσαμεν καὶ ἐσώθημεν τινές
 « πληγωμένοι καὶ ὕγιεις πλησίον τῆς βρύσης εἰς τὸ ἐπάνω μέρος
 « τοῦ χωρίου, διότι εἶδομεν καὶ τὸν στρατηγὸν Νόρμανν πληγωμέ-
 « νον εἰς τὸ στήθος, τὸν ὁποῖον ἵππεύσαμεν εἰς τὸν ἵππον του καὶ
 « τὸν παρελάβαμεν μαζὺ μας. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἀφηρέσα-
 « μεν καὶ τὰς σημαίας μας τὰς ὁποίας μᾶς εἶχον ἀφαιρέσῃ πρὸ
 « ὀλίγων ὥρων οἱ Τούρκοι ὅπου εἶχον φονευθῇ οἱ σημανιοφόροι
 « μας, ὁ ἐστὶν τοῦ σώματος τοῦ Πανᾶ, καὶ τὰς δύο πρώτας τὰς

»ἐπεστρέψαμεν εἰς τὰ σώματά των. Φθάσαντες εἰς μίαν θέσιν ὡς
 »ἔγγιστα 20' λεπτά μακρὰν τοῦ χωρίου, ἐστάθη ὁ Καπ. Γῶγος.
 »ὅστις ἀντετάχθη τῶν Τούρκων, καὶ φθάσαντες καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ
 »ὠχυρώθημεν καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ Τούρκοι δὲν ἐπροχώρουν περισ-
 »σότερον καὶ ἐπρόφθασαν ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ τινες ἄλλοι συν-
 »τρόφοι ὅπου μᾶς ἔλειπον καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεχωρήσαμεν μετὰ
 »μισῆς ὥρας ὁδοιπορίαν εὑρομεν καὶ τὸν Μάρκον Βότσαρη, ὥστε
 »ἀπὸ ἐκεῖ ἐνωμένοι ὅλοι ὠδεύσαμεν διὰ τὴν Λαγκάδαν καὶ καθ'
 »ὁδὸν εὑρομεν καὶ τὸν Κ. Γ. Βαρνακιώτην μὲ τινὰς τοῦ σώματός
 »του καὶ τὴν πρωΐαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λαγκάδαν, ὅπου εὑρομεν
 »τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ ἐκεῖ ἦτον καὶ ὁ ἰατρός Κ. Τράϊμπας καὶ
 »μᾶς ἐπεσκέφθη ὅλους τοὺς πληγωμένους. Ἀπὸ ἐκεῖ μετέδωκεν
 »εἰς τὸν Ἀράπην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπεράσαμεν εἰς τὸ Ἀγρίνιον ὅπου
 »ἀνεπαύθημεν περὶ τὰς 10 ἡμέρας καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεράσαμεν
 »εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν παρευρέθησαν ἐκ τῶν
 »Πανάδων μὲ τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των σῶμα, ὁ Σπύρος Πανᾶς καὶ
 »ἀρχηγός των, Ἰωάννης¹⁾ Πανᾶς, Γεράσιμος Πανᾶς, Χαράλαμπος
 »Πανᾶς καὶ Ἡλίας Πανᾶς, ὅστις ἐπληρώθη²⁾ εἰς τὴν κεφαλὴν.
 »Εἰς δὲ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Σπλάντζας ἦτον μὲ ἄλλο ὑπὸ τὴν
 »ὁδηγίαν του σῶμα ὁ Δανιὴλ Πανᾶς καὶ Γεράσιμος Φωκᾶς Βιτό-
 »ρου ἐνωμένοι μετὰ τοῦ φονευθέντος Κυριακούλη καὶ οἱ ὅποιοι εἰς
 »τὴν μάχην ταύτην ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους καὶ ἔλαβον μεγάλην
 »ζημίαν, διότι ἀναμεταξὺ τῶν ὅσων ἐφονεύθησαν πλῆθος Τούρκων,
 »ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ ὑπαρχηγός, ὃ ἐστίν, ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος Κε-
 »χαγιάμπεης, τοῦ Ρεσίτ-Πασσᾶ, τοῦ καταστρέψαντος τὸν Ἀλῆ-
 »Πασσᾶν τῆς Ἠπείρου, καὶ ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ εἰς τὴν ἄλω-
 »σιν τῆς Τριπόλεως μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ρεσίτ-Πασσᾶ καὶ
 »ἐλευθερώθη διὰ ἀνταλλαγῆς τοῦ Κώστα Βότσαρη καὶ διακοσίων
 »χιλιᾶδων ταλλήρων.....»

1) Ὅρα Ἰστ. Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (ἐκδόσις 1877) Τόμ. Β', σελ. 148.
 2) Ὅρα Ἰστορ. Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως Σπυρ. Τρικούπη (ἐκδόσις τρίτη, 1888) Τόμ. Β', σελ. 203 στίχ. 25.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΒΟΝΙΤΣΑΝ

Καὶ ἐνταῦθα, ἀντὶ πάσης ἐτέρας ἡμῶν περιγραφῆς παραθέτο-
 μεν ἐν πιστῇ ἀντιγράφῳ τὴν ἑγγράφον ἀφήγησιν τοῦ ἀγωνιστοῦ
 Ἡλίου Π. Πανᾶ.

«... Εἰς Μεσολόγγιον συνέρχονται οἱ ὀπλαρχηγοὶ παρόντος
 »καὶ τοῦ Κ. Μαυροκορδάτου, εἰς Συμβούλιον τί μέλλει γενέσθαι,
 »ὥστε περὶ τὸν Αὐγουστον ἀπεφασίσθη νέα κατὰ τῶν Τούρκων
 »ἐκστρατεία, διότι μὴν ἡμποροῦντες οἱ Τούρκοι νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς
 »τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀπὸ τὸ Μακρυνόρος, διότι ἐκρατεῖτο ἀπὸ
 »τοὺς Ἑλλήνας, ἀπεφάσισαν καὶ ἕκαμαν τέσσαρες ἢ πέντε χιλιά-
 »δες ἀπόδασιν εἰς Λουτράκιον τῆς Βονίτσης διὰ τῶν πλοίων των.
 »Ἐπὶ κεφαλῇς αὐτῶν ἦτον οἱ Πασσάδες Ὁμέρ-Πασσᾶς τῆς Ἠπεί-
 »ρου ἐπονομαζόμενος καὶ Ὁμερβριώνης ὢν καὶ ἀρχηγός τῆς ἐκ-
 »στρατείας ταύτης, ὁ Ἀχμέτ-Ρεσίτ πασσᾶς ὁ ἐπονομασθεὶς μετὰ^{*}
 »ταῦτα εἰς τὰς ἄλλας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας, Κιουταχῆς
 »καὶ Ρούμελης Βαλεσθῆς. Ἐκστρατεύοντες λοιπὸν ἐφθασαν εἰς
 »Κατοῦναν ὅπου ἐτοποθετήθημεν εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς. Ἐφθασαν
 »μετ' ὀλίγον καὶ οἱ λοιποὶ ὀπλαρχηγοὶ Γ. Βαρνακιώτης, Τζόγκας,
 »Γριβαῖοι καὶ τινες ἄλλοι. Ἀπεφασίσθη νὰ τοποθετηθῶμεν εἰς
 »Βέρσοδον, ὀχυρωτέραν θέσιν οὖσαν ἐκείνην, ἐξήρχοντο καὶ οἱ ἐκ
 »τοῦ Λουτρακίου Τούρκοι ἕως Κατούνας καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς, ἀφοῦ
 »ἡμεῖς εἶχομεν ἀναχωρήσει ἀπὸ ἐκεῖ. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τὸ
 »ἐσπέρας τινὲς συντρόφοι τοῦ Τζόγκα εἶχον ὑπάγει εἰς τὰμπέλια
 »τῆς Κατούνας χωρία, ὅθεν τὴν πρωΐαν εἶχον ζωγήσῃ δύο ἀγάδες
 »Ἀλδανούς καὶ ἓναν Εὐρωπαῖον, ὅστις ἦτον ἄλλοτε προγυμναστής
 »τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ, τοὺς ὁποίους ἔφεραν εἰς τὸ στρατόπε-
 »δόν των, ἀφοῦ τοὺς παρουσίασαν εἰς τὸν χώρον τῶν ὀπλαρχηγῶν,
 »τινὲς τοὺς εἶπον νὰ μὴν ἔχουν τινὰ ὑποψίαν διὰ τὴν ζωὴν των. Οἱ
 »δύο οὗτοι ἀγάδες εἶπον, ὅτι δὲν ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν διὰ τὴν
 »ζωὴν των, ἀφοῦ εἶναι εἰς τὸ ἄρτζη¹⁾ τοῦ Καπ. Βαρνακιώτου

1) Δέξιν σημαίνουσα ἄλβανιστὶ καπτανᾶτον.

»τοῦτο ἐφθασεν νὰ πειράξῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Τζόγκα, διότι οἱ
 »σύντροφοί του τοὺς συνέλαβον, καὶ ἀμέσως ἐσηκώθη ἀπὸ τὸν
 »κύκλον τῶν ἀξιωματικῶν καὶ μετέβη εἰς τὴν ἵπτον τοποθετημένους
 »θέσιν μετὰ τὸ σῶμά του, ὅπου διέταξε παραχρῆμα νὰ τοὺς φονεύ-
 »σουν, οὕτω καὶ ἐγένεεν. Ὅλος ὁ λοιπὸς στρατὸς δυσηρεστήθη διὰ
 »τὸ κίνημα τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἦτον καὶ ἐποχὴ νὰ ἐλθωμεν εἰς συγ-
 »κρούσεις, διότι εἶχομεν εἰς τὴν θύραν τὸν ἐχθρόν μας καὶ διεσκα-
 »δάσθη διὰ τῆς φρονήσεως ἢ παρεκτροπῇ αὐτῇ. Ἀπεφασίσθη
 »μετὰ ζήλου νὰ κτυπήσωμεν διὰ νυκτὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λου-
 »τράκιον πρὶν καὶ αὐτοὶ δυναμώσουν, ὥστε ἐθέσαμεν καὶ τὴν
 »πραγματοποιήσιν τῆς ἰδέας ταύτης. Ὅστε προσκληθεὶς ὁ ἐπί-
 »σκοπος Παραμυθίας, ὅστις εἶχε φθάσει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας
 »ἀπὸ τοῦ Τουρκικόν, καταδιωκόμενος, καὶ μᾶς ἔκαμεν ἀγίασμόν
 »καὶ ὠρκίσθημεν ὅπου καὶ ἀμέσως ἀνεχωρήσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν
 »εἰς τὸ χωρίον Στρέφι, ὅπου διημερεύσαμεν ἕλην τὴν ἡμέραν
 »ἐντὸς ἐνὸς δάσους πλησίον τοῦ χωρίου, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ
 »μᾶς λάβουν εἰδῆσιν οἱ ἐχθροί, τὸ δὲ ἐσπέρας τῆς αὔριον μετέβη-
 »μεν εἰς Λουτράκιον, ὅπου διηρέθημεν εἰς τρία σώματα, τὸ τοῦ
 »Ράγγου νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ Τουρκικόν στρατόπεδον ἀπὸ τὴν
 »Πουδολοβίτζαν, ὁ δὲ Τζόγκας ἀπὸ τὸ γεφύρι τῆς Βονίτζης, τὰ δὲ
 »σώματα τοῦ Βαρνακιώτου, Γριδαίων καὶ Πανάζων νὰ προχωρή-
 »σουν ἀπὸ τὸ χωρίον Ἀλλεδρά, χωρίον ἐπάνω τοῦ Λουτρακίου
 »καὶ ἐν τῇ μέσῃ τῶν δύο ἄλλων θέσεων. Ἐρχίσαμεν νὰ προχω-
 »ροῦμεν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν θέσεων μετὰ πολλὴν μυστικότητα, διότι
 »ἡ ὥρα σχεδὸν ἦτον μεσονύκτιον, καὶ μόλις αἱ πυραὶ τοῦ ἐχθρι-
 »κοῦ στρατοπέδου διετηροῦντο καὶ ὥς ἐκ τούτου ἠγνοήσαμεν ὅτι
 »οἱ Τούρκοι ἐκοιμῶντο πλησιάζαντες ἀνωκέφαλα τοῦ Τουρκικοῦ
 »στρατοπέδου ὅπου ἐπλησιάζαμεν νὰ εἰσβάλωμεν ἐντὸς τῶν νερο-
 »μύλων τοὺς ὁποίους κατεῖχον οἱ Τούρκοι. Αἰφνης ἠκούσθη
 »ἐκ τῶν ὀπισθίων μας μία πυριτοκρότησις, οἱ Τούρκοι τότε ἐτέθη-
 »σαν ἐπὶ τῶν ὕπλων. Ἐδράμαμεν νὰ διεισδύσωμεν μετὰ ταχύτητα
 »ἐντὸς τῶν νερομύλων, ἀλλὰ οἱ Τούρκοι εἶχον καταλάβει τὰς θέσεις
 »τῶν ὅπου μᾶς ἤρχισαν τὸν ντουφεκισμόν, μᾶς ἐφόνευσαν τινὰς καὶ
 »μᾶς ἐπλήγωσαν ἀρκετοὺς ὥστε ὑποχρεώθημεν νὰ ὀχυρωθῶμεν εἰς
 »τι ὀχύρωμα τοῦ μυλαυλακίου καὶ νὰ τοὺς ἀντικρούσωμεν ὥστε νὰ
 »τοὺς κρατήσωμεν νὰ μὴν ἐξέλθουν πρὸς καταδίωξιν. Ἐπειτα ἀπὸ
 »μίαν πολύωρον πάλην διετάχθημεν νὰ ὑποχωρήσωμεν, μεταδάν-

»τες εἰς τὸ χωρίον Ἀλλεδρά, ὅπου ἐκεῖ συνεκεντρώθησαν καὶ τὰ
 »ἄλλα δύο Σώματα.

ΣΕΙΡΑ ΟΛΗ ΑΓΩΝΩΝ

Εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πολιορκίαν τῆς Πύλου (Ναυαρίνου)
 (1821) παρευρίσκειτο καὶ ὁ Εὐαγγέλης ¹⁾ Πανᾶς μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὸν
 σῶμα. Ὁ δὲ Ἡλίας Πανᾶς καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Πανᾶ
 —οὓς ἀνεφέραιμεν ἀνωτέρω— ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Κομ-
 ποτίου, ὅποτε ἐξεστράτευσαν διὰ τὸ Πέτα (1822), εἰς τὴν μάχην
 τοῦ Ἀετοῦ τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τὸ ὄρος τοῦ Προφῆτου Ἠλιοῦ, εἰς
 τὴν μάχην τοῦ Κεφαλοδρύσου ²⁾ ἐναντι τοῦ Αἰτωλικοῦ (1822), εἰς
 τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου (1822) μέχρι διαλύσεως
 αὐτῆς, εἰς τὴν ἐκστρατείαν Κεργηνοδηγίων, Καλυδίων καὶ Λάσπης,
 ὅποτε ὑπεχώρησαν τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα ἀποσυρθέντα ἐν-
 τελῶς εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Παλ. Πατρῶν (1823), εἰς τὴν Τρί-
 πολιν (1823), ἐνθα συνέστη καὶ ἐν σῶμα Κεφαλλήνων, εἰς τὴν κατὰ
 τοῦ Δερβῆς-πασσᾶ μάχην τῆς Ἀμπλιανῆς (1824), καὶ εἰς τὴν κατὰ
 τοῦ Ἱμπραήμ-πασσᾶ μάχην τοῦ Νεοκάστρου (1825).

Κατὰ δὲ τὴν φονικὴν μάχην τοῦ Κρεμμυδίου (7 Ἀπριλίου 1825)
 ἔλαθεν ὁ Ἡλίας Πανᾶς δύο σοβαρὰς πληγὰς καὶ ἡγματοτίσθη
 παρὰ τοῦ Ἱμπραήμ μετ' ἄλλων πολλῶν συναγωνιστῶν του, ἐν οἷς ὁ
 ἐξάδελφός του Δανιὴλ Πανᾶς (ὢν τότε στρατηγὸς τοῦ Κυδερνήτου,
 καὶ ὅστις ἀπεβίωσε τῇ 1857 ταγματάρχης τῆς Φάλαγγος), καὶ ὁ

1) Ἰστ. Δοκίμιον Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως ἰω. Φιλήμονος (ἐκδόσις 1860)
 Τόμ. Γ', σελ. 158, στίχ. 27—31. «Μετ' οὗ πολὺ προσετέθησαν ἐν τῇ πολιορ-
 κίᾳ τῆς Πύλου καὶ Ἴωνιοι περὶ τοὺς ἑκατὸν πενήκοντα ὑπὸ τὸν Μερκά-
 »την, μεθ' ὧν συνηγωνίζοντο καὶ ὁ Διονύσιος Ὀρφανός, Δημήτριος Γουζέλης,
 »Διονύσιος Κώπας, Εὐαγγέλης Πανᾶς καὶ Σπυρίδων Ἀθασιέλος.» Ἐν τῇ ἰδίᾳ
 Γ' τόμ. σελ. 304, στίχ. 3, ἀναφέρεται ὅτι: «... ἐκεῖ ἠνῶθη τοῦτο μετὰ τοῦ
 σώματος τοῦ Πανᾶ.» — Περὶ τοῦ Εὐαγγέλη Πανᾶ ἀναφέρει καὶ ὁ ἀγωνιστῆς
 Κωνστ. Μεταξᾶς ἐν σελ. 19, 24, 25, 31, 32, 37, 46, 47, 51, 195, 196. καὶ
 200 τῶν Ἰστορ. Ἀπομνημονευμάτων του (ἐκδόσις 1878).

2) Ἡ Κεφαλαρίον Ἀνατολικῶν.

Ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ Χατζή-Χρήστου. Οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἐχωρίσθησαν εἰς δύο κλάσεις: Ἀν εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας ν' ἀποτίσῃσι λύτρα, οἵτινες ἔμελλον νὰ οδηγηθῶσι πρὸς σφαγὴν, καὶ Βον εἰς τοὺς ἀποτίσσοντας τοιαῦτα, οἵτινες θ' ἀπὸ γλευθεροῦντο. Κατὰ λάθος ὅμως συμπεριελήφθη καὶ ὁ Ἡλίας Πανᾶς εἰς τὴν α' κλάσιν. Πληροφορηθεὶς ὅλως τυχαίως εἰς ἱατρὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ (Γάλλος ἐξωμότης καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἱμπραήμ) ὅτι μεταξὺ τῶν σφαγιασθησομένων εὐρίσκετο καὶ εἰς ὀνόματι Πανᾶς, ἐζήτησε νὰ τὸν ἴδῃ καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ πλοιάρχου Πέτρου Πανᾶ (ὅστις εἶχε πρὸ ἐτῶν σὺν τὴν ζωὴν τοῦ ὠσαύτως ἐξιλαμισθέντος πατρὸς του). Τότε — ἐξ εὐγνωμοσύνης ὁρμώμενος — κατέδειξε τοῖς ἀρμοδίοις τὴν πλάνην καὶ ἐνήργησε ν' ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1825 μετὰ τὴν ἀπότισιν βαρέων λύτρων.

Ὡσαύτως παρευρέθη ὁ Ἡλίας Πανᾶς μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Σπετσῶν, ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἀπόδασιν ὁ Ἱμπραήμ-πασσᾶς. Μετὰ τοῦ Ἡλίου Πανᾶ εὐρίσκετο τότε (1825) καὶ ὁ ὀπλαρχηγὸς Νικήτας Σταματελόπουλος. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους διατάχθησαν ἀμφότεροι, παρὰ τῆς τότε Κυβερνήσεως, ὥπως τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη καὶ ἀπέλθωσιν εἰς Δερβέκιστα.

Ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν ὁ Ἡλίας Πανᾶς μετ' ἄλλων — περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1826 — διὰ μέσου τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων εἰς Μεσολόγγιον, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐξόδου τῆς 12 Ἀπριλίου 1826.

Μετὰ ταῦτα παρευρέθη εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Ρούμελη Βαλεσσῆ Κιουταχί, μέχρι τῆς ἀλώσεως τῶν (1826). Ὡσαύτως ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν μάχην τοῦ Καματεροῦ. Κατόπιν διεπεραιώθη αὐθις εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔνθα παρηνώχλει — μετὰ τῶν ἐπιζησάντων μελῶν τῆς ἁδρῶς ἀρδευσάσης διὰ τοῦ αἵματός τῆς τὸ Δένδρον τῆς Ἐλευθερίας, Οἰκογενείας Πανᾶ — τὸν Ἱμπραήμ-πασσᾶν διὰ διηγεσῶν ἐπιθέσεων μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου Ἰω. Καποδιστρίου¹⁾ εἰς τὴν Ἑλλάδα (1828), ὅποτε ἔληξεν ὁ ἱερὸς Ἀγὼν διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ἐλάσσονος τμήματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς ἀνεξάρτητον Κράτος.

1) Γεν. Ἱστορ. Πολυζωίδου-Κρέμου (ἐκδόσις Βλαστοῦ 1890) Τόμ. Δ', σελ. 937, κεφ. ΣΝ', § 1720.

Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ, τῶν λαβόντων μέρος ἐνεργὸν κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀγῶνα, ἦτο καὶ ὁ Ἀθανάσιος¹⁾ Πανᾶς. Οὗτος ἔλθων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατετάχθη εἰς τὸ Σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, ἀγωνισθεὶς κατ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος. Ἐν ἔτει 1828 λήξαντος τοῦ Ἀγῶνος, κατετάχθη εἰς τὸ Ἱππικὸν μετὰ τὸν βραχμὸν τοῦ Ἀνθυπαπιστοῦ, τῷ δὲ 1833 μετετέθη, εἰς τὴν ἑφιππον Χωροφυλακίαν. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ Ἀθανάσιος Πανᾶς τὴν 10 Ἰανουαρίου 1874, φέρον τὸν βραχμὸν τοῦ Ταγματάρχου τῆς Χωροφυλακίης.

Ἐργασιὰς διεξοδικῇ περὶ τοῦ ἀγῶνος ἀνέγραψαι τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλίου Πανᾶ:

„1821—1828“

«Ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς εἰκοσαστῆς πτῆς ἡλικίας, μετὰ τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ μου Γερασίμου καὶ ἐξαδελφοῦ μου Εὐαγγέλη²⁾ Πανᾶ, μετὰ 290 περίπου συμπατριώτας μου δι' ἰδίων μου ἐξόδων μετὰ κανόνια, δύο μπρούτζινα καὶ δύο σιδηρένια, καὶ μετὰ πολεμοφόδια. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ῥηθέντων ἐξόδων ἦτο τοῦ ἐξαδελφοῦ μου Εὐαγγέλη, Ἀρχηγοῦ ὄντος ἐπὶ τῶν ῥηθέντων. Μετ' οὐ πολὺ τῆς εἰς Γλαρέντσαν ἐκδόσεώς μας, συνεκροτήθη ἡ μάχη τοῦ Ἀῶλα.

«Εἰς τὴν μάχην ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμείναμεν νικηταί, πρωταγωνιστὴς ἐκτὸς τῶν παρευρεθέντων αὐτοχθόνων, ἦτο κατ' ὅλην ὁ ῥηθεὶς Εὐαγγέλης. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Εὐαγγέλης μετέβη δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Καλαμάταν. ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ

1) Ἱστορ. Δοκίμιον Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἰω. Φιλήμονος (ἐκδόσις 1859). Τόμ. Α', σελ. 406, ἀριθ. 450.

2) Ὅρα Ἱστορ. Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (1877) Τόμ. Β', σελ. 81. — Περὶ τοῦ Εὐαγγέλη ἢ Εὐαγγελينوῦ Πανᾶ, ἀναφέρει ὁ Ἀγωνιστὴς Κωνστ. Μεταξᾶς ἐν ταῖς σελ. 200—201 τῶν περὶ Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἰστ. Ἀπομνημονευμάτων του (ἐκδόσις 1878), τὰ ἑξῆς: «Ὁ Εὐαγγελινὸς Πανᾶς ἦτον πρῶτος, ὅστις ἐξεστράτευσεν ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὡς διηγήθημεν, καὶ ἀπέβη εἰς Πελοπόννησον, εὐρίσκετο μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς στρατοπέδοις ἔχων πάντοτε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του Κεφαλλήνας, καὶ εἰς Νεόκαστρον καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἡρίστευσεν δὲ εἰς διαφόρους μάχας, ἐδαπάνησε τὴν περιουσίαν του διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τέλος ἀπεβίωσε πένθης, ἐγκαταλιπὼν ἐν τέκνον καὶ τὴν χήραν του εἰς ἣν δὲν ἀπενεμήθη ἡ ἐλαχίστη ἀμοιβή.»

μου και με τους υπό την οδηγίαν μας, μετέδωκεν εις την πολιορκίαν Τριπολιτσάς. Ήπου ενωθέντες μετά τοῦ ἀοιδίμου Δ. Ὑψηλάντου διαμείναμεν μέχρι τῆς πτώσεώς της. Ἐντεῦθεν μετέδωκεν εις Νάυπλιον μετά τοῦ ῥηθέντος Ὑψηλάντου και ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, σκοπεύοντες τὴν ἐφόρμησίν του. τῆς ὁποίας ἀποτυχόντες μετέδωκεν μετά τοῦ ἰδίου Ὑψηλάντη εις τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, και ἐνωθέντες μετά τοῦ θείου μας Σπ.¹⁾ και Ἰωάννου Πανᾶ και ἀνεψιοῦ μας Χ. και μακαρίτου Δ. Κοκκόλη, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας 170: διαμείναμεν μέχρι τῆς πτώσεώς της: μετ' ἑξ ἡμέρας τῆς ὁποίας ἀσθενήσας βραχέως ἀπὸ λαμικὴν διέδην εις Μέγα Σπήλαιον, διὰ τὴν ἰαθὴν ὡς και ἰάθη, ἀλλὰ μαθὼν τοῦτο ὁ ἀγαθὸς μου Πατήρ, ἦλθεν ἐκ Κεφαλληνίας διὰ τὴν φιλοστοργίαν του, νὰ με ἐπεριποιηθῇ, και ἀσθενήσας ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου ἔμεινε διὰ παντὸς εἰς τὸ Σπήλαιον. Μετὰ ταῦτα διέδην ἐκ νέου εις Κόρινθον και ἐδιέμεινα ἕως ὅτου διέδωκεν μετά τοῦ Κ. Α. Μαυροκορδάτου εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου εὗρομεν και τὸν ἐξάδελφόν μου Δανιὴλ²⁾, ἐλθόντα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ἐκ Αεουκάδος εις Βόνιτσαν, με περὶ 100 στρατιωτικὰς δι' ἰδίων του ἐξόδων και ἐπιστρέψαντα τότε ἐξ Ἀγρόφων, και διορισθέντα ἐκ νέου παρὰ τοῦ Κ. Α. Μαυροκορδάτου διὰ Σπλάντσαν ἀρχηγὸς τοῦ τὴν ἐκστρατεῖαν ἐκείνην συνοδεύσαντος στόλου εις τὸ ἐξωτερικὸν και συναρχηγὸν τῇ Ἀειμνήστῃ Κυριακούλῃ Μαυρομυγᾷ, δι' ὅπου και ἐκστράτευσε. Ἡμεῖς δὲ μετέδωκεν εις Κομπότι και ἐντεῦθεν εις Πέτα ἀπ' ὅπου ἐπερωρήσαμεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετά τοῦ ἀοιδίμου Μάρκου Μπότσαρη, διαμείναντος εις Μπρένιστα, ἕως ὅτου ὁπισθοδρομήσας ὁ ῥηθεὶς Μπότσαρης, ἀπ' ὅπου εἶχε προχωρήσει, μᾶς εἰδοποίησε και ἐπεστρέψαμεν εις Πέτα. Εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἡγωνίσθημεν εἰδίως μετὰ τὸ ὑπὸ τὴν οδηγίαν μας Σῶμα, ὡς εἶναι πασίγνωστον.

1) Ὅρα περὶ Σπυρίδωνος Πανᾶ ἐν σελ. 66 και 110 Ἱστορ. Ἀπομνημονευμάτων περὶ Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Κοινστ. Μεταξά (ἐκδόσις 1878).

2) Ὅρα περὶ Δανιὴλ Πανᾶ ἐν σελ. 219 στιχ: 18—25, τῶν αὐτῶν Ἱστορ. Ἀπομνημονευμάτων Κ. Μεταξά, ἐνθα ἀναφέρεται ὅτι: «...ἀπεφασίσσαμεν καταβαλόντες χρήματα, νὰ συγκεντρώσωμεν νέον στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ Κεφαλλήνων και Ζακυνθίων, τὸ ὅπολον ἀποκατασταθὲν ἐθέσαμεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κεφαλλήνου Δανιὴλ Πανᾶ και τοῦ ἀξιοτίμου Ζακυνθίου Διονυσίου Πέτα. Τὸ σῶμα τοῦτο κατὰ πρῶτον ἐξεστράτευσεν ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην κατὰ τὴν Πελοπόννησον, μετὰ ταῦτα δὲ εις Ὠρωπὸν και Ἀθήνας ὅπου ἤρριψεν.»

Εἰς τοῦ Πέτα μᾶς ἐφρονέθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν οδηγίαν μας ὡς και ὁ ἀπρόμητος ἀνεψιὸς μας Δ. Κοκκόλης. ἐγὼ δὲ ἐπληρώθη τὴν εἰς τὸ μέτωπόν μου φαινομένην πληγὴν. Μετὰ ταῦτα διέδωκεν εις Βραχῶρι¹⁾ και ἐκείθεν εις Μεσολόγγιον. ὅπου εὗρόντες τὸν Δανιὴλ ἐπιστρέψαντα ἐκ Σπλάντσας, και ἐνωθέντες μετ' αὐτοῦ και τοῦ Εὐαγγέλη, ἐκστρατεύσαμεν ἐκ νέου εις Λουτράκι, ὅπου ἦτο συγκεντρωμένος ὁ ἐχθρὸς μετὰ ἰσχυρὴν δύναμιν. Φηάσαντες δὲ εἰς Βέροσοδον συνενώθημεν μετὰ τὰ λοιπὰ στρατεύματα συναγωνιζόμενοι κατὰ συνέχειαν εις ὅλας τὰς συγκροτηθείσας μάχας, και μάχιστα εις τὴν διὰ νυκτὸς τοῦ Λουτρακίου, και ἐκείνην τοῦ Ἀσπιδόρου τὴν ὁποίαν ἐθριαμβεύσαμεν, μετὰ μεγάλην ζημίαν τῶν ἐχθρῶν. καὶ εἰς ἐκείνην τοῦ Κεφαλαρίου, ἀπέναντι τοῦ Ἀνατολικοῦ, εις τὴν ὁποίαν βιασθέντες ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ κείσθημεν εις τὸ Μεσολόγγιον ἕως 120: μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Μάρκου Μπότσαρη, ὅπου εὗρόντες και τὸν Κ. Α. Μαυροκορδάτον, και ἕως 240: τῶν ἐντὸς και ἐκτὸς ἐντοπίων, και διαμείναμεν και ἐπὶ διεδώσαμεν. Οἱ δὲ λοιποὶ ὀπλαρχεῖς και ὁ θεὸς μας Σπ. Πανᾶς και Εὐαγγέλης μετὰ τὸ ἐπίλοιπον στρατόπεδον ἔφυγον διὰ τῶν ὁρίων. Εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην εις τὴν ἐστάθημεν ὠφέλιμοι κατὰ πολλοὺς και διαφόρους τρόπους, διαμείναμεν ἕως ὅτου ἔφυγον οἱ ἐχθροί, ἀκολούθως δὲ ἐκστρατεύσαμεν κατ' αὐτῶν μετά τῶν λοιπῶν, ἕως ὅτου τοὺς ἡναγκάσαμεν νὰ ἐξέλθωσι τῶν ὁρίων. Μετὰ ταῦτα μετέδωκεν μετὰ τοῦ Κ. Α. Μαυροκορδάτου εις τὴν ἐν Ἀστρεί Ἐθνοσυνέλευσιν. Συστηθείσης δὲ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Β' Περιόδου και τοποθετηθείσης εις Τριπολιτσάν, οἱ μὲν Δανιὴλ και Εὐαγγέλης ἐπροβιβάσθησαν εις τὸν βᾶθμόν τῆς Ἀντιστρατηγίας, ὁ δὲ Σπυρίδων τῆς Χιλιαρχίας, ἐγὼ δὲ και ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου Ταξιάρχης. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην συνενωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων συμπατριωτῶν ἐσυσσωματώσαμεν τὸ τῶν Κεφαλλήνων στρατιωτικὸν σῶμα, ἀπὸ 650: πραγματικῶς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐδιωρίσαμεν μίαν Ἐπιτροπὴν, συγκειμένην ἀπὸ τοῦ Σπ. Πανᾶ, Χ. Τσαγκαριόλου, Θεόδωρ. Βαλιάνου και Δ. Ὁρφανόν, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα οἱ ὀπλαρχεῖς ὡς κατ' ἀναλογίαν και ἄλλοι συμπατριῶταί μας. Μετὰ τὸ ῥηθὲν σῶμα ἐπολιορκήσαμεν τὸ Π. Πάτρας διὰ μῆνας πέντε. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐπολεμήσαμεν

1) Ἀγρίνιον.

«διαφόρους φορέας, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς τῶν τροφῶν ἀλλεΐψεως ἐσκορπίσασμεν, καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ ἀνεψιῶ μου Ν. Κοκκόλη μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας διέβημεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου εὐρόντες καὶ τὸν Δανιὴλ ἐπιστρέψαντα ἐκ Κεφαλληνίας ὅπου εἶχεν ὑπάγει μετὰ τρεῖς μῆνας τῆς εἰς Φιλοκάλη διατριβῆς μας διὰ νὰ ἱαθῇ, καὶ ἐνωθέντες ἐπήγαμεν εἰς Ἀνατολικὸν ὅπου ἦτο τότε ὁ πόλεμος, καὶ διεμείναμεν ἕως ὅτου ἔφυγον αἱ ἐχθραί. Ἐπομένως ἐπεστρέψαμεν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου διεμείναμεν ἕως ὅτου διὰ τὸ ἀνοικονόμητον, καὶ διὰ τὴν στάσιν τοῦ πολέμου εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, διάφορα σώματα ὡς τὰ τοῦ Δράκου, Βεῆκου, Φωτομάρα, Νταγλῆ, Ξύδη, κ.τ.λ. ἦλθον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ Α. Λόντου, ὅτε διέβη καὶ ὁ ἐξαδελφός μου Δανιὴλ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας, καὶ διέμειναν ἕως ὅτου ἐξήλθον καὶ αὐθις εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἀμπλιανῆς, κατὰ τοῦ Δερβῆς-πασᾶ ἀπειλοῦντος αὐτήν. Τότε ὑπῆγα καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἀνεψιῶ μας Ν. Κοκκόλη καὶ ἠνώθημεν μετὰ τοῦ ῥηθέντος Δανιὴλ, εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐκείνου τρομερὰν μάχην, καὶ ἐπικίνδυνον. Μέγα δὲ μέρος τῆς νίκης ἐκείνης ἀποδίδεται δικαίως εἰς τὴν γενναιότητα καὶ φρόνησιν τοῦ Δανιὴλ. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθομεν ἐκ νέου εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν, ἐπροβιβάσθη ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς στρατηγίας. Συνενώθημεν μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Καραϊσκάκη, καὶ μακαρίτου Χριστοδούλου Ποριώτου, διαταττόμενοι παρὰ τῆς τότε Κυβερνήσεως, οὕτω: πρὸς τοὺς Γ. Καραϊσκάκη, Δ. Πανᾶν καὶ Χ. Ποριώτην. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐκτός τῶν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν κινήσεων μας, ἐπολεμήσαμεν καὶ κατὰ τοῦ Ἱμπραήμ πολλὰκις, καὶ πάντοτε πρὸς ὠφέλειάν μας, μάλιστα καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὴν ῥηθεῖσαν συνοδείαν μας.

«Εἰς τὰς μάχας ταύτας ἡ Κυβέρνησις μὲ ἐπροβίβασεν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς χιλιάρχιας, τὸν δὲ ἀυτάδελφόν μου εἰς τὸν τῆς ὑποχιλιάρχιας. Εἰς δὲ τὴν φρικώδη ἐκείνην μάχην, ἣτις ἐγινε τῇ 7 Ἀπριλίου 1825 εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κρεμμυδίου, ὃ μὲν ἐξαδελφός μου Δανιὴλ ἐκλείσθη εἰς τὰ ταμπούρια, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὅπου καὶ ὁ Καραϊσκάκης, Χ. Ποριώτης, Κ. Τζαβέλας κλ., ἐγὼ δέ, μέρος τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας, ὡς καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί, εὐρέθημεν ἔξω. Πληγωθεὶς δὲ θανατηφόρως κάτω τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός καὶ δεξιοῦ μηροῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπολεμούσαμεν καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ

ἀντιῆξω, διότι ἐφρονεύθησαν ἐκτός δύο καὶ αὐτοὶ πληγωμένοι, ὅλοι αἱ λοιποὶ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου ὅσοι ὡς εἰρηγαί, ἔτυχον μετ' ἐμοῦ, συνελήφθην αἰχμάλωτος. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μου ἦλθον εἰς Ναύπλιον ὅπου ἀνταμιώθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξαδ. Δανιὴλ, ἐλθόντων τότε ἀπὸ τὴν θέσιν Σελῶν, καὶ ἐπειδὴ ἠσθένησεν ὁ Δανιὴλ διέβην ἐγὼ ἀρχηγὸς τοῦ σώματος τούτου εἰς Σπέτσας, ὡς καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί, διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἐκεῖ μελετωμένην ἐκδασιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατεύματος. Διεμείναμεν μῆνα ἕνα, ὅτε μαθούσα ἡ τότε Κυβέρνησις ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος διέβη εἰς Μεσολόγγιον, μᾶς διέταξε καὶ ἦλθομεν εἰς Ναύπλιον, ἀπ' ὅπου μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐκστρατεύσαντες διὰ Μεσολόγγιον κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως μὲ τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας σῶμα, ἀρχηγοῦ ὄντος εἰς τοῦτο τοῦ Δανιὴλ, ἐφθάσαμεν εἰς Δερβέκιστον ὅπου εὐρόντες τὸν ἀειμνήστον Καραϊσκάκη, ἠνώθημεν μετ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ἐγὼ καὶ ὁ Ν. Κοκκόλης ἐδιωρίσθη με μέρους τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας, διὰ Μεσολόγγιον, ὅπου καὶ εἰσῆλθομεν διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ξημερώνων τοῦ Ἀγίου Βασιλείου καὶ διεμείναμεν μέχρι τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐξόδου. Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐφρονεύθησαν 19: τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου, φθάσαντες δὲ ὅπου τὰ ἔξω στρατεύματα, καὶ συσσωματωθέντες ἐκ νέου μὲ τὸ ἔξω σῶμά μας, μετέβημεν τέλος εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἐσυστήσαμεν τὸ Κεφαλληνοζακυνθιακὸν Σῶμα, εἰς τὸ ὅποιον Ἀρχηγὸς τῶν Κεφαλλήνων ἦτον ὁ Δανιὴλ, ἐκστρατεύσαντες εἰς διάφορα μέρη κατὰ τοῦ Ἱμπραήμ, φερθέντες εἰς βλας τὰς κατ' αὐτοῦ μάχας ὅπως τὰ στρατιωτικά μας χρέη μᾶς ὑπαγόρευον. Μετὰ ταῦτα ἐκστρατεύσαμεν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μαχόμενοι κατ' ἐξοχὴν ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας πάντοτε ἐν ἱκανὸν στρατιωτικὸν σῶμα, μέχρι τῆς πτώσεως τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπληρώθη ὁ Δανιὴλ εἰς τὴν μάχην τοῦ Καματεροῦ μὲ ἐμισθόρκι. Ἐξημώθημεν καὶ ἐξωδεύθημεν παρὰ πολὺ. Ἠθέλαμεν δὲ σταθῇ πολλὰ ὠφελιμώτεροι, ἂν αἱ περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθημεν δὲν ἦθελον μᾶς ἀντενεργηθῇ παρὰ πάντα δίκαιον λόγον, καὶ κατ' αὐτῶν τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος.

Ταῦτα καὶ ἡ ἀμώμητος διαγωγὴ μας εἶναι ὅσα ἐν συνόψει δύναται νὰ μᾶς χαρακτηρίσωσιν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς πτώσεως τῶν Ἀθηνῶν. Καθὼς καὶ ἀφ' ὅτου ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας δὲν ἠθέλησε νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τὸ Ἔθνος, ὅτε εὐρέθημεν

»ἀναγκασμένοι ἐκ τοῦ κλισήματος καὶ κρίσεώς μας, τόσον ἐγὼ κα-
»θὼς καὶ ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου, φρονήσεις εἰς τὴν διὰ τοῦ Ἰσ-
»θμοῦ ἐξόδου μας ἡμέραν, καθὼς καὶ ὁ ἐξαδελφός μου Δανιήλ, νὰ
»συνενωθῶμεν μὲ τοὺς εἰς Μέγαρχα ἀπελθόντας, συνεργήσαντες καὶ
»συμπράξαντες ὅπως ἐδυνήθημεν, καὶ χωρὶς διόλου νὰ μεθεξώμεν
εἰς τὴν παραμικρὴν κατάχρησιν.»

(Ἱστορ.) 25 Ματίου 1833. Ναύπλιον.

(Ἱστορ.) «**Ἡλίας Πανᾶς**»

«Ἱστοροῦται ὅτι τὰ ἀναγό-
»μενα εἰς τὰ κατὰ τὴν Δυτικὴν
»Ἑλλάδα πρακτικὰ τοῦ ἀναφε-
»ρομένου, εἶναι ἀληθῆ· καὶ ὅτι
»ὁ ὑποφαινόμενος τῶν μὲν εἶναι
»μάρτυς αὐτόπτης, τὰ δὲ γνωρί-
»ζει ἀλλανθᾶστος καὶ μετ' ἀκρι-
»θείας ὡς ἐκ τῆς ὁποίας κατεῖχε
»κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν θέ-
»σεως.»

(Ἱστορ.) «**A. Μαυροκορδάτος**»

«Τὰ κατὰ τὴν Τριπολιτζάν,
»Ναύπλιον, Κόρινθον, Μεσολόγ-
»γιον, Πέτα καὶ Ἱμπραῖμ-πασά,
»ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκθεσιν
»τοῦ ἀναφερομένου, ὁμολογῶ

»ἀληθῆ, ὡς αὐτόπτης μάρτυς αὐ-
»τῶν καὶ ὑποφάνομαι.»

(Ἱστορ.) «**Κανέλλος Δηλιγιάννης**»

«Ἱστοροῦ τὰ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ
»ἀγῶνος τοῦ ἀναφερομένου πρα-
»κτικὰ ὡς ἀληθῆ.»

(Ἱστορ.) «**II. Μαυρομυχάλης**»

«Ἱστοροῦ ὅτι τὰ ἀπὸ τῆς
»ἀρχῆς τοῦ ἔτους 1822 πρα-
»κτικὰ τοῦ ἀναφερομένου εἶναι
»ἀληθῆ, γνωρίζων αὐτὰ μετ'
»ἀκριθείας ὡς ἐκ τῶν ὁποίων
»κάτειχον δι' ὅλον τὸ διάστημα
»τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος θέσεων.»

(Ἱστορ.) «**Ἰωάννης Κωλέττης**»

Η ΔΡΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΗΛΙΑ Π. ΠΑΝΑ, ΕΠΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΘΩΝΟΣ
Α' ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1828 - 1862)

Ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου Ἰω. Καποδιστρίου προϋδιδάσθη ὁ Ἡλίας
Πανᾶς ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ χιλιάρχου εἰς τὸν τοῦ στρατηγοῦ¹⁾ καὶ
ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἡλείας¹⁾ πρὸς ἐτήρησιν τῆς τάξεως.

1) Ὅρα σχετικὰ ἐγγράφα παρεκτμήματος.

Εἰς μεταξὺ τῶν ἐπὶ πρῶτοδιορισθέντων Μοίραρχων, μετὰ τὴν
ἔφεσιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος εἰς Ναύπλιον, ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἡλίας
Πανᾶς, ὅστις κατέλαβε τὴν 4ην βαθμίδα κατὰ σειρὰν ἀρχιότητος,
καταταχθεὶς εἰς τὸ Β' σῶμα τῆς Βασιλ. Χωροφυλακῆς τὴν 15
Ἰουνίου 1833, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5018, ἀπὸ 11^{ης} Ἰουνίου 1833
ἐγγράφου.

Ὅπως πρὶν καθ' ὅλον τὸ ἐνδοξον στάδιόν του (1821 - 1828),
οὕτω καὶ ὕστερον (1828 - 1862), ἐπεσπάσατο ὁ Ἡλίας Πανᾶς τὴν
εἰλικρινῆ ἀγάπην, ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν πάντων, τόσον διὰ
τὸ ἀφιλοκερδὲς καὶ εὐθύ τοῦ χαρακτήρος του ὅσον καὶ διὰ τὴν
στεβρὰν καὶ ἀκλόνητον ὑποταγὴν καὶ πίστιν του πρὸς τὰ κελεύ-
σματα τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Βασιλείας.

Ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐντίμου καὶ αὐστηροῦ χαρακτήρος του, ἀπέκτι-
σεν ὡς εἰκὸς πολλοὺς ἀσπόνδους ἐχθρούς. Ἐννοεῖται οἷσθε, ὅτι
ἀπαξάπαντες οἱ ἐχθροὶ του οὗτοι συγκαταλέγοντο μεταξὺ τῶν θεω-
ρούντων τὸν δημόσιον καὶ ἐθνικὸν πλοῦτον ὡς ἴδιον ἐαυτῶν τι-
μάριον.

Ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς γήνοετο ὁ Ἡλίας Πανᾶς παρὰ τοῦ Βασιλέως
Ὁθωνος πολὺ, — ὅστις καὶ τὸν υἱὸν του Σπυρίδωνα εἰσήγαγεν εἰς
τὴν Στρατ. τῶν Εὐελπίδων Σχολὴν ἰδίαις δαπάναις — κατῳρῶσαν
οἱ ἐχθροὶ του ἴστινες ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπαδείχθησαν καὶ τῆς Βασι-
λείας ἐχθροὶ) διὰ μῦθρων βῆδιουργιῶν καὶ συκοφαντιῶν ὅπως περι-
πέσῃ εἰς δυσμένειαν.

Ὁ Ἡλίας Πανᾶς κατέλαβεν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἐξῆς ἀξιώματα :

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1835, μετατέθη, ἐκ τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας εἰς
τὸν τῆς Ἀχαΐας ὡς Μοίραρχος.

Τὴν 11 Ἀπριλίου 1836, μετατέθη εἰς τὸν Νομὸν Ἀκαρνανίας
καὶ Αἰτωλίας ὡς Μεταβατικὸς Μοίραρχος.

Ἐν ἔτει 1840—42, διετέλεσεν αὐθις Μοίραρχος Ἀχαΐας.
Τῷ 1842 προϋδιδάσθη εἰς Ταγματάρχην τῆς Χωροφυλακῆς, διατε-
λέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1848. Τὴν 9 Μαΐου 1848 ἀπεστάλη ὡς
Διοικητὴς εἰς τὴν Μοῖραν Εὐβοίας.

Τὴν 2 Δεκεμβρίου 1849, διορίσθη αὐθις Μεταβατικὸς εἰς τὸν
νομὸν Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας. Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα
καθ' ὃ διετέλεσε Μοίραρχος, κατεδίωξε τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα ἀπο-
τελεσματικῶς, συντείνας οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν καταστολὴν τῆς λη-
στείας, ἥτις ἐλυμαίνετο τὴν χώραν.

Ἦλίας¹⁾ Πανάς ἐτέθη τῷ 1854²⁾ ἐπὶ κεφαλῆς Ἑπτανησιακοῦ σώματος ἀνταρτῶν καὶ εἰσέδαλεν εἰς τὴν Ἡπειρον, ἔνθα συνεκρότησε πολλὰς μάχας. Σπουδαιότερα πασῶν ἦτον ἡ ἐν Πέτῃ³⁾. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν, ἔλαβε τὴν προτέραν τοῦ θέσιν ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐοτήλιδος, κατόπιν ὅμως παραστάσεων γενομένων τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Μεγ. Βρετανίας, ὅστις διετείνετο ὅτι δῆθεν ὑποθάλλει ἐκ Πατρῶν τὴν κατὰ τῆς βρετ. ἐπικυριαρχίας στάσιν τῶν συμπολιτῶν του, μετετέθη ἐκεῖθεν τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν Μοιραρχίαν Ναυπλίας.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐτέθη εἰς ἀργίαν—περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν—ἐνεκα τῶν βραδιουργιῶν καὶ συκοφαντιῶν τῶν ἐχθρῶν του.

Τὴν 23 Ἀπριλίου 1858 ὑπέβαλε πρὸς τὸ Φρουραρχεῖον Πατρῶν αἴτησιν περὶ ἀποστρατείας ὡς καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Ὅθωνα, καθ' ὅσον ἔφερε βαρέως τὴν πολυχρόνιον ἀργίαν, ἐν ᾗ κατώρθωσαν νὰ τὸν κρατοῦν αἱ δολοπλοκίαι τῶν ἐχθρῶν του. Ἐπειδὴ ὅμως ἐδράδυνε νὰ ἔλθῃ ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν αἴτησίν του ἐποίησε τὴν 30 Μαΐου 1858 νέαν περὶ ἀποστρατείας αἴτησιν.

Παρελείψαμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Ἦλίας Πανάς, παρώτρυνε τὸν βασιλέα Ὅθωνα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1843, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν μὴ ἐλαττώσῃ τὸν στρατὸν ὡς ἐμελετᾶτο, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως δώσῃ πρὸς τὸν λαὸν τὸ Σύνταγμα οἰκαιοθελῶς. Ἀντὶ ὅμως νὰ εἰσακουσθῇ ἐπαύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου τοῦ 1843.

1) Ὅρα Ἱστορ. Ἰονίου Κράτους ὑπὸ Π. Χιώτου (ἐκδόσις 1877) Τόμ. Β', σελ. 329 στίχ. 27 καὶ σελ. 807 στίχ. 3.

2) Ἱστ. Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (ἐκδόσις 1877) Τόμ. Β' σελ. 559 στίχ. 23—34. «... Οἱ Ἰόνιοι, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, μετέσχον ὅμως ἀπασῶν τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅσαι ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ μεγάλου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγώνος, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τῆς ἑταιρίας, ἥτις ἄλλοτε ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς πρωταγωνιστοῦσι τὴν σήμερον οἱ μυστικοὶ Σύλλογοι ἐν τῇ Δύσει. Ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἡπείρῃ ἐπανάστασις τοῦ 1854 προήχθη διὰ τῶν προσπαθειῶν τῶν Ἑπτανησίων κατ' ἐξοχήν, καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Καὶ μὲ ὅλην τὴν αὐστηράν τῆς Κυβερνήσεως [τῆς Μεγ. Βρετανίας] ἐπιτήρησιν, ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῶν Ἐπαναστατῶν τοσοῦτοι, ἔδαν μὴ καὶ πλείονες Ἑπτανῆσιοι, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος...»

3) Ἡ μάχη αὕτη ἔλαβε χώραν τὴν 4 Ἀπριλίου 1854, καὶ διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 7ης π. μ. ἄχρι τῆς 7ης μ. μ. (Ἱστ. Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (ἐκδόσις 1877) Τόμ. Β', σελ. 330).

ἩΛΙΑΣ Π. ΠΑΝΑΣ
Ἀγωνιστής, Ταγματάρχης τῆς Χωροφυλακῆς.
(Εἰκὼν παλαιῶνα αὐτὸν ἐν τῇ νεκρῇ του κλίνῃ, ἐκ φωτογραφίας λιθοβότου
τὴν 26 Φεβρουαρίου 1869 ἡμέραν τοῦ θανάτου του).

Ἄλλὰ τὰ κατόπιν βαρβαρίως ἐπελθόντα γεγονότα, ἀποτέλεσμα ὧν ὑπῆρξεν ἡ ἐξώσις τῶν πρώτων βασιλείων τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας (τὴν νόκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1862), ἀπέδειξαν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Ἡλία Πανᾶ ἦσαν ὀρθοὶ καὶ εὐκαρινεῖς. Δυστυχῶς εἶχε τότε συμβῆ — ὅπερ ἄλλως συμβαίνει σχεδὸν πανταχοῦ καὶ πάντοτε — ὅπως μὴ ἀξιῶνται προσοχῆς ἐκείνοι ἀκριβῶς, οὔτινες ὡς ἐκ τοῦ παρελθόντος τῶν ἔδει νὰ μὴ ἀπολίπωσιν οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τοῦ Ἄνακτος.

Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ ἀφειδῶς χύσαντες τὸ αἷμά των ἀγωνισταί, ἀπεμακρύνοντο ¹⁾ ἐκ τῶν ἀνακτόρων, σκοπίμως συκοφαντούμενοι καὶ καταρροῦδιουργούμενοι ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων παρεισάκτων τῶν μηδὲν κοινὸν μετὰ τοῦ Ἔθνους σχόντων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας πολλαχῶς βλαψάντων αὐτό· καὶ οὕτω προδικλήθη λεληθότως ἡ καταστρεπτικὴ λαίλαψ τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1862, ἣτις παρέσυρεν ἐν τῇ μανίᾳ τῆς μίαν Δυναστείαν ἐξόχως μὲν Πατριωτικὴν καὶ Ἑθνικὴν, ἀλλ' ἀστοχίσασαν δυστυχῶς ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς πράγμασι τῆς Χώρας.

Κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἔλαβεν μέρος καὶ ὁ Ἡλίας Πανᾶς, εὐρισκόμενος τότε ἐν Πάτραις. Τοῦτο ἦτο ἐπόμενον ὡς ἐκ τῆς ἀπηγοῦς ²⁾ καταδιώξεως, ἣν ὑφίστατο ἐπὶ σειρὰν ὄλην ἐτῶν ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ εἶναι αὐτόχρημα ἄξιον ἀπορίας, εἶναι ὅτι ἐκείνοι ἀκριβῶς, οὔτινες εὐηργετήθησαν ἐπὶ δεκαετηρίδας παρὰ τοῦ Βασιλέως, ἦσαν ἐκ τῶν πρώτων οἱ ὅποιοι ἔλαβον κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαίρέσεων.

(Ἐν ἔτει 1846, θέλοντες οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἡλία Πανᾶ νὰ θέσωσιν αὐτὸν ἐκποδῶν, καθ' ὅσον διὰ τοῦ ἐντίμου καὶ ἀδεκάστου χαρὰκτῆρός του ἦτο πολλαχοῦ ἐμπόδιον εἰς τοὺς σκοπούς των, ἀπεπειράθησαν νὰ τὸν δολοφονήσωσι, τῆς ἀποπειράς των ἀστοχίσασθης).

1) Ὅρα καὶ σημ. ἐν σελ. 327 τῶν Ἰστ. Ἀπομνημονευμάτων Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Κωνστ. Μεταξᾶ (ἐκδόσις 1878).

2) Πρὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος εἶχεν ἐγκαθερχθῆ εἰς τὸ Ἰτς-Καλὲ μετ' ἄλλων πολλῶν ἐπιστήμων ἀνδρῶν.

Ἀναφορά τοῦ Ἡλία Πανᾶ :

Πάτραι, τὴν 23 Ἀπριλίου 1858

Ὁ ἐν
ἀργίᾳ Ταγματάρχης
Ἡλίας Πανᾶς

Πρὸς
τὸ Φρουραρχεῖον
τῶν Πατρῶν

Ἐπειδὴ λόγοι ἀποβλέποντες τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν καὶ τὴν οἰκογενειακὴν μου ὑπόληψιν μὲ ἀναγκάζουν νὰ αἰτήσω τὴν ἀπαλλαγὴν μου ἐκ τῆς ἀργίας καὶ νὰ μοὶ χορηγηθῇ ἡ κατὰ τὸν νόμον προσδιορισθεῖσα σύνταξις μου, παρακαλῶ τὸ Βασίλ. τοῦτο Φρουραρχεῖον, ὅπως διευθύνῃ τὴν παροῦσαν αἴτησίν μου, εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργείων, ἵνα εὐαρεστούμενον ἐνεργήσῃ περὶ αὐτῆς ὅ,τι τὸ θέον.

(Ὑπογρ.) Ἡλ. Πανᾶς
Ταγματάρχης

Διὰ τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 8 Ἰουνίου 1865.

Ὁ
Καταχωρ. τοῦ Ὑπουργείου
(Ὑπογρ.) Δ. Π. Ζάνος.

(Σφραγίς)

Πάτραι τῇ 23 Ἀπριλίου 1858.

Μεγαλειότατε !

Τὸ πρὸς τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα ὀφειλόμενον σέβας μου καὶ ἡ μετριοφροσύνη μου συνάμει μετ' ἡνάγκασαν μέχρι τοῦδε νὰ διατηρήσω σιωπὴν καὶ νὰ μὴ ἐκθέσω διὰ τῆς δημοσιότητος τὰ περὶ τῆς διαγωγῆς μου, μὲ ποίαν δηλαδὴ τιμότητα καὶ ἀκλόνητον πίστιν ὑπηρετήσα τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ὑ. Βασιλείαν. Κακό-δουλοὶ τινες ὅμως διὰ τῆς συνήθους βραδουργίας των ἠθέλησαν νὰ παραμορφώσουν τὴν διαγωγὴν ταύτην, διὸ θέλω τοὺς ἀποδείξει δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ψεύστας καὶ αἰσχροὺς συκοφάντας.

Πολλάκις, Μεγαλειότατε, ἵνα μὴ εὐρεθῶ εἰς τὴν εὐρίσκομαι σήμερον δυσάρεστον θέσιν, ἀναφέρθημι εἰς τοὺς ἀρμοδίους Κους Ὑπουργοὺς ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς, ἵνα μὲ ἀπαλλάξουν τῆς τοιαύτης πολυχρονίου ἀργίας, καὶ τοιούτοτρόπως ἐξέλθω ἐνῶπιον τῆς Ὑ. Μεγαλειότητος καὶ τῆς κοινωνίας, καὶ ἱκανοποιηθῶ συγχρόνως ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνυπάρκτου κατ' ἐμοῦ κατηγορίας, διότι εὐρισκόμενος ὡς ἐκ ταύτης εἰς τοιαύτην ἀργίαν δὲν μένει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ κοινωνία, διὰ τῶν διαδοθέντων κατ' ἐμοῦ ψευδῶν φημῶν ἐκ μέρους τῶν βραδουργησάντων με, θὰ νομίξῃ ὅτι μέγαλα καὶ ἀσυγχώρητα ἔπραξα ἐγκλήματα καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο κατεδικάσθην εἰς αἰώνιαν τιμωρίαν ἀργίας.

Μεγαλειότατε, οἱ συνάδελφοί μου Κύριοι Μοίραρχοι, καυχῶμαι νὰ καθυπο-

βάλω μὲ σέβας εἰς τὴν Ὑ. Μ. ὅτι οὐδέποτε μοῦ ἐφιλονείκησαν τὴν ἱκανότητα, αὐστηρὰν τιμότητα, καὶ ἀπεριόριστον πίστιν μου περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν μου καὶ ταῦτα πάντα αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυροῦσιν, ὥς δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων θέλω ἀποδείξει τοῦτο. Ὁ προκαλέσας ὅμως τὴν ἀργίαν μου ταύτην Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Κος Σπύρος Μήλιος δὲν ὑπεχρεώθη νὰ πράξῃ τοῦτο ἀπὸ ἐλλείψιν ἢ κατάχρησιν τινὰ τῶν καθηκόντων μου, ἀλλὰ χάριν ἐκδικήσεως, διότι οὐδέποτε ἠθέλησα νὰ συμμερισθῶ τῆς ἀπίστου καὶ ἐπιόρκου διαγωγῆς... ἦν μάλιστα ἐμέμφθη ὥς ἀξιοκατάκριτον, ἐπειδὴ ἐὰν ἤθελον παρεκτραπῇ ἐπὶ τῶν χρεῶν μου, ἐχρεώσται νὰ μὲ καταδιώξῃ διὰ τῆς νομίμου Δικαστικῆς Ἀρχῆς, καὶ τὸν Νόμον οὕτως ἱκανοποιῶν, καὶ παράδειγμα θίζων καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κυρίους Ἀξιωματικούς.

Ἡμὴν αὐστηρὸς καταδιώκτης παντὸς κακούργηματος καὶ τῶν παραβιάζοντων τοὺς Νόμους, χάριν τῆς τάξεως, διότι ἄνευ αὐτῆς τὰ ἔθνη δὲν εὐδοκίμοι οὐδὲ αἱ Βασιλείαι στερεώνουν τοιαῦτα ἦσαν καὶ εἶναι αἱ ἀρχαί μου, ἀλλ' οὐδέποτε ὑπῆρξα καὶ συκοφάντης, ἐπιόρκος, ψεύστης καὶ καταχραστής τῶν χρεῶν μου, ὅποιον δὲ κύριος Σπύρος Μήλιος καὶ ἡ συντροφιά του ἠθέλησαν διὰ βραδουργιῶν των νὰ μὲ παραστήσουν, καὶ οὕτω νὰ μὲ θυσιάσουν διὰ παντὸς ἀθεμίτου μέσου ἡθικῶς τε καὶ ὕλικῶς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὕλικόν μέρος, μοὶ εἶναι ἀδιάφορον, διότι ἀπέναντι τοῦ ἀκεραίου χαρακτήρός μου ἐπιφρόνῃσα αἰείποτε τὴν αἰσχροκέρδειαν.

Ὅσον δὲ διὰ τὸ ἡθικόν, δὲν δύναμαι ν' ἀποσιωπήσω πλέον, διότι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ στιγματισθῇ εἰς τὸ πρόσωπόν μου ὁλόκληρος ἡ οἰκογένειά μου, καὶ νὰ ἐγκαταλείψω ἀτιμωτικὴν κληρονομίαν εἰς τὰ τέκνα μου, μὴ ἔχων ἄλλο τι νὰ τοῖς ἐγκαταλείψω, ἢ τὴν διαγωγὴν μου. Θέλω δὲ στιγματίσαι τοὺς βραδουργοὺς μου δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὡς συκοφάντας καὶ ἀποδείξει εἰς αὐτοὺς ὅτι εἰς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπαλλήλων τῶν περιφρονησάντων ὕλικὰ συμφέροντα καὶ ὑπηρετησάντων μὲ πίστιν καὶ τιμότητα τὴν Ὑ. Μ. εἶναι καὶ ὁ ὑποφαινόμενος.

Μεγαλειότατε ! σήμερον καθυπέβαλον εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργεῖον τὴν ἀναφοράν μου, ἵνα εὐαρεστηθῇ καὶ μὲ διορίσῃ συνταξιούχον σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον, ἐπειδὴ ἡ ὑγεία μου δὲν μοὶ τὸ συγχωρῇ πλέον νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ παρακαλῶ τὴν Ὑ. Μ. ὅπως εὐδοκήσῃ καὶ ἐγκρίνῃ τὴν αἴτησίν μου ταύτην.

Ὁ εὐπειθέστατος καὶ πιστὸς δοῦλος τῆς Ὑ. Μ.

(Ὑπογρ.) Ἡ. Πανᾶς.

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς, ἐν Ἀθήναις τὴν 8 Ἰουνίου 1865.

Ὁ καταχωρ. τοῦ Ὑπουργείου

(Σφραγίς)

(Ὑπογρ.) Δ. Π. Ζάνος.

Πάτραι, τὴν 30 Μαΐου 1858.

Ὁ

ἐν ἀργίᾳ Ταγματάρχης Ἡ. Πανᾶς

Πρὸς

Τὸ Βον Φρουραρχεῖον Πατρῶν

Εἰς Πάτρας.

Ἐπανάληψις τῆς περὶ συντάξεως
αἰτήσεώς μου.

Ἀριθ. 290.

Πάτραι, τὴν 31 Μαΐου 1858.

Τὸ

Βον Φρουραρχεῖον Πατρῶν

Πρὸς

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν

Εἰς Ἀθήνας

Μὲ σέβας διαβιβάζεται πρὸς τὸ
Σεβ. Ὑπουργεῖον ἡ ἀπέναντι ἀναφορά
τοῦ κ. Ταγματάρχου Ἡλία Πανᾶ διὰ
τὰ περαιτέρω.

Τὰῦτα κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 197
ἀναφορᾶς μου.

(Ὑπογ.) Πουρναράς

Διοργός.

Τὴν 23ην τοῦ παύσαντος Ἀπριλίου
ἐ. ἐ. ἐδιεύθυνα δι' ὑμῶν, κύριε Φρου-
ραρχε, τὴν περὶ συντάξεως ἀναφορὰν
μου εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑ-
πουργεῖον, ἀλλὰ παρήλθον ἀρκεταὶ ἡμέ-
ραι καὶ οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν.

Ἐπαναλαμβάνω καὶ αὖθις τὴν αἰτή-
σίν μου ταύτην, καὶ παρακαλῶ τὸ Β.
τοῦτο Φρουραρχεῖον, ἵνα εὐαρεστηθῇ
καὶ διαβιβάσῃ τὴν παροῦσάν μου ἀνα-
φορὰν εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Σ.
Ὑπουργεῖον διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν περὶ
συντάξεως αἰτησίαν μου, διότι δὲν εἶναι
νομίμῳ δίκαιον νὰ εὐρίσκωμαι πλέον εἰς
τὴν τῆς ἀργίας ποινήν. Ἄν ὅμως δὲν
ἔχω δικαίωμα συντάξεως, τότε τὸ Βον
Ὑπουργεῖον ἄς προκαλέσῃ τὴν ὅλως
διόλου παθσίν μου ἐκ τοῦ στρατιωτι-
κοῦ μου βαθμοῦ διὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνη-
ται τὸ ἔθνος ἀπὸ ἀσυγχωρήτους μι-
σθοδοσίας.

(Ὑπογ.) Ἡ. Πανᾶς ταγμ.

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τοῦ ἀντιγράφου.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 8ην Ἰουνίου 1865.

Ὁ καταχωρ. τοῦ Ὑπουργείου

(Σφραγίς)

(Ὑπογ.) Δ. Π. Ζάνος.

Ο ΗΛΙΑΣ Π. ΠΑΝΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΙΝ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ

1862—1863

Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ἀπεστάλη ὁ Ταγ-
ματάρχης Ἡλίας Πανᾶς ὡς προσωρινὸς διοικητὴς τῆς Μοίρας Λα-
κωνίας (2 Νοεμβρίου 1862) πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως.

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τῆς Ἑλ-
λάδος, ὅπως ἀντιπροσωπευθῶσιν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει, ἥτις ἐκα-
λεῖτο πρὸς σύνταξιν τοῦ Συνταγματικοῦ τῆς Ἑλλάδος χάρτου —
καὶ οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διαδιούντες Ἕλληνες, συνήλθον ὁ ἐν
Κωνσταντινουπόλει Ἕλλην. Σύλλογος εἰς πάνδημον συνεδρίαν
καὶ ἐξέδοτο τῇ 1 Δεκεμβρίου 1862 προκήρυξιν πρὸς τοὺς ὁμογε-
νεῖς τῆς δικαιοδοσίας ¹⁾ τοῦ Γενικοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Κων-
σταντινουπόλεως, ἐν ᾗ συνίστα ὅπως ἐκλέξουν τοὺς κ. κ. Ἀλέξ.
Μαυροκορδάτον, Σπυρ. Τρικούπην καὶ Ἡλίαν Πανᾶν ὡς ὑποψη-
φίους ἀντιπροσώπων των.

Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο μετὰ τῶν ἐξῆς ὑποψηφίων :

Σπυρίδωνος Τρικούπην,

Πάνου Κορωνάου,

Λέοντος Μελά καὶ

Ἡλία Πανᾶ, ὅστις ἐπέτυχε διὰ καταπληκτικῆς πλειονοψη-
φίας, εἰσελθὼν τοιουτοτρόπως ὡς ἀντιπρόσωπος Κωνσταντινουπό-
λεως εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν.

Τὴν ὑπὸ χρονολογίαν 1 Δεκεμβρίου 1862 ἐκδοθεῖσαν ἔντυπον
προκήρυξιν ²⁾ τοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ
χρονολογίαν 20 Φεβρουαρίου 1863, ἔγγραφον τῆς ἐφορευτικῆς
ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς Ἐπιτροπῆς, παραθέτομεν ὧδε ἐν πιστῷ ἀντι-
γράφῳ :

1) Ἡ δικαιοδοσία τοῦ Γεν. Ἑλλ. Προξενίου Κωνσταντινουπόλεως ἀπέτε-
λετο ἐκ τῶν περιφερειῶν τῶν ὑποπροξενίων Προύσης, Τραπεζοῦντος, Βάρ-
νης καὶ Τούλτζης.

2) Εἰς ἅπαντα τὰ ἱστορικὰ παλαιὰ ἔγγραφα καὶ τὰς ἀφηγήσεις, ἀφέθη τὸ
κειμένον (λεκτικόν καὶ συντακτικόν) ἀναλλοίωτόν, διορθωθέντων ἀπλῶς τῶν
ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων.

Συμπολῖται

Κατὰ τὴν ἀείμνηστον ἡμέραν τῆς 11 Ὀκτωβρίου, ἡμέραν ἀνεξάλειπτον εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἔθνος ὁμοθυμαδὸν καταλύσαν θυναστείαν, ἣν ἐπὶ τριακονταετίαν ὀλὴν ἠνεῖχετο, ἀνέλαβε τὴν κυριαρχικὴν του δύναμιν, καὶ ἔδειξεν εἰς σύμπασαν τὴν Εὐρώπην, ὅτι μ' ὅλας τὰς βραδουργίας τοῦ τυράννου, τοῦ σύμβολον ἔχοντος Διαιρεί καὶ Βασίλευε, αὐτὸ δὲν ἐστερήθη τὰς προπατορικός του ἀρετάς καὶ ἀναμνήσεις.

Κατὰ τὸ 1848 ἔδωκεν ἐν ράπισμα εἰς τὸν ξένον· ἡ τότε Ἐθνοσυνέλευσις περιώρισε τὴν δύναμιν του· ἀλλὰ τὸ ράπισμα ἐκεῖνο οὐδόλως ὠφέλησεν αὐτόν, ἐγαυρία ὅτι ὁ πιστός του λαὸς τὸν ἠγάπα, ἐνθ' αὐτὸς ὁ λαὸς του, διὰ τῆς ἀνοχῆς του, δὲν ἀνέμενε ἡ εὐκαιρίαν κατάλληλον, ὅπως ἀναιμωτὶ ἀπολακτίσῃ τὸν ἐπίτοκον Βασιλέα του.

Θεῖα συνάρσει καὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ ὄντως Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ λαοῦ, τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Ὀκτωβρίου, ἔστειλε τὸν Ὁθωνα, δυσανασχετοῦντα διὰ τὴν στέρησιν τῶν γονέων του, πρὸς τοὺς πεφιλημένους αὐτοῦ γονεῖς.

Συγχρότοις πατριωτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἦτο ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ Ἔθνους μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς προσωρινῆς του Κυβερνήσεως, ἥτις ἀμέσως ἐξέδωκε τὰς ἀναγκαίας δεηγίας διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπεξέτεινε καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρεπιδημοῦντας Ἑλλήνας.

Προσκαλούμεθα ἐπομένως καὶ ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα καὶ τοῖς περιχώροις παρεπιδημοῦντες νὰ στελῶμεν πληρεξουσίους εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον.

Συμπολῖται! Ἀναλογισθῆτε, ὅτι ἐκ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἡ ὁ πολιτικός θάνατος τοῦ Ἔθνους. Ἀναλογισθῆτε, ὅτι πρώτη πρᾶξις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως θὰ εἶναι ἡ καταδίκη τοῦ παρελθόντος· ἐπομένως φυλαχθῆτε ἀπὸ ἀνθρώπους ἕως χθὲς ἀνήκοντας εἰς τὸ ἐπάρατον σύστημα· ἀπὸ ἀνθρώπους τῶν ὁποίων αἱ ἀρχαὶ δὲν εἶναι σύμφωνοι μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ Ἔθνους. Πῶς δύνανται ποτε οἱ τοιοῦτοι νὰ καταδικάσωσι τὸ παρελθόν, ἀφοῦ αὐτοὶ ἀπὴρτιζον τὸ παρελθόν; Πῶς δύνανται νὰ λησμονήσωσιν ἐκεῖνον, ὃν τυφλῶς ὑπηρετοῦν ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ Ἔθνους;

Ἄλλ' ἄπαγε! Ὁ Ἑλλήν δὲν θὰ ἐκλέξῃ πληρεξουσίους ἐκ τῶν τοιούτων, διότι οὗτος ἔδειξε μυριάκις ὅτι, ὁσάκις πρόκειται περὶ τῶν κοινῶν τῆς Πατρίδος, κρύπτει τὰς ἀτομικὰς του συμπάθειας καὶ πρὸς μόνον τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος ἀφορᾷ.

Ἀναλογισθῆτε προσέτι, ὅτι ἂν καὶ τὸ Ἔθνος σήμερον διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἐκλέγῃ τὸν πρίγκιπα ΑΛΦΡΕΔΟΝ Βασιλέα του καὶ ἀπαλλάττει οὕτω τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἐνὸς τῶν σπουδαιωτέρων ἔργων, εἰς ᾗ ὠφελεῖ νὰ ἐνασχοληθῇ, οὐχ ἥττον ἐναπολείπονται αὐτῇ ἔργα ἐπίσης σπουδαῖα, ἐπίσης ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ τὰς εὐχὰς καὶ ἐπιθυμίας τοῦ Ἔθνους, ὀφείλουσι νὰ εἶναι καὶ οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Ἔθνους ἵνα μὴ διακυβεύσωσι τὸ μεγαλεῖν του.

Δὲν πρόκειται λοιπόν, Κύριοι, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων νὰ εὐχα-

ριστησώμεν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν συνδημότην μας ἢ ὁποιονδήποτε τινά, πρέπει ἕκαστος νὰ σκεφθῇ, ποίου αἱ ἀρχαὶ εἶνε σύμφωνοι μὲ τὰς παρούσας περιστάσεις, τίς εἶνε ὁ ἀξίως ἀντιπροσωπεύων τὸ Ἔθνος.

Ἀπὸ τῶν σκέψεων τούτων ἐρμώμενοι καὶ οἱ ὑποφαινόμενοι συμπολῖται μας, γνωστοὶ ἕκαστος εἰς τοὺς συνδημότας του, συναλθόντες ἐν πλήρει συνεδρίᾳ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κ. Α. Ψάθη παρόντων καὶ τῶν δύο ἀντιπροέδρων Ρ. Καλαβασῆ καὶ Δ. Παπαδοπούλου, ἐσυζητήσαμεν ποῖα τὰ κατάλληλα πρόσωπα ἵνα μᾶς ἀντιπροσωπεύωσι, καὶ συζητήσεως γενομένης, παρεδέχθημεν παμψηφεί νὰ ὑποστηρίξωμεν τοὺς Κ. Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΜΑΥΡΟΚΟΡΙΑΤΟΝ, ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΤΡΙΚΟΥΠΗΝ, ΗΛΙΑΝ ΠΑΝΑΝ, γνωστοὺς εἰς τὸ πανελλήνιον διὰ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρος, τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν πατριωτικὸν αὐτῶν.

Εὐέλπιδες ὅτι καὶ οἱ συνδημόται ἡμῶν καὶ ἐν γένει πάντες οἱ ἐνταῦθα καὶ τοῖς περιχώροις παρεπιδημοῦντες Ἑλλήνες θέλουσιν ἀσπασθῇ τὸν συνδυασμὸν αὐτῶν καὶ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἐποσημειούμεθα

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1 Δεκεμβρίου 1862

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου

(ὑπογ.) Α. ΨΑΘΗΣ

Οἱ ἀντιπρόεδροι

(ὑπογ.) Ρ. ΚΑΛΑΒΑΣΗΣ, Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ μέλη

(ὑπογραφαί). Κ. ΤΣΙΡΩΝΗΣ. Γ. ΣΑΛΑΧΑΣ. Ι. ΒΕΖΥΡΗΣ. Π. ΒΕΡΤΟΜΗΣ. Ι. Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΙΑΤΟΣ. Κ. ΜΗΑΚΟΥΛΑΣ. Σ. ΚΟΣΚΟΛΗΣ. Γ. ΣΥΝΔΑΙΝΟΣ. Α. ΣΑΛΑΧΑΣ. Ι. ΠΑΝΩΡΙΟΣ. Δ. ΔΑΝΑΣΣΗΣ. Ν. ΑΓΑΣ. Φ. ΣΑΛΑΧΑΣ. Α. ΠΡΟΚΟΣ. Α. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ. Ν. ΣΑΛΑΧΑΣ. Α. ΔΕΠΑΣΤΑΣ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ. Γ. ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Θ. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ. Σ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ. Κ. ΔΕΚΑΒΑΛΕΣ. Σ. ΦΑΡΑΓΓΑΣ. Α. ΔΟΥΝΑΒΙΣ. Ι. ΣΑΛΑΧΑΣ. Σ. ΠΟΛΑΙΝΑΚΗΣ. Β. ΦΑΛΗΡΕΥΣ. Μ. ΡΟΥΣΟΣ. Ν. ΒΟΛΑΝΗΣ. Φ. ΡΟΣΟΛΑΤΟΣ. Φ. ΑΠΕΡΙΟΣ. Ι. ΣΤΕΦΑΝΟΥ. Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Γ. ΒΕΖΥΡΗΣ. Β. ΣΥΜΕΟΝΟΒΙΤΣ. Ι. ΔΕΠΑΣΤΑΣ. Σ. ΦΩΣΚΟΛΟΣ. Δ. Ι. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ. Ι. ΑΠ. ΚΟΝΤΕΣ. Ι. ΚΟΝΔΥΛΗΣ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ. Χ. ΔΟΥΛΟΥΔΗΣ. Ι. ΚΑΠΟΥΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Π. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ. Α. ΜΑΓΚΑΝΑΡΗΣ. Β. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ. Ν. ΚΟΚΟΝΕΖΗΣ. Ν. ΠΑΝΑΣ.

Ὁ Γραμματεὺς

(ὑπογ.) Δ. ΦΑΡΑΥΤΗΣ

Παριστοῦ ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Μάντισεστερ Ἐργαστασιάρχου Γεωργίου Ἐπ. Πανᾶ, σχετιζομένη μὲ τὰ φλέγοντα ζητήματα αἷς ἐν λόγῳ ἐπαρχίᾳ.

22, HANSON'S COURT, NEW CANNON STREET.

Manchester, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1862.

Ἀγαπητέ μοι ἐξάδελφε

Ἀθῆνας

Μετ' εὐχαριστήσεως εἶδον τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Σ. Πατρὸς σου καὶ θεῖου μου ὡς πληρεξουσίου διὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλει ἐκλεχθῆ, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι ὅλοι οἱ Ἑπτανήσιοι θέλουν δώσῃ τὴν ψήφον των δι' αὐτόν.

Ἐδόθεν ἐξελέξαμεν τὸν Κόν Τρικούπην 1). Καὶ ἡ ψηφοφορία περὶ τοῦ μέλλοντος βασιλείως ἐτελείωσεν. 90 ψῆφοι διὰ τὸν Ἀλφρέδον καὶ 2 διὰ τὸν Φερδινάνδον τῆς Πορτογαλλίας.

Τηλεγραφικῶς πληροφоруμέθα ὅτι αὐτοῦ σχεδὸν παμψηφεί ἐξελέγη ὁ Ἀλφρέδος, καὶ μὴ ἀποθαρρυνθῆτε ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἀρνείται ἡ Ἀγγλία ὅς γαίνουν ὅλα τὰ πράγματα τακτικά. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ σταλῇ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ζητοῦσα τὸν ἐκλεχθέντα βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχω μεγάλας ἐλπίδας, ὅτι ἀκολούθως 1)2 τῆς διπλωματίας νὰ τελειώσῃ ἡ ὑπόθεσις αὕτη κατὰ τὴν εὐχὴν τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ὁ Γέρων Πάλεστρων τὸ θέλει.

Σὲ ἀσπάζομαι ὁ ἐξάδελφος

(ὑπογ.) Γ. Ε. Πανᾶς

Πρὸς τὸν Κένιον

Μιλτιάδην Ἡ. Πανᾶν

Εἰς Ἀθῆνας (Greece)

Ἡ

ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων

Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ,

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 20 Φεβρουαρίου 1863.

Πρὸς τὸν κύριον Ἡλίαν Πανᾶν Ταγματάρχην τῆς Χωροφυλακῆς.

Σᾶς κοινοποιούμεν τὸ πρωτόκολλον τὸ συνταχθέν ἐπὶ τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ Γεν. Προξενείου Κωνσταντινουπόλεως δοθεισῶν εἰς τοὺς ἐπιλαχόντας, καθ' ὃ βεβαιῶται, ὅτι μόνος ὑμεῖς ἐλάβετε τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, λαβόντες ψήφους 742 ἐπὶ ψήφων 1082.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

(ὑπογ.) Σπυριδίων Τριανταφύλλης.

» Πέτρος Δ. Σκυλίτζης.

» Α. Κ. Ἀγέλαστος.

» Ρ. Ἀντωνιάδης.

» Κ. Χ. Πλέσσας.

1) Τὸν Χαρίλαον Σπ. Τρικούπην.

Σήμερον τὴν 19 Φεβρουαρίου μὲν τὸς 1863 ἡμέραν τῆς εἰδομάζης Τρίτην, ἡ ἐπὶ τῆς ψηφοφορίας τῶν κατ' ἐπανάληψιν γενομένων ἐκλογῶν τῶν πληρεξουσίων Κωνσταντινουπόλεως, συγκατεμένη παρὰ τῶν κυρίων Σπυριδωνος Τριανταφύλλη, προξένου διευθυντοῦ τοῦ Ἐμπορικοῦ γραφείου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείας, Ἀγούστου Ἀγγελάστου, Πέτρου Δ. Σκυλίτζη, Ράλλη Ἀντωνιάδου καὶ Κωνσταντίνου Πλέσσα, συνήλθεν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐμπορικὸν Γραφεῖον ἵνα ἀνεργήσῃ τὴν γενικὴν διαλογὴν τῶν ψήφων, αἵτινες ἐδόθησαν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, Προῦσαν, Βάρναν, Τραπεζοῦντα καὶ Τούλτζαν.

Οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὑποπροξενείου Προῦσης ψηφοφορήσαντες, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ὑποπροξένου, εἰσὶν ἐξήκοντα πέντε, καὶ ἔλαβον ψήφους ὡς ἔπεται οἱ ἐπιλαχόντες :

Σ. Τρικούπης	55
Π. Κορωναῖος	47
Α. Μελάς	21
Ἡ. Πανᾶς	7

Οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὑποπροξενείου Τραπεζοῦντος, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ὑποπροξένου, ψηφοφορήσαντες εἰσὶν πενήκοντα ἕξ, ἔλαβον δὲ τὰς ψήφους ὡς ἔπεται :

Σ. Τρικούπης	34
Α. Μελάς	10
Π. Κορωναῖος	19
Ἡ. Πανᾶς	9

Οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὑποπροξενείου Βάρνης κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ὑποπροξένου ψηφοφορήσαντες εἰσὶν ἑκατὸν ἑπτὰ, ἔλαβον δὲ ψήφους :

Α. Μελάς	101
Σ. Τρικούπης	5
Π. Κορωναῖος	49
Ἡ. Πανᾶς	2

Οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὑποπροξενείου Τούλτζης ψηφοφορήσαντες εἰσὶ κατὰ τὴν τηλεγραφικὴν ἀγγελίαν τοῦ Ὑποπροξένου ἑκατὸν ἐννέα ἔλαβον δὲ τὰς ψήφους ὡς ἔπεται :

Σ. Τρικούπης	109
Α. Μελάς	109

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ψηφοφορήσαντες εἰσὶν ἑπτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, ἕξ ὧν ἔλαβον :

Σ. Τρικούπης	103
Α. Μελάς	64
Π. Κορωναῖος	134
Ἡ. Πανᾶς	724

Κατὰ συνέπειαν οἱ ψηφοφορήσαντες καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Προξενείου πολῖται Ἕλληνας εἰσὶν :

Ἐν Κωνσταντινουπόλει	715
Ἐν Προύσῃ	65
Ἐν Τραπεζοῦντι	56
Ἐν Βάρνῃ	107
Ἐν Τούλτζῃ	109
Τὸ ὅλον	1082

Ἡ δὲ ἀπόλυτος πλειονοψηφία εἶναι 543.

Ἐξ αὐτῶν κατὰ τὴν γενομένην γενικὴν διαλογὴν, ἔλαβον ψήφους καθ' ἑλὴν τὴν περιφέρειαν οἱ ψηφοφορηθέντες κύριοι Σ. Τρικούπης, Α. Μελάς, Πᾶνος Κορωνάιος καὶ Ἡλίας Πανᾶς, καὶ ἐπιλαχόντων κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν τὰς περισσοτέρας ψήφους ὡς ἀκολούθως :

Ἡλίας Πανᾶς. Κωνσταντινουπόλεως	724
Προύσης	7
Τραπεζοῦντος	9
Βάρνης	2
Τούλτζης	—
	742

Σ. Τρικούπης. Κων(ν)πόλεως	103	Α. Μελάς. Κων(ν)πόλεως	64
Προύσης	55	Προύσης	21
Τραπεζοῦντος	34	Τραπεζοῦντος	10
Βάρνης	5	Βάρνης	101
Τούλτζης	109	Τούλτζης	109
	306		305

Πᾶνος Κορωνάιος. Κων(ν)πόλεως	134
Προύσης	47
Τραπεζοῦντος	19
Βάρνης	49
Τούλτζης	—
	249

Κατὰ συνέπειαν μόνος ὁ κύριος Ἡλίας Πανᾶς, λαβὼν ψήφους 742, ἔλαβε τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν καὶ ἐξελέχθη πληρεξούσιος Κωνσταντινουπόλεως. Τρίτος δὲ οὐδεὶς ἐξελέχθη, καθόσον οὐδεὶς ἔλαβε τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν. Τὸ παρὸν ἀποτέλεσμα θέλει κοινοποιηθῇ εἰς τὸν κύριον Ἡλίαν Πανᾶν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ ἐπὶ τῆς ψηφοφορίας Ἐπιτροπὴ
(Ὑπογ). Σπ. Τριανταφύλλης.
» Πέτρος Α. Σκυλίτζης.
» Α. Κ. Ἀγέλαστος.
» Ρ. Ἀντωνιάδης.
» Κ. Χ. Πλέσσας.

ΕΠΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α΄ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (1863-1869)

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1863, ἐζήτησεν ὁ Ἡλίας Πανᾶς δι' ἀναφοράς του νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' ἡ αἰτήσις του ἀπερρίφθη παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τῆς ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1863 καὶ ὑπ' ἀριθ. 9168 διαταγῆς του, ἣν καὶ παραθέτομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ παραρτήματος, ἐν πιστῇ ἀντιγράφῳ.

Ὁ Ἡλίας Πανᾶς ἀφ' οὗ ἐθυσίασε σχεδὸν ἅπασαν¹⁾ τὴν περιουσίαν του χάριν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, εἰς ὃν ἔλαβεν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐνεργητικώτατον μέρος ὡς πιστοποιοῦσι καὶ τὰ ἐν ἀντιγράφῳ παρατιθέμενα ἐν τῷ παραρτήματι διάφορα πιστοποιητικά, ἐπὶ τοσοῦτον παρηγκωνίσθη καὶ παρωράθη παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων τῆς ἐποχῆς του, ὥστε ἐν ᾧ πάντες οἱ σύγχρονοί του ἦσαν τῷ 1869 ὑποστράτηγοι καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ κατώτεροί του—ὧν ὡς Μοίραρχος ἦρχεν—ἦσαν τότε (1869) ἀνώτεροι αὐτοῦ, φέροντες ἐπὶ τοῦ στήθους των πληθὺν παρασῆμων, οὗτος ἡξιώθη μόνος νὰ λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου ἀποστράτου, — βαθμὸν ἀντιστοιχοῦντα μὲ τὸν τοῦ χιλιάρχου ὃν κατεῖχε πρὸ τεσσαράκοντα τεσσάρων (44) ἐτῶν ἀπὸ 1ης 9^{ης} Ἰουλίου 1824—τὸ δὲ στήθός του ἔπερ ἀπειράκις κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατριδος προέταξεν, ἐκόσμει μόνον τὸ ἀργυροῦν Ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος. Μέχρι δὲ τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ἐν Ἀθήναις τὴν 26 Φεβρουαρίου 1869, ἔζησεν ἐν πενίᾳ.

Ἀποθνήσκων ὁ Ἡλίας Πανᾶς ἐγκατέλειπεν εἰς τὰ τέκνα του πρὸς δημοσίευσιν ἐκτενῆ αὐτόγραφόν του Ἐκθεσιν, ἀποτελουμένην ἐκ 327 χειρογράφων σελίδων, ἐν ᾗ ἀναφέρει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ τῆς δράσεώς του ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, καὶ τὰ αἷτια τῆς κατ' αὐτοῦ καταφοράς τῶν ἐκάστοτε ἰσχυόντων.

Τὴν Ἐκθεσιν ταύτην, ἣτις εἶναι συγχρόνως πιστὸν κάτοπτρον τῆς τότε (1833-1856) ἀνωμάλου ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι, εἰς ἰδιαίτερον τεύχος.

1) Ὅ,τι ὑπελείφθη ἐξ αὐτῆς μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος (1821-28), διατέθη παρ' αὐτοῦ χάριν τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαναστάσεως (1854).

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΠΑΝΑ

*Λαβόντα μέρος εις τὰς Ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης
(1866-68 καὶ 1896-97),
τῆς Μακεδονίας (1878) καὶ εἰς τὸν
Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897).*

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Η. ΠΑΝΑΣ ¹⁾	ΝΟΤΗΣ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Η. ΠΑΝΑΣ ²⁾	ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΝΑΣ	ΑΛΕΚΟΣ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ ⁴⁾
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Γ. ΠΑΝΑΣ ³⁾	ΒΑΣΣΟΣ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ ⁵⁾
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΜΙΛ. ΠΑΝΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ

1) Ὁ Σπυρίδων Πανᾶς ἦτο υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ. Ἄμα τῇ ἐκ Κρήτης ἐπανόδῳ του, μετετέθη τῇ αἰτήσεϊ του εἰς τὸ Πεζικόν. Ἀπὸ τὸ 1869 ἕως τὸ 1886 ὑπηρέτησεν ἀλληλοδιαδόχως ἐν Καλάμαις, Ναυπλίῳ, Κερκύρᾳ καὶ Ἀργοστολίῳ. Ἀπὸ τὸ 1887 μέχρι τοῦ 1891 διετέλεσεν ἀναλλὰξ Ὑποφρούραρχος, Φρούραρχος, Διευθυντὴς στρατολογικῶν γραφείων κτλ. ἐν Ἀθήναις, Θεσσαλίᾳ, Σύρῳ, Πειραιεὶ καὶ Τριπόλει. Ἐν ἔτει 1892-1894, διετέλεσεν εἰς τὸ τάγμα, τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον καὶ ὡς Φρούραρχος ἐν Μεσολογίῳ, Πάτραις καὶ Ζακύνθῳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1894 μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῇ 17 Ἰουλίου 1895 ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας, παρέμενεν ἐν Πάτραις ὡς ἀνώτερος στρατιωτικὸς Ἐπόπτης καὶ Φρούραρχος. Ὅρα καὶ ἐπικηδεῖον λόγον ἐν τῷ παραρτήματι ὡς καὶ τὰ λοιπὰ σχετικὰ ἐγγράφα. Τὴν 1 Δεκεμβρίου 1886 ἔλαβε τὸν Ἀργυρὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος. Κατὰ δὲ τὰς συμπλοκάς τοῦ 1886 εὗρισκετο ἐν Ζάκρῳ τῆς Θεσσαλίας.

2) Ὁ νῦν ὑπουργικὸς Γραμματεὺς Α' τάξεως ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἱππότης τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σωτήρος. 3) Ὁ νῦν Ἀνθυποπλοίαρχος, υἱὸς τοῦ ἐν Μάντισσας Ἐργοστασιάρχου Γεωρ. Ἐπ. Πανᾶ καὶ διεγγόνος τοῦ Γερουσιαστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων Ἀνδρέου Πανᾶ. 4) Ὁ νῦν ὑπάλληλος παρὰ τῷ ταχυδρομείῳ Πειραιῶς. 5) Ὁ ἐν ἔτει 1887-88 διατελέσας Ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βάρῃ τῆς Ἰταλίας ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ ἐκεῖ Προξένου καὶ νῦν Γραμματεὺς παρὰ τῇ Ἐταιρίᾳ τῶν Σιδηροδρ. Ἀττικῆς.

Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Κρήτης (1866-1868)

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1866 κατήλθεν ὁ Σπυρίδων Ἡλ. Πανᾶς, ὢν τότε ἀνθυπασιότης τοῦ Μηχανικοῦ, εἰς Κρήτην ἔνθα παρέμεινε μέχρι τέλους Δεκεμβρίου ἢ ἔ. λαβὼν μέρος εἰς διαφόρους μάχας.

Ἐπιστρέφων ¹⁾ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα συνηγέρθη ἐν Σύρῳ μετὰ τοῦ, τότε κατερχομένου εἰς Κρήτην, ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἀφίκετο εἰς Κρήτην τὴν 26 Δεκεμ. 1866 καὶ κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Δημητρίου Πετροπουλάκη, ²⁾ λαβὼν μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Ἀλμυροῦ, τῆς Καμαριώτης, τοῦ Γερακάρει κ.τ.λ. καὶ ἐπανακάμψας εἰς Ἀθήνας περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1867.

Εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν καὶ ὁ ἐπὶ τοῦτῳ κατελθὼν ἐκεῖ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔνθα διέτριβεν, Εὐάγγελος Πανᾶς, ἀγωνισθεὶς μετὰ τὸ ὑπὸ τὸν Κώσταν Τσάκωνα διοικούμενον Σῶμα. Ὡσαύτως ἠγωνίσθη γενναίως εἰς τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀντωνίου Μήτσα Σῶμα καὶ ὁ Ἀλέκος Ἀθ. Πανᾶς, παρευρεθεὶς εἰς τὰς μάχας τοῦ Βαφέ, τοῦ Ἀρκαδίου κτλ.

Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Μακεδονίας (1878)

Κατὰ τὴν ἀτυχῇ ταύτην ἐπανάστασιν, ἥς ἡγήετο ὁ Κοσμάς Στ. Δουμπιώτης, ³⁾ (τότε ὢν λοχαγός) ἔλαβον μέρος ἐκ τῆς οἰκογενείας Πανᾶ, ὁ μὲν Ἀλέκος Ἀθ. Πανᾶς, ὡς ὑπαρχηγός τοῦ σώματος τοῦ Ἀντωνίου Μήτσα, εἰς τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ συγκροτηθείσας μάχας τῆς Ἀγυῖας, Σπηλιᾶς, Μακρυνίτης κτλ., ὁ δὲ ἀδελφός του Βάσσης Ἀθ.

1) Ὅρα τὸ ἐν τῷ παραρτήματι ἐγγράφον ἀπὸ 27 Ν)δρίου 1866.

2) Ἐκεῖ παρευρεθῆσαν ὡσαύτως, ὁ ἀδελφός του Μιχαήλ, ὁ υἱὸς του Λεωνίδας καὶ ὁ ἐγγονός του Γεώργιος Πετροπουλάκης.

3) Ὁ Κοσμάς Δουμπιώτης (νῦν συνταγματάρχης ἐν ἀποστρατείᾳ) εἶναι υἱὸς τοῦ μακαρίτου Στεργίου Δουμπιώτου λοχαγοῦ τῆς Φάλαγγος, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Κωνσταντίνου Δουμπιώτου συνταγματάρχου τῆς Φάλαγγος καὶ ἀρχηγοῦ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν (1821--28) σώματος Μακεδόνων ἐθελοντῶν. Ἡ οἰκογένεια Δουμπιώτου καταῖται ἐκ τοῦ χωρίου Δουμπιά τῆς Χαλκιδικῆς. Ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ Κωνστ. Δουμπιώτου κατέστη σύζυγος τοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ. Ὁ Κοσμάς Σ. Δουμπιώτης διετέλεσε καὶ βουλευτὴς Σκοπέλου.

Πανᾶς ὑπὸ τὸν Ἀποστολίδην, μετέσχε τῶν μαχῶν τῆς Ῥαψάνης, τῶν Κοννιαροχωρίων κτλ. ὡς καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου Πλαταμῶνος.

Ἡ κατάληψις τῆς ἐπαναστατησάσης Κρήτης καὶ ὁ ἐπακολουθήσας Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος (1896—97)

Εἰς τὴν παρὰ τοῦ συνταγματάρχου Τιμολ. Βάσσου, κατάληψιν τῆς Κρήτης καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας μάχας ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Γεώργιος Ἀθ. Πανᾶς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ 7ου Πεζ. συντάγματος, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ἰω. Κωνσταντινίδην. Εἰς δὲ τὸν ἐν τοῖς ἑλληνοτουρκικοῖς μεθορίαις πόλεμον ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος, ὁ μὲν Νότης Ἀθ. Πανᾶς λοχαγὸς τοῦ 6ου Πεζικοῦ συντάγματος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου Γκολφινοπούλου, εἰς τὰς ἐν Ἡπείρῳ συγκροτηθείσας μάχας, ὁ δὲ ἀδελφός του Τηλέμαχος Ἀθ. Πανᾶς λοχαγὸς καὶ ὑποδιοικητὴς τοῦ 4ου εὐζωνικοῦ τάγματος ἔλαβε μέρος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταγματάρχου Ἀλεξάνδρου, εἰς τὴν ἐπὶ τετραήμερον διαρκέσαν μάχην τοῦ Μπογαζίου (παρὰ τὸν Τύρναβον) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ἀσθενήσας ἕνεκα τῶν ἀνεκδιηγῶν κακουχιῶν τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου πολέμου, ἀπεδίωξε τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1897.

Ἐν δὲ ταῖς κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεσιν, ἔλαβε μέρος ὁ Γεώργιος Γεωργίου Πανᾶς, τυγχάνων σημαιοφόρος τῆς ὑπὸ τὸν Σαχτούρην Ἀνατολικῆς Μοίρας.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1896—ἐπότε ἔλαβον αἱ βουλγαρικαὶ ὁμάσθητες ἐν Μακεδονίᾳ ἔντασιν—ἀπεπειράθη ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖ ὡς ἀντάρτης ὁ Θρασύβουλος Μ. Πανᾶς (ἑγγονος τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ), ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐν Πειραιεὶ παρημποδίσθη. Βραδύτερον κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ἀλλ' ἀσθενήσας ἐξήναγκάσθη ¹⁾ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας.

¹⁾ Τὸ γεγονός τοῦτο διατρανοὶ τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματα τῆς οἰκογενείας Πανᾶ.

Η ΔΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ ΕΝ Τῇ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ, Τῷ ΕΜΠΟΡΙῷ Κ.Τ.Λ.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ¹⁾ Η. ΠΑΝΑΣ

Οικονομικὸς Ἐπιθεωρητὴς

Πλὴν τῶν δημοσίων θέσεων ἃς κατέλαβε μέχρι τοῦδε, διετέλεσε καὶ εἰς τὰς ἐξῆς ἰδιωτικὰς:

Μισθωτὴς-Διευθυντὴς τοῦ ἐν Ulmeni (Teleorman) τῆς Ρουμανίας κτήματος (1874—84), ἀνταποκριτὴς τῶν ἐφημερίδων «Πατρίδος» καὶ «Συλλόγων» Βουκουρεστίου, «Φάρου Μακεδονίας», Θεσσαλονίκης, «Χρόνου Ἀθηνῶν» (1884—94). Ὡσαύτως ἐδημοσιογράφει εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ὁραν» ²⁾ (1885—86) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης διετέλεσε μέλος τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας (Ἀριθ. Πρωτ. 58. Δ. 44. Ἐγγραφον 8 Μαρτίου 1888), καὶ Ἑλλανοδίκης ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Ἀθηνῶν (Δ' Ὀλυμπιάς, 1888), καθ' ἣν διετέλεσε καὶ Ἀντιπρόσωπος τῶν Ἑλλήνων Κοινοτήτων Τούρκο-Μαγουρελίου (Βλαχία) καὶ Ἰασίου (Μολδαβία).

Συγγραφαί*του κλπ.:

Ἐφημερίς «Τέρις» (Πάτρα, 1859).

Πάρεργα, ἦτοι «Συλλογὴ Λιγηνηματικὴ» κτλ. (Ἀθήναι, 1864).

Πραγματεία περὶ «Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ» (Ἀθήναι, 1869).

Ἐφημερίς «Ἰστρος» (Βουκουρεστίον, 1873).

Ἐγκόλιον «Ἀπικὸν Ἡμερολόγιον» ³⁾ (Ἀθήναι, 1885-86-87).

1) Περί τῆς ἄχρι τοῦδε ἐν γένει δράσεως ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Μιλτιάδου Ἡ. Πανᾶ ἐτοιμάζομεν ἰδιαίτερον ὁγκώδες τεῦχος, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων ἐγγράφων, ὅπερ δημοσιεύομενον ἅμα τῇ ἀποπερατῶσει του, θέλει παραγγῆ—τοῖς τε ἀρχοῦσι καὶ ἀρχομένοις—**πρωτοφανῶς ἀπερίγραπτον ΚΑΤΑΠΑΛΗΞΙΝ.**

2) Ἐξ ἀφορμῆς ἐνός ἀρθρου του δημοσιευθέντος εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα, ὑπέστη νυκτερινὴν ἀγρίαν δολοφονικὴν ἐπίθεσιν, ἐξ ἧς διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος.

3) Περί τοῦ Ἡμερολογίου τούτου ἀπεφάνητο ὁ μακαρίτης εὐεργέτης τοῦ ἔθνους μας Κωνσταντῖνος Ζάππας, ἐν τινι σφῆζομένῃ ἐπὶ ἐπιστολῇ του—γραφείῳ ἐν Βροσθενίῳ τῆς Ῥουμανίας, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1886—αὐτολεξεῖ οὕτως: «... ἔργον χρησιμώτατον Ἐθνικῶς καὶ ἀληθῆς ἐγκόλιον παντός περὶ τῆς »πατρίδος ἐνδιαφερομένου». (Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Ζάππα εὑρίσκεται εἰς χεῖράς μας).

Νόμος περί «Χαρτοσήμου» (Ἀθήναι, 1890).

Τεύχος «Ἀνασκευή» κτλ. (Ἀθήναι, 1893).

Συλλογὴ Ἀνεκδότων κωμωδιῶν, ποιημάτων κτλ. κτλ., ἐν οἷς καὶ ἐν δοῶμα πρωτότυπον εἰς 5 πράξεις, γέγονε τὸν τίτλον: «Ἡ Πολωνία ζῇ!» (συντεθὲν ἐν Κωνσταντίνῳ ἐν ἔτει 1863), ἐπίσης φιλολογικῆς ἀξίας καὶ πατριωτικῆς ἐξάρσεως ἔργον.

Δημόσιαι θέσεις Μιλτ. Ἡ. Πανᾶ (1863—1905)

Γενικὴ Διεύθυνσις Ταχυδρομείων (Ἀθηνῶν)

Ἀριθ. Πρωτ. 7399. Ἀθῆναι, τὴν 21 Δεβρίου 1863. Βασ. Διάταγμα 19 Δεκ. 1863. Διωρίσθη ὡς Διευθύνων Ὑποδιευθυντῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐλληνικοῦ Ταχυδρομείου.

Ὁ Διευθυντῆς: (ὑπογ.) Θ. Λεονάρδος

Γενικὴ Διεύθυνσις Ταχυδρομείων (Ἀθηνῶν)

Ἀριθ. Πρωτ. 5003. Ἀθῆναι, τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1864. Βασ. Διάταγμα 3 Σεπτ. 1864. Ἀπελύθη ἐκ τῆς ἀνω βῆθσεως θέσεως.

Ὁ Διευθυντῆς: (ὑπογ.) Θ. Λεονάρδος

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 3835. Ἀθῆναι, τὴν 14 Μαΐου 1866. Διωρίσθη ὡς προσωρινὸς προξενικὸς Πράκτωρ ἐν Ζαχαζικῇ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Σ. Βαλλιαωρίτης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 5263. Ἀθῆναι, τὴν 4 Ἰουλίου 1866. Βασ. Διάταγμα 2 Ἰουλ. 1866. Προβιβάσθη εἰς Ὑποπρόξενον ἐν Ζαχαζικῇ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Ἐπαμ. Δεληγεώργης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 1264-1265. Ἀθῆναι, τὴν 28 Φεβρουαρίου 1867. Βασ. Διάταγμα 25 Φεβρ. 1867. Συνεστήθη ἐν Καλλιπόλει τῆς Νοτίου Θράκης Ἑλλ. Ὑποπροξενεῖον, εἰς ὃ μετατέθη ὡς Ὑποπρόξενος.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Χαρίλαος Τρικούπης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 1872. Ἀθῆναι, 21 Μαρτίου 1867. Βασ. Διάταγμα 19 Μαρτίου 1867. Μετατέθη ἐκ Καλλιπόλεως εἰς τὸ Πόρτ-Σαϊτ τῆς Αἰγύπτου ὡς Ὑποπρόξενος.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Χαρίλαος Τρικούπης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 905. Ἀθῆναι, τὴν 6 Φεβρουαρίου 1868. Βασ. Διάταγμα 3 Φεβρ. 1868. Ἐπαναφορά του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ὑποπροξένου, ἐν Ζαχαζικῇ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Π. Δεληγιάννης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 2490. Ἀθῆναι, τὴν 8 Ἀπριλίου 1868. Τῷ ἐξεφράσθη εὐαρέσκεια διὰ τὴν ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1868, καὶ ὑπ' ἀριθ. 234 διαβιβασθεῖσαν ἐκθεσὶν του περὶ τῆς «ἐμπορικῆς καὶ ναυτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ καὶ τῶν διὰ τὴν τομὴν αὐτοῦ κολοσσικῶν ἐργασιῶν».

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Π. Δεληγιάννης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 2307. Ἀθῆναι, 25 Μαρτίου 1870. Βασ. Διάταγμα 24 λήγ. μηνὸς ἑ. ἔ. Διωρίσθη Γραμματεὺς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Ρουμανίας Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Προξενείου, μετὰ τὸν ἐπὶ τιμῇ Ὑποπροξένου βῆθμόν.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Σ. Βαλλιαωρίτης

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 8418. Ἀθῆναι, τὴν 30 Νοεμβρίου 1870. (Ἐλήφθη ἐν τῷ Ἑλλ. Γεν. Προξενίῳ Βλαχίας, τῇ 11 Δεκεμβρίου 1870. Ἀριθ. 1637). Ἐχων ὁ Ὑπουργός ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπ' ἀριθ. 1409 ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1870 ἔγγραφο τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος τὸν παρακαλεῖ ὅπως ἐκφράσῃ τὴν εὐαρέσκειάν του πρὸς τὸν κ. Μιλτιάδην Ἡ. Πανᾶ, Γραμματέα Ὑποπρόξενον, διὰ τὴν «δραστηριότητα καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας συμπεριφορὰν του.»

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης

Γενικὸν Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Βλαχίᾳ

Βουκουρεστίον, τὴν 11 Δεκεμβρίου 1870. Ἀριθ. 1637. Ἐκιοινοποιήθη τὸ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 8418 ἔγγραφο τῷ κ. Μιλτιάδῃ Ἡ. Πανᾶ, δι' οὗ τῷ ἀπονέμεται «δίκαιος ἐπαινος διὰ τὴν δραστηριότητα, τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ συμπεριφορὰν του» κτλ.

Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βουκουρεστίῳ

(ὑπογ.) Ἀλέξανδρος Μάνος

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 6589. Ἀθῆναι, τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1874. Βασ. Διάταγμα 2 Σεπτεμβρίου 1874. Παραδοχὴ τῆς παρατήσεώς του ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Ὑποπροξένου Γραμματέως τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Γεν. Προξενείου τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾗ μέχρι τοῦδε διατέλει.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Ἰω. Δεληγιάννης

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀριθ. 43,099. Ἀθῆναι, 10 Ἰουνίου 1886. Βασ. Διάταγμα 7ης τρέχ. μηνός. Ἐφημ. Κυβερνήσεως 9 Ἰδίου, ὑπ' ἀριθ. 150. Διωρίσθη Διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου καὶ Λιθογραφείου.

Ὁ Ὑπουργός: (ὑπογ.) Χαρίλαος Τρικούπης

Γεώργιος Α' Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Ἀθῆναι, 1 Δεκεμβρίου 1886. Τῇ ἀπανεμήθη, διὰ τὴν «μακρὰν καὶ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν του», τὸ παράσημον τοῦ Ἀργυροῦ σταυροῦ τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος.

(ὕπογ.) ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν: (ὕπογ.) Στέφ. Δραγούμης

[Ἀπόδειξις. Ἀθῆναι, 17 Δεκ. 1886. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπεφυλάχθη νὰ τῇ ἀποστείλῃ τὸ ἀπανεμηθὲν αὐτῇ παράσημον].

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. 12,002 Ἀθῆναι, 13 Δεκ. 1886 Βασ. Διάταγμα 1 Δεκ. 1886. Ἐφημ. Κυβερνήσεως ἀριθ. 335. Ἀπεστάλη αὐτῇ τὸ ἀπανεμηθὲν παράσημον μετὰ τοῦ οἰκείου Διπλώματος.

Ὁ Ὑπουργός: (ὕπογ.) Στέφ. Δραγούμης

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρ. 90,099 Ἀθῆναι, τὴν 31 Ὀκτωβρ. 1890. Βασ. Διάταγμα 30 Ὀκτωβρ. 1890. Ἐφημ. Κυβερνήσεως αὐθημερόν, ἀριθ. 282. Ἀποδοχὴ τῆς, ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου καὶ Λιθογραφείου, παραιτήσεώς του.

Ὁ Ὑπουργός: (ὕπογ.) Κ. Καραπάνος

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρ. 61,185. Τμῆμα Ζ'. Ἀθῆναι, 13 Ἰουλίου 1894. Βασ. Διάταγμα 10ης τρέχ. μ. Ἐφημ. Κυβερνήσεως 12ης Ἰδίου. Ἀριθ. 151. Διωρίσθη Οἰκονομικός Ἐπιθεωρητὴς Β' τάξεως, τοῦ νομοῦ Κυκλάδων.

Ὁ Ὑπουργός: (ὕπογ.) Χαρίλαος Τρικούπης

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 61,448. Ἀθῆναι, 13 Ἰουλίου 1894. Εἰδοποιήθη ὅτι ἐτοποθετήθη ὡς Οἶκον. Ἐπιθεωρητὴς Β' τάξεως, ἐν τῇ νομῇ Κυκλάδων.

Ὁ Ὑπουργός: (ὕπογ.) Χαρίλαος Τρικούπης

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. Πρωτ. 99,160. Ἀθῆναι, 20 Νοεμβρίου 1895. Ἀπόφασις 16 τρέχ. μ. ὑπ' ἀριθ. 277, ἐν τῇ φύλλῳ Ἐφημ. Κυβερνήσεως τῆς 17 Ἰδίου. Μετετέθη ἐκ τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, εἰς τὸν νομόν Ἀχαΐας, ὡς Οἶκον. Ἐπιθεωρητὴς Πατρῶν.

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς: (ὕπογ.) Κάβας

Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος

(Πρωθυπουργία Θεοδ. Π. Δηλιγιάννη)

Τῇ 18 Μαρτίου 1896, (Βασ. Α. 13 Μαρτ. 1896) μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Κορινθίας.

Τῇ 10 Αὐγούστου 1896, μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Πατρῶν.

Τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1896, (Βασ. Α. 21 Σεπτ. 1896) μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Ἠλείας ἐν Πύργῳ.

Τῇ 21 Ἰουλίου 1897, μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Ναυπλίας. (Βασ. Α. 19 Ἰβ. Ἀριθ. Ἐφ. Κυβερ. 172).

Τῇ 19 Δεκεμβρ. 1897, ἀπεστάλη ὡς Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὸ Γουσιγουνάριον τῆς Θεσσαλίας, ἧτις κατεῖχτο ὑπὸ τοῦ Ἐτέμπασσα, ἔνθα παρέμεινεν ἄχρι τῆς 19ης Ἰουνίου 1898. (Ἐπὶ πρωθυπ. Ἀλεξ. Θ. Ζαΐμη καὶ ὑπουργ. Οἰκονομικῶν Στεφ. Στρέϊτ).

Τέλη Ἰουνίου 1898, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του θέσιν, ὡς Οἶκ. Ἐφορος Ναυπλίας. (Ἐπὶ ὑπ. Οἶκ. Στεφ. Στρέϊτ.)

Τῇ 7 Φεβρουαρ. 1900, μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Ἀθηνῶν (Ἐφ. Κυβερν. 7 Ἰβ. Ἀριθ. 31). (Πρωθυπ. Γ. Θεοτόκη, ὑπ. Οἶκον. Ἀν. Σιμπούλου).

Τῇ 20 Ἰουλίου 1902 μετετέθη ὡς Οἶκ. Ἐφορος Κορινθίας. (Πρωθυπ. Ἀλ. Θ. Ζαΐμη, ὑπ. Οἶκ. Φωκ. Νέγγρη).

Τῇ 11 Φεβρ. 1904, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφ. τῆς Κυβερνήσεως ἡ προαγωγή του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Οἶκ. Ἐπιθεωρητοῦ Β' τάξεως ἐν τῇ 7ῃ οἶκ. περιφερείᾳ, ἐχούσῃ ὡς ἔδραν τὴν Λαμίαν. (Πρωθυπουργία Γ. Θεοτόκη, ὑπουργ. Οἶκ. Ἀναργύρου Σιμπούλου).

Τὸ κάτωθι ἐγγραφοῦν (1) ἀπεστάλη τῇ Μιλτιάδῃ Ἡ. Πανᾷ, ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς:

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Ἰουλίου 1898.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ἀριθ. 1944.

Κον Μ. Πανᾷ

Οἰκονομικὸν Ἐφορον Ναυπλίας

Ἐγνωμεν τὴν διὰ τοῦ ὑμετέρου ὑπ' ἀριθ. 1938 ἐ. ἔ. ἐγγράφου διαδιδασθεῖσαν ὑμῖν ἐκθεσιν (2) περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν ἀνάρθρωσιν τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐκφράζομεν δ' ὑμῖν ἐπὶ τούτῳ τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας.

Ὁ Ὑπουργός
(ὕπογ.) Α. Θ. Ζαΐμης

1) Ὡς ἐκ τῶν συχνῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μεταθέσεων τοῦ Μιλτ. Ἡ. Πανᾷ, εὐρίσκονται πάντα σχεδὸν τὰ ἐγγραφὰ του χάριν ἀσφαλείας εἰς χεῖράς μας, ἐξ ὧν ἠρύσθημεν πάσας τὰς ἀφορώσας αὐτὸν λεπτομερεῖς πληροφορίες κ.τ.τ. 2) Ἡ ἐν λόγῳ ἐκθεσις (ὕπόμνημα) «περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ ἰδίως τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων», ἐγρᾶφη ἐν Γουσιγουνάρῳ, τῇ 12 Ἰουνίου 1898, παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἑλλ. Ἀποθήκης τοῦ ἐπισιτισμοῦ Μιλ. Ἡ. Πανᾷ. Σῴζεται δὲ ἐκ 30 σελ. ἐν χειρογράφῳ καὶ διαρεῖται ὡς ἑξῆς: Α') Ὀργανιστικὴ μορφοῦσις. Β') Ἐκπαίδευσις. Γ') Οἰκονομικὴ κατάστασις ἐν ἀρχῇ δὲ προηγείται σύντομός τις εἰσαγωγή.

Ποίημα¹⁾ συντεθέν ὑπὸ **Μιλτ. Ἡ. Πανᾶ** καὶ ἀπαγγελθέν ὑπὸ τοῦ ἡθοιοποῦ.
Γ. Πετρίδου ἀπὸ σκηνῆς, ἐν συναυλίᾳ δοθείσῃ²⁾ ἐν Κορίνθῳ, τῇ 7
Ἰανουαρίου 1903 ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου Ἱεροσολύμων.

Ο ΠΑΝΑΓΙΟΣ ΤΑΦΟΣ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Η. ΠΑΝΑΣ

Οἰκονομικὸς Ἐπιθεωρητὴς

1	4
Δεινὸς ἀγὼν συγκροτεῖται περὶ τὸν Τάφον τὸν Ἱερὸν, Ἐπιθρομεῖς ἄλλοφύλων ἐποφθαλμιῶσιν αὐτόν, Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε.	Παντοῖα ὅσα μηχανῶνται τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἐχθροί· Τὸ χρυσίον καὶ τὸν δόλον καὶ τὴν βίαν οἱ μισροί. Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε.
2	5
Ἐκ τοῦ βορρᾶ καὶ ἐκ δυσμῶν ἄνεμος πνέει παγερός, Πρὸς τὸν Πάνθηρα ἢ Ἄρκτος ἀμιλλᾶται σθεναρῶς. Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε.	Πλὴν ἡ Πίστις τῶν Ἑλλήνων εἰς τῆς Θρησκείας τοὺς Θεσμούς· Τῶν βεβήλων θὰ συντρίψῃ τοὺς ἐνόχους τῶν στοχασμούς. Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε.
3	6
Ὡς δὲ πάλαι Γίγας Ἄντατος τῆς Σιώνος δὲ μαχητῆς· Μετὰ σθένους ἀντιπαλαίει ὑπὲρ τῆς θείας ταύτης Γῆς. Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε.	Ἄς εἰσφέρωμεν ἐκθύμως καὶ τὸν τῆς χήρας ὁδολόν Καὶ ἄς κλίνωμεν τὸ γόνυ πρὸ τῶν Θεῶν αὐτοῦ βουλῶν. Ἕλληνες, γρηγορεῖτε καὶ τὸν Τάφον ἔλσεῖτε!

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΙΛΤ. ΠΑΝΑ

«Ist einer Welt Besitz für dich zerronnen,
»Sei nicht in Leid darüber, es ist nichts;
»Und hast du einer Welt Besitz gewonnen,
»Sei nicht erfreut darüber, es ist nichts.
»Vorüber gehen die Schmerzen und die Wonnen,
»Geh' an der Welt vorüber, es ist nichts!»

Θυγάτηρ οὖσα τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐξασκήσαντος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διὰ-
πρεποῦς ὁμογενοῦς χειρουργοῦ Ἑμμανουήλ³⁾ Ν. Τριανταφυλλίδου, ἔτυχεν ἐξό-

1) Τὸ ποίημα τοῦτο παραθέτομεν ἐνταῦθα διὰ τὸ ἀγνόν τοῦ πατριωτισμοῦ,
ὅστις τὸ διαπνέει. 2) Ὅρα περὶ αὐτῆς ἐν τῇ ἀριθ. 59 φύλλῳ (12 Ἰανουαρίου
1903) τῆς ἐν Κορίνθῳ ἐκδομένης ἐφημερίδος, ἢ «Ἀναγέννησις». 3) Ὁ
Ἑμμανουήλ Ν. Τριανταφυλλίδης, ἐκ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας καταγόμε-
νος, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ εἰδικώτερον τὴν χειρουργικὴν ἐν Βιέννῃ,

χως ἐπιμελεμένης ἀγωγῆς, ἥτις ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ φύσει υπερόχου τοῦ πνεύματός της, κατέστησεν αὐτὴν φιλόστοργον θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν, κρατὶσθην οἰκοδόμοιναι καὶ σύζυγον, ἀρίστην Μητέρα.

Νυμφευθεῖσα ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ, μετὰ τοῦ τότε Ὑποπροξένου τῆς Ἑλλάδος Μιλτιάδου Ἡ. Πανᾶ, τὴν 16ην Ἰουλίου 1872 ἐν Βουκουρεστίῳ, διήνυσεν ἅπαν τὸ διάστημα τοῦ βίου της ἀγαθοεργοῦσα, οὐχὶ ἐν θορύβῳ πρὸς τὸ θεᾶσθαι, ὥς νῦν εἰθίσται, ἀλλ' ἐν κρυπτῷ ὡς ἀληθῆς χριστιανῇ. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναφυχῆς ἠρέσκατο νὰ ἀλληλογραφεῖ περὶ ὑψηλῶν κοινωνικῶν ζητημάτων μετὰ τῶν κορυφαίων τῆς Ἑσπερίας σοφῶν, ὡς π. χ. τοῦ Jules Verne, Pierre Loti, Daniel Sanders κ. ἄ. Οὐχὶ δὲ σπανίως ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ δημοσιογραφίᾳ κατὰ καιροὺς ἀναφυέντα κοινωνικὰ ζητήματα, ὅτε μὲν ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ ψηφία τοῦ ὀνόματός της, ὅτε δὲ ὑπὸ τὰ ψευδώνυμα «Σκια», «Σκιάχτρον», «Lina», «Μία φράγκισσα», «Δημοκράτης», «Ἑλληνίς», «Γαλλίς» κ. ἄ. Πάντα δὲ τὰ ἄρθρα (1) τῆς διεκρίνοντο διὰ τὸ γλαφυρὸν τοῦ ὕφους καὶ τὸ σπινθηροδόλον τοῦ πνεύματός της.

μεθ' ὃ ἀπῆλθε καὶ εἰς Παρίσιους, ἔνθα διετέλεσε μαθητὴς τοῦ περιωνύμου γάλλου ἱατροῦ Ricord. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1850 ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστημίου καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ἐγκατασταθεῖς ἐν Βουκουρεστίῳ. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐνυμφεῦθη μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ὑψηλὰ ἀξιώματα ἐν Βλαχίᾳ καταλαβόντος Ἀλεξάνδρου Βλάχου, Ἑλένης. Βραδύτερον διετέλεσεν ἰδιαιτερός ἱατρός τοῦ Ἡγεμόνος (καὶ μετέπειτα Βασιλέως) Καρόλου Α' καὶ ἱατρός ἐξωτερικός τοῦ μεγάλου Νοσοκομείου τοῦ Βουκουρεστίου Brâncovan ἐπὶ 20ετίαν, ὁπότεν ἀπεσύρθη οἰκιοθελῶς τὴν 20 Ἰανουαρίου 1878 ἕνεκα λόγων υγείας. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 ἐτιμήθη διὰ τοῦ ρωσικοῦ καὶ ὁθωμανικοῦ παρασήμου ἕνεκα τῆς εὐεργετικῆς δράσεώς του καὶ τῶν πολυτίμων ἐκδουλεύσεών του. Ὡσαύτως ἐτιμήθη καὶ διὰ τοῦ βουμανικοῦ παρασήμου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3091 ἀπὸ 4 Μαρτίου 1878 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας. Ὁ Ἑμμ. Τριανταφυλλίδης ἀπέκτετες τρία τέκνα· τὴν Αἰκατερίνην, τὴν Ἀλέξανδρον καὶ Νικόλαον. Ὑπῆρξεν ὁ διαπρεπέστερος χειρουργὸς τοῦ Βουκουρεστίου, ἀπεβίωσε δὲ ἐν Ischl τὴν 2 Αὐγούστου 1882 καὶ μετακομισθεὶς εἰς Βιέννην ἐνεταφιάσθη τὴν 4 Αὐγούστου εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ «Saint Marx». Ὁ δὲ Ἰω. Χριστόπουλος, ὅστις ἀπεκλήθη ἕνεκα τῶν ποιήσεών του νεώτερος Ἀνακρέων τῆς Ἑλλάδος, ἐτύγγανεν ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τῆς συζύγου τοῦ Ἑμμ. Τριανταφυλλίδου. Ὅρα καὶ ποιήματα Ἀθ. Χρηστοπούλου (Ἐκδοσις 1880), ἐν οἷς ὑπάρχει καὶ ἐκτενὴς βιογραφία του ὑπὸ Σπυρ. Δε-Βιάζη, καθηγητοῦ τῆς ἰταλικῆς Φιλολογίας. Ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας κατὰ Μάϊον τοῦ 1772, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 29 Ἰανουαρίου 1847.

1) Ὅρα «Ἀκρόπολιν» (1891), «Ἄστυ» (1894 καὶ 1898), «Ἑστία» (1895) κτλ. κτλ. Ὡσαύτως ὅρα τὸ ἐν τῷ «Ἄστει» τῆς 1 Ἰουνίου 1894 (ἀριθ. 1264) ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Οἱ Ἑπαῖται» ὡς καὶ τὴν «Ἑστία» τῆς 4 Μαΐου 1896, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εὐσπλαγχνίαν!» ἔνθα εὐρηγνται τὰ ἑξῆς:

«Εἷς ἐκ τῶν συνεργατῶν τῆς «Ἑστίας» ἔλαβε πρό τινων ἡμερῶν ἐπιστο-

Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Ἀθήναις, τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1899, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ συναποκομίσασα προφῶρως εἰς τὸν τάφον τὴν ἀείποτε διακρίνασεν αὐτὴν ἐκτακτὸν θαλερότητα τοῦ τε πνεύματος καὶ τοῦ κάλλους.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΙΛΤ. ΠΑΝΑΣ

Πρῶτον υπάλληλος τοῦ ἐν Πάτραις υποκαταστήματος τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν (Χ[ερίος 1896 - Ἰαν. 1899], φοιτητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου (1898 - 1902), Ἀπόφοιτος τῆς Ἑμπορικῆς Ἀκαδημίας Ῥουσσόπουλου, Μαθητὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν (7 Ὀκτ. 1901 - 30 Σεπτ. 1902), Δοχίας τοῦ 5ου καὶ εἰτα τοῦ 8ου λόχου τοῦ 2ου τάγμ. τοῦ 10 Παξ. συντάγματος (1 Ὀκτ. 1902-30 Ἰαν. 1904).

Κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς τῆς 16ης 96ρίου 1902 εὐρίσκατο εἰς τὸ χωρίον Ποταμιανάτα τῆς Πυλάρου τῆς Κεφαλληνίας ὡς ἀποσπασματάρχης ἐπὶ κεφαλῆς τριῶν χωροφυλάκων πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ «Ἀγ. Γεωργίου», ὁπότε ἐνεφανίσθησαν δύο γιγαντόσωμοι πάνοπλοι φυγόμενοι ἐπὶ σκοπῇ ν' ἀνατρέψωσι τὰς κάλπας, διότι ὁ προστάτης τῶν καὶ ὑποψήφιος βουλευτὴς Ζ..., ἐφαίνετο προφανῶς μειονοφητῶν· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος Πανᾶς διὰ τῆς εὐψυχίας καὶ τῆς φρονήσεώς του συνεκράτησε τὴν τάξιν ἀποσοδῆσας τὴν σύρραξιν — καθόσον ἐκεῖ εὐρίσκοντο ἄνω τῶν 500 ψηφοφόρων τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων — ἥτις θὰ εἶχε πάντως αἰματηρὰ ἀποτελέσματα, τῶν χωρικῶν ὄντων ἐνόπλων. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκλογῆς τῇ ἐπέδωκεν ἡ Ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ κολακευτικώτατον ἐγγράφον εὐχαριστήριον (1). Ὁ Ἀλέξανδρος Μ. Πανᾶς τυγχάνει ἀτοχὸς πολλῶν ξένων γλωσσῶν καὶ εὐμοιρεῖ εὐρείας ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως· σαιρὰ δ' ὅλη ἀνεκδότων πρωτοτύπων ἔργων του ὑφίσταται, ἐξ ὧν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μεγάλη Ἑλλάς» εἶναι ἔργον, ὅπερ δημοσιευόμενον ἐν τῇ μέλλοντι θέλει παραγάγῃ βαθεῖαν αἰσθησιν.

ΔΙΟΜΗΔΗΣ Β. ΠΑΝΑΣ

Δόκιμος τοῦ Ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. (Εἰσοδός του ἐν αὐτῷ: 1 Ὀκτ. 1903 κατόπιν Β. Α. τοῦ 76ρίου ἰ. ἔ.).

Ἀλὴν προσερχομένην ἐκ γυναικὸς ὄλως ἀγνώστου, βεβαίως ὁμως ἐξόχου πνεύματος. Καὶ αἱ μὲν παρ' ἀγνώστων ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς δημοσιογράφους δὲν εἶναι τι σπάνιον, ἀλλὰ τὸ ὕφος καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε ἐξέπληξαν τὸν λαβόντα καὶ συνεκίνησαν βαθύτατα αὐτόν, κλπ. μεθ' ὃ ἀναδημοσιεῖ περικοπὰς τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς, ἥτις ἐγγράφη παρὰ τῆς Αἰκατ. Μ. Πανᾶ, ἥτις μὴ δυναμένη νὰ προσέλθῃ ἀρωγὸς εἰς πενομένην καὶ πάσχουσαν κόρη, ἐπεκαλεῖτο ὑπὲρ ταύτης τὴν συνδρομὴν τοῦ κοινοῦ μέσῳ τῆς ἐγκρίτου ἐφημερίδος «Ἑστίας».

1) Μεθ' ὅλας τὰς παρακλήσεις μας ἐστάθη ἀδύνατον νὰ μᾶς παραδώσῃ τὸ ἐν λόγῳ ἐγγράφον ὡς ἐκ τῆς ἐγνωσμένης μετριοφροσύνης του.

ΑΘΑΝ. ΤΗΛ. ΠΑΝΑΣ

Μαθητής τῆς Στρατιωτικῆς τῶν Εὐελπίδων Σχολῆς. (Εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ ἐν ἔτει 1904).

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ¹⁾ Η. ΠΑΝΑΣ

Δικηγόρος. Ἰππότης τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σωτήρος. (Πρόην Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Παλαιστίνῃ, Αἰγύπτῳ κλπ.).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΕΡ. ΠΑΝΑΣ

Τραπεζιτικός ὑπάλληλος ἐν Κατάρ. (Πρόην ὑπάλλ. τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ταχυδρομείων).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΡ. ΠΑΝΑΣ

Διευθυντής τῆς ἐν Κατάρ Τραπεζῆς Σαλδάγου.

ΗΛΙΑΣ ΓΕΡ. ΠΑΝΑΣ

Διερμηνεὺς τοῦ ἐν Βηρυτῷ (Συρία) Ἑλλ. Γεν. Προξενείου, ἀποσπασμένος εἰς τὸ ἐν Κατάρ τοιοῦτον.

(Εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν εἰσῆλθε τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1901, ὡς Γραφεὺς τοῦ ἐν Κατάρ Ἑλλ. Γεν. Προξενείου. Τὴν 22 Νοεμβρίου 1903 ἀπελύθη, καθὼς κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν λαχούσαν αὐτῷ στρατ. θητείαν, τὴν δὲ 30 Ἰουνίου 1904 διωρίσθη (2) Διερμηνεὺς τοῦ ἐν Βηρυτῷ Ἑλλ. Γεν. Προξενείου).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσε Γερουσιαστὴς Κεφαλληνίας ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῆς Ἰονίου Πολιτείας. Ἀπεσταλμένος τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου δι' εἰδικῆς ἐντολῆς ἐν Αἰξουρίῳ). (3)

1) Γιὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ. — 2) Ὅρα ἀριθ. 317 τῆς ἐφημερίδος «Ἑσπερινή» ὑπὸ χρονολογίαν 3 Ἰουλίου 1904. — Ὡς ἐκ τῆς ἀρτίας μορφώσεώς του καὶ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων του ἔχει ἐνώπιόν του εὐρὺ μέλλον. — 3) Περὶ τοῦ Γερουσιαστοῦ Ἀνδρέου Πανᾶ, (ὅστις ἦτο πατὴρ τῶν Ἐπαμεινώνδα καὶ Ἀναστασίου Πανᾶ καὶ πάππος τῶν Γεωργίου, Δημητρίου, Ἀνδρέου, Ἀγλάας καὶ Κλεοπάτρας Πανᾶ), ὅρα Ἱστορ. Ἰονίων νήσων Γερ. Ε. Μαυρο-

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ¹⁾ Α. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσε μεγαλέμπορος ἐν Γαλαζίῳ τῆς Ῥουμανίας).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ²⁾ ΕΠ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν ἐργοστασιάρχης ἐν Μάντισσετερ τῆς Ἀγγλίας, πολλαχοῦ ἐθνω-
φελῶς δράσας).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΠ. ΠΑΝΑΣ

Τμηματάρχης Α' τάξεως τοῦ Πολ. τμήματος ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν
Υπουργείῳ.

(Εἰσῆλθεν (3) εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τὴν 9 Φεβρουαρίου 1875 ὡς Δόκιμος
τοῦ Υπουργείου τῶν Ἑξωτερικῶν. Τὴν 29 Νοεμβρίου 1877 προήχθη εἰς Γραμ-
ματέα τοῦ ἐν Μεσσηνίᾳ Ἑλλ. Προξενίου. Τὴν 29 Δεκεμβρίου 1877 ἐγένετο
Πρωτοκολλητὴς ἐν τῷ Υπουργείῳ. Τὴν 21 Ἀπριλίου 1881 προήχθη εἰς Ἀκό-
λουθον Β' τάξεως. Τὴν 15 Ἰανουαρίου 1886 προήχθη εἰς Γραμματέα Β' τά-
ξεως. Τὴν 19 Μαρτίου 1888 προήχθη εἰς Γραμματέα Α' τάξεως. Τὴν 1 Ἰουλίου
1888 μετετέθη εἰς τὴν ἐν Πετροπόλει Ἑλλ. Πρεσβείαν. Τὴν 15 Αὐγούστου 1890
μετετέθη εἰς τὸ Υπουργεῖον τῶν Ἑξωτερικῶν. Τὴν 1 Φεβρουαρίου 1897 προή-
χθη εἰς Τμηματάρχην Β' τάξεως καὶ τὴν 3 Φεβρουαρίου 1899 προήχθη, διὰ
τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1466 ἐγγράφου, εἰς Τμηματάρχην Α' τάξεως διατεθὺς ἄχρι σή-
μερον τὸ Ἐμπιστευτικὸν Τμήμα τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν Υπουργείου, μετὰ
σπανίας ὄντως περινοίας καὶ δεξιότητος.)

Ἐν ἔτει 1878, ἠκολούθησεν, ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς, τὸν ἀπεσταλ-
μένον τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως Θεόδωρον Π. Δηλιγιάννην εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ
Συνέδριον. Κατέχει δέ, πλὴν τοῦ Ἀργυροῦ καὶ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος
καὶ τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Σωτήρος, πλεθρὺν ξένων 4) παρασήμων.

γιάννη (ἐκδόσις 1889) τόμ. Α', ἐν σημ. σελίδος 453, καὶ ἐν στίχ. 19 σελ. 454
καὶ Ἱστορ. Οἰκογενείας Μεταξᾶ. Ἐπ. Κ. Μεταξᾶ (ἐκδόσις 1893) σελ. 93 στίχ.
1-3, ἐνθα ἀναφέρεται ὅτι: «Διὸ μετέβη ἐπὶ τούτῳ εἰς Ληξούριον (ὁ Ἴω. Καπι-
δίστριας) μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Πανᾶ μέλους τῆς παραιτηθείσης Προεδρείας».
1) Ὅρα Ἱστορ. Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (ἐκδόσις 1877). Τόμ. Β' σελ. 115,
καὶ ἐπικλήδειον λόγον ἐν τῷ Παραρτήματι. 2) Πατὴρ τοῦ ἀνθυποπλοιάρχου
Γεωργίου Πανᾶ. 3) Ὅρα ἐπετηρίδα Υπουργείου Ἑξωτερικῶν τοῦ ἐν Ἑλλάδι
Διπλωματικοῦ σώματος (Ἐθν. Τυπογρ. 1904). Σελίς 73—10. 4) Δυστυχῶς παρ'
ῥῆλας τὰς ἐπανειλημμένας καὶ ἐπιμόνους ἡμῶν παρακλήσεις ἐστάθη ἀδύνατον
νὰ πληροφορηθῶμεν ποῖα ξένα παράσημα κατέχουσι, τῶν θείων μας Δημ. καὶ
Ἀνδρ. Ἐ. Πανᾶ ἀρνηθέντων ἡμῖν διαρρήθην πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν ὡς
ἐκ τῆς διακρινούσης αὐτοῦς παροιμιώδους μετριοφροσύνης.

ΑΝΔΡΕΑΣ ¹⁾ ΕΠ. ΠΑΝΑΣ

Ἰδιαιτέρος Γραμματεὺς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. (Ἀπὸ ὀκταετίας δὲ διευθύνει καὶ τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην). Ἐκτὸς τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος, εἶναι κάτοχος πληθύος ξένων παρασῆμων, ἅτινα ἀπέκτησε διὰ τῆς ἀτομικῆς ἀξίας του.

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ²⁾ Γ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν ὑπάλληλος τοῦ ἐν Καλκούττῃ Οἴκου Ἀδελφῶν Ράλλη).

ΙΩΑΝΝΗΣ ³⁾ Γ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν ὑπάλληλος τοῦ ἐν Καλκούττῃ Οἴκου Ἀδελφῶν Ράλλη).

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ³⁾ ΠΑΝΑΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ⁴⁾ ΙΩ. ΠΑΝΑΣ

Πρόφην ὑπάλληλος παρὰ τῇ κεντρικῇ Διευθύνσει τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος νῦν ὑπάλληλος τοῦ Ἐμπορικοῦ Οἴκου ἀδελφῶν Ράλλη ἐν Καλκούττῃ (Ἀ. Ἰνδία).

ΔΑΝΙΗΛ ⁵⁾ Δ. ΠΑΝΑΣ

Κτηματίας ἐν Γαστούνη (Ἠλεία).

1) Υἱὸς τοῦ μεγαλεμπόρου τοῦ Γαλαζίου Ἐπαμ. Πανᾶ καὶ ἔγγονος τοῦ Γερουσιαστοῦ Κεφαλληνίας ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῆς Ἰονίου Πολιτείας Ἀνδρέου Πανᾶ. 2) Υἱὸς τοῦ ἐν Μάντισσας τῆς Ἀγγλίας Ἐργοστασιάρχου Γεωργίου Ἐπ. Πανᾶ. 3) Ἀδελφὸς τοῦ Μεγαλεμπόρου Ἐπ. Πανᾶ καὶ πάππος τοῦ ἐν Καλκούττῃ Ἀναστ. Ἰω. Πανᾶ. 4) Υἱὸς τοῦ ἰδιαιτέρου ἱατροῦ τοῦ θανόντος Σουλτάνου Μουράτ Β', Ἰωάννου Πανᾶ. 5) Υἱὸς τοῦ Ἀγωνιστοῦ Δανιὴλ Μ. Πανᾶ. Ὁ ἀγωνιστὴς Δανιὴλ Πανᾶς — περὶ οὗ ἐποιήσαμεθα ἤδη ἐπανειλημμένως μνησθαι, — ἦτο υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πέτρου Πανᾶ, Μαρίνου Πανᾶ πλοιάρχου. Ὁ Δανιὴλ Μαρίνου Πανᾶς ἐξεπαιδεύθη ἐν Παρισίοις καὶ Παριζίᾳ, λαβὼν τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου μόλις 18ετῆς ὢν. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς τοῦ 1821 μεγάλης Ἑθνεγερσίας συνελήφθη ὡς διαπρύσιος κήρυξ τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ μετεφέρθη εἰς Ἰωάννινα, ἐνθα ἐρίφη εἰς τὰς φυλακάς τοῦ ἀνημέρου ἐκείνου θηρίου Ἀλῆ-πασσᾶ, ἵνα ἀποκεφαλίσθῃ. Ἀλλ' εἰς στενὸς τοῦ φίλος, ὅστις ἐτύχανε καὶ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ φίλος, δι' ὅσον ἔβλεπε ὅτι ὁ Δανιὴλ εἶνε δθθεν παράφρων καὶ κταπεισας περὶ τούτου τὸν Ἀλῆν κατώρθωσε τὴν ἀπόλυσίν του μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ὁ Δανιὴλ μετὰ τὸ ἰσδιοφόρον του μεταβὰς εἰς Κεφαλληνίαν. Ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς του Μαρίνου 500,000 γροσίω, ἅτινα

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ¹⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν Ἐμπορὸς ἐν Ρωσίᾳ).

ΚΟΣΜΑΣ ¹⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν Ἐμπορὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ).

ΣΤΑΥΡΟΣ ¹⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν Ἐμπορὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ¹⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

(Ὁ ἐπικληθεὶς καὶ Κασπᾶν-Γεώργος).

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ¹⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

ἐξόδευσεν μέχρι λεπτοῦ διὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα. Εἰς τὴν ἐν Δάλα μάχην ἐπληρώθη διὰ ξίφους εἰς τὴν σιαγόνα, εἰς δὲ τὴν μάχην τοῦ Κρεμμυδίου ἐπληρώθη εἰς τὸν δεξιὸν μηρὸν σοδαρώς. Βραδύτερον ἠνώθη μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Μελετοπούλου, Καραγιάννη, Ροδοπούλου, Φειξοπούλου, Πακμόρα καὶ ἐτέρων ἀγωνιστῶν, πολεμήσας εἰς **Βέρβαινα** καὶ **Λεοντάριον** καὶ εἰς τὰ Πέτσασκα τῆς Βέργας, κατέχων τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγού. Κατὰ τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος μετέβη ἐντολῇ τοῦ Καποδιστρίου μετὰ τοῦ αὐτοῦ σώματος εἰς Ναύπλιον, μεθ' ὃ παρητήθη τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματός του ἐξασκήσας τὸ ἐπαγγεῖμά του. Βραδύτερον δὲ διαρίσθη ὡς Νομάρχης Ὀλυμπίας καὶ Μάνης, ἀλλὰ παραιτηθεὶς μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς θέσεώς του ταύτης, ἀπεσύρθη εἰς τὸ χωρίον Σώστης (Ἀῆμος Ἠλίδος), ἐνθα κατέγινεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν παραχωρηθεισῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ Δημοσίου—ἀντὶ 75,000 δραχμ.—Ἑθνικῶν γαιῶν. Περὶ Δανιὴλ Μ. Πανᾶ ὅρα καὶ σελ. 200—201 τῆς Ἱστορ. τῆς Οἰκογ. Μεταξᾶ Ἐπ. Κ. Μεταξᾶ (Ἐκδόσεις 1893) ἐνθα ἀναφέρεται ὅτι: «Εἰς Ναύπλιον διέτριβον πολλοὶ Κεφαλλῆνες μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, μεθ' οὗ συνεσκέφθη ὁ Κωνσταντῖνος, καταβαλόντες χρήματα συνεκέντρωσαν στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ Κεφαλλήνων καὶ Ζακυνθίων, ὅπερ καταρτισθῆν ἔθεσαν (α) ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Κεφαλλῆνος Δανιὴλ Πανᾶ καὶ τοῦ Ζακυνθίου Διονυσίου Πέτα. Τὸ σῶμα τοῦτο ἐξεστράτευσεν ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς Πελοπόννησον, εἰτα δὲ εἰς Ὠρωπὸν καὶ Ἀθήνας, ἐνθα ἠρίστευσεν.» Ὁ Δανιὴλ Μ. Πανᾶς ἐτιμήθη διὰ τοῦ Ἀριστείου τοῦ Ἀγῶνος. (Σταυρὸς φέρων γύρωθεν πρᾶσινον κλάδον. Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς γέγραπται: «Τοῖς ἡρώταις προμάχοις τῆς Πατρίδος». Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας: «Ὁθων Α' Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος».)

1) Ἀδελφὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Δανιὴλ Πανᾶ καὶ υἱὸς τοῦ πλοιάρχου Μα-

(α) «Ἐτίθη», καθ' ὅσον ὁ Δανιὴλ Πανᾶς—ὡς πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Πανᾶ—συνεισέφερεν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ἅπασαν τὴν περιουσίαν του καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτον ἰσότημος τοῦ Μεταξᾶ καὶ οὐχὶ κατώτερος.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ¹⁾ ΕΥ. ΠΑΝΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ²⁾ Μ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσε Πλοίαρχος).

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ³⁾ Δ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσαν έμπορος εν Κεφαλληνία).

ΜΑΡΚΟΣ³⁾ Δ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσαν έμπορος εν Βραίλα και Τουρνο-Μαγουρέλι της Βλαχίας).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ⁴⁾ ΜΑΡΚ. ΠΑΝΑΣ

(~~Τ~~ Τμηματάρχης παρά τη Κεντρική Διευθύνσει της Έταιρείας του Σιδηρο-
δρόμου Π. Α. Πελοποννήσου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ⁵⁾ Π. ΠΑΝΑΣ

Έμπορεύμενος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ⁵⁾ Π. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσαν έμπορος).

ΠΑΝΑΓΗΣ⁶⁾, ΣΠΥΡΙΔΩΝ⁶⁾, ΓΕΩΡΓΙΟΣ⁶⁾, ΑΡΙ-
ΣΤΕΙΔΗΣ⁶⁾, Α. ΠΑΝΑΣ

ρίνου Πανᾶ (ἄδελφου τοῦ Πέτρου Πανᾶ).—1) Υἱὸς μονογενὴς τοῦ ἀγωνιστοῦ
Εὐαγγέλη (ἢ Εὐαγγελινού) Πανᾶ. Ὁ ἐν σελίδι 44 καὶ 45 τῆς παρούσης Μο-
νογραφίας ἀναφερόμενος Εὐάγγελος Πανᾶς ὡς κατελθὼν εἰς τὴν ἐπανάστασιν
τῆς Κρήτης (1866-68), τυγχάνει υἱὸς τοῦ Εὐσταθίου Εὐ. Πανᾶ, νῦν δὲ ἐμπο-
ρεύεται ἐν Soudan τῆς Ἀφρικῆς.—2) Ἀδελφὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Εὐαγγέλη (ἢ
Εὐαγγελινού) Μ. Πανᾶ.—3) Υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μ. Πανᾶ — 4) Υἱὸς τοῦ Μάρκου
Δημ. Πανᾶ, οὐτινος ἐκληρονόμησε τὴν προσήναιαν καὶ τὴν δραστηριότητα. —
5) Υἱὸς τοῦ πλοιάρχου καὶ ἀγωνιστοῦ Παναγῆ Μ. Πανᾶ.— 6) Υἱὸς τοῦ ἐμπόρου
Ἀλεξ. Π. Πανᾶ. (Οἱ Γεώργιος καὶ Ἀριστείδης ἐμπορεύονται νῦν ἐν Ἀμερικῇ).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΣ

(Ἐγεννήθη ἐν Σπαρτίοις τῆς Κεφαλληνίας. Σπουδάζας τὰς πολιτικὰς ἐπι-
στήμας ἐπεδόθη ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Κεφαλληνίᾳ — πρὸ τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος
ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου — εἰς τὴν Δημοσιογραφίαν, γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ
ριζοσπαστικοῦ κόμματος καὶ συντείνας οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος
ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου· ἄλλ' ἕνεκα τῆς δριμύτητος τῶν ἄρθρων τοῦ ἐφυλα-
κίσθη ἐπ'ἀνείλημμένως παρὰ τῆς Ἴονικῆς Κυβερνήσεως καὶ κατεζώχθη ἀπη-
νῶς, ἐξαναγκασθεὶς ν' ἀποδημήσῃ εἰς Ῥουμανίαν, ἔνθα ἐμπορεύθη ἐπὶ 17 σχε-
δὸν ἔτη. Ἐπανακάμψας ἐκείθεν συνειργάσθη τακτικῶς μὲ τὰ πρῶτα φύλλα
τῆς παρελθούσης ἐποχῆς. Περὶ τὰ 1893 ἀπῆλθεν αὐθὺς εἰς Ἀργοστόλιον, ἔνθα
ἐδημοσιογράφησεν ἄχρι τοῦ 1895, μεθ' ὃ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, δρόθεν ἐπαν-
ῆλθε διὰ τελευταίαν φοράν εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ἀπογοητευθεὶς τελείως ὡς ἐκ τῆς
προϊούσης ἐκλύσεως τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀστοργίας τῶν Ἑλλήν.
κυβερνήσεων, ἀπεβίωσεν ἐν Πειραιεὶ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1896 καὶ μετακομί-
σθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Κεφαλληνίαν, ἔνθα ἐναπατέθη εἰς τὸν οἰ-
κογενειακὸν τοῦ τάφον).

Συγγραφαί του :

Ἐφημερίς «Χωρικός» (Ἀργοστόλιον).	ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ). Συλλογὴ ποιήσεων
» «Κεραυνός»	«Ἔργα Ἀργίας», «Ἱστορία Κεφα-
» «Ἐγερσις»	ληνίας» (ζήτημος), ἀνέκδοτος ἐτι,
» «Τέρψις» (Ἀθήναι).	«Δάντου» (μετάφρασις χωρίων). Προσ-
Διήγημα «Ἐταίρα», «Ἄσμα τῶν	ἐτι συνειργάσθη εἰς τὸ μέγα «Ἐγκυ-
Χριστουγένων» (Κ. Δίκωνος μετάφρ. ἐκ	κλοπαιδικὸν Λεξικόν» (ἐκδόσις Μπάρτ)
τοῦ γερμανικοῦ). Μυθιστορία «Πάπισ-	καὶ ἀλλαχοῦ (1).
σα Ἰωάννα» (Mezza-Botta μετάφρ.	

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσε Πλοίαρχος).

ΠΕΤΡΟΣ²⁾, ΠΑΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ²⁾, ΠΑΝΑ-
ΓΗΣ²⁾, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ²⁾ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσαν έμποροι κλπ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ³⁾, ΣΠΥΡΙΔΩΝ³⁾, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ³⁾ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσαν Ἱατροί, Ἐμποροι κλπ.)

(1) Περὶ τῆς δράσεως ἐν γένει καὶ τοῦ βίου αὐτοῦ σκοπεῖται νὰ ἐκδώσῃ
βραδύτερον ἕidon ἔργον ὁ ἐγκριτος δικαστὴς κ. Γεώργιος Π. Κοῦδας, δστις
τυγχάνει συγγενὴς του. 2) Υἱὸς τοῦ Ἀντωνίου Πανᾶ. 3) Υἱὸς τοῦ Γεωργίου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ¹⁾, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ¹⁾
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ¹⁾, ΑΝΤ. ΠΑΝΑΣ

Ἐμπορεύμενοι κλπ.

Περὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ κλάδου τούτου ὅρα τὸν ἐν τῇ παραρτήματι
προσσηρημένον Πίνακα. (Κλάδος ΠΑΝΑ Γιούρου - Δονάδου).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ²⁾ ΠΑΝΑΣ

(Διατελέσας Ἐμπορος ἐν Βλαχίᾳ).

ΑΝΔΡΕΑΣ²⁾ ΑΘ. ΠΑΝΑΣ

(Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω).

ΗΛΙΑΣ²⁾ ΠΑΝΑΣ

(Διατέλεσε μεγαλέμπορος ἐν Λιβόρνῳ (Ἰταλία) κατὰ τὰ 1850—1865).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ³⁾ ΠΑΝΑΣ

(Διατέλεσε μεγαλέμπορος).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ⁴⁾ ΣΠ. ΠΑΝΑΣ

Δόκιμος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ⁵⁾ Ν. ΠΑΝΑΣ

Πρώην Γραμματεὺς ἐν Διονύσῳ (Πεντέλη) παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Ἐταιρίᾳ
Μαρμάρων Ltd.

ΛΙΒΕΡΙΟΣ ΠΑΝΑΣ

(Διατέλεσεν μεγαλέμπορος ἐν Ῥαϊδεστέῳ τῆς Θράκης).

Ἄντ. Πανᾶ. (Ὁ Γεράσιμος Γ. Πανᾶς ἐξεπαιδεύθη ἐν Παρισίοις, γενόμενος ἱα-
τρὸς καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Βραβίλᾳ, διατελέσας Δημ. καὶ Νομαρχ. ἱατρός καὶ
Διευθ. τοῦ ἐκεῖ βωμανικοῦ Νοσοκομείου). 1) Υἱὸς τοῦ Ἀντωνίου Γεωργ. Πανᾶ.
(Ἐξ αὐτῶν ὁ Μιλτιάδης Ἄντ. Πανᾶς διατέλεσε ταμίας τοῦ ἐν Νεαπόλει τῆς
Ἰταλίας Ἐμπορικοῦ Οἴκου τοῦ θεῖου του Νικολάου Πανᾶ.—Ἐτη τινὰ βραδυ-
τερον ἐφρονεύθη ἐν τινὶ θήρᾳ (ἐν Ρουμανίᾳ) κατὰ λάθος. 2) Ἀνήκει εἰς τὸν
κλάδον ΠΑΝΑ—Δοῦζου. 3) Ἀδελφὸς τοῦ Ἱερέως καὶ Ἱεροκλήρυκος Εὐσεβίου
Πανᾶ—(Μινέττου) 4) Υἱὸς τοῦ μεγαλεμπόρου Σπυρίδωνος Πανᾶ. 5) Υἱὸς τοῦ
Ἱερέως Νικ. Πανᾶ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ¹⁾ ΛΙΒ. ΠΑΝΑΣ

Ἐμπορεύμενος ἐν Μασσαλίᾳ.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ,
ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΠΑΝΑΣ²⁾

Ἄπαντες ὄντες μεγαλέμποροι ἐν Βλαχίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, τιμῶσι κατ' ἐξοχὴν
τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα. Ἐξ αὐτῶν ὁ Εὐάγγελος παραμένει εἰσέτι ἐν Νοβορωσίτσκ,
πάντοτε τῆς φιλοπατρίας ἐξ ὧν τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων τὸ ρεκόρ ἐκπροσωπῶν.
Ἡ δρᾶσις δ' αὐτοῦ ὡς ἐμπόρου εἶναι εἰς τὸ Πανελλήνιον γνωστή. Ἀντιπροσω-
πεύει δὲ τοὺς μεγαλειτέρους ἐμπορικὸς ἐλληνικοὺς οἴκους.

Η ΔΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΑΝΑ ΕΝ Τῷ ΚΛΗΡῳ, ΤΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙΣ Κ.Τ.Λ.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΑΝΑΣ³⁾

(Διατέλεσεν Ἀρχιερεὺς Κεφαλληνίας).

ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΠΑΝΑΣ⁴⁾

(Διατέλεσεν Ἱερεὺς καὶ Ἱεροκλήρυξ ἐν Κωνσταντινουπόλει, χρηματίσας καὶ
Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΑΣ

Ἱερεὺς τοῦ ἐν Σπαρτίοις τῆς Κεφαλληνίας ναοῦ, ὁ «ἅγιος Νικόλαος».

1) Υἱὸς τοῦ Λιβερίου Πανᾶ. — 2) Ἀδελφοὶ τοῦ ἐξόχου παρ' ἡμῖν ἐπι-
στήμονος Ἀριστείδου Β. Πανᾶ καὶ ἔγγονοι τοῦ Γερασίμου Πανᾶ. — 3) Ἐν
τῇ 6 τὴν 144, στίχ. 16 — 18) τῶν Ἱστορ. Ἀπομνημονευμάτων
Ἑπτανήσου, Π. Χιώτου (Ἐκδόσις 1887—88) ἀναφέρεται ὅτι: «Διεδέχθη
» τοῦτον τὸν [Ζακύνθιον Ἀρχιερέα Τιμόθεον Σοβραμάσαρον] ὁ Μακάριος Πανᾶς,
» Κεφαλλήν, τῇ 1652. Μετ' αὐτὸν ἐκλέχθη Ἱερεμίας Περισιτιάνος Κεφαλλήν».
Περὶ Μακαρίου Πανᾶ ὅρα καὶ τὸν 7ον τόμ. τῶν αὐτῶν Ἀπομνημ. εἰς τὸ
στοιχ. Π.—4) Ὅρα Ἱστορ. Ἰονίου Κράτους, Π. Χιώτου (Ἐκδόσις 1877) τόμ.
Β' σελ. 17, 29, 30, 31, 99, 112, 114, 115, 116 καὶ 396. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρε-
ται καὶ ἐν τῇ Α' τὴν 1 τὴν 1 συγγράμματός (Σημ. 1, σελίδος 385. στίχ.
7-9.) ὅτι: «... τὸν μαθητὴν [Σπυρίδωνα Ἠλ. Ἀρσένην] τοῦ Εὐσεβίου Πανᾶ, τοῦ
» ὁποίου παιδεῖαν καὶ χριστιανικὴν εὐσεβείαν ζῆλῳσας, εὐδοκίμησεν εἰς λόγους
» εὐφραδεῖς, καὶ εἰς τὰ τῆς βίωσπαστείας κινήματα ὡς θέλομεν ἀκολουθῶν ἴδει».

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Β. ΠΑΝΑΣ

Ο ιατρός και υφηγητής της Συφιλιδολογίας Ἀριστείδης Β. Πανᾶς εἶναι εἰς ἐκ τῶν δώδεκα ἀρρένων τέκνων τοῦ ποικιλοτρόπως εὐεργετήσαντος τὴν Κεφαλληνίαν μεγάλου σταφιδερπόρου Βάσσου Πανᾶ.

Ἐξασκεῖ τὴν Ἱατρικὴν ἀπὸ τοῦ 1881. Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα ἔτη, ἀφ' ἧς ἐκ Παρισίων τέλειος ἱατρός εἰς τὴν Ἑλλάδα κατήλθε, διέμεινεν εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπου καὶ τὴν Ἱατρικὴν ἀφιλοκερδῶς ἐξήσκησεν ἀπὸ δὲ ἰατρικῆς σχεδὸν εἰς τὴν πρωτεύουσιν ἐγκατεστάθη, εἰδικώτερον εἰς τὰς ἀφροδισίας νόσους ἐγκύψας. Τὸ

ὄνομά του ἀλησμόνητον εἰσέτι ἐν Κεφαλληνίᾳ παραμένει δι' ἄς ἀνεκτιμήτους ἱατρικὰς ὑπηρεσίας προσήνεγκε κατὰ τὴν ἐνσκήψασαν τῇ 1888 φοβεράν ἐπιδημίαν εὐλογίας. Οὐχ ἦν τὸν ὅμως ὁ διαπρεπὴς ἐπιστήμων τὴν διαλάμπουσαν δρᾶσίν του εἰς τὸν ἱατρικὸν κόσμον ἤρξατο νὰ ἐπιδεικνύῃ ἀπὸ τοῦ 1890, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔργα ἀξίας λόγου, ἐπίσης καὶ φιλόανθρωπα ἐξέδιδεν ὡς π.χ. ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ φρικτὸν πάθος τῆς νεότητος, ἥτοι ὁ ἀδυνατισμὸς καὶ τὰ θύματά του» ἔπερ κατὰ χιλιάδας διεδόθη καθ' ὅλην τὴν δούλην καὶ ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Ἡδὴ δὲ καὶ νέαν τοῦτο ἔκδοσιν ὑποστάν, τῆς αὐτῆς θερμῆς ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ κοινοῦ ἔτυχε. Καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦτου ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι, αἱ ἐξῆς ὥντως σπουδαίονται συγγραφαί, διακρινόμεναι διὰ τὴν γλαφυρότητα τῆς γλώσσης του καὶ διὰ τὰς πλουσίας γνώσεις του.

1ον) Περὶ τῶν νόσων τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς προφυλάξεως καὶ θεραπείας αὐτῶν.

2ον) Ἐγκόλπιον τῶν ἀφροδισίων νόσων.

3ον) Ἱατροκοινωνικὴ μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ἀφροδίτη καὶ τὰ θύματά της».

4ον) Περὶ τοῦ ὑδραργύρου, ὡς αἰτίου τῆς ἀνδρικῆς ἀνικανότητος.

5ον) Περὶ τοῦ ὑδραργύρου, ὡς θεραπευτικοῦ φαρμάκου ἐν ὧρᾳ κυήσεως.

6ον) Ὁ ὑδραργύρος ὡς θεραπευτικὸν φάρμακον.

7ον) Περὶ βλεννορροϊκῆς ἐπιδιδυμιτιδος ἐν ὧρᾳ ἐπιδημίας γρίπης.

8ον) Περὶ δύο σπανίων μορφῶν συφιλιδικῆς ὑδροκλήτης.

9ον) Περὶ τῶν διαφόρων δερματώσεων τῶν ἐμφανιζομένων κατὰ τὸν θαλασσιζόν ἐν ὧρᾳ ἐπιδημίας εὐλογίας.

Ἰγνητήτης διατελεῖ ἀπὸ χρόνου πολλοῦ, παραβλίδων τακτικῶς. Διὰ τῆς γλαφυρότητος τῆς γλώσσης του, τοῦ παραστατικοῦ τῶν ἱδῶν του καὶ τῆς ῥητορικῆς του τέχνης, ἐλκύει τὸ πυκνότερον ἐκ τῶν φοιτητῶν τῆς Ἱατρικῆς ἀκροατήριον, οἵτινες παμπληθεῖς πάντοτε ἐξακολουθοῦσι νὰ προσέρχωνται εἰς τὰς παραδόσεις του. Ἀτυχῶς πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐνδεδειγμένος ὢν καθηγητῆς διὰ τὴν ἔδραν τῆς συφιλιδολογίας διατελεῖ εἰσέτι ὡς υφηγητῆς μόνον παραβλίδων. Ὁ εἰρημένος ἱατρός Ἀριστ. Πανᾶς οὐ μόνον τὸν κάλαμον γλαφυρῶς καὶ ἱσορρῦμῶς χειρίζεται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ ἐκφρασιν πλούσιος εἰς εἰκόνας καὶ σκωπτικὸς τὰ μάλα καθίσταται (1). Καὶ ἀληθῶς ὁ ἐναρκτήριος κατ' ἔτος λόγος του ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς πανεπιστημιακῆς του διδασκαλίας, ὅφ' ὅλων σχεδὸν τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου ἀπλήστως ἀκούεται, καθ' ὅσον τὸ ἀντικείμενον τοῦτου ἐκ τῆς ἱατροκοινωνικῆς σφαίρας οὗτος ἐρᾷνίξεται μετὰ τύσης δυνάμεως λόγου καὶ πειστικότητος πνεύματος, ὥστε ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ βραχδείων χειροκροτημάτων ἀνακόπτεται καὶ εἰς ἐκ τῶν ἐναρκτηρίων του, τῆς τοῦ τρέχοντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους διδασκαλίας του, εἶναι καὶ ὁ «μέγας ἀπὸ τοῦ φιλήματος κίνδυνος καὶ αἱ ἐκ τούτου ἐπερχόμεναι φοβεραὶ συνέπειαι», ἐκφωνηθεὶς τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1904 ἐν τῇ αἰθούσῃ ὁ «Ἱπποκράτης» τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου καὶ φρενητωδῶς χειροκροτηθεὶς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤ. ΠΑΝΑΣ

Οὗτος ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἱατρῶν, ποιησάμενος βαθυτάτας ἱατρικὰς σπουδὰς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρίσι.

Κατελθὼν τῇ 1854 εἰς Κεφαλληνίαν, ἤρατο δάφνας ἱατρικὰς. Ἀλλὰ στε-

(1) Πλὴν τῆς ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ πολυετοῦς, ὡς υφηγητοῦ, διδασκαλίας του καὶ τῶν συγγραμμάτων του, ὡν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πλειστάκις καὶ ἐν τῇ δημοσιογραφικῇ τῆς πρωτεύουσας κοινότητι εἶδομεν αὐτὸν ἀναπτύσσοντα μετὰ δριμυτάτης γλώσσης καὶ ἀκαταμαχίτων ἐπιχειρημάτων τὰ τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς καὶ περὶ ῥίτικῶν ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ μεταρρυθμίσεων.

νοχωρούμενος διά τὸ οὐχὶ εὐρὺ ἐν τῇ γενεαίᾳ του στάδιον, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα ἔτυχεν ἰδιαζούσης ὅλως ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης παρὰ τῷ Γένει καὶ τοῖς Ὀθωμανοῖς. Ἦτο δὲ εἰς ἐκ τῶν ἐπιστηθιωτέρων φίλων τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου Σημοφίλου ἐκθρονισθέντος φιλέλληνας Σουλτάνου Μουράτ Β', διατελέσας καὶ ἰδιαιτερός αὐτοῦ ἰατρός. Ὁ Ἰωάν. Πανάς μετὰ τοῦ Κλεάνθους Σκαλιέρη, ὡς καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Σουλτάν Μουράτ Β' ἀναφέρει, 1) συνέτεινε παλὺ εἰς τὴν ἐνθρόνισίν του, παιῆας ἐπίσης σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν ἀπόπειραν περὶ ἐπαναφορᾶς του, καταδιωχθεὶς δὲ ἀπηνῶς παρὰ τῆς νῦν Δυναστείας, 2) ἀπέδρα εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τυχὼν βραδύτερον χάριτος, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ 1899, ὁπότε καὶ ἀπεβίωσε.

1) Ὅρα Ἱστορ. Σουλτάν Μουράτ Ἡλία Ι. Οἰκονομοπούλου (ἐκδόσεις Ἀν. Δανέζη 1904) ἐν σελ. 56-57 ἔνθα ἀναφέρει ὁ βιογράφος τοῦ Σουλτάν Μουράτ Κερατρὺ ὅτι: «Μετὰ τὴν νέαν ταύτην θεραπείαν ἢ κατάστασιν τοῦ ἀτυχοῦς ἀσθενοῦς [τοῦ Σουλτάν Μουράτ Β'] ἐδεινῶθη σπουδαίως· ἐπῆλθεν ἐρεθισμὸς γενικὸς τῶν νεύρων, οἱ ὀδόντες καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν δύο χειρῶν, ἐκτός τῶν ἀντιχειρῶν, δὲν ἤνοιγον, συγχρόνως δὲ φοβερὸς πυρετὸς κατεῖχεν αὐτόν, ἐπιφέρων πνιγμονήν. Τότε ὁ μακαρίτης Κλεάνθης Σκαλιέρης, τυγχάνων εἰς τῶν ἐπιστηθιωτέρων φίλων τοῦ Μουράτ, παρεκλήθη ὑπὸ τῆς βασιλομήτορος νὰ καλέσῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀσθενοῦς τὸν Ι. ΠΑΝΑΝ, εἰς ὃν ὁ Μουράτ «ἔτρεφεν ἰδιαιτέραν ἐμπιστοσύνην».

«Ὁ ἰατρός αὐτὸς ἐπισκεφθεὶς τὸν Σουλτάνον, διέταξεν ὅλως ἐναντίαν θεραπείαν ἐκείνης, ἣν εἶχε διατάξαι ὁ Καπολεόνες».

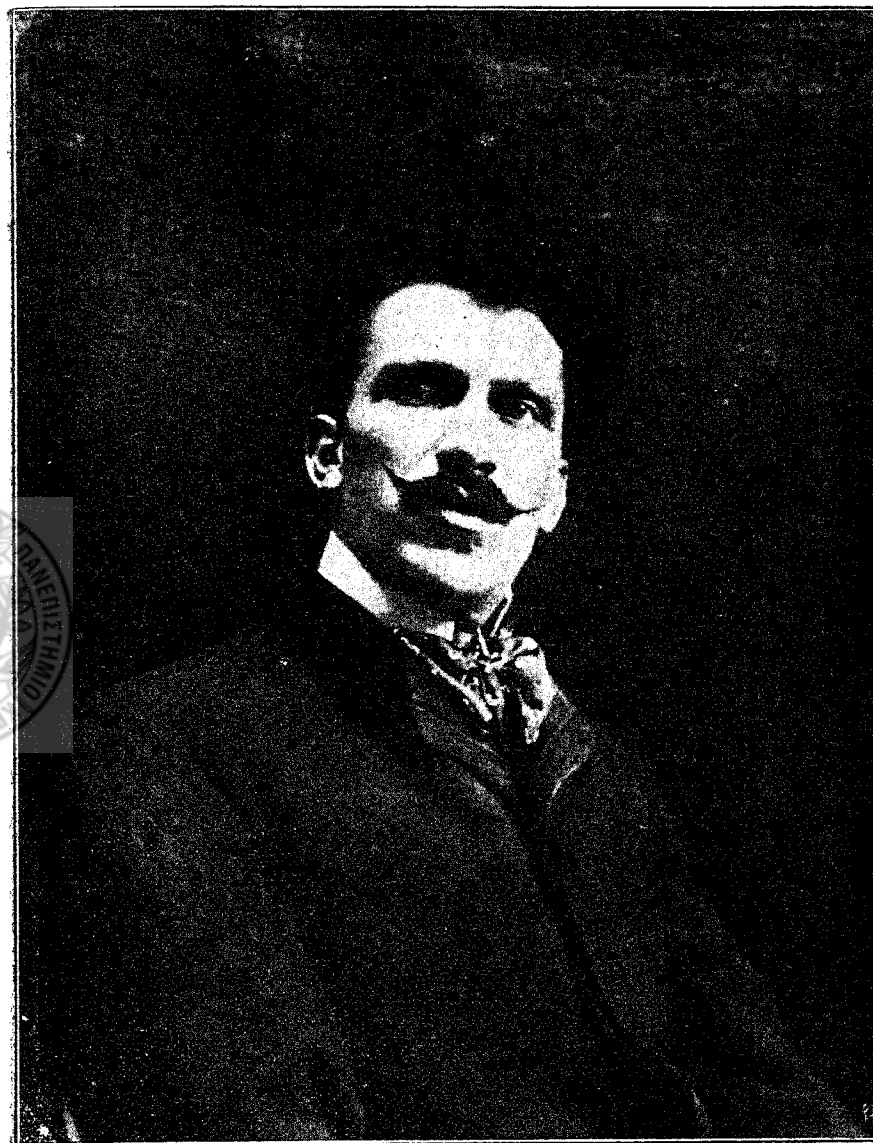
«Ἀλλ' ἂν καὶ ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἔγινε μυστική, ὁ γηραιὸς ἀρχίατρος τὴν ἔμαθε καὶ ἐπέβαλε νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἢ συνταγὴ τοῦ συναδέλφου του. Σημειωτέον ὅτι ὁ Καπολεόνες συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Ἑλλήνος ἱατροῦ, τὸν ἐξώρκιζε νὰ μὴ ἀνακινῶσιν τι περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς».

«Δύο ἄλλα περιστατικὰ ὑποδεικνύουν τὴν ἐνοχλήν τοῦ ἐμπειστομένου ἀρχίατρον [τοῦ Καπολεόνε] εἰς τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ ἀτυχοῦς Σουλτάνου».

«Τὴν ἐπομένην τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ΠΑΝΑ προσεκλήθη ἐκ Βιέννης ὁ διάσημος ἰατρός Λάϊβεσορνφ, ὅστις, ἐνῶ πρὸ τῆς συνεννοήσεώς του μετὰ τοῦ Καπολεόνε εἶχεν ἀποφανθῇ περὶ τῆς προσεχοῦς θεραπείας του, ἔπειτα ἤναγκάσθη νὰ κάμῃ ἑκάσιν ὅτι τὸ νόσημά του ἦτον ἀνίατον».

«Τὸ δεύτερον δὲ ὁ ΠΑΝΑΣ παρουσιάσθεις εἰς τὸν Καπολεόνε, ὅπως διαταγῇ τῆς βασιλομήτορος λαμβάνῃ μέρος εἰς ὅλα τὰ συμβούλια, ἀπαπέμφθη ἀγενῶς ὑπὸ τοῦ Καπολεόνε...». Περὶ τοῦ Ἰωάννου Πανά ὅρα καὶ ἐκδοθέντα τεύχη τῆς Ἱστορ. Κλεάνθους Σκαλιέρη.

2) Τοῦ Σουλτάν-Ἀβδούλ-Χαμίτ-Χάν Β'.

Ι. Ζ. Πανάς.

ΦΩΚΙΩΝ¹⁾ Ε. ΠΑΝΑΣ

Συντετριμμένος ναυαγός εις δύνῃ μυστηρίων,
Θῦμα ἐρώτων καὶ στοργῆς καὶ πόθων αἰωνίων,
Τέκνον τοῦ πόθου καὶ δαιμόνων ἁλλοτρίων πόνων,
Ἐξῆσα χνών δάκρυα καὶ θνήσκω κλαίων μόνον.

(Φ. Ε. ΠΑΝΑΣ)

Ὁ νέος οὗτος φωτοδόλος ἀστὴρ τοῦ ποιητικοῦ ὀρίζοντος, ὁ πολλὰ ὑπασχυνόμενος, ἐγεννήθη ἐν Σάμῳ τῷ 1868. Διὰκούσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ, ἐπορεύσας τὴν Παιδαγωγικὴν, ἣν καὶ ἐπὶ διετίαν ἐδίδασκε συγγραφέας παιδαγωγικὸν δοκίμιον ἐπιγραφόμενον: «Πατριδογραφία τῆς Σάμου» ὅπερ ἐβραβεύθη εἰς τὸν ἐκεῖ διαγωνισμόν. Ἐπειτα κατήλθεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν κοσμήσας τὰ σαμιακὰ φύλλα «Πατρίδα», «Ἐννομίαν», «Ἀνατολήν», καὶ «Νέαν Ζωήν» μετ' ἀριστοτάτας κριτικῆς καὶ κοινωνικῆς μελέτης. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην. Ἄλλ' εἰς τὰς παραμονὰς τῶν ἐξετάσεων τοῦ εὐρισκόμενος καὶ μαθὼν τὸν θάνατον 2) τῆς λατρευμένης μητρὸς του, ὑπὸ τοσούτου κατελήφθη ἄλγους, ὥστε ἔκαυσε καὶ Ἀνατομίας καὶ θεραπευτικῆς, καὶ ἐρρίφθη ἀκατάσχετος εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κλίσιν, εἰς τὴν παρήγορον Μοῦσάν του, γράψας τὰ ἐλεγεῖα κώτερα ποιήματα τοῦ συγχρόνου Παρνασσού.

Συγγραφαὶ του:

«Ρεμβασμοὶ» (1895).

«Τὸ πρόβλημα τῆς Ζωῆς» τὸ φιλοσοφικώτερον ὡς ἔργον τῆς συγχρόνου Ποιήσεως (1896).

«Τρικυμία καὶ Ἔρως» (1899).

«Θρηνοὶ» (1902).

«Τὰ Λυρικά Ἀπαντα» Τόμος ἐκ 480 σελ. εἰς μέγα σχῆμα, τῶν ὁποίων τιμῶν ὁ μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης Γρηγόριος Γ. Μαρασλῆς τὴν ἐγκρυστομένην ἀξίαν ἐξέδωκεν ἐπ' ἐσχάτων (1904), ἐν ᾧ ἀπέριψε τόσας αἰτήσεις καὶ τόσα ἔργα πολλῶν βορβοροποιῶν ἢ μαλλιαρῶν τῆς ἡμέρας. Ὁ Φωκίων Πανᾶς προσθέσας εἰς τὰ Λυρικά Ἀπαντα καὶ τὰ τυρταϊκὰ αὐτοῦ Θούρια καὶ τὰς Ἰουβεναλίου Σατύρας του, ζῇ ἀπὸ τινος ἐν Ἀθήναις, ἐνθα ἀποκατεστάθη ὀριστικῶς, διορθῶν τὸν Β' τόμον τῶν Λυρικῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ προετοιμάζων τὴν ἐκδόσιν φιλολογικῶν περιοδικῶν πρὸς καταπολέμωσιν τοῦ μαλλιαρισμοῦ, οὗ τινος ἐκηρύχθη ἡδὴ ἀσπονδος πολέμιος ἐν τῇ ἐσχάτῳ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ ἐμβριθεστάτῃ καὶ ἐπιστημονικωτάτῃ μελέτῃ του: «Ἡ Λυρικὴ ποίησις καὶ ἡ γλωσσικὴ συνδιαλλαγή».

ΘΟΥΡΙΟΝ¹⁾ ΦΩΚΙΩΝΟΣ Ε. ΠΑΝΑ

ΕΓΕΡΘΗΤΕ!

1
Μίαν ἡμέρ' ἀπελπισμένη
Τῆς Ἑλλάδος ἡ ψυχὴ
Μετ' αὐτὴν δακρυλουσμένη
Τύρῳ ἐκύττα σιωπηλῇ.

2
Ἄκουε τᾶχρη θηρία,
Ποῦ ἀπ' τῆς Δύσεως, ἀπ' τοῦ Βορρᾶ
Χαλασμό καὶ τρικυμία
Τῆς μνηστῆρας φοβερά.

3
Τοῦ Φαλήρου τῆς τὸ κῆμα
Θρηγὼν ἔχυνε πικρὸ
Καὶ τῆς Πνύκας τῆς τὸ βῆμα
Μυριολόγας καὶ αὐτό.

4
Μέσ' ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος
Τῇ θεόσπαρτ' ἀγκαλιά,
Μέσ' ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος
Τῇ δαφνόπλεχτῇ φωλῇ.

5
Κι' ἀπ' τῆς Σαλαμίνος πέρα
Τὸν Περσόνεκρο γιὰ
Σὺν κατάρα, σὺν φοβέρα
Μετ' ὀλὴν, μετ' ἀπαργμό,

6
— Σήκω, Ἑλλάς, τὸν ὕπνον ἄσε,
Μὴ ἰκούγῃς φωνῇ
Ἐντροπή σου νὰ κοιμᾶσαι
Κ' ἡ φωτιά νὰ σ' ἀπειλῇ.

7
Ἐντροπή σου τῶν Βουλγάρων
Νὰ δοῦναι ἡ γενεὴ
Καὶ σὺ μόνῃ σου τὸν Χάρον
Νὰ γηρεύῃς συντροφιά!

8
Κρίμα εἶνε τῶν Τιτάνων
Ἡ μητέρα νὰ θρηγῇ
Κ' ἡ φυλὴ τῶν Ἀτταγάνων
Νικητῆς νὰ προχωρῇ!

9
Συλλογίσου ἀν' ἐρῇ ἡ μέρα,
Ποῦ τοῦ Κρούμου 2) τὰ σκυλιὰ 3)
Τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν μητέρα 4)
Τῆς σύρου στὴ σκλαβιά!

10
Μέσ' στὴν Ἀβυσσὸν ἄς πέσῃ
Τοῦ Ὀλύμπου ἡ κορυφή
Καὶ κατὰμαυρ' ἄς φορέσῃ
Τῆς Ροδόπης ἡ μορφὴ.

1) Τὸ ἔργο τοῦτο ποίημα ὅπερ ἀμιλλᾷται ἐπιτυχῶς μετ' ὅν Ἑθνικὸν μας Ὕμνον τοῦ Δ. Σολωμοῦ, ἐλήφθη ἐκ τοῦ Α' τόμου τῶν «Λυρικῶν Ἀπάντων» του (Ἐκδόσεις Γρ. Γ. Μαρασλῆ, 1904 σελ. 103—114. Τὰ μέγιστα θλιδόμεθα ὡς μὴ δυνατόν ἐλλείπει ἐπαρκὸς χώρος νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἕτερα ἐκ τῶν ἀφθίτου ὑφιπετείας καὶ πατριωτικῆς ἐξάρσεως ποιητικῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Φωκ. Πανᾶ, ἅτινα ἠνέφξαν νέους φωτεινοὺς ὀρίζοντας ἐν τῇ συγχρόνῳ ποιήσῃ, ἀναδείξαντα αὐτὸν ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἑθνικὸν ποιητὴν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. — 2) Ὁ συρφετὸς α) τῶν ἀπαισιῶν δολοφόνων, τῶν ἀποτελούντων τὸ κατ' εὐφημισμόν ἀποκλήθην βουλγαρικὸν «Ἐθνος» (!;) [εἶναι πασίγνω-

α) Ὅρα Ἱστορ. τῶν Βουλγάρων Ν. Ι. Κ. (Ἐκδόσεις Χ. Ν. Φιλαδελφείως 1877) σελ. 10 κατ. Β' ἐνθα ἀναφέρεται ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πρῶται ἐπιδρομαὶ καὶ τὰ ἐξῆς: «Οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν Οὐνικῶν φυλῶν περιπλα-

(1) Ὅρα τὴν ἐν τέλει τοῦ παραρτήματος περὶ αὐτοῦ σκιαγραφίαν τοῦ ἐξόχου λογογράφου τῆς Κύπρου κ. Γ. Μαρκίδου. (2) Τῷ 1901.

στον ὅτι ἡ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βουλγαρία» χώρα ὑπῆρξεν ἀπλῆ ἐλληνικὴ ἐπαρχία (1019-1186) ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, φέρουσα τότε τὸ ὄνομα «κάτω Μοισία». Ἐλέγετο δὲ «κάτω» πρὸς ἀντιδιαστολήν τῆς «ἄνω» Μοισίας (νῦν Ρουμανίας), ἣτις ὑπῆρξεν ὡσαύτως Ἑλληνικὴ χώρα]. Ἡ δὲ σημερινὴ πρωτεύουσά των Σόφια (ἦν πρότερον ἀπεκάλουν οἱ Βούλγαροι Τριαδίτζαν) εἶναι ἐκτισμένη ἐγγύτατα τῶν ἐτι νῦν σφωζομένων νοτίως ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Σαρδικῆς (πατρίδος τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ, ἐν ᾗ συνῆλθεν ἐν ἔτει 317 μ. Χ. καὶ ἐκκλησιαστικὴ Σύνοδος), ἣτις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα. — Ὅρα καὶ *Cassiodorus* Hist. IV. § 21-25. — *Leunclavius*. Pand. Hist. Turcicae p. 438. — *Mannert*. Geographie der Griechen und Römer (éd. 1812) T. 7 p. 96. — *Πρίσκος* Γοτθ. (ἐκδόσεις Bonn) § γ'. — *Σφζόμενος* (ἐκδόσεις Bonn) Γ', § ια'. — *Σωκρ.*, Β', § κ'. Καθὼς δὲ γράφεται ἐνιαχοῦ ὡς «Μυσία», καθόσον ἡ Μυσία (μὲ υ) εἶνε βορειοδυτικὴ ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἀποτελοῦσα τὴν σήμερον μετὰ τῆς Φρυγίας καὶ Βιθυνίας τὸν νομόν (καζᾶν) τῆς Προύσης). — 3) Οὐδὲ τῆς προσωνομίας ταύτης εἰσὶν ἄξιοι, καθόσον ἐν ᾗ ὁ κύων εἶναι πολλάκις ἢ προσωποποιήσις τῆς πίστεως, ὁ βούλγαρος τοῦναντίον ἐφωράθη ἀεῖποτε ἀπιστος καὶ ἐπίσκοπος, μηδέποτε σεβασθεὶς ἢ τηρήσας ὄρκους καὶ συνθήκας. Ἡ θηριωδία τῆς βιαιότητος εἶναι μὴδὲν συγκρινομένη πρὸς τὴν βουλγαρικὴν. — 4) Τὴν Μακεδονίαν πατρίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλέως Μεγ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου του Ἀριστοτέλους.

»νῶντο εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ἰστρου [Δουνάβως] καὶ Βορυσθένης [Δν.πέρου] »χώραν *μετερχόμενοι ληστρικὸν βίον*, καὶ ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῶν πέριξ τοῦ Ἰστρου κατοικοῦντων λαῶν.» Καὶ ἐν σελ. 29, στίχ. 22-23 ἀναφέρεται περὶ αὐτῶν ὅτι: «Μετέχοντες δὲ τοῦ φιλαπάγου τῶν Σκυθῶν ἐξιστοῦντο κατὰ τὴν »θηριωδίαν πρὸς τοὺς Οὐννοὺς...» Ἐν δὲ σελ. 118 στίχ. 15-27 τοῦ αὐτοῦ συγγραμματος ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα περὶ τῶν ληστρικῶν »ἐμφύτων τῆς ἀγρίας καὶ βαρβάρου τῶν Βουλγάρων φυλῆς: «Ὁ δὲ Σαμουήλ »[ἀρχηγὸς τῶν Βουλγάρων] μὴ δυνάμενος νὰ ληΐξῃται τὰ πρὸς Νότον [ὡς ἐκ »τῶν ἀλλεπαλλήλως κατ' αὐτοῦ ἐκστρατεύσαντων στρατηγῶν τοῦ μεγάλου »Ἑλληνικοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Βασιλείου Β' τοῦ καὶ Βουλγαροκτόνου ἐπικληθέντος ὕστερον] ἤρξατο νὰ ἐκπέμπῃ στρατηγούς [ἀναγινῶθι *ληστάρχους*] πέραν τοῦ Δουνάβως, οἵτινες ἐλεηλάτουν τὰ σύνορα τῆς Ὀγγαρίας καὶ »τὴν εἰς αὐτὴν ὑποκειμένην Τρανσυλβανίαν. Εἰς δὲ τούτων ὁ στρατηγὸς Κεάν »ἢ Χέων νικηθεὶς κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ὀγγαρίας Στεφάνου Α' »ἐφονεύθη· οἱ δὲ Ὀγγροὶ κυριεύσαντες τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον συνέλαβον πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ συνεκρόμισαν τσαούτην λείαν ἐκ χρυσοῦ τε καὶ »ἀργύρου καὶ πολυτίμων λίθων, τὴν ὅποιαν οἱ Βούλγαροι εἶχον συλλέξει εἰς »τάς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς των, ὥστε τὰ κατασκευασθέντα ἐξ αὐτῶν ἱερὰ »σκεύη καὶ ἱεραικὰ στολαὶ ἐπήρκεσαν νὰ ἐφοδιασθῶσι ἀφθόγως πάντες οἱ »ναοὶ τῆς Ὀγγαρίας (ἐ. 1004) ὡς ἀναφέρουσι καὶ ὁ *Bonfinius*. *Rerum Ungaricarum, decades tres* (éd. 1581), p. 181. — *Dogliani* *Historia d'Ungheria* p. 27. — *Felmer*, *Historia Transylvaniae* (1780) § 128. — *Severinus*. *Hist. Hungarica* (éd. 1749) II. p. 2.

11
Μαύρη στάχτη ἄς ἀπομείνῃ
Καὶ τοῦ Πίνδου ἡ λεβεντιά
Καὶ νεκρούπολις ἄς γείνῃ
Τοῦ Σκεντέρμπε' ἡ φωνή. 1)
12
Καὶ τοῦ Βύζαντος ἡ χώρα,
Τῶν ὀνείρων μας ἡ γῆ,
Ἄς θρηνήσῃ μαυροφόρα
Τῇ χαμένη μας φυλῇ.
13
Ἄς θρηνήσῃ καὶ ὁ Πάρνης,
Ἄς θρηνῇ καὶ ὁ Ἰλισσός,
Τῆς Παιτρούπολης, τῆς Βάρνης
Ὅταν φθάσ' ὁ κολοσσός! 2)
14
Τότε ὄνειρα καὶ πόθοι,
Δόξα τότε ἐθνικῇ,
Χαίρετε! παντοῦ ἔξαπλώθη
Τὸ πᾶν πνίγ' ἡ Ἀζοφικὴ! 3)
15
Τέτοια μαύρη προφητεία,
Μυριολόγι θλιβερό
Ἵς τῆς Ἑλλάδος τὴν καρδίαν
Ρίχνει' ὡς τὸν κεραυνό.
16
Καὶ μὲ μάτι, ποῦ λὲς βρέχει
Καὶ τὸν Ἄδην ἀκόμα σθεῖ,
Τρέχει ἐκείνη, δλοῦθε τρέχει
Κἄποιο τέκνο τῆς νᾶ βρῆ.
17
Νύχτα εἶνα, τὸ φεγγάρι
Ἀσχημῶναι τὰ νερά
Κι' ἐν ἀνθρώπινον ποδάρ.
Δὲν γροικιέται πουθενά.
18
Μόνο μιὰ μαυροντυμένη
Στὴν Πεντέλῃ ροδολεῖ
Καὶ στὴ ράχῃ ἀνεβασμένη
Κἄποιο τέκνο τῆς καλεῖ.

19
Δὲν τὸ βρίσκει καὶ θρηνηῶντας
Ἵς τῆς νυκτός τῇ σιγαλίᾳ
Γοργολύπητη πατώντας
Ἵς τὸν Ταῦγετον ὁρμᾷ.
20
Τοῦ Εὐρώτα δρασκελίζει
Τόλοφούσκωτο νερό
Καὶ τῆς Σπάρτης χαιρετίζει
Τὸν ἀθάνατον καιρό.
21
Νυχτοπλάνητη διαβαίνει
Τῆς Κορίνθου τὰ στενὰ
Κ' ἡ Ὀλύμπια σὺπαίνει
Καὶ μὲ δάκρυ τὴν κυττᾷ.
22
Τρέχει κάμπους, ὅρη σχίζει
Σὲν τὸ φάντασμα χλωμῇ,
Μὰ βαρυτύπικρα γογγύζει
Δὲν εὐρίσκει, ἐτι ζητεῖ.
23
Καὶ σὲν μάννα, ποῦ ὅταν χάσῃ
τὸν μονάκριβό της γιό,
Τῆνε κλαίγουνε τὰ δάση
Αὐτοκρέμαστο νεκρό,
24
Χωρὶς τέκνο καὶ σωτήρα
Κ' ἡ Ἑλλάς μας θλιβερῇ
Τῶν νεκρῶν χτυπάει τὴν θύρα
Μαῦρο θάνατο νὰ βρῇ.
25
Μέσ' στὸ χτύπο τῆς ἀνοίγει
Μιὰ μαυρόπορτα πλατειά
Καὶ φωνὴ μεγάλη ἐμπήγει
Τῶν νεκρῶν ἡ κατοικία.
26
Κάθε πόνου κυπαρίσσι
Γέρνει δλότρεμο στὴ γῆ.
Τὰ φτερά του ἔχει σφαλήσῃ
Τοῦ θανάτου τὸ πουλί.

1) Ἡ πατρίς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἡγεμόνος Γεωργίου Καστριώτου (ὀθωμανιστ Σκεντέρμπε), Ἀλβανία.
2) Ἡ Ῥωσία. 3) Ὁ Πανσλαβισμός.

27
Κάθε μνημα παγωμένο
Τρόμου αίσθάνεται σεισμό,
Γιατί βλέπει άγριεμένο
Τῆς σιγῆς του τὸ Θεό!

28
Βλέπει αὐτὸν νὰ δρασκελίῃ
Τάφους, σκέλεθρα, σταυροὺς
Καί μιὰ κόρη πάντικρύζει
Τέτοιους νοιώθει κεραυνούς.

29
— Αἶ, σὺ, ποῦ ὄλφ ἀνταριασμένη
Μέρα, νύχτ' ἀχνοπετᾶς,
Μάτην τρέχεις καὶ κλαμένη
Τὸν σωτήρᾳ σου ζητᾶς!

30
Τῶν παιδιῶν σου ἡ Εὐγνωμοσύνη
Μοῦ ὠδήγησεν ἐδῶ
Κάθε μιὰ σου ἀξιοσύνη
Κάθε τέκνο σου τρανό.

31
"Ελα 'δῶ σὺν ἐρημίτῃ,
Μὲ νωπὴ λαθωματιὰ
Τοῦ καλοῦ σου Κυβερνήτῃ
Ν' ἀπασθῆς τὴν δεξιὰ.

32
"Ελα 'δῶ νὰ ἰδῆς θλιμμένη
Πῶς γιὰ σένανε θρηνεῖ
Μιὰ μορφὴ σου ἐστεμμένη,
Ποῦ ἐποτίσας χολή!

33
"Ελα, σίμωσον ἀκόμα
Κάποιον ἄλλον νὰ ἰδῆς,
Ποῦ δὲν σκέπασε τὸ χῶμα
Τὸ συχώρῳ του ἴσως βρῆς.

34
"Α! "Ελλάς, μεγάλη δόξα
Σ' ἐπερίμενε στὴ Γῆ,
"Αν τῶν τέκνων σου τὰ τόξα
Δὲν σ' ἐπλήγωναν πολὺ!

35
Κλαῖς καὶ βαρυαναστενάξεις
Γιὰ τοῦ Αἵμου τὰ θεριά 1)
Καὶ δὲν πνίγεις, δὲν σπαράξεις
Κάποια σου ἀσπλαχνα παιδιὰ.

36
"Ω "Ελλάς, ὅταν τὸ χέρι
Τὸ δικό μου φοβερό
Μέσ' τοῦ "Αἵου τᾶγρια μέρῃ
Κόσμον ἔσπερνε νεκρό,

37
Καὶ κατὰμυρα ἐφοροῦσαν
"Οσοι ἐμνησκαν στὴ Γῆ
Καὶ τῆς Θῆβας ἐθρηνοῦσαν
Τὴν θεόσταλτην ὀργή,

38
Στοῦ χαμοῦ θῆχανε λυώση
Τὴν ἀχόρταγῃ φωτιά,
"Αν δὲν ᾔθελαν τυφλώση
Κάποια αἰμόμικτῃ καρδιά!

39
Δόλια "Ελλάς, μιὰ τέτοια Μοῖρα.
Σὲ προσμένει φοβερή,
Τῶν χρυσῶν σου ὀνείρων στείρα.
Μαῦρα χρόνια θέλεις δεῖ,

40
"Αν διπλόστομο μαχαίρι
Δὲν ἀδράξῃς μιὰ φορὰ
Καὶ μ' ἀνδρόφονο τὸ χέρι
Καὶ μ' ἀτσάλινῃ καρδιά,

41
Κάτω, Τύραννοι, δὲν κράξῃς.
Κάτω, τέρατα τῆς Γῆς,
Γκρεμισθῆτε ἀπὸ τὰς τάξεις
Ποῦ μου ἐκλέφατ' ὅλοι σεις.

42
"Ὅσων λύκοι πεινασμένοι,
Ποῦ ἀπ' τῶν βράχων τὴν κορφὴ
Βλέπουν κάτω νὰ διαβαίνει
Γιασιμόλευκον ἀρνί,

43
Δένδρα, λούλουδα πατώντας
Μπρός στὸ θῦμά τους ἔρμουν
Καὶ 'στὰ δόντια τους ἀρπώνοντας
Τὸ σπαράζουν, τὸ ξεσκούν,

44
"Ετσι λύκοι τῶν κορμάτων
"Εχυθήκατε καὶ σεις
Καὶ τῶν μαύρων μου κρεάτων
Ρέει τὸ αἷμα κατὰ γῆς.

45
Στὰ βαρυόμοιρα παιδιὰ μου
Μαύρῃ ἐδώκατε σκλαβιά
Καὶ τὰ κλαίγ' ἡ καρδιά μου,
Ποῦ τὰ τρώγ' ἡ ξενιτειὰ.

46
Τὴν τιμὴ τῆς ἡπαρθένα
Γιὰ τὴ ζῆσι τῆς πωλεῖ
Καὶ κορμιὰ σκελεθρωμένα
Οἱ ἀητοὶ μου ἔχουν γεναῖ.

47
Κι' ἀν τῆς Σόφιας τὸ κοντάρι
Στὴν "Ακρόπολιν ἰδῶ,
Δὲν σᾶς μέλει, γενιτσάροι,
Προσκυνοῦντας τὸ σταυρό!

48
Πλὴν καιρὸς ἦρθε τὸ θῦμα
Εἰς τὸν θύτην νὰ ριχθῇ
Καὶ στὸ ἀνανδρό σας μνημα
"Η ζωὴ μου νὰ στηθῇ!

49
"Τέτοια πὲς τους καὶ σὺν βράχος,
Ποῦ ἀπ' τοῦ ὄρους τὴν κορφὴ
Τρισεπλώριος γκρεμίζεται
Στοῦ ἡφαιστείου τὴν ὀρμὴ,

50
Καὶ χτυπώντας στὴ Γῆ κάτω
Μ' ἀντιἄλλημα φριχτό
Κλαδί, δένδρο ἄγριο βᾶτο
Τὰ τσακίῃ στὸ λεπτό.

51
"Ετσι κάμε τὸν σταυρόν σου
Καὶ ἀκράτητῃ, "Ελλάς
Τῶν αἰσχρῶν "Εφιαλτῶν σου
Πᾶτα μαύρας κεφαλᾶς!

52
Μαῦρα ἐπάτησε κεφάλια
Κ' ἡ Πατρίς τοῦ Ροδανοῦ
Καὶ μὲ χρόνια ἀγάλλ' ἀγάλλια
Τὸν γιγάντιο εἶδε νοῦ!

53
Μεσ' στὸ αἷμά σου ἐδουτοῦσες
Τὸ σπαθί σου κοφτερό,
Γαριβάλλῃ, ὅταν ζητοῦσες
"Ενα "Εθνος σου τρανό!

54
Καὶ στοῦ "Εδισσον τὴ χώρα
Αἷμα ἐχύσαν ἀδελφοί,
Πλὴν στὸ αἷμα ἐκείνων τώρα
Τοῦ Θερεβέρα ἐπνίγ' ἡ γῆ!

55
Μὲ τὸ ἴδιο σου τὸ αἷμα
Καὶ σὺ πρέπει νὰ βαφῆς,
"Ω "Ελλάς, τῆς Νίκης στέμμα
Νὰ φορέσῃς ἀν ποθῆς!

. (1903)

1) Τὰς ἀνὰ τὰς ὑποδόλους ἐλληνικὰς χώρας ληστρικὰς τῶν ἐπηλύδων ὁρδᾶς.

ΑΝΔΡΕΑΣ¹⁾ ΠΑΝΑΣ

(Γεγεννήθη ἐν Σπαρτίοις τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1800. Τὰς ἱατρικὰς του σπουδὰς διήκουσεν εἰς τὸ ἐν Πίζῃ τῆς Ἰταλίας Πανεπιστήμιον, μεθ' ὃ κατήλθεν εἰς Σάμον ἐν ἔτει 1830. Ὑπῆρξε τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης, σπουδάζας τοὺς υἱοὺς του καὶ ἀποκαταστήσας τὰς θυγατέρας του, πλὴν τῆς νεωτέρας ἀποθανοῦσας ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ βίου τῆς.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ¹⁾ ΠΑΝΑΣ

(Διετέλεσεν ἱατρός ἐπωφελῶς ἐν Κεφαλληνίᾳ θράσας ἔνθα καὶ ἀπεβίωσεν).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ¹⁾ ΠΑΝΑΣ

(Γεγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1805. Ἐν νεαρῇ ἐτι ἡλικίᾳ μετέβη εἰς Παρίσιους, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν γαλλικὴν Φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν διωρίσθη Λυκάρχης ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ Ληξουρίῳ διδάξας ἄχρι τέλους τοῦ βίου του τὴν γαλλικὴν καὶ ἑλληνικὴν, ὧν ἦτο βαθὺς γνώστης.)

ΕΕΝΟΦΩΝ²⁾ Α. ΠΑΝΑΣ

(Γεγεννήθη ἐν Σάμῳ τῷ 1834. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, μεθ' ὃ ἐτελειοποίησε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ περιώνυμον Πανεπιστήμιον τῆς Πίζης. Ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα του εὐσυνειδήτως καὶ πάνυ ἀφιλοκερδῶς ἐν Ἀέρῳ καὶ Πάτμῳ, ἀπολαύων ἐξόχου τιμῆς καὶ μεγίστης ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἔρυσσε τὸ ἐν Σάμῳ φερώνυμον Φαρμακεῖον, ἐγένετο ἡγεμονικὸς ἱατρός ἐν Σάμῳ καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖ Νοσοκομείου, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἀδοσίδου. Κατόπιν, ὡς ἐκ τῶν σπουδαίων ὑπηρεσιῶν του, προῦθιβάσθη εἰς γενικὸν διευθυντὴν τῶν Ὑγειονομείων τῆς νήσου. Προγενεστέρως τῷ προσηνέχθη ἡ θέσις τοῦ ἱατροῦ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σουλτὰν Ἀζίζ, ὑπὸ τοῦ ἐκτιμῶντος τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν ἄγγλου πρεσβευτοῦ Μπούλθερ· ἀλλ' ἀπέρριψεν αὐτὴν μετὰ τὴν ἱπποτικωτάτην ἀπάντησιν: «Μισῶ, ἐξοχώ» — τατε, τὸ συμφέρον, ὅπερ ἤθελεν ἀπορρέυση ἀπὸ αἰσχρᾶς πηγῆς!» Συνέγραψε τὴν «Ἐλεφαντίασιν» ἐν Σάμῳ, μελέτην ἀνέκδοτον. Συνεξεύχθη τὴν ἐξέχουσαν ἐπὶ ἀρετῇ καὶ κάλλει θυγατέρα τοῦ Α. Παπανικολάου, Εἰρήνην, ὅστις ἐχρημάτισε πολλάκις ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἡγεμόνος Βογορίδου ἐν Σάμῳ. Ἀπέθανε δὲ ἐν ἔτει 1890. Καθ' ἅπαντα τὸν βίον του ὑπῆρξε πρότυπον εὐλικρινείας καὶ παρρησίας).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ²⁾ ΠΑΝΑΣ

(Ἐσπούδασε τὴν Νομικὴν, ἀλλ' ἀπεβίωσε νέος πρὶν ἐτι δυνηθῇ νὰ δρέψῃ, τοὺς καρποὺς τῶν μύθων του).

1) Ἀδελφός. (Ὁ Νικόλαος ἦτο πατὴρ τοῦ διασέμου ὀφθαλμολόγου Φωτεινοῦ Πανᾶ). — 2) Υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Πανᾶ.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ¹⁾ Α. ΠΑΝΑΣ

(Ἀριστοδύχος ὢν τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου τῆς Σάμου, προσελήφθη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου ἵνα μυσταγωγῇ αὐτὸν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας. Ἀλλ' οὗτος σκεπτικτικοῦ πνεύματος καὶ ἐλευθέρου ὢν χαρακτήρος καὶ βεράως φέρων ἐπιστήμην ἀνεξελέγκτων θεωριῶν, εὐγενὴς δὲ φύσει καὶ μὴ θέλων νὰ λυπήσῃ τὸν γέροντα φιλόδορκον αὐτοῦ πατέρα, προσελήθη ὑπὸ μαρασμοῦ καὶ ἀπεβίωσεν εἰς τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σταδίου του).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ¹⁾ Α. ΠΑΝΑΣ

(Γεγεννήθη ἐν Σάμῳ τῷ 1854. Ἐσπούδασε τὴν Φαρμακευτικὴν ἐπιστήμην. Κατέστη Καθηγητὴς τῆς Χημείας ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ τῆς Σμύρνης καὶ τῶν φυσικῶν μαθημάτων ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Σάμου, χρηματίσας καὶ χημικὸς τῆς Ἡγεμονίας. Συνέγραψε σχολικὰ τινα ἔργα εὐμοιροῦντα ἀξίας, ἐξεῦρε τὸ τυλοφόρον καὶ τὴν στομαχικὴν φάρμακα χρησιμώτατα. Νῦν διαμένει ἐν Σμύρνῃ, ἔνθα διευθύνει ἴδιον Φαρμακεῖον καὶ χημικὸν Ἐργοστάσιον. Ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας).

ΑΝΔΡΕΑΣ²⁾ Ε. ΠΑΝΑΣ

(Γεγεννήθη ἐν Σάμῳ τῷ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν. Φοιτητὴς ἐτι ὢν μετέφρασε μετὰ τοῦ κ. Ι. Α. Τσιφλάκου καὶ τὸ Ἐγχειρίδιον τῆς ἱατρικῆς Διαγνωστικῆς τοῦ P. SPILLMANN. Βραδύτερον διωρίσθη ὑγειονομικὸς ἱατρός ἐν Καμαρᾷ τῆς Ἀραβίας. Διαπρέψας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ ἀπεστάλη παρὰ τῆς Κεντρικῆς Διευθύνσεως τῶν ὑγειονομείων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους εἰς Παρίσιους, ἵνα σπουδάσῃ μικροβιολογίαν. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν προῦθιβάσθη εἰς τὴν θέσιν τῶν Καθαιών τῆς Κωνσταντινέως, εἰτα εἰς τὴν θέσιν τῶν Κλαζομενῶν, εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Σμύρνης καὶ τελευταῖον εἰς τὴν Ἀττάλειαν, ἔνθα περὶ ὅσον ἔτι τῆς ῥαδιοϋργίας τῶν συναδέλφων του, — ὑποστηρίζοντων ὅτι ἡ ἐμφανισθεῖσα ἐκεῖ νόσος δὲν ἦτο χολέρα, ἐν ᾧ αὐτὴ προείπεν εἰς τὸν Ἄδην χιλιάδας θνητῶν — καὶ βλέπων σφαγιαζομένην τὴν ἀλήθειαν εἰς βάρος τῆς Ἐπιστήμης, αὐτοῦ καὶ τῆς εὐθύνης ἣν ὑπέχεν ἔναντι τῆς Ὑ. Πύλης ὡς καὶ τῆς δεκατιζομένης ἀνθρωπότητος, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Σάμον, γενόμενος διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου Βαθέος καὶ ἐκδούς περισπούδαστον μονογραφίαν περὶ «τυφοειδοῦς πυρετοῦ.» Σπανίας μορφώσεως.

ΦΩΤΕΙΝΟΣ³⁾ Ν. ΠΑΝΑΣ

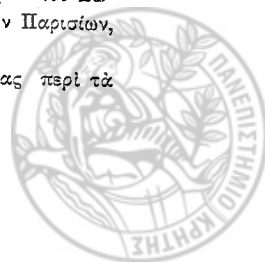
(Γεγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ, τὴν 6 Ἰανουαρίου 1882. Ἐν ἡλικίᾳ 17 ἐτῶν μετέβη εἰς Παρίσιους πρὸς ἑαρεῖν τῶν ἱατρικῶν του σπουδῶν. Κατὰ τὰς ἀρ-

1) Υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Πανᾶ. — 2) Υἱὸς τοῦ Εὐνοφῶντος Ἀ. Πανᾶ.

3) Ὅρα ἐκτενὴ βιογραφίαν του ὑπὸ F. Laperonne καθηγητοῦ, ἐν σελ. 65 - 82 τοῦ 23ου τόμου τοῦ «Archives d'ophtalmologie» (Paris 1903).

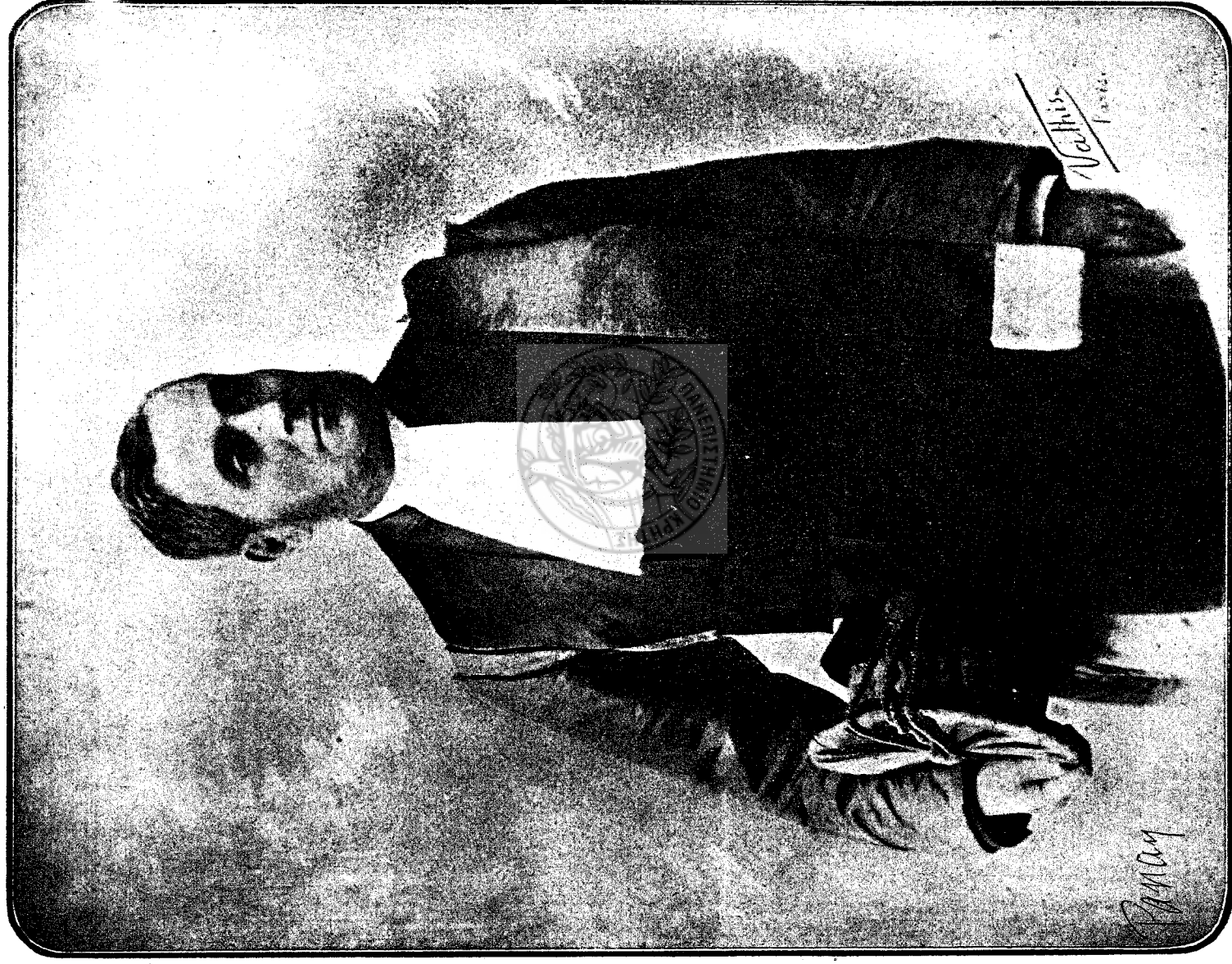
Χάς τοῦ 1854 ἔλαβε κατόπιν συναγωνισμοῦ τὸ χρυσοῦν μετᾶλλιον τῆς Σχολῆς. Μετὰ τὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ θητείαν τοῦ ὀνομασθῆ βοηθός τῆς Ἀνατομίας, δύο δὲ ἔτη βραδύτερον κατέστη ἀνατόμος (prosecteur) κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τοῦ 1861, ἀμέσως δὲ ἀπέβλεψε πρὸς τὴν θέσιν τῆς διδακτορίας (sur l'Anatomie des fosses nasales et des voies lacrymales). Ἐν ἔτει 1859—63 ἐδίδασκεν ἐν τῇ πρακτικῇ Σχολῇ Ἀνατομίαν καὶ Ἑγχειρητικὴν. Κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870—71), ἦτο χειρουργός τοῦ νοσοκομείου «Saint-Louis», δεχθεὶς συγχρόνως ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Στρατ. νοσοκομείῳ «Saint-Martin». Τῷ 1877 ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Χειρουργικῆς Ἑταιρίας, ἣς ἐτέλει ἀπὸ τοῦ 1867 μέλος, εἰσελθὼν τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν Ἰατρικὴν Ἀκαδημίαν ὡς Παθολόγος. Τῷ 1881 ἔβρουσε μετὰ τοῦ Landolt καὶ Poncet de Cluny τὸ περιοδικὸν «Archives d'ophtalmologie» (Ἀρχεῖα τῆς Ὀφθαλμολογίας). Τῷ 1879 ἔβρουσε τὴν ὀφθαλμολογικὴν Κλινικὴν τοῦ Hôtel-Dieu ἐν Παρισίοις. Ὁ Φωτεινὸς διετέλεσεν ἐπίτιμον μέλος τῆς βασιλ. Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου καὶ τῆς ὀφθαλμολογικῆς ἑταιρίας τοῦ Βερολίνου 1). Ἐτιμήθη δὲ διὰ τοῦ γαλλικοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος. Τῷ 1898 ἐγένετο Πρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, διευθύνων τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Ἀπεδίωξε δὲ τὸν Δεκέμ. 1902 (Ἰαν. 1903 ν. ἡ.) ἐγκαταλείψας περὶ τὰ 300 συγγράμματα 2) τοῖς μεταγενεστέροις.

1) Ὅρα σελ. 71-72 ἐν τῷ «Archives d'ophtalmologie» (Τόμ. 23) ἐνθα ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς F. Lapersonne: «un des membres des plus illustres de cette dernière Assemblée, le professeur Hirschberg, est venu déposer une couronne sur le cercueil de son ami Panas». — Ἐν δὲ σελ. 65-66 ἀναφέρει περὶ Φωτ. Πανᾶ τὰ ἑξῆς: «il organisait avec une merveilleuse activité la Section d'Ophtalmologie du Congrès de 1900; il donnait jusqu' au delà des limites de ses forces son enseignement clinique à l' Hôtel-Dieu et, hier encore, il dictait à son élève Scrini ses dernières leçons parues dans les Archives».

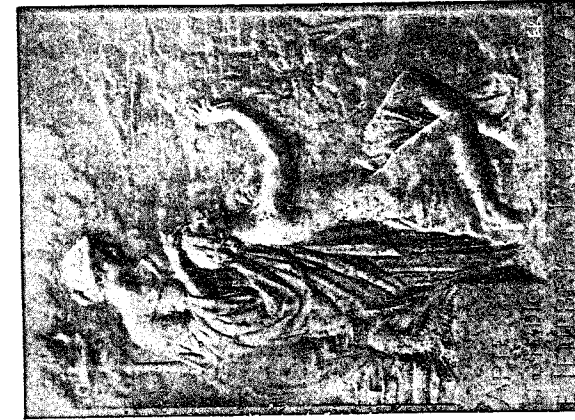
Δικαιοσύνης ἔνεκεν, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἄνευ τῆς εὐγενοῦς καὶ προθύμου συνδρομῆς τοῦ ἐπὶ ζετίαν διατελέσαντος βοηθοῦ ἐν τῇ ἐν Παρισίοις ὀφθαλμολογικῇ κλινικῇ τοῦ Φωτ. Πανᾶ, μαθητοῦ του κ. Σπηλίου Ι. Χαραμῆ, — οὗτινος τὸ φιλοκάλως διεσκευασμένον γραφεῖον βρῖθαι τοσούτων ἀντικειμένων, ἅτινα ὑπενθυμίζουσι τὸν σφόν διδάσκαλόν του, ὥστε δύναται νὰ κληθῇ «Μουσεῖον Φατεινοῦ Πανᾶ» — θὰ ἦτον ἡμῖν λίαν δυσχερὲς ἂν οὐχὶ ἀδύνατον, ὅπως παραθέσωμεν τὰς ἀνωτέρω βιογραφικὰς σημειώσεις. — 2) Ὅρα περὶ αὐτῶν εἰς τὸ τέλος τοῦ παραρτήματος.

ΦΩΤΕΙΝΟΣ Ν. ΠΑΝΑΣ

ΙΑΤΡΟΣ - ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΟΣ

(Διατέλειας Προέδρου τῆς ἐν Παιδείᾳ Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας, κλπ.)

• Αναμνηρτικὸν μετᾶλλον 1) κοπὴν ἐν Παρισίῳ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς τελευτῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ, ἐν τῇ ὀφθαλμολογικῇ κλινικῇ Hôtel-Dieu, ἀνδριάντος τοῦ Φωτεινοῦ Πανᾶ,

1) Τὸ cliché παρεχωρήθη ἡμῖν λιαν εὐγενῶς παρὰ τοῦ διαπρεποῦς ἐπιστήμονος κ. Σπηλίου Ι. Χαραμῆ, ὅστις ἀπεστάλη παρὰ τῆς χήρας τοῦ Φωτ. Πανᾶ τὸ ἐν λόγῳ μετάλλιον. Ὡσαύτως ἐφάνη ἡμῖν λιαν χρήσιμος καὶ ὁ εὐγενέστατος ἑξοχος ἐπιστήμων κ. Σπ. Γ. Βλαβιανὸς παραχωρήσας ἡμῖν τὸ cliché τῆς μεγάλης εἰκόνης τοῦ Φωτ. Πανᾶ.

***Επίγραμμα (1) πρὸς τὸν ἀείμνηστον Θεῖόν μου Φωτεινὸν Πανᾶν**

Εἰς τὸ ψυχρὸν σου μέμπερον γονυπετεῖς προσκλίνου
Τρεῖς μελανεῖμονες μορφαὶ καὶ ἄπαυστον δάκρυ χύνουν.
Φέρουν ἀγγέλου προτομήν καὶ Νύμφας παριστώσι,
Τίνες νὰ εἶνε ἡρὰ γὰρ καὶ ποῖον νὰ θρηνηῖσι;

Εἰν' ἡ Ἑλλάς λυσίκομος κρατοῦσα τὴν Γαλλίαν
Κ' ἐγγὺς αὐτῶν στενάζουσιν προσβλέπω τὴν Ὑγίαν
Κ' αἱ τρεῖς ὁμοῦ τὸν Γίγαντα θρηνοῦν τῆς Ἐπιστήμης
Καὶ πλέκουσι τὸν στέφανον τῆς ἀθανάτου Φήμης.

(Φωκίων Πανᾶς)

Au grand oculiste Photinos Panas

Si tous les yeux du monde, que vous avez guerries
De leur reconnaissance versaient des pleurs unis
Le Rhône majestueux aurait été jaloux
Du flêve lacrymal, qui coulerait pour vous !

(Phoc. X. Panas)

**ARCHIVES
D'OPHTALMOLOGIE**

MORT²⁾ DU PROFESSEUR PANAS

Nous avons le cruel chagrin d'apprendre à nos lecteurs la mort de M. le professeur Panas, qui vient de succomber, après une lente agonie, au mal terrible dont il suivait depuis déjà plusieurs années la marche fatale avec un courage admirable.

Nous ne pouvons en ce moment, et dans cette note hâtive, retracer la carrière de cet homme de bien, toute de travail et de dévouement. Nous avons prié M. le professeur De Lapersonne de consacrer dans le prochain numéro un

1) Ἐλήφθη ἐκ τοῦ 5π' ἀριθ. 17 φύλλου τοῦ περιοδικοῦ «ΑΤΤΙΚΗ ΙΡΙΣ» τῆς 1 Σεπτ. 1904.

2) Τὰ τοῦ θανάτου τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ ἡρύσθημεν ἐκ τῶν «Archives d'Ophthalmologie» fondées par Ph. Panas, E. Landolt et F. Poncet (Paris 1903) Tome 23ème page 1.

article nécrologique à celui qui fut l'un des fondateurs de ces *Archives* et le premier représentant de l'enseignement officiel de l'ophtalmologie en France.

Rappelons seulement sa conscience impeccable, sa régularité dans le devoir, son attachement à la science, son dévouement aux malades et aux élèves et avant tout sa bonté profonde. Avec lui disparaît une des grandes figures de la médecine contemporaine.

Dans l'émotion qui nous étreint, nous ne saurions oublier celle qui fut la compagne de toute sa vie, et nous prions Madame Panas de vouloir bien agréer, avec l'expression émue de notre chagrin devant sa cruelle douleur, l'assurance de notre très respectueux et très sincère attachement.

DISCOURS¹⁾ DE M. CHAUMIÉ

MINISTRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE ET DES BEAUX-ARTS

Mesdames,

Messieurs,

Une cérémonie comme celle qui nous réunit aujourd'hui à quelque chose de particulièrement touchant. On sent bien, à y assister, à voir l'émotion avec laquelle s'associent dans l'hommage rendu au maître, tous ceux qui ont été ses amis, ont écouté ses leçons, ont reçu des soins, qu'ils n'est pas vrai de dire que l'ingratitude est la loi de ce monde, et que... de quelque nom que le regret s'appelle, l'homme par tous pays en a bien vite assez.

Panas a été éloquemment et dignement loué. On vous a dit combien son savoir, sa maîtrise auraient pu également

(1) Τὸν ἀνωτέρω λόγον — ὅστις ἐξεφωνήθη τὴν 13|26 Ἰουνίου 1904 κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν ἐν τῇ Ὀφθαλμολογικῇ κλινικῇ τοῦ Hôtel-Dieu τῶν Παρισίων ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Φωτεινοῦ Πανᾶ — ἡρύσθημεν ἐκ τοῦ τεύχους: «Inauguration du Monument Panas à l'Hôtel-Dieu, le 26 Juin 1904 sous la présidence de M. Chaumié Ministre de l'In-

s'affirmer dans les branches diverses de cette grande science de la chirurgie; et l'on a semblé dire que la raison qui l'avait déterminé à se vouer à l'ophtalmologie était due à une circonstance fortuite.

Je n'en crois rien, et c'est à mon sens par une affinité secrète que le docteur Panas a été mené à ces travaux.

Il était né dans ce pays merveilleux de la Grèce où rayonne une si pure lumière; tout enfant il en avait empli ses yeux, et le souvenir de cette joie l'a certainement ému de pitié pour ceux que menace la nuit.

Ce serait vraiment audacieux à moi que d'ajouter quoi que ce soit à ce qui a été déjà dit. Mon incompetence enlèverait toute autorité à mes paroles, mais la cérémonie n'eut pas été complète si le gouvernement ne fût venu joindre, au nom du pays, ses remerciements et son hommage à tous ceux dont nous avons déjà entendu l'expression.

Les hommes comme le professeur Panas sont des hommes de bien dont un pays a le droit d'être fier, qu'ils soient nés sur son sol, ou qu'attirés par le charme qui se dégage de lui, le génie de ses maîtres, l'éclat de leur enseignement, ils soient venus vers lui, et tout en gardant au fond du cœur pour la patrie première, cette affection que rien n'efface, ils lui aient demandé de les adopter.

Un choix pareil est un honneur pour le pays qui en est l'objet. Aussi, très ému, je viens, au pied de se monument, dire à mon tour, au nom de la France, un respectueux merci.

struction Publique, et des Beaux-Arts» (Paris 1904) pages 52-54.

Ἐνταῦθα παραθέτομεν τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐκφωνησάντων λόγους:

M. le Professeur Guyon.

M. le G. Mesureur Directeur de l'Assistance publique.

Νικολ. Δεληγιάννης πρεσβυτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις.

M. le Professeur Debove, Doyen de la Faculté de médecine.

M. le Professeur Van Duyse (de Gand) (au nom des Facultés de médecine de l'étranger).

M. le Professeur F. de Lapersonne.

M. le Professeur agrégé Ch. Nélaton.

M. Jaccoud Secrétaire perpétuel de l'Académie de médecine.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΔΙΑΦΟΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ Κ.Α.Π. Κ.Α.Π.

Li 15 quindcci Settembre 1848 quarant'otto.

Cefalonia

Praticato¹⁾ dal sottoscritto diligente esame nei Libri Consigli esistenti in questo Publico Archivio, attesta che fino dal 1593 la famiglia Panà è iscritta fra il numero delle Nobili famiglie di quest'Isola, e nell'attuale Governo Costituzionale continua ad essere compresa nel Corpo Sinditico. Gli risultò del pari dagli atti del Governo della Republica Settinsulare che l'ora decesso Andrea Panà fù Giovanni esercitò le funzioni di Senatore del prenominate Governo Settinsulare ed in Nobile Epaminonda Panà Capici di lui figlio è stato e continua tuttora ad essere compreso nel numero del Nobile Corpo Elettorale di quest'Isola con quelle prerogative accordate dalla Carta Costituzionale di questi Stati Uniti delle Isole Ionie posti sotto l'esclusiva protezione di Sua Maestà Britannica.

La presente si rilascia in riscontro del vero e sopra le domande del Sigr Andrea Panà Capici fù Georgio.

Sp. Foca Archivistat

Il Prestantissimo Reggente di Cefalonia

Altesta essere la soprapposta firma di proprio pugno del Sigr Spiridione di Cefalonia

Questo di 24 ventiquattro Ottobre 1848 quarantaotto.

Nº 115808

addi Detto Pres.^{to} dal

pr Tomaso Petrovich

pagò D.

N.

Sp. L. Foca

Regente

Segretario

Li 24 Ottobre 1848

(Σφραγίς)

Nº 9583

(Σφραγίς)

Visto
Bs. D.
Residente

1) Το άνωτέρω πρακτικόν παρεχωρήθη ἡμῖν πάλιν εὐγενῶς παρὰ τοῦ ἡμετέρου ὁσίου καὶ Ἀνδρέου Ἐπαμεινώνδου Πανᾶ, Ἰδιαίτερου Γραμματέως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Πανομοίωτον πρακτικόν ἐξεδόθη καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἡλίου Πέτρου Πανᾶ.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐμφαίνεται ὅτι ὁ κλάδος τῆς ἡμετέρας οἰκογενείας Πανᾶ (Καπιτοῦ) ἦτο ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1593 ἐγγεγραμμένος ἐν τῇ χρυσῇ Βίβλῳ (Libro d'oro) ὡς εὐγενής.

Ἐπαναστατικὴ προκήρυξις :

Γενναῖοι ὁμογενεῖς Κεφαλλήναιοι, χαίρετε.

Ἡ Πατρίς ἡμῶν Ἑλλάς Σᾶς προσκαλεῖ εἰς ἀναδρομὴν, διὰ ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς Τυραννίας καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ τέκνα τῆς. Ἰδοὺ καιρὸς νὰ δείξετε ὅτι εἰσθε ἀξιοὶ ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν Ἠρώων Προγόνων μας. Τὸ φιλελεύθερον πνεῦμά Σας εἶναι γνωρισμένον εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη. Μὴν παραβλέψετε τὴν περίστασιν, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς Σας καταπολεμουμένους ἀπὸ τὸν τύραννον ἐχθρὸν τῆς Πίστewς. Ὅσοι ἔχετε γενναῖα καὶ ἀληθῆ Ἑλληνικά φρονήματα, ριφθῆτε εὐθεὶς εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Γαστούνης, ὅπου εὐρίσκονται τροφαί. Προμηθευθῆτε νὰ φέρετε μαζί σας τὰς ἀναγκαίαις μονετζιόνες διὰ τοὺς στρατιώτας, ὀπλίσατε τοὺς ἀδελφούς Σας ναύτας Σας ἐναντίον τῶν ἐχθρικών πλοίων, κάμτε νὰ Σᾶς τρομάξουν οἱ ἐχθροὶ τῆς Πίστewς, καὶ νὰ Σᾶς δοῦσῃ αἰωνίως ἡ Ἱστορία. Μὴν παρακούσετε τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ὅπου Σᾶς προσκαλεῖ, ἀλλὰ πεισθῆτε εἰς τὴν σάλπιγγά τῆς. Ἐρῶσθε.

Ἐκ Καλτεζῶν Ἀπριλίου 16 αὐκα'.

Ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου

(ὑπογραφαί). † Ὁ Πατρὼν Γερμανός, Ἀνδρέας Ζαῖμης, Ἀσημάκης Φωτήλας, Γεώργιος Σισίνης, Ἀθανάσιος Κανακάρης, Ἰωάννης Παππαδιαμαντόπουλος, Σωτήρης Χαράλαμπος.

[Γενικαὶ διατάξεις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ]

Ἀρχεῖα Ἑλλήν. Παλιγ. (Ἐκδόσις 1857) Τόμ. Α'. Σελ. 334—335.
Ἀριθ. 163.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ

Ὁ κύριος Εὐάγγελος Μάρκου Πανᾶς, Κεφαλλήναιος τὴν πατρίδα, χρόνων 36, ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ἀνέλαβε τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ πολεμῶν πολυλαχοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔδειξε λαμπρὸν πατριωτισμὸν καὶ μετ' ἀνδρείας κατεφρόνησε τοῦ θανάτου διὰ τοῦτο, δυνάμει τοῦ θεσπίσματος ὑπὸ ἀριθ. 1389 ἀπὸ Μαΐου 11. τοῦ ἀνταποδίδεται ὡς βραβεῖον τῆς ἀρετῆς του ὁ βαθμὸς τῆς χιλιάρχιας. Ἔως οὗ λοιπὸν τοῦ δοθῇ τὸ μπριέτον του τακτικῶς, τοῦ ἐγχειρίζεται τὸ παρὸν ὡς προσωρινὴ ἀπόδειξις τοῦ βαθμοῦ του.

Ἐν Μεσολογγίῳ, τῇ 31 Μαΐου 1822.

(Τ. Σ.) Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ἀρχεῖα Ἑλλήν. Παλιγ. (Ἐκδόσις 1857) Τόμ. Α', σελ. 335.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ

Πρὸς τὸν φιλογενέστατον καπητὰν Εὐαγγέλην Πανᾶν

Ἐλαβὸν τὸ ἀπὸ 25 Ἰουνίου γράμμα σας, διὰ τοῦ ὁποίου μεῖσιδοποιεῖτε τὴν ἀποστολὴν σαράντα στρατιωτῶν Κεφαλληναίων, οἱ ὅποιοι καὶ ἐφθασαν τῷ

ὄντι σήμερον. Μανθάνω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γράμματός σας, ὅτι περιμένετε μετ' ὀλίγον νὰ σᾶς ἔλθουν καὶ ἄλλοι ὀγδοήντα στρατιῶται. Αὐτὴ ἡ εἰδησις μετ' ἔχαρο· ποίησε καὶ εὐχομαι νὰ εἶναι ἀληθής. Τουφέκια θέλω φροντίσει νὰ δώσω ἐδῶ τῶν στρατιωτῶν σας, ὅσοι ἔχουσιν ἑλλειψιν. Εἰς Μεσολόγγιον νὰ διορίζω δὲν εἰμπορῶ, ἐπειδὴ καὶ ἔγραψα νὰ μὲ σταλθῶσιν, καὶ στοχαζομαι τώρα νὰ εἶναι καθ' ὁδόν. Ἐρῶσσο.

1822 Ἰουνίου 2, Λαγάδα

(ὑπογ.) Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Κύριε Γεράδιε (1) Πανᾶ

Σὺ ἀγωνισθεὶς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον ἀγῶνα, καὶ ἐπαραινέθης μόνον διὰ τῆς ἀκράτου φιλογενείας, ὥστε ὑπόφερας βέβαια εἰς τὸν ἑαυτὸν σου πολλὰς δυστυχίας καὶ βάσανα χωρὶς νὰ ὠφεληθῇς τὸ μηδὲν καλόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅλως νὰ δυστυχῇς, ἐνεκεν τοῦ τοιούτου ἐδειξας ἐν παντὶ πολέμῳ παριστάμενος, ἔργατα ἀρετῆς, εὐπαιθείας, γενναίου στρατιώτου εἰς τὸ ἄκρον· σὺ ὁ ἴδιος λέγω εὐρέθης καὶ εἰς τὴν ἐκεῖ τρομερὰν μάχην εἰς τὸ ὄρος τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀετοῦ τῆς Ἀκαρνανίας ἐν ἔτει (1822: μηνί: Αὐγούστῳ: 9) καὶ συγκροτηθείσης τῆς μάχης κατὰ τῶν ἐναντίων τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων χιλιάδες ἐπτάμισυ, οἱ δὲ ἡμεῖς παραταχθέντες Ἕλληνες κατ' αὐτῶν, 700 ἐξήκοντα, καὶ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος! οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μάχην δὲν ἐλειψας, Κύριε Πανᾶ, νὰ φέρῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ὅλας τὰς ἀρετάς ἐνὸς γενναίου στρατιώτου (καὶ δις ἐπληγύθης), λοιπὸν διὰ τὰς πολλὰς σου ἀρετάς, καὶ διὰ τὰ γενναῖα πατριωτικὰ φρονήματά σου πέμπω σοι χάριν ἀξίων σου ἐκδουλεύσεών σου τὸ παρὸν μου, δι' οὗ λάθῃς οὖν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνταμειβὴν ἐν καιρῷ ἀρμόζοντι παρὰ τῆς σεβαστῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

(ὑπογ.) Γεωργάκης Ν. Βαρνακιώτης

τῇ 2 οκτωβρίου 1822

Ἐν ἡμέρῳ ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

[Γεν. διατάξεις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ]

Ἀρχεῖον Ἑλλήν. Παλ. (Ἐκδόσις 1857). Τόμ. Α', σελ. 335.
Ἀριθ. 1235.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ

Ὁ χιλιάρχος Εὐαγγέλης Πανᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν τὸ Γένος ἔλαβε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἠγωνίσθη καὶ εἰς Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Χέρσον Ἑλλάδα, θυσιάσας οὐκ ὀλίγον μέρος τῆς καταστάσεώς του. Ἀπὸ τὰς πρώτας δὲ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1822 ἐμβὰς εἰς τὸ σῶμα τῶν Κεφαλλήνων, τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ χιλιάρχου Σ. Πανᾶ, ἐπροσπάθησε παντοίως τρόποις νὰ συνάξῃ

(1) Ἀδελφός τοῦ Ἠλία Πέτρου Πανᾶ.

άνθρώπους πρὸς αὐτῶν τοῦ ἐκθέντος σώματος καὶ μένει εἰς αὐτὸ μέχρι τῆς
σημέριον, δεικνύων πλῆσαν γεννιότητα καὶ προθυμίαν εἰς τοὺς κινδύνους.

Κεράσοβον, τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1822.

(ὕπογ.) Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΙΑΤΟΣ

Ὅτι ἴσα ἀπαράλλακτα τῶν πρωτοτύπων.

Ἐν Ἀστροί τῇ 31 Μαρτίου αἰωνῷ.

(Τ. Σ.) Εἰς ἑλλειψιν τοῦ Γενικοῦ γραμματέως τοῦ Μινιστηρίου τοῦ πολέμου

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Μινιστηρίου τῶν Ἑσωτερικῶν

(ὕπογ.) ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

[Ἀναφορὰ πρὸς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν]

Ἀρχεὶα Ἑλλ. Παλιγγενεσίας. (Ἐκδόσις 1857). Τόμ. Α', σελ. 418.

ὑπερτάτη Διοίκησις,

Εἰς ἔλους εἶναι γνωστὰ αἱ ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας αἱ γεινιάζουσαι εἰς
τὴν στερεάν τῆς Πελοποννήσου Ἰονικαὶ νῆσοι ἐπρόσφεραν ὅταν ἤρχισεν ὁ ὑπὲρ
τῆς ἀνεξαρτησίας ἱερὸς ἀγὼν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ προσκλήσεις τῶν εὐγενῶν τῆς
Πελοποννήσου πρὸς τοὺς συμπατριώτας μου Κεφαλληγιάδους μᾶς ἔδωκαν βε-
βαίαν πληροφορίαν τῆς γενικῆς ἀποφάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους διὰ ν' ἀπο-
τινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας. Ἐνταῦθεν παρακινούμενοι ἐσυντρέξαμεν προ-
θύμως μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἀδελφούς μας. Ἡ
ἐκστρατεία, τὴν ὁποίαν διὰ προσταγῆς τῶν πολιορκούντων τὴν Παλαιὰν Πά-
τραν προὔχοντων ἔκαμαν οἱ Κεφαλλήνιοι ἐναντίον τῶν Λαλαίων, εἶναι γνω-
στὸν πόσον ὠφέλιμος καὶ σωτηριώδης ἐστάθη. Διάφοροι τῶν ἀρχηγῶν ταύτης
τῆς ἐκστρατείας ἐπαρρησιάζεσθαι, καὶ δι' ἄλλας τῶν ἐκδουλεύσεων ἐγνώσθη-
σαν ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως. Ὁ στρατιωτικὸς ἀγὼν, εἰς τὸν ὁποῖον εὐ-
ρισκόμεν ὅταν ἔγεινε τὸ σύστημα τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως, ἐμπόδισε κ' ἐμὲ
ἕως τῶρα τοῦ νὰ ἐμφανισθῶ εἰς αὐτήν. Τὸ νὰ ἐπαριθμῶ λεπτομερῶς τὰς
ὁποίας ἔκαμα θυσίας καὶ ὑπέφερα ζημίας δὲν ἀνήκει εἰς τὰς παρούσας περ-
στάσεις. Τὰ ἐσώκλειστα ἀποδεικτικὰ ἰδεάζουν τὴν ὑπερτάτην τῶν Ἑλλήνων
Διοίκησιν περὶ τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεών μου. Διὸ παρακαλῶ νὰ
παρατηρηθῶν μὲ ἀκριβείαν καὶ νὰ μὲ δοθῇ ὁ ἀνάλογος προβιβασμός, ὥστε νὰ
ἐμπιρῶ νομίμως μετὰ τῶν ἄλλων συμπατριωτῶν μου νὰ ἐνεργῶ εἰς τὸν
ἕλιον ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον πάντοτε ἠγωνίσθην ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἐν Ἀστροί τῇ 29 Μαρτίου 1823.

(ὕπογ.) ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΝΑΣ

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.

Ἐν Ἀστροί τῇ 31 Μαρτίου 1823.

Εἰς ἑλλειψιν τοῦ Γενικοῦ γραμματέως τοῦ Μινιστηρίου τοῦ Πολέμου

Ὁ Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Μινιστηρίου τῶν Ἑσωτερικῶν

(ὕπογ.) ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ

Ἐπειδὴ ὁ κύριος Γεράσιμος Πανᾶς Κεφαλλὴν τὴν Πατρίδα ἱκανὸν χρόνον
ἐδούλευσε πιστὰ καὶ προθύμως τὴν πατρίδα, καὶ ἔδειξε σημεῖα στρατιωτικῆς
ἀρετῆς εἰς πολλὰς περιστάσεις, ὡς ἀπόδειξιν τῶν ἐκδουλεύσεών του, λαμβάνει
τὸ παρὸν καὶ δι' αὐτοῦ γίνεται γνωστὸς πρὸς πάντας ὁ πατριωτισμὸς του.

Μεσολόγγι τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1822.

(Σφραγίς)

(ὕπογ.) Α. Μαυροκορδάτος

Ἀρ: τοῦ 823

163

Οἱ ἐπιφέροντες τὸ παρὸν Γεράσιμος Πανᾶς καὶ Ἡλίας Πανᾶς ἀδελφοί, εἰς
τὸν παρόντα ἱερὸν ὑπὲρ Πατρίδος Ἀγῶνα συνηγωνίσθησαν μετὰ πίστωσης, γεν-
ναϊότητος καὶ τιμῆς. Εὐρέθησαν μαχόμενοι εἰς τὴν πολιορκίαν Τριπολιτζᾶς
μέχρι τῆς ἐξ ἐφόδου ἀλώσεως αὐτῆς, εἰς τὴν ἐφοδὸν τοῦ Ναυπλίου τὴν γενο-
μένην ε' Δεκεμβρίου, (χρυσά) ἡμέρᾳ Κυριακῇ ὥρα 16η. Καὶ εἰς τὴν πολιορ-
κίαν τῆς Ἀκροκορίνθου. Εἰς ἐνδειξιν λοιπὸν τῆς φιλογενεῖας καὶ τῶν πρὸς τὴν
Πατρίδα πιστῶν ἐκδουλεύσεων αὐτῶν δίδεται τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐνυπόγραφον
Μαρτυρικὸν εἰς αὐτούς.

Ἐν τοῖς Μιχρήνικοις Καλυβίοις, τῇ ια' Ἀπριλίου αἰωνῷ.

(ὕπογ.) Δημήτριος Ὑψηλάντης

[Προβουλευμάτα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ]

Ἀρχεὶα Ἑλλ. Παλιγγενεσίας. (Ἐκδόσις 1857). Τόμ. Α', σελ. 318.

Ἀρ.θ. 2893.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρόεδρον τοῦ Βουλευτικοῦ.

Ἐκ τῶν περικλειομένων ἀναφορῶν πληροφορεῖσθε τὰς διαφόρους διαφόρων
στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεις.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα κρίνει εὐλογον νὰ ἀξιωθῶσιν, ὁ μὲν χιλιάρχος
Εὐαγγέλης Πανᾶς εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀντιστρατηγίας... Αἱ δὲ περικλειόμενα
ἀναφοραὶ νὰ ἐπιστραφῶσι, διὰ νὰ μένωσι κατὰ τὴν τάξιν εἰς τὸ ἀνήκον γρα-
φεῖον.

Ἐν Ἀστροί, τῇ ζ' Ἀπριλίου αἰωνῷ.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

(ὕπογ.) ΙΩ. ΟΡΑΝΑΟΣ

(Τ. Σ.) Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας Μινίστρος
τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων

(ὕπογ.) Θ. ΝΕΓΡΗΣ

5' 5'
'Αρχεῖα Ἑλλην. Παλιγγενεσίας. (Ἐκδόσεις 1857) Τόμ. Α', σελὶς 316.
'Αριθ. 2912.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρόεδρον τοῦ Βουλευτικοῦ.

Ὁ κ. Μήτρος Μελετόπουλος κατὰ τὰς παραστάσεις τοῦ στρατηγοῦ Λόντου, κρίνεται ἄξιος νὰ προβιδασθῇ εἰς τὴν χιλιαρχίαν. Κρίνεται εὐλογον τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ προβιδασθῶσιν ὁ Ἀθανάσιος Χέλμης εἰς τὴν υποχιλιαρχίαν, οἱ ἀδελφοὶ Γεράσιμος καὶ Ἠλίας Πανᾶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ταξιαρχίας, ὁ Ἰω. Κώπας εἰς τὸν τῆς ταξιαρχίας καὶ ὁ Μαγιάρος Πέτρος Μπεγζαδές, εἰς ὃν ἂν ἐγκρίνῃ. βαθμὸν, καὶ καθυποβάλλονται εἰς τοῦ Βουλευτικοῦ τὴν ἐπίκρισιν.

Ἐν Ἀστροί, τῇ 18 Ἀπριλίου 1823.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΙΩ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ
(Τ. Σ.)

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς
Θ. ΝΕΓΡΗΣ

'Αρχεῖα τῆς Ἑλλην. Παλιγγενεσίας. (Ἐκδόσεις 1857) Τόμ. Α', σελ. 140.

(Ἐγκρίσει καὶ δαπάνη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.) [Κῶδιξ τῶν Προβουλευμάτων].

Νοῦμ. 193.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἀνεγνώσθη τὸ προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὑπὸ ἀριθ. 2,893 καὶ ἡμέραν ζ' τοῦ παρόντος μηνός, περὶ διαφόρων προβιδασμῶν ἔθεν καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐγκρίνει ὡς ἀκολουθῶς τὸν μὲν χιλίαρχον Εὐάγγελον Πανᾶ ἄξιον τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀντιστρατηγίας.

Ἐν Ἀστροί, τῇ 9 Ἀπριλίου 1823.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ
(ὑπογ.) ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ

Προσυπογράφεται ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Βουλευτικοῦ
(ὑπογ.) ΙΩ. ΣΚΑΝΑΛΛΙΑΝΗΣ

'Αρχεῖα Ἑλλην. Παλιγγενεσίας (Ἐκδόσεις 1857) Τόμ. Α', σελ. 141.

Νοῦμ. 196.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἐν τῇ σημερινῇ συνελεύσει τοῦ Βουλευτικοῦ ἀνεγνώσθησαν πέντε διάφορα.

προβουλεύματα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, περὶ διαφόρων προβιδασμῶν στρατιωτικῶν, ὡς ἀκολουθῶς

γ' Προβούλευμα ὁμοίως ἀπὸ 14 τοῦ ἴσου μηνός [Ἀπριλίου] καὶ ἀριθ. 2,912, περὶ προβιδασμοῦ τοῦ μὲν Κ. Μήτρου Μελετοπούλου εἰς τὸν τῆς χιλιαρχίας βαθμὸν, τοῦ δὲ Κ. Ἀθανασίου Χέλμης εἰς τὸν τῆς υποχιλιαρχίας, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Γεράσιμος καὶ Ἠλίας Πανᾶς εἰς τὸν τῆς ταξιαρχίας βαθμὸν, ὁμοίως καὶ ὁ Ἰωάννης Κώπας εἰς τὸν τῆς ταξιαρχίας. ταῦτα ἐγκρίνει τὸ Βουλευτικόν.

Τῇ 18 Ἀπριλίου 1823, ἐν Ἀστροί.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ

Προσυπογράφεται ὁ Πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Βουλευτικοῦ.

Μινιστέριον
τοῦ Πολέμου
Κλάδος
τοῦ Στρατιωτικοῦ
ἀριθ. 49 τοῦ
Πρωτοκόλλου

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΜΙΝΙΣΤΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Πρὸς τὸν Κύριον Γεράσιμον Πανᾶ ταξιαρχον.

Σεβαστὴ τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως διαταγὴ ἐκδοθεῖσα τῇ κδ' Ἀπριλοῦ ὑπ' ἀριθ. 2956 τῆς ὁποίας σὰς ἐμπερικλείεται τὸ ἀντίγραφον διὰ τὰς πιστὰς ἕως τοῦ νῦν πρὸς τὴν Πατριδὰ ἐκδουλεύσεις σου, καὶ διὰ τὴν ἀκριθεῖ στρατιωτικὴν εὐπείθειάν σου, ᾧ ἐτίμησε μὲ τὸν βαθμὸν τῆς Ταξιαρχίας.

Τὸ Μινιστέριον τοῦ πολέμου εὐχαρίστως σ' ἀναγγέλλει τὴν ἀγαθὴν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως τιμὴ αὕτη καὶ εὖνοια θέλει ἐξάψει εἰς τὴν καρδίαν σου νέαν πρὸς ἐκδούλευσιν αὐτῆς προθυμίαν καὶ ζήλον, καὶ θέλει σὲ καταστήσει ἄξιον τῆς ὁποίας πρὸς τὸ ὑποκείμενόν σου φέρει ὑπολήψεως, ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος αὕτη θέλει ἐπέχει τόπον διπλώματος ἕως οὗ τοῦτο νὰ σοὶ δοθῇ ἐντάκτως ἐν καιρῷ ἀρμοδιωτέρῳ καὶ δι' αὐτῆς θέλουσι σὲ γνωρίζει ὅλοι οἱ Πολιτικοὶ τε καὶ Πολεμικοί.

Σὲ βεβαιῶνω διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκ μέρους μου πρὸς τὸ ὑποκείμενόν σου τρέφω ὑπόληψιν.

Ἐν Τριπολιτῇ τῇ κδ' Ἀπριλίου 1823.

Εἰς ἔλλειψιν τοῦ Γενικοῦ Γραμμάτου τοῦ Πολέμου ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Μινιστερίου τῶν ἐσωτερικῶν.

(ὑπογ.) Ἰωάννης Θεοτόκης

Ὁ Μινίστρος τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ Προσωρινὸς τοῦ Πολέμου.
(ὑπογ.) Ἰωάννης Κωλέττης

Πιστοποιητικὸν

Πιστοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι πατέρες τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπη-
λαίου ὅτι κατὰ τὰ 1822 περὶ τὸν Φεβρουάριον μῆνα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυ-
ριεύθη ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας ἡ Ἀκροκὸρινθος, μεταβὰς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Μο-
νὴν μας ὁ Κύριος Πέτρος Πανᾶς, προσεβλήθη ἀπὸ τὴν τότε τρέχουσαν ἐπι-
δημικὴν ἀσθένειαν (λαϊμικήν) καὶ εἰς ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα ἀπεβίωσεν.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ διαληφθεὶς Μακαρίτης Κ. Πέτρος Πανᾶς, μεθ' ὧν τῆς οἰ-
κογενείας του ἐπρόσφερε διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος πολλὰς καὶ ση-
μαντικὰς θυσίας, σωματικὰς τε καὶ χρηματικὰς, διὰ τοῦτο δίδομεν τὸ παρὸν
πιστοποιητικὸν εἰς τὸν υἱὸν του Κ. Ἡλ. Πανᾶν νῦν Μοίραρχον διὰ νὰ τοῦ
χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ τὴν 25 Φεβρουαρίου 1845.

Ὁ Καθηγούμενος

(ὑπογ.) Ἀρσένιος

Οἱ Σύμβουλοι προηγούμενοι

(ὑπογ.) Δαμασκηνὸς

» Γερμανὸς

» Γερόθεος

Πιστοποιητικὸν

Πιστοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ Μακαρίτης Κύριος Πέτρος Πανᾶς
μετὰ τῶν υἱῶν του Γερασίμου καὶ Ἡλίας ἔφερον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ἀρχε-
τοῦς Στρατιώτας, παρευρισκόμενος πάντοτε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀειμνή-
στου Δ. Ὑψηλάντου καὶ θεωρούμενος ὡς ἑνας ἐκ τῶν ὀπλαρχηγῶν του, μετὰ
τοῦ ὁποίου παρευρέθησαν εἰς διαφόρους μάχας, καθὼς καὶ εἰς τὰς πολιορκίας
Τριπόλεως καὶ Ἀκροκὸρινθου μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῶν, περὶ δὲ τὸν Φεβρουά-
ριον τοῦ 1822 μεταβὰς ὁ ἀνωτέρω Κύριος Πέτρος Πανᾶς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ
Μεγάλου Σπηλαίου, καὶ ἀσθενήσας ἀπεβίωσεν εἰς ὀλιγοήμερόν διάστημα, καὶ
μετὰ παρέλευσιν ὀκτὼ σχεδὸν ἐτῶν ἐφονεύθη καὶ ὁ εἰς ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ
Γεράσιμος Πανᾶς.

Δι' ὅσας δὲ θυσίας σωματικὰς τε καὶ χρηματικὰς ἐπρόσφεραν ὁ ἀποθανὼν
Κυρὸς Πέτρος Πανᾶς μετὰ τῶν υἱῶν του πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος,
δίδομεν τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν μας εἰς τὸν ζῶντα υἱὸν του Κύριον Ἡλίαν
Πανᾶν νῦν Μοίραρχον, διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ἐν καλῷ τῷ δέοντι πρὸς ἀπο-
κλήμωσιν τῶν ἔσων θυσιῶν καὶ ἐκδουλεύσεων ἐπρόσφεραν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ἀθῆναι τὴν 19 Φεβρουαρίου 1846.

(ὑπογ.) Νικόλαος Κριζώτης

(ὑπογ.) Θ. Γρίβας

» Γ. Γρίβας

» Βάσσης Μανροβουνιώτης

» Χατζῆ Χρήστος

(ὑπογ.) Χρ. Χ. Πέτρος

» Παναγῆς Σ. Φωκᾶς

Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 458

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ

Πρὸς τὸν γενναιοῦτατον χιλιάρχον Κ^ορ Ἡλίαν Πανᾶν

Ἡ Διοίκησις πληροφορηθεῖσα διὰ τὰς πιστὰς ἐκδουλεύσεις σου, διὰ Σαβα-
στῆς αὐτῆς ἐπιταγῆς ὑπ' ἀρ. 554 σὲ προδίδῃ εἰς τὸν βῆμόν τῆς χιλιαρχίας.

Τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο, ἐν ᾧ σοὶ ἀναγγέλλει τὴν ἀγαθὴν ταύτην ἀγγελίαν,
σᾶς συγχαίρει διὰ τὸν προδιδωμένον τοῦ ἀξιώματός σου καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι
ἀπὸ μέρους τῆς Διοικήσεως τμηθὲν αὐτῇ θέλει ἐξέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν σου νέον
ζῆλον καὶ φιλοτιμίαν, καὶ ἐκτέλῃσι μεγαλειτέρων ἐκδουλεύσεων πρὸς τὴν πα-
τρίδα. Ἀντίγραφον τῆς διαταγῆς τῆς Διοικήσεως ἐγκλείεται εἰς τὴν παροῦσαν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1824.

ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

(ὑπογ.) Δημήτριος Τομαράς

Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 554

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Δυνάμει τοῦ Β' τοῦ Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου

Διατάττει

Α'. Ὁ Ταξίαρχος Ἡλίας Πανᾶς προδίδῃται εἰς τὸν βῆμόν τῆς χιλιαρχίας.

Β'. Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαταγὴν ταύτην.

Ναύπλιον τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1824.

Ἐνεργήθη τὴν 1 9ερίου 1824.

Ὁ Ἐπιτροπικὸς

(ὑπογ.) Ἀσημάκης Φωτήλας

» Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης

» Ἰωάννης Κωλέττης

Ὁ Προσωρ. Γεν. Γραμματεὺς

(ὑπογ.) Π. Γ. Ρόδιος

Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 720

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου.

Θέλει διατάξῃ τὸν χιλιάρχον Ἡλίαν Πανᾶν νὰ στρατολογήσῃ 50 πεντή-
κοντα στρατιώτας, νὰ μεταβῇ εἰς Σάλωνα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Δ.

Πανᾶ. Φθάσας δὲ εἰς Σάλωνα 1) νὰ παρῆρσιαισθῇ εἰς τὸν ἐκεῖ Ἐπιθεωρητὴν, διὰ νὰ καταριθμηθῶν οἱ στρατιῶταί του, κατὰ τὴν τάξιν.

Τῇ 4 Νοεμβρίου 1824 Ναύπλιον.

Ἀριθ. 240.

Ἀντίγραφον ἀπαράλλακτον τῷ αὐτοσχεδίῳ

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 28 Μαρτίου 1833.

(Σφραγίς)

Ὁ Ἀρχιεφεύλαξ τῆς Ἐπικρατείας
(ὕπογ.) Βάιος Γεωργίου

Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 567

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον χιλιάρχον Ἠλίαν Πανᾶν.

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως ὑπ' ἀρ. 720 διατάττεται, ὅπως στρατολογήσῃς πεντήκοντα στρατιώτας, συνενωθῇς μετὰ τοῦ Γενναϊοτάτου στρατηγοῦ Α. Πανᾶ, καὶ μεταβῇς μετ' αὐτοῦ εἰς Σάλωνα, διατελῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του· σπούδασον λοιπὸν νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ἐπιταγὴν ταύτην φερόμενος πρόθυμος, καὶ ἄξιος τῆς ὑπολήψεως τὴν ὁποίαν ἡ Διοίκησις περὶ τοῦ ἀτόμου σου ἔχει.—Ἐγκλείστως σὲ ἀναμένει διαταγὴ πρὸς τὸν φροντιστὴν, Ἐπιθεωρητὴν καὶ Μισθοδότην.

Ἐν Ναυπλίῳ

1η Νοεμβρίου 1824.

(Σφραγίς)

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν
καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ

ὁ Γεννικὸς Γραμματεὺς
(ὕπογ.) Δημήτριος Τομαρᾶς

Περίοδος Γ'

Ἀριθ. 569

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ

Πρὸς τὸν Φροντιστὴν τοῦ στρατοπέδου τῶν Σαλόνων.

Ὁ Γενναϊότατος Χιλιάρχος Ἠλίας Πανᾶς διορίσθη παρὰ τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, κατὰ τὰς ὁποίας φέρει ἀνὰ χεῖρας Διαταγὰς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Α. Πανᾶ, νὰ στρατολογήσῃς πεντήκοντα στρατιώτας, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Σάλωνα. Διὸ διατάττει κατὰ τὴν ἀπαρίθμωσιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ νὰ διδῇ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας τὰ ταῦνα καὶ γιαμικλίκια.

1η Νοεμβρίου 1824.

Ἐν Ναυπλίῳ.

(Σφραγίς)

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν
καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ

ὁ Γεν. Γραμματεὺς
(ὕπογ.) Δημήτριος Τομαρᾶς

1) Ἡ Ἀμφισσα.

Ἀριθ. 1505

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ

Δηλοποιεῖ ὅτι

Ὁ Στρατηγὸς Ἠλίας Πανᾶς, μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν διατρίψας εἰς τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην, ἐφέρθη μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἡσυχίαν, εὐταξίαν, τιμωρίαν, καὶ ἀκατάχραστον διαγωγὴν καθ' ἕλον τὸ παρελυληθὸς διάστημα, καὶ εἰς ἐνδειξιν διδεται πρὸς αὐτὸν τὸ παρὸν, διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Δερεθνοσελεπῇ τὴν 29 Ἰανουαρίου 1833.

Ὁ Διοικητὴς

(ὕπογ.) Πανάγος Δηλιγιάννης

ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

Γραμματεία Στρατιω-
τικῶν
Κλάδος προσωπικοῦ
Γραφείον
Τμήμα

Ἀριθ. 494

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Κύριον Ἠλίαν Πανᾶν.

Ἐκρίθη εὐλόγον Στρατηγέ, τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σας Σῶμα νὰ μεταβῇ κατὰ τὴν Ἠλιδα ὅπου μεταδίνει καὶ τὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Κ. Ν. Ζέρβου.

Ἡ Γραμματεία ἐν ᾧ σᾶς κοινοποιεῖ τοῦτο σᾶς προσκαλεῖ νὰ παραλάβητε ἔλους τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σας καὶ ν' ἀκολουθήσῃτε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Σῶμα.

Ἡ Κυβέρνησις γνωρίζουσα τὸν ζήλόν σας ἐλπίζει ὅτι θέλετε διατηρήσῃ τὴν εὐταξίαν ἀναλόγως τῶν εὐχῶν τῶν συναδέλφων σας, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ναύπλιον τὴν 4 Μαΐου 1832.

Ὁ Γραμματεὺς

(ὕπογ.) Κ. Ζωγράφος

Γραμματεία Στρατιω-
τικῶν
Κλάδος προσωπικοῦ
Γραφείον
Τμήμα

Ἀριθ. 452

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Κύριον Ἠλίαν Πανᾶν.

Σᾶς κοινοποιεῖται τὸ ἐσώκλειστον ὑπ' ἀριθ. 20 Διάταγμα τῆς Σ. Κυβερνήσεως· ἡ ἀνάγκη, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὄφελος τῶν ἐθνικῶν στρατευμάτων τὸ ὑπαγόρευον. Θέλετε εὐκόλως πεισθῇ εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅθεν καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι θέλετε, ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν, συμμορφωθῇ ἀκριβῶς μὲ τὰ διαταττόμενα.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 5 Μαΐου 1832.

Ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Γραμματεὺς

(ὕπογ.) Κ. Ζωγράφος

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Δηλοποιεῖ ὅτι

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 133, καταχωρισθεῖσαν ἀναφορὰν τοῦ κ. Ἡλίου Πανᾶ, ἐξαίτουδντος παρὰ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἀντίγραφον τοῦ ἐπ' ὀνόματί του ἐκδοθέντος κατὰ τὴν τρίτην Διοικητικὴν Περίοδον διπλώματος χιλιαρχίας.

Ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν Ἀρχείων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Πολιτικῶν τὰ περὶ διπλωμάτων σελῖδα δὲν ὑπάρχουν. Τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον παρατήρησαν τὰ πρωτόκολλα τοῦ βηθέντος Ὑπουργείου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, εὑρεν ὅτι τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1824 ἐξεδόθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 923 διπλωμα στρατιωτικόν, δι' οὗ ἐπροβιβάσθη ὁ κ. Ἡλίας Πανᾶς εἰς τὸν βαθμὸν τῆς χιλιαρχίας.

Διὸ δίδεται εἰς ἐνδειξιν τοῦ ἀναφερομένου, τὸ παρὸν ἐπίσημον ἐκ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἔγγραφον.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Μαρτίου 1833.

Ὁ Ἀρχαιοφύλαξ τῆς Ἐπικρατείας
(ὑπογ.) Βαῖος Γεωργίου

Ἰσὸν ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.

Ἀριθ. 7663

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν Κύριον Ἡλίαν Πανᾶν.

Διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις σου, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Νόμους τῆς πατρίδος εὐπειθειάν σου, ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ σὲ προβιβάσει εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Στρατηγοῦ.

Εὐχεται καὶ ἐλπίζει νὰ φανῇς ἄξιος τῆς τιμῆς ταύτης διὰ νὰ σὲ προβιβάσῃ καὶ εἰς ἀνώτερον.

Τῇ 29 Μαρτίου 1833. Ἐν Ἀργεῖ.

Ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ
(ὑπογ.) Ἰωάννης Κωλέττης

Ἐν ἐλλείψει τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν
Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
(ὑπογ.) Δ. Χρηστίδης

Ἰσὸν ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.

ΟΘΩΝ

Ἡλῆω Θεοῦ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργείου ἀπεφασίσαντες καὶ ὀνομάσαντες τοὺς ἑξῆς:

Ὡς Μοιράρχους εἰς τὸ Σῶμα τῆς Χωροφυλακίας.

1ον Τὸν κύριον Ἀντώνιον Μαυρομυχάλην πάλαι Ἀρχηγὸν ἀτάκτων στρατευμάτων.

2ον Κώστα Βλαχόπουλον πρόην Ταγματάρχην εἰς τὰ ἄτακτα σώματα.

3ον Δημήτριον Δελιγεώργην πρόην Ταγματάρχην εἰς τὰ ἄτακτα σώματα.

4ον Ἡλίαν Πανᾶν πρότερον Ἀρχηγὸν ἀτάκτων σώματος.

5ον Νικόλαον Πετμεζᾶν πρότερον Ἀρχηγὸν ἀτάκτων σώματος.

6ον Ἰωάννην Βελέντζαν πρότερον Ταγματάρχην εἰς τὰ ἄτακτα σώματα.

Τὸν Δημήτριον Κουτσογιαννόπουλον λοχαγὸν τοῦ Πυροβολικοῦ κτλ.

Ναύπλιον τῇ 12/24 Ἰουνίου 1833.

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς μεταφράσεως

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουνίου 1865

Ὁ Κατὰρχ. τοῦ Ὑπουργείου
(ὑπογ.) Δ. Π. Ζάννος

(Σφραγίς)

Ἀριθ. 8130

Τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1835

Ἐκ Χαλκίδος

Ὑπὸ Στοιχ. Α'.

Ἐλήφθη τὴν 4/16 Ὀκτωβρίου 1835

Ἀριθ. 1884

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ κ.λ.π.

Πρὸς τὸν Μοιράρχον Εὐβοίας Κύριον Ἡλίαν Πανᾶν.

Διάφοροι Δημόται Χαλκιδεῖς πληροφορηθέντες τὴν μετάθεσιν Σας εἰς τὸν Νομὸν τῆς Ἀχαΐας, μᾶς παρεκάλεσαν, Κύριε Μοιράρχε, νὰ Σᾶς συνοδεύσωμεν μετὰ τὰς εὐχὰς τῶν καὶ εὐγνωμοσύνας τῶν πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ ἔμφρονος καὶ καλοῦ τρόπου, μετὰ τὸν ὅποιον ἐξεπληρώσατε εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς Σας τὰ χρεὴ Σας.

Ἡμεῖς, Κύριε, καὶ ἄνευ τούτου ἐκτιμῶντες τὴν ἀρετὴν καὶ φρόνησιν Σας, ἐπροτιθέμεθα νὰ Σᾶς ἐκφράσωμεν ἐγγράφως τὴν εὐχαριστήσιν μας, λαβόντες μόλα ταῦτα καὶ τὴν ἀφορμὴν ταύτην, Σᾶς ἐκφράζομεν τὴν πολλὴν εὐχαρίστησιν μας διὰ τὴν διαγωγὴν Σας, καὶ συγχαίροντες μεθ' ὧν διὰ τὴν ὁποίαν

(1) Ἐκ τοῦ γερμανιστοῦ συντεταγμένου πρωτοτύπου.

ελκύσατε αγάπην τῶν πολιτῶν ἐνταῦθα, δὲν ὀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ εἰς τὴν νέαν θέσιν Σας θέλει εὐτυχήσητε καὶ εὐδοκιμήσητε.

Ὁ Νομάρχης
(Σφραγίς.) Ἰ. Αἰνιάν.

Ὁ Γραμματεὺς
(ὕπογ.) Κ. Ι. Οἰκονομίδης.

Ἀριθ. 431
Τὴν 16 Ἀπριλίου 1886
Π. Πάτρας

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΣΤΡΑΤ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ
ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΗΛΕΙΑΣ

Πρὸ τὸν Μοίραρχον Κύριον Ἡ. Πανᾶν.

Ἐπειδὴ ἡ Α. Μ. διὰ τὴν ἀξιότητά σας καὶ τὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δραστηριότητά σας, ὡς μεταθέτει εἰς τὸν Νομὸν Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἐκ τῶν καλοκρίνων μου νὰ παρατηρῶ καὶ ν' ἀναφέρω τὴν διαγωγὴν καὶ ἱκανότητα τοῦ προσωπικοῦ τῆς Β. Χωροφυλακῆς, σπεύδω νὰ κοινοποιήσω καὶ πρὸς ὑμᾶς, Κύριε Μοίραρχε, τὴν πλήρη εὐχαρίστησίν μου ὡς πρὸς τὴν ἀξιο-
τητα καὶ τὴν ἀξιοπίστον διαγωγὴν καὶ δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείξατε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα ὑπηρεσίας σας καὶ περὶ τῶν ὁποίων θέλω ἐκπληρώσει ἐκ τῶν χρεῶν μου ν' ἀναφέρω ὅπου ἀνήκει.

(ὕπογ.) Ἀνδρέας Λόντος
(Σφραγίς.) Συνταγματάρχης

Πρὸς

Τὸν Γενναιότατον Μοίραρχον Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος κ. κ. Ἡ. Πανᾶν
Εἰς Πάτρας

Γενναιότατε ἀδελφε!

Καλὰ βρυτα τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1846.

Ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν Σας ἥ ἀληθὴς εὐκρινεία τῶν αἰσθημάτων Σας μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εὐγνωμονώμεν εἰς τὰ ἀληθῆ φιλικὰ αἰσθήματά Σας. Εἶναι βέβαιον καὶ ἔχομεν ὅλην τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ θεωρῶμεν ἅπασαν τὴν ἐν τῇ Νομῇ μας δύναμιν τῆς ἐξουσίας συγκεντρωμένην εἰς τὰ πρόσωπα Ὑμῶν καὶ τοῦ Κυρίου Ροιτοπούλου, οἵτινες μ' ἀληθῆ ἐπιτυχίαν μᾶς διευθύνετε κάλλιστα.

Τῶν ἀνωτέρω ἔνεκα ὡς παρακαλοῦμεν νὰ ὁμιλήσητε μετὰ τοῦ Κυρίου Ροιτοπούλου περὶ τῶν τριτημορίων τῶν δήμεων Κραθίδος καὶ Φωφίδος, αἵτινα ἀφοῦ ἔγειναν νομίμως, κατ' εὐτυχίαν εἶναι καὶ ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπίσης θέλετε λάβει τὴν καλωσύνην νὰ ὁμιλήσητε τὸν Κύριον Ροιτόπουλον περὶ τῶν ἀποβληθέντων 4 συμβούλων ἐκ τοῦ Συμβουλίου Καλαβρύτων, διότι παρανόμως εἶχον εἰσέλθει, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν περὶ τοῦτου διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου καὶ ἐπαρχείου.

Εἶναι προσέτι ἐκκρεμαῖς αἱ δικογραφίαι τῶν Δημάρχων Κερπινῆς, Σελλινῆς καὶ Σουθενῶν, αἵτινες, ἂν καὶ τελειωμένοι πρὸ πολλοῦ, δὲν ἐνηργήθησαν δυστυχῶς ἄχρι τοῦδε. Τὰ ἀνωτέρω ὡς σύμφωνα μὲ τὸν νόμον καὶ ἔχοντα ἀπόλυτον σχέσιν μὲ τὰς ἐκλογάς, αἵτινες ἐνεργοῦνται, ὡς παρακαλοῦμεν τὰ πλείστα νὰ μᾶς ὑποχρεώσητε συνεργοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν, καθότι ὁ Κύριος Ροιτόπουλος, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ γράφομεν περὶ ὧν σήμερον, ἔχει πολλὰς φροντίδας καὶ ἐνασχολήσεις.

Πεποιθότες εἰς τὴν πρὸς ὑμᾶς αγάπην Σας, ἀναμένομεν εὐχάριστα τῶν ἐνεργειῶν Σας ἀποτελέσματα, διὰ τὰ ὁποῖα θέλομεν Σας εἰσθαι πάντοτε εὐγνώμονες. Ὁ Κύριος Κ. Ν. Σοφιανόπουλος θέλει Σας ἐγχειρίσει τὴν παροῦσάν μας, ὅν Σας συνιστῶμεν.

Σας ἀσπάζομεθα ἐκ καρδίας.

Οἱ ἀδελφοί σας
(ὕπογ.) Β. Πετμεζᾶς
» Ν. Κ. Πετμεζᾶς

Ἀριθ. 1682

Ἀριθ. 138, ἐλήφθη τὴν 2 Μαρτίου 1848.

ΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Πρὸς

Τὸν Μοίραρχον Ἀχαΐοῦ καὶ Ἡλίδος Κύριον Ἡλῖαν Πανᾶν
Εἰς Καλὰ βρυτα.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 96 ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 τ. μηνός ἐκ Καλαβρύτων ἀναφορᾶς σας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, κοινοποιεῖται πρὸς ὑμᾶς ὅτι, συνεννοημένος μετὰ τοῦ Νομάρχου τοῦ Νομοῦ σας, δύνασθε νὰ ἐξακολουθήσητε τὴν περιοδεῖαν σας πρὸς ἐξάλειψιν τῆς ληστείας, ἐν ὅσῃ τὸ θεωρεῖτε ἀναγκαῖον, ἢ νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὰς Παλ. Πάτρας, ἂν νομίζετε περὶ τὴν πλέον τὴν περιοδεῖαν σας.

Σας κοινοποιούμεν συγχρόνως ὅτι ὁ ὑπομοίραρχος Κύριος Π. Ἀβραάμ ἐφθάσεν εἰς Π. Πάτρας τὴν 22 τ. μηνός.

Ἀθήναι τῇ 26 Φεβρουαρίου 1848.

Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς
(ὕπογ.) Φ. Τραϊνάρδος

(Σφραγίς.)

Ἀριθ. 5082

Ὁ κακοῦργος Κρούστας καὶ εἰς δραπεδὸς τοῦ Γ. Φυσεκᾶς συνελήφθησαν, ὡς ὡς εἶνε γνωστὸν, Κύριε Ὑπουργέ, καὶ ἤδη δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ληστρικὴ συμμορία, ἥτις ἐπράξε τόσας ληστείας εἰς τε τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξηλειφθῇ τὸ ἀξιόλογον τοῦτο κατόρθωμα ὀφείλεται εἰς τὰ κατὰλληλα καὶ δραστήρια μέτρα, τὰ ὁποῖα ὁ Μοίραρχος Κύριος Ἡ. Πανᾶς

Ελαβε, και εις την υπ' αυτών δημοσίαν δύναμιν, ήτις εξέταλεσε μετ' αξιοπαιύνου ζήλου τα μέτρα ταύτα.

Θεωρούντες έργον δικαιοσύνης νά επανεθώσιν επισήμως ο τε Μοίραρχος και οι υπ' αυτών στρατιωτικοί, οι συντελέσαντες εις τοϋτο, σάς παρακαλούμεν, Κύριε Υπουργέ, νά εκπρασθή προς αυτούς ή ευάρεσκαία τοϋ Υπουργείου διά τό κατόρθωμά των τοϋτο.

Αθήναι η 18 Μαρτίου 1848.

Ο Υπουργός
(υπογ.) Α. Κρεσενένιτης.

(Σφραγίς)

Αριθ. 2631

Υπό Στοιχ. IB.

ΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Προς

Τόν Ταγματάρχην Διοικητήν της Μοίρας Αχαϊούλιδος
Κύριον Η. Πανάν

Οπισθογράφως κοινοποιείται ή υπ' αριθ. 5082 Διαταγή τοϋ υπουργείου των Έσωτερικών, κοινοποιηθείσα εις ήμās διά της υπ' αριθ. 4047 διαταγής τοϋ Υπουργείου των Στρατιωτικών, δι' ής σάς εκφράζεται ή ευάρεσκαία τοϋ Υπουργείου διά την σύλληψιν των ληστών Κρούστα και Φουσεκά, ήτις αποδίδεται εις τα δυνατά ήμών μέτρα.

Τό Αρχηγείον, συμμεριζόμενον την διάθεσιν τοϋ υπουργείου των Έσωτερικών, σάς εκφράζει όσαύτως την ευάρεσκαίαν του, την οποίαν θέλει γνωστοποιήσει εις όλον τό Σώμα.

Αθήναι, 26 Μαρτίου 1848.

Ο
Αρχηγός
(υπογ.) Φ. Τραϊνάρδος.

(Σφραγίς)

Αριθ. 11990

ΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Προς

Τόν Ταγματάρχην Κύριον Ηλίαν Πανάν

Ένταύθα.

Τό Υπουργείον των Στρατιωτικών διά της υπ' αριθ. 23578 των 2 τρέχ. μ. διαταγής του, διώρισεν ήμās διοικητήν της Μοιραρχίας Λακωνίας.

Προσκαλείσθε όθεν νά μεταβήτε εις Σπάρτην και παραλάβετε την Διοίκησιν της βηθείσης Μοιραρχίας, αναφέροντες ήμίν την ήμέραν της έκείσε μεταβάσεως Σας.

Αθήναι 3 Νοεμβρίου 1862.

Δ' υπηρ. τοϋ Αρχηγού
(υπογ.) Δραγών.
Ταγ.

Αριθ. 3733

ΤΟ ΦΡΟΥΓΑΡΧΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Προς

Τόν Αποστρατον Ταγματάρχην Ηλίαν Πανάν

Οπισθογράφως σάς κοινοποιείται από 15 τοϋ παρόντος μηνός υπ' αριθ. 9168 διαταγή τοϋ υπουργείου των Στρατιωτικών προς γνώσιν σας.

Αθήναι την 18 Απριλίου 1863.

(Σφραγίς)

(υπογ.) Π. Νικολαΐδης

Κοινοποιήσατε προς τόν ένταύθα διαμένοντα απόστρατον ταγματάρχην Ηλίαν Πανάν εις άπάντησιν της από 8 τρέχοντος μηνός προς ήμās αναφοράς του περί επανόδου εις την ένεργητικήν υπηρεσίαν, ότι δεν είνε δυνατόν νά ληφθῇ υπ' όψει ή αίτησίς του, διότι αντίκειται τοϋτο εις τό 14ον άρθρον τοϋ περί καταστάσεως των αξιωματικών Νόμου, καθ' ο ή αποστρατεία είναι ή τελευταία κατάσταση τοϋ αξιωματικού επανερχομένου εις τόν ιδιωτικόν βίον.

Αθήναι, 15 Απριλίου 1863.

Ο Υπουργός
(υπογ.) Δ. Ν. Μπότζαρης

Προς την έν Αθήναις ύπερ των Κρητών Έπιτροπήν

Εις Αθήνας

Προς την ύπερ των Κρητών έπιτροπήν έν Αθήναις.

Έξαποστέλλω προς ήμās τόν άνθυπασπιστήν Κύριον Σπυρίδωνα Πανάν, όστις διά ζώσης φωνής θέλει σάς παραστήσει την ανάγκην της άποστολής του.

Έν Ρετόννη η 27 Νοεμβρίου 1866.

Ο Αρχηγός των Έθελοντών
Ζυμβρακάκης
συντ.

ΣΗΜ. Ο Σπυρίδων Η. Πανάς εξελέγη την 10 Μαΐου 1891 τακτικόν μέλος της «Φιλοπτώχου Μακεδονικής Αδελφότητος».

Ἀποόπασμα τοῦ ἐκτάκτου φύλλου (ἀριθ. 90 τῆς 13 Φεβρ. 1860)
τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐκδιδομένης τότε ἐφημερίδος «ΝΕΑ ΕΠΙΟΧΗ».

ΕΛΛΑΣ

Κέρκυρα, τῇ 11 Φεβρουαρίου 1860 Ἔτ. Ἑλ.

Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΠΑΝΑΣ ΑΠΕΒΙΩΣΕ

Ὁ ἀγαθὸς καὶ ἐντιμὸς οὗτος μεγαλέμπορος Κεφαλλήν, ἀποκατεστημένος ὢν ἐν Γαλατσίῳ (1), ἀπεβίωσε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς ξένην μὲν ἰσὰ δὲ τῇ πεφλημένη Πατρίδι γῆν, ἀφήσας ἀπαραμύθητον λύπην εἰς τοὺς Κεφαλλήνας.

Νὰ γράψωμεν ἡμεῖς τὸν ἐπιτάφιόν του, νομίζομεν ἐκυτοὺς ἀκαταλλήλους, καὶ ὡς ἐκ τούτου μετὰ μεγίστης προθυμίας καταχωρίζομεν τὸν παρὰ πόδας λόγον, ὃν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἐξεφώνησεν ὁ Γραμματεὺς τοῦ ἐν Γαλατσίῳ Ἑλλ. Προξενείου Κ. Ζαμάνης :

Ὅποτε δάκρυα πλέκουσι τὸν στέφανον ἀποδράντος ἐκ μέσου ἡμῶν φίλου, ὅποτε ἡ ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων ἐκτετυπωμένη θλίψις, ἀλάνθαστον μαρτύριον τῆς πρὸς τὸν τεθνεῶτα ἀγάπης σας εἶναι, θὰ ἀπαξιώσῃτε ἄρα γε εὐμενοὺς ἀκροάσεως καὶ ἐμὲ αὐτόν, ὅπως αὐτοσχεδῶς προσερχόμενον νὰ ἐνώσω μὲ ὑμᾶς τὰς εὐχὰς μου, καὶ μικρὸν νὰ ἀποτίσω φιλίας καὶ ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ φόρον ;

Τί προσφιλέστερον ἄλλο ἡδυνάμην νὰ προσφέρω τῇ μακαρίᾳ τοῦ φίλου ἡμῶν Ἐπαμεινώνδα Πανᾶ ψυχῇ, διεσπινγνύς καθιστάμενος τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ κατ' αὐτὴν ἤδη τὴν στιγμὴν πιέζουσι τὰ στήθη πάντων ; Πολυτελεῖς τάφους ; ἡ μεγαλοπρεπὴ μυστωλεῖα ; Ἀλλὰ τούτων δυναμένων νὰ τέρψωσι τὴν ματαιότητα ἡμῶν, οὐ χρῆζει οὐδὲ δεῖται ἡ τῆς ὕλης ἀπεκδυθεῖσα καὶ ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Δημιουργοῦ τῆς ἐπανακάμψασα ψυχῇ τοῦ φίλου ἡμῶν. Καὶ ὅμως ὅτι ψυχῇ προσφιλέστερον καὶ ἀρεστότερον, λείπεται ἡμῖν ἀφθονον καὶ πλούσιον, λείπεται ἡμῖν ἡ ἀνάμνησις, ὁ πόθος καὶ ἡ ἀγάπη.

Γλυκυθύμως δὲν φέρομεν τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς τὸ παρελθόν ; Χθὲς ἀκόμη ὁ εἰς δὲν ἐσφιγγεν εἰς τὰς παλάμας του χεῖρα ἀνδρὸς προσφιλοῦς ; ἕτερος ἡμῶν δὲν ἤκουεν ἀσπαζόμενος αὐτοῦ ἢ συμβουλήν ἢ γνώμην ἢ κρίσιν του σπανίως σφαλίσαν ;

Ὅσοι δ' ἐγνώρισαν καὶ στενώτερόν πως ἐσχετίσθησαν πρὸς τὸν μακαρίτην, δὲν αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς ἀλληθρόνα τινὰ ἐπὶ τῇ στερήσει, ἣν ἀκόμη δὲν ἐσυνείθισαν, καὶ μετὰ βαθύν στεναγμόν ὡς εἰ διεφώνουν πρὸς ὑπέρτερα ὄντα, δὲν λέγουσιν... ἄς ἔζη ἀκόμη...

Τὸ πνεῦμα ἡμῶν δὲν φέρεται χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανώμεθα, καὶ πρὶν ἢ τὸ διανοηθῶμεν μετὰ στοργῆς πρὸς ἐκεῖνον, ὃν ἐστερήθημεν ; δὲν αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εὐχάριστόν τι συναίσθημα, συνεχῶς κατ' αὐτόν διαλογιζόμενοι ;

Ἰδοὺ ὅποιον πλοῦτον ἔχομεν νὰ προσφέρωμεν. Ναί φίλοι, ἡ ἀνάμνησις, ὁ πόθος καὶ ἡ ἀγάπη, ἣν ἐπιφυλάσσομεν τῷ τεθνεῶτι καὶ ἀφοῦ τὸν ἐστερήθημεν, εἰσὶν ἐκεῖνα δι' ἃ μόνον χαρὰν ἀγγέλου αἱ ἱεραὶ τῶν φίλων ἡμῶν ψυχαὶ ἀγάλλ-

(1) Πόλις τῆς Ρουμανίας.

λονται· εἰσὶν αἱ σάλπιγγες τοῦ οὐρανοῦ, δι' ὧν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ἀποθανατίζηται τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν φίλων ἡ μνήμη καὶ οὐχὶ οἱ πολυτελεῖς τάφοι καὶ τὰ μεγαλοπρεπὴ μυστωλεῖα, αὐτοὶ πολλὰκις κρύπτουσι θυμνεῖς ἀναμνήσεις ἡ μομφὰς πολιτῶν, τὸ παράπαν δ' ὄντα χρυσίου εἰσὶν.

Μὴ ἀμφιβάλλωμεν λοιπὸν ποσῶς, φίλοι, ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην ψυχῇ τις προσφάτως διαρρήξασα τὰ δεσμά τῆς χαίρουσα περιπτύσσεται καὶ ἐπισκοπεῖ τὰ ἤδη παρ' ἡμῶν τελούμενα.

Ἐάν δὲ ταῦτα δὲν ἐπεφύλαττεν ὁ Θεὸς τῷ δικαίῳ καὶ ἐναρέτῳ, τῷ τελεσάντῃ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, κατὰ τί ἄρα γε διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ τοιαῦτα τελεσται, τοσοῦτον κοινὰ μετὰξὺ ἡμῶν ! τοσοῦτον συνήθεις, τοσάκις ἐπαναληφθεῖσαι καὶ μέλλουσαι νὰ ἐπαναληφθῶσι δι' ἑκάστον ἡμῶν ! Καθ' ὅλας ὁ οφθαλμὸς ἡμῶν τὰ αὐτὰ πάντοτε ἀπαντᾷ καὶ βλέπει· δάκρυα καὶ οἰμωγὰς, θρήνους καὶ φωνὰς σπαραξικαρδίου· οἱ αὐτοὶ πάντοτε μονότονοι καὶ κλαυθυρίζοντες ἤχοι τῶν κωδῶνων ἐξέρχονται ἀπὸ τοὺς οὐρανομήκεις θόλους τῶν ναῶν μας, ἀποστελλόντες τὰς δονήσεις αὐτῶν μέχρι τῶν καρδιῶν μας, ὅπως ἐφαπταῖ ἀκόμη ἀναμνήσων ἡμᾶς, ὅτι βροτοὶ περιδεσλημένοι θνητὴν σάρκα ἐσμέν.

Φίλοι ! αἱ ληξιαρχοὶ δέλτοι τῆς μεγάλης τῶν νεκρῶν πολιτείας κοινὰ πρὸς πάντας διάκεινται. Ὁ πένης καὶ ὁ πλουτοῦν, ὁ ἀμαθὴς τοῦ ὄχλου καὶ ὁ φιλόσοφος ἐξισούνται πάντες, καὶ εἰς τὰ χεῖλη τοῦ μέλλοντος νὰ καλύψῃ αὐτοὺς τάφου συνταγματίζονται, μία δὲ καὶ μόνη σπιθαμὴ γῆς κρύπτει καὶ τὸν ἀκέρεστον δορυκτῆτορα καὶ τὸν γυμνητεύοντα βακενδύτην· ἡ μὴ ποτε τοῦ πλουτοῦ ἡ σὰρξ ἐν μέλει μοῖρα τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως ὑπὸ γῆν κεῖται τῆς τοῦ πένητος ;

Κατ' οὐδὲν λοιπὸν οὐδ' ὁ θάνατος, οὐδ' αἱ τοιαῦτα τελεσται ἀλλήλων διαφέρουσι· καὶ μόλαταῦτα ἡ παροῦσα, ἣν μυριάκις ἀν' ἀπληροῦν νὰ γενῇ ὑπόθεσις τοῦ λόγου μου, πολλὰ πολλὰ ἀφίσταται· ἔχει τι ἰδιάζον καὶ ἐπιβάλλον καὶ προκαλοῦν οὐχὶ δάκρυ ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως, ἀλλὰ παραμυθίας καὶ μελλούσης ζωῆς ἐλπίζον, δι' ὧν ὁ ἀλλήθης Χριστιανὸς διακρίνεται, δι' ὧν ὁ Θεὸς ὡς διαγνωστικὸν τινα φραγμόν νὰ θέσῃ ἠθέλησε, πέραν τοῦ ὁποίου ὁ ἐν τῷ σκότει πλανώμενος οὐδέποτε συναντᾶται πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ ζῶντα.

Ἐχει δὲ τι ἰδιάζον ἡ τελετὴ αὕτη, διότι μακρὰν τοῦ νὰ μᾶς ἐμπνέῃ ὡς πρῶτον ἐντυπώσεως αἰσθημα τὸν φόβον πρὸς τὸν θάνατον, ἀπ' ἐναντίας μᾶς συγκεντρώνει ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ μᾶς ἐνισχύει νὰ τὸν θεωρῶμεν ὡς χάριν τινὰ καὶ ὄρον, οὗ ἄνευ οὐδέποτε κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἣν ὁ πλάστης προώρισε μόνον τῷ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα δημιουργήματι τῶν θείων αὐτοῦ χειρῶν· ἀπ' ἐναντίας, λέγω, μᾶς διδάσκει· ὁ νεκρὸς εἰς ὃν ἀποδίδομεν σήμερον τὰς τελευταίας ἡμῶν τιμὰς, ὠθεῖ τὸν νοῦν μας ἀλλαχοῦ, ἀνατρέχοντες εἰς τὸ παρελθόν, ἐξετάζομεν αὐτοῦ τὰς πράξεις, σχετιζόμεν καὶ παραλληλιζόμεν αὐτὰς πρὸς τὰς ἰδικὰς μας, δικάζομεν καὶ ἐκφέρομεν μεγίστην καὶ ἀνέκκλητον ἀπόφασιν, ὅποιος ἐγένετο κατὰ τὸν βίον· τί μετὰ τὸν βίον ὑπολείπεται αὐτῷ· ὅποιοι τινὲς ζῶντες ἤδη ἡμεῖς αὐτοὶ ἐσμέν, καὶ τί μεθ' ἡμᾶς ἀπομνεῖ.

Εἰς ταύτην δὲ καὶ μόνην τὴν περίστασιν δίδεται ἡμῖν ἀπομοργιόντες ἐν δάκρυ νὰ βαντίσωμεν δι' αὐτοῦ τὸ μνῆμα τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἐπαμεινώνδα Πανᾶ,

περιβάλλοντες τῇ μακαρίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ τὸν στέφανον, οὗ χρήζουσιν οἱ ἀγαθὰ πράξαντες.

Εὐμένεια περιστάσεων ἢ τύχης συνήθως ἡ γέννησις κατ' οὐδὲν θεωρῶ αὐτὴν συμβάλλουσαν· καὶ δὴ ἐν παρόδῳ μνημονεύω ὅτι ὡς ἄλλοι τὸ γένος ἐλκουσιν ἀπὸ πλουτούντων, ἀπὸ μεγιστάνων ἢ βασιλευδόντων, καὶ ὁ ἡμέτερος Ε. Πανᾶς εὐπατριδὼν ἔτυχε γεννητόρων. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνδρέας ἐπιφανέστερον καταστησάμενος τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ τὰς πρώτας τελῶν λειτουργίας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, διήνησε τὸν βίον σεβόμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ πάντων. Τούτου καὶ μητρὸς Ἀννης ἐγένετο ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἐπαμεινώνδας Πανᾶς, ὅστις ἀντὶ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐλευθέριον καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἐτίμησε μὲν τὴν ποτ' ἐνδοξον, μελανεῖμονα δὲ σημαίαν τῆς γεννησάσης αὐτόν, ὡς πλοίαρχος ἰδιοκτῆτου πλοίου, ἐτίμησε δὲ καὶ τὸ ἐλληνικὸν ἐμπόριον, καὶ ἡγαπήθη παρὰ πάντων ἡμῶν ὡς ἔμπορος ἀπὸ τοῦ 1881 ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, τὰ πρεσβεῖα αὐτοδικαίως ἀπολαβών.

Εὐθὺς τὸν χαρακτῆρα ἐνέπνεε πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς ὅσους τὸν προσήγγιζον. Δίκαιος καὶ φιλόανθρωπος δὲν ἀπεστέρει τοὺς δεσμένους τῆς συνδρομῆς του, γενόμενος αὐτὸς οὗτος ὑπογραμμὸς αὐστηροτάτων ἠθικῶν τρόπων.

Ἀντιλήπτωρ τῆς νεότητος, ἦν δσάκις ἡδύνατο συνέτρεχε πρὸς φωτισμὸν, αὐτὸς ἑαυτῷ τρόπαια τιμῆς ἡγείρε διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπειρων συγγενῶν του καὶ συμπολιτῶν, εἰς τὰς καρδίας τῶν ὁποίων ἀνεξάλειπτος ἔσεται ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ εὐλογία τοῦ ὀνόματός του.

Ἰδοὺ ἐν συντόμῳ ὁποῖος ἐγένετο ὁ Ἐπ. Πανᾶς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον μέχρι τελευταίας στιγμῆς, ὅτε εἰς τὸ 62 τῆς ἡλικίας του περιγεγονῶς μετέστη πρὸς Κύριον, μεγίστην ἀφείς τὴν θλίψιν καὶ ἀμύθητον τῇ τε οἰκογενείᾳ αὐτοῦ, τοῖς συγγενεῖσι καὶ τοῖς φίλοις.

Ἰδοὺ, φίλοι, ὁποῖος ἐγένετο καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ὁ ἀειμνηστος ἡμῶν φίλος Ε. Πανᾶς μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, ὅτε τὴν τελευταίην ἐπικειμένην αἰσθόμενος μετ' ἀληθοῦς χριστιανικῆς εὐσεβείας, πραύτητος καὶ πεποιθήσεως, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐνδόμυχον ἀφιέμενος καὶ ἐξαπτησάμενος παρὰ πάντων συγγνώμην, ἡδύχθη, ἡσπάσθη καὶ ἡυλόγησε τοὺς περὶ αὐτὸν πάντας, στρέφων τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ λέγων· καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι, Πάτερ Ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι.

Εὐθὺς, δίκαιος, ἐνάρετος καὶ φίλος τῶν γραμμάτων· οὗτος γὰρ προσφίλης καὶ πατὴρ φιλόστοργος τεσσάρων νεαρῶν τέκνων ὁ Ἐπ. Πανᾶς, καὶ νεκρὸς ἐν τῷ λειψάνῳ αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιχειρημένης ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἰλαρότητος λέγει πρὸς πάντας ὅτι χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος προσέρχεται τῷ Οὐρανίῳ Πατρὶ ἐν συνοδείᾳ εὐχῶν καὶ δεήσεων τῶν συμπολιτῶν του.

Ἰδοὺ, φίλοι, τὸ ἰδιόζον καὶ διαφέρον τῆς παρουσίας τελετῆς, ἡ ὁποία, ὡς προεῖπον, μᾶς διδάσκει χωρὶς νὰ μᾶς φοβίξῃ, μᾶς ἐνθαρρύνῃ νὰ βλεπωμεν τὸν θάνατον ὡς προσφίλης καὶ οἰκεῖον τῷ καλῷ χριστιανῷ τέρμα πρὸς ἀρχὴν ἄλλης ζωῆς αἰωνίου, ἡ ὁποία τελευταῖον μᾶς πείθει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεμφομεν ἡμᾶς καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς ἀνημονοῦντες, ἀλλὰ νὰ ἀγαπῶμεν τὰ πάντα, νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας καὶ νὰ ζῶμεν κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου·

παρασκευαζόμενοι νὰ προσέλθωμεν τῇ ἐπιφύλασσμένῃ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις βασιλείᾳ μετὰ πεποιθήσεως.

Ἀλλὰ καὶ εἰς πλεόν, φίλοι, ζηλεύσαντες καὶ μιμούμενοι τὰς ἀγαθὰς τοῦ κοινῶ ἡμῶν φίλου Ἐπ. Πανᾶ πράξεις, νὰ τὸν ἀψήσωμεν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἣν ἐξελέξατο, καὶ νὰ σκερπυσθῶμεν εἰς τὰ ἴδια, φέροντες ἐν ἡμῖν ἕκαστος τὴν ὀφειλομένην καὶ δικαίαν μερίδα τῆς Ἀγαπήσεως, τοῦ Πόθου καὶ τῆς Ἀγάπης. Καὶ εἰς εἶναι, νομίζω, νὰ παύσωμεν ταράσσοντας τὸν οὐδὲ λόγων, οὐδ' ἐπαίνων, οὐδὲ δακρύων χρήζοντα, καὶ νὰ ἱκετεύσωμεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ἂν ποτε πρὸς τὸν Διαιτοῦργόν του ἦ τὸν ὅμοιον του ἡμάρτησε, διότι ὡς ἄνθρωπος συμπαρακολούθησεν τὸ ἡμάρτημα εἰς.

Σεβάσμιοι Ἱερεῖς! Σεῖς οἵτινες διὰ τῶν ἐνθέρμων ἱκεσιῶν σας ἐξελθόντες τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Διαιτοῦργόν του, καὶ ἡμεῖς πάντες οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ μακαρίτου ὅσοι παρηκολούθησαμεν αὐτόν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ περιβάλλῃ ὡς νυμφίον, ἔλθετε, πρὶν ἢ τῷ ἀποδῶσωμεν τὸν τελευταῖον ἡμῶν ἀσπασμόν, νὰ ἱκετεύσωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ἐπουράνιον Πατέρα.

Θεὲ γνωῖστα τῶν μυστηρίων τῶν καρδιῶν μας! Ἀπὸ σοῦ οὐδὲν κρύπτεται· Σὺ Θεέ, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς εὐσπλαγχνε καὶ φιλόανθρωπε, σύγγνωθι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ σοῦ δούλου καὶ ἡμῶν ἀδελφοῦ Ἐπ. Πανᾶ, ἀξίωσον αὐτόν τῶν οὐρανίων σου ἀγαθῶν, καὶ πέμψον τῇ θρησκείᾳ τὴν ἀπόλειάν του οἰκογενεῖα, τοῖς συγγενεῖσι καὶ ἡμῖν τοῖς φίλοις αὐτοῦ τὴν οὐρανίαν σου ἀντίληψιν καὶ παραμυθίαν, ὅπως πειθόμενοι εἰς τὰς βουλάς σου, τὴν μὲν στερήσιν του ἡσύχως φέρωμεν, μιμώμεθα δὲ τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα. Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀνεπιλήπτε ἡμῶν φίλε καὶ συμπολιτά Ἐπαμεινώνδα Πανᾶ! Ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν σου κατατάξῃ ἐν χώραις δικαίων!

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημερίδος «*Η ΗΧΩ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*».

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀποδείξωμεν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἡμέτερον φίλον Μιλτιάδην Πανᾶν δι' ὅσας προσήνεγκεν ἡμῖν φιλικὰς ὑπηρεσίας, καὶ ἵνα συγχρόνως τιμῶμεν τὴν μνήμην τοῦ μακαρίτου τῇ λήξει πατρὸς αὐτοῦ, δημοσιεύομεν ἐν κειμένῳ τὸν ἐπικήδειον λόγον τὸν ἀπαγγελλθέντα παρὰ τοῦ ἀξιολύτου δικηγόρου κ. Ν. Πανταλέοντος ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς Πρωτευούσης ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ μακαρίτου Ἡλία Πανᾶ τὴν 26 Φεβρουαρίου, ἡμέραν Τετάρτην, 1869.

Ἡ Διεύθυνσις

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Κ. Ν. Πανταλέοντος ἐν τῷ Ναῶ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν τὴν 26 Φεβρουαρίου ε. ε. κατὰ κηδεῖαν τοῦ ταγματάρχου Ἡλίου Πανᾶ.

« Ἄνδρες δίκαιοι αἰσονται, καὶ οὐδεὶς
κατανοεῖ· ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας
ᾗσται ὁ δίκαιος. ἔσται γὰρ ἐν εἰρήρῃ ἡ
ταφή αὐτοῦ, ἦσται ἐκ τοῦ μέσου. »
(Ἡσαΐας κεφ. νζ')

Ἐπεσον ἡ μήτηρ τῆς σοφίας ἡ βασιλεὺς τῆς δόξης Ἑλλάς καὶ σὺν αὐτῇ κατέπεσε καὶ κατεστράφη θ,τι ἔνδοξον καὶ μέγα εἶχεν ὁ ἀρχαῖος Ἀνατολικὸς κόσμος· πίπτουσα δ' ἡ Ἑλλάς ἐδίδαξε τὴν Ῥώμην καὶ δι' αὐτῆς μετέδωκε τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Εὐρώπην. Πλὴν ἐπέπρωτο καὶ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ πολιτισμοῦ τῆς νᾶ κατασθῆσαι αἱ βάρβαροι ὀρδαὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου ἀσύλου τοῦ Βυζαντίου. Ἐκτοτε τὸν τόπον τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς παιδείας κατέλαβεν ἡ ἀμάθεια, τῆς τάξεως ἡ ἀταξία, τὸν νόμον ἡ ἀνομία, τοῦ πολιτισμοῦ ἡ βαρβαρότης, τῆς ἱερᾶς πίστεως ἡ δυσσέβεια· σκότος πυκνὸν ἐκάλυψε τοὺς ὠραίους τόπους τῆς Μεσογείου, πρὸς ἣν ἡ φύσις ἐδωρήσατο ἀφθόνως τὰ ἀγαθὰ τῆς. Ἡ Ἑλλάς ἐστέναν ὑπὸ τὸν βάρβαρον ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς τυραννίας ἐπὶ τέσσαρας μακράς ἑκατονταετηρίδας, αἱ ἀλύσεις τοῦ δεσποτισμοῦ ἐκράτουν δεσμίαν τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ κόσμου. Ὅποια ἦτον ἡ κατάστασις τῶν ὠραίων τούτων τόπων πρὸ τῆς ἐνδόξου καὶ μεγάλης ἡμέρας τῆς 25 Μαρτίου 1821, καθ' ἣν εὐηγγελίσθη διὰ τὴν Ἀνατολὴν τὸ νέον Εὐαγγέλιον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου; Ὅποια δὲ τις εἶναι σήμερον;

Πᾶς ἀμερόληπτος βλέπων τὴν ἐνεστῶσαν εὐγενῆ ἀμιλλαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν πρὸς τὸν πολιτισμὸν, θέλει ἀναγνωρίσει ἀληθινὰς προόδους καὶ σπουδαίαν ἀνάπτυξιν τῆς ὕλικῆς τοῦ λαοῦ εὐημερίας· ἡ δ' ἐπ' ἀγαθῇ τῆς ἀνθρωπότητος τοιαύτῃ μεταβολῇ τῆς καταστάσεως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ὀφείλεται εἰς τοὺς μεγαλοεργοὺς ἄνδρας τῆς ἐπαναστάσεως, ἐνθ' ἄλλως οἱ Ἀσιάνοι κατακτενται θὰ ἐκράτουν τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς βεβουλισμένους μέχρι τοῦδε εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς δεισδαιμονίας· ἀκόμη θὰ ἔτρεμον οἱ δυστυχεῖς ἐνώπιον τῆς ἀχαλινώτου ἀπειθείας τῶν τρομερῶν φρουρῶν καὶ τῶν ἀγρίων δορυφόρων των, ἂν ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν ἀνδρῶν τοῦ 1821 δὲν τοὺς ἐδίδασκε τί δύναται νὰ κατορθώσουν ὀλίγοι μαχόμενοι ὑπὲρ Πατρίδος ἐναντίον μυριάδων ἀτάκτων καὶ ἀπειθῶν στρατῶν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ὅποια ἦτον ἡ κατάστασις τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς κατακτῆσεως, τὴν ὁποίαν μετεποίησεν ἡ μάλλον ἐδημιούργησεν ὁ Ῥάλλην διὰ φιλοπονίας καὶ νοημοσύνης! Ὅστις ἐπεσκέφθη τὸν τόπον τοῦτον κατὰ τὰς εἰρημένους δύο ἐποχάς, αὐτὸς μόνον δύναται νὰ θαυμάσῃ τὴν ἐκπολιτιστικὴν καὶ δημιουργικὴν διάνοιαν τοῦ Ἑλλήνος, αὐτὸς μόνον δύναται νὰ κηρύξῃ τὴν μεγίστην εὐγνωμοσύνην ἣν ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει εἰς τοὺς ἐκτελέσαντας τὴν κοινωνικὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπανάστασιν τῆς ὁποίας οἱ γλυκεῖς καρποὶ δὲν

ἀπολαμβάνονται μόνον παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ μεταδόθησαν καὶ μεταδίδονται καθ' ἐκάστην πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἀνατολικοὺς λαοὺς. Ἀλλ' αἰῶμι! (Ὡς οὐκ ἔστιν οἱ μεγάλους ἄνδρες ἐκοιμήθησαν τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ θανάτου, ἐγκαταλιπόντες ἡμᾶς ἐρήμους καὶ ὀρφανούς· διότι σπέρσαντες πανταχόσε τὰ βλέμματά μας δὲν βλέπομεν φεῖ! ἀξίους κληροδότους τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν. Καὶ σήμερον προπέμπομεν θαυμάσιους εἰς τὸν τάφον ἕνα συγχωριστὴν ἐκείνων, τὸν Ταγματάρχην Ἡλίου Πανᾶ, ὅστις ἐν νεκρῇ ἡλικίᾳ ἐγκαταλείψας οἶκον εὐπορον, βίον ἄνετον, κατατρονίζας κίνδυνον ζωῆς καὶ δημεύσεων περιουσίας, σὺν τῷ ἀειμνήστῳ θεῷ του Εὐαγγελίου Πανῇ, εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἐκ τοῦ τάφου τῆς δουλείας ἐγερθείσης Ἑλλάδος ἔσπευσε μετὰ τριακισίων μεγαθύμων Κεφαλήνων, συγγενῶν καὶ φίλων, ἔδραμα, λέγω, θυσιαζόμενος οὐσίαν καὶ ἐπολέμησεν ἐν Ἀλῃ πρὸς τοὺς ἀνδρειότερους καὶ τοὺς ἰσχυρωτέρους τότε Ὀθωμανοὺς τῆς Πελοποννήσου τῶν Λαλαίων· ἐν δὲ τῇ ἀξιωματικῇ μονεῦσιν αὐτῇ μάχῃ τὸ πρῶτον ἐκρότησεν ἑλληγικὸν τηλεθόλον καὶ ἤχησε τὸ τύμπανον καὶ ἡ σάλπιγξ τοῦ πολέμου. Οἱ Λαλαῖοι ἠττηθέντες κατακλείσθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ Πατρῶν μετὰ τῶν ἐντοπίων Ὀθωμανῶν. Ἀλλ' ὁ Ἡλίας Πανᾶς δὲν ἐθεώρησε τὸ ἔργον τετελεσμένον καὶ δὲν ἀπῆλθεν εἰς τοὺς κόλπους τῶν οἰκείων, καίτοι τραυματισθεὶς, ὥπως ἀναπαυθῇ καὶ ἀναλάβῃ δυνάμεις, ὡς ἔλεγον καὶ ἔπραττον δυστυχῶς πρὸ ὀλίγου πολλοὶ ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολυδακρύτου καὶ ἀτυχοῦς ἀγῶνος τῆς ἡρωικῆς Κρήτης! Μόλις ἀναλαβὼν ὁ μακαρίτης ἐστράφη εἰς ἄλλους ἀγῶνας καὶ μόχθους, ἐπῆλθεν εἰς Πάτα συνενωθείς μετὰ τῶν φιλελλήνων καὶ ἄλλων μαχητῶν, ἐκεῖ μετὰ κρατερὰν καὶ αἰματηράν ἀλλ' ἀτυχῇ μάχῃν ὑπεχώρησεν ἀμυνόμενος ἀπέναντι ἐχθρῶν ἀπειραριθμῶν, διότι οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι στρατιῶται τῆς ἐλευθερίας δὲν παραδίδοντο, οὔτε ἐσυνθηκολόγουν τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἕκαστος ἐξεπλήρου τὸ καθήκον, ἐμάχετο, ἐνίκα ἢ ἐπιπτε πιστὸς εἰς τὸ σύνθημα «ἐλευθερία ἢ θάνατος!» Ἐκαστος συνεισέφερε καὶ θυσίαζε χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τοῦ πλείστον μέρος τῆς οὐσίας του, πολλὰκις δὲ προσέφεραν δλόκληρον τὴν κατάστασίν του.

Διὰ τοιούτων θυσιῶν καὶ ἀγῶνων ἡλευθερώθη ἡ μικρὰ αὐτῇ γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὁ πυρὴν οὗτος τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν.

Λήγει ἡ ἀτυχὴς ἐκείνη ἐκστρατεία τοῦ Πάτα, ὁ δὲ Ἡλίας Πανᾶς ἐγκατερεῖ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ ἐνδόξου Μεσολογγίου, ἐν ᾧ οἱ ἐχθροὶ νικηταὶ προχωροῦσι καὶ πολιορκοῦσι τοὺς Ἑλληνας· ἐκεῖ ὁ μακαρίτης Πανᾶς συμπολιορκηθεὶς ὑπέφερε τὰ δεινὰ στενῆς πολιορκίας, ἐνεκαρτέρησε δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἕως οὗ, ἐπελευθέρους ἐπικουρίας ἐκ Πελοποννήσου, ὁ ἐχθρὸς κατατροπώθη καὶ ἐξεδιώχθη μὲ σημαντικὴν ζημίαν.

Ἡ Κόρινθος, ἡ Ναυπλία εἶδον τότε τὸν Ἡλίου Πανᾶν, ἀνδρείως μαχόμενον ὡς ἀρχηγὸν στρατιωτικῆς δυνάμεως συγκεκριμένης τὸ πλείστον ἐκ συμπολιτῶν του, οὓς ὠδήγει εἰς τὰ πεδία τῆς δόξης. Οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῶν δύο κόσμων ἐθαμβοὶ ἀκούουσι τὰ νέα τῶν ἀπογόνων τῶν Μαραθονομάχων, ὁ δὲ ἐχθρὸς μαίνεται μὴ δυνάμενος νὰ καταβάλῃ τοὺς ὀλίγους στρατιώτας τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ἀπαγχονίζει τὸν Πατριάρχην, τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προκρίτους τοῦ Γένους καὶ κατασφάζει τοὺς ἀόπλους πολίτας, πυρ-

πολεῖ καὶ καταστρέφει πόλεις, θανατώνει καὶ ἐξανδραποδίζει γυναῖκας, γέροντας καὶ νήπια· οἱ Ἕλληνες ὅμως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἀποδεδιωκτοὶν, ἐγκαταρούσιν, εὐρύνουσι τὰς πολυειδεῖς θυσίας αἵματος καὶ οὐσίας· καὶ ἡ μὲν ἀποτυχία τῶν ἐχθρῶν ὑπῆρξε πλήρης, νέοι δὲ ἐχθροὶ ἐγαίρονται ἐκ Αἰθύης, ἐστρατὸς τῆς Αἰγύπτου ἀναλαμβάνει τὴν ἐξόντωσιν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Ὁ ἱμπεράτωρ παρσῶς μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ καὶ στόλου ἀποδιδάσκει εἰς Πελοπόννησον, οἱ δὲ Ἕλληνες διαφιλονεικοῦσι πρὸς τὸν Αἰγύπτιον ἀνὰ πᾶν βῆμα τῆς ἐλευθέρως γῆς.

Ἐκεῖ ὁ μακαρίτης Πανῶς μαχόμενος περὶ τοῦ Νεοκάστρου ἀρχηγὸς τοῦ τάγματός του, *πληρώνεται*, πίπτει καὶ ἡμιθανὴς μετ' ἄλλων ἀνδρείων, αἰχμαλωτίζεται καὶ ὑποφέρει τὰ θειὰ σκληρῶς αἰχμαλωσίας ἐν Μεθώνῃ, ἐπύθεν διὰ θυσίας χιλιῶν ταλλήρων τῆς οἰλοστόργου μητροῦ τοῦ ἀνακτᾶται τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα ἐξακολουθεῖ τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος.

Θαυμασμός τῶν χριστιανικῶν λαῶν διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τὰς μεγάλας αὐτῶν θυσίας, κινεῖ τὴν γενικὴν αὐτῶν συμπάθειαν καὶ ἀναγκάζει τὰς κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης νὰ τείνωσι χεῖρα ἀρωγὸν πρὸς τοὺς μαχητὰς ἐκείνους, ἀποφασισμένους νὰ ἀποθάνωσι μέχρι ἐνός. Ὁ Κύριος ἐμώρανε τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τῇ μαρτίᾳ αὐτῶν δὲν ἐδέχθησαν ἀμέσως τὴν μεσολάθεσιν τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης πρὸς εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ παῦσιν τῆς χύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἀλλὰ ἀποκρούουσιν αὐτὴν ἀνοήτως, ἀρχόμενοι μάλιστα χειρῶν ἀδίκων ἐν Νεοκάστρῳ, κατὰ τῶν ἡνωμένων στόλων τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἀλλ' ἐν ἀκαρεῖ ὁ κρότος τῶν τηλεβόλων καὶ ἡ φλόξ ἐξερχομένη ἐκ τῶν πυρπολουμένων πλοίων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀγγέλουσι τοῖς Ἕλλησι τὸν καταποντισμὸν τῶν τουρκικῶν στόλων εἰς τὰ ὕδατα τῆς Πύλου πρὸς ἐξίλασμον τοσούτων θυμάτων. Ἡ Ἑλλάς θριαμβεῖ, σφίζεται ἀλλὰ κατεστραμμένη· ἡ θεία ὁμως πρόνοια διεφύλαξε τὸν αἰετίζον Ἰωάννην Καποδίστριον, ἵνα κατ' ἐκείνην τὴν κρίσιμον ἐποχὴν χειραγωγῇ καὶ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἐκ τοῦ πολυχρονίου καὶ καταστρεπτικοῦ ἐκείνου πολέμου ἐξεληθόντα γυμνόν, διψόντα καὶ πεινῶντα — Ἕλληνα. Ἀλλὰ βῆσκανος θαίμων ἐφθόνησε τὴν τύχην τῆς Πατρίδος καὶ ἀπωρῆσεν αὐτὴν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός καὶ εὐεργέτου, ὥστε ἡ Ἀντιστασιεὶς ἐλθοῦσα κατόπιν εὗρε τὴν Ἑλλάδα ἔρημικον τῶν ἀρπакτικῶν διαθέσεων τῆς. Ὁ μακαρίτης Ἡλίας Πανῶς πρόθυμος νὰ ὑπηρετήσῃ τῇ πατρίδι ὑπὲρ τῆς εὐνομίας καὶ τάξεως, κατετάχθη εἰς τὸ τότε σχηματισθὲν σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς μὲ βραβύον Μοιράρχου, εἰ καὶ ἡδικοῖτο· διότι ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος εἶχε βραβύον Χιλιάρχου, δὲν ἐδίστασεν ὁμως νὰ δεχθῇ. Εἰς τὴν νέαν ταύτην ὑπηρεσίαν ἀνέπτυξεν ὁ παρ' ἡμῶν θρηνοῦμενος φίλος δραστηριότητα καὶ ζῆλον, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἰσχύος τῶν νόμων καὶ ἀφῆκεν ὅπου ὑπῆρέτησεν εὐαρέστους ἀναμνήσεις· κατέστρεψεν εἰς πολλὰ μέρη τὴν ληστείαν, καθάρισας πολλὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ ἀντικαινωτικοῦ τούτου μολύσματος, καταδιώξας καὶ περιορίσας τοὺς ἐπιρροεῖς εἰς ἀδίκους καὶ αὐθαγῆτους πράξεις· διότι ἦτον ἀυστηρὸς καὶ ἀμερόληπτος ἐκτελεστῆς τῶν νόμων, ἔχων χαρακτηριστὰ ἀξιο-

πραγῇ καὶ σταθερόν· δὲν ἤρρεκεν εἰς τοὺς τότε κρατούντας θανατοῦς. πρὸς οὗς μετὰ παρηγορίας ἔλαβε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἤλαττε τὰς παρεκτροπὰς διὰ τοῦτο παρημελήθη καὶ παρηγγελωνίσθη. Ἀλλὰ μέλει τὸ Βύρειον τέλας ἐρρίψεν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀκτῖνας ἐλευθερίας. ἡ Ἑλλὰς ἀπασα συνεκινήθη κατὰ τὸ 1854, ὡς συγκινεῖται πάντοτε εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἐλευθερίας· διότι ἡ νέα ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴ τῆς, τὸ ἔργον τοῦ 1821 εἰσέει· δὲν ἀποπερατώθη. Ὁ Ἡλ. Πανῶς ἔσπευσε νὰ σχηματίσῃ τότε σῶμα ἰσχυρόν ἐξ 700 λοχάδων τὸ πλεῖστον Κεφαλλήνων καὶ Μακεδόνων, ἀνακτίων ὅλων τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντενεργεῖων καὶ προσκομιμάτων. Ἐνθὺς ὁ μακαρίτης ὡς πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἐνθ' ἄλλοι τότε ἤρριπον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ χρήματα συλλεγμένα ἐκ συνασφῶν τῶν δημογυνῶν, αὐτὸς ὑπεβίβασεν ἡ ἐπὶ τῇ μικρῇ του ἀκίνητον περιουσίαν καὶ προμηθεύμενος χρήματα ἐξοικονομῶν τὰς ἀνάγκας τῶν στρατιωτῶν! Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἡπειρόν ἠγωνίσθη κατὰ τὸν ἀτυχῆ ἐκείνον ἀγῶνα, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπαλέθῃ τελευταίως, ὅταν πᾶσα ἐλπίς ἐπιτυχίας δυστυχῶς ἐξέλιπεν, ἀντιταχθέντων καὶ τότε τῶν δυτικῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων, συμμάχων τῶν Τούρκων! Κατὰ τὴν ἐπάνοδον ὁ μακαρίτης ἐγένετο πάλιν δυστυχῶς ἀντικείμενον νέων καταδρομῶν τῆς ἐξουσίας καὶ αὐτοῦ τοῦ τότε ἡγεμόνος. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρχε κατὰ τοῦ μακαρίτου ἀδικία καταφορά, ὥστε ἐν ᾧ ἦτον ἀγωνιστῆς καὶ ὑπηρετῆς 30 ἔτη εἰς τὴν Χωροφυλακίαν, δὲν ἔλαβε καθ' ὅλον τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του, εἰμὴ ἓνα μόνον βραβύον, τὸν τοῦ ταγματάρχου καὶ ἓνα σταυρὸν ἀργυροῦν τοῦ Σωτήρος!

Ἐνθ' ἄλλοι ἀγνωστοί, κατὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα μακράν ἐν ἀσφαλεῖ κατήμενοι, νεήλυδες ἐξ ἀφανῶν μικρῶν βραβύων ἀνῆλθον εἰς ὑψηλοὺς βαθμοὺς συνταγματάρχων καὶ στρατηγῶν καὶ περιεκόσμησαν τὰ στῆθι τῶν μετὰ πλεῖστα ὅσα παράσημα ἀπονεμόμενα σπανίως εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἱκανότητα. Φιλόπατρις ὁ μακαρίτης δὲν ἠνείχετο βλέπων τὴν καχεκτικὴν καὶ στάσιμον ἡ μάλλον νεκρικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὴν μικρόνοιαν βασιλεύουσιν, τὴν κολακίαν καὶ τὴν χαμέρπειαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀφροσύσεως ὑπερισχυούσας καὶ καταδιωκούσας τοὺς γενναίους καὶ φιλοπατρίδας πολίτας. Ὅθεν ἔσπευσε νὰ συμπεριθῇ τὸ φρόνημα τῶν πατριωτῶν, οἵτινες βλέποντες τὴν ἀποτυχίαν τῆς μεταβολῆς τῆς 3 Ἰουλίου 1848 ἐπεδίωκον ριζικὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὰ κρείττονα τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος, διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῆς Βασιλείας. Ἀς δοξάσωμεν τὸν Ὑψίστον, διότι ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγκυρότητι γῆ· δόκησε νὰ τελεσθῇ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἀνευ μεγάλων θυσιῶν καὶ καταστροφῶν, καὶ τέλος νὰ ἐπιστεφθῇ διὰ τῆς ἀναδάσσεως ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς πεπρωκυμένου διὰ σπανίων οἰκονομικῶν καὶ βασιλικῶν ἀρετῶν. Ἀς δοξάσωμεν τὸν ἐν χειρὶ κρατοῦντα τὴν τύχην τῶν λαῶν, διότι ἡξιώθημεν ἀμέσως νὰ ἐναγκαλισθῶμεν ἐλευθέρους τοὺς ἀδελφοὺς Ἑπτανησίους, ἡξιώθημεν νὰ ἴδωμεν γηγεγορῶντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπέκεινα τῶν τριακῶν αἰῶνων ὠνευροπόλουν, βασιλεύσαν ὀρθόδοξον ἀρχαῖσμον τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καὶ ὀρθόδοξον διάδοχον τὸν λαοδόθητον καὶ πολυπόθητον Κωνσταντῖνον, ἐλέγγυνον τῆς σωτηρίας καὶ χρυσῇ ἐλπίδι τῶν ἐπὶ τοῦ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγὸν στεναζόντων ἀδελφῶν μας. Τὰ ἀγαθὰ ταῦτα δῶρα τῆς θείας χάριτος παρηγόρησαν τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπέχυσαν βάλσαμον εἰς τὴν

ταθλιμμένην καρδίαν τοῦ μακαρίτου ἔνεκα τῶν ἀδικημάτων ἃ ὑπέστη κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐποχὴν. Πολλὰκις δὲ ἐπανελάβανεν ὁ μακαρίτης, λέγων· «εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἀναχωρῶν κατὰ τὸ 1821 διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα, ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα ὑπὸ ξένῃν κατοχῇν καὶ νῦν ἐπ' αὐτῇ τῇ ἱερῇ ἐδαφῷ αὐτῆς ἐλευθερον καὶ αὐτόνομον, ἐπισκιαζούσης καὶ προστατεύουσας αὐτὴν τῆς κυανολεύκου σημαίας, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἐμὸ γέγονεν. Εὐχαριστῶ σοι, Θεέ μου, διότι ἠδδόκησας νὰ ἐπιταυθῶσιν ἔργῳ ἐν μέρεσι οἱ προαίτιοι διάπυροι πόθοι τῶν Ἑλλήνων.» Ἐν ᾧ δὲ ἄλλοι ἠσυχίασαν τὴν Ἑθνικὴν μεγάλην Μεταπολίτευσιν, ὁ Ἠλ. Πανᾶς εἰς τὸ καθήκον προσηλωμένος ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς τότε ἐθνικῆς κυβερνήσεως εἰς Σπάρτην ὡς ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καὶ διετήρησε τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν μὲν προφανῶς κίνδυνον τῆς ζωῆς του, ἐμποδίσας τὰς ἐμφυλίους ῥήξεις.

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ κοινότης τοῦ Βυζαντίου, τιμῶσα τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ ἀνδρός, ἐξελέξατο αὐτὸν πληρεξούσιον εἰς τὴν δευτέραν ἐν Ἀθήναις Ἑθνικὴν τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν· ταχθεὶς δὲ εἰς τὴν φιλελευθέραν μερίδα ὡς πάντοτε ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν του εὐσυνειδήτως καὶ ἀμερολήπτως.

Τοιοῦτον, φίλοι ἀκροαταί, ὑπῆρξε τὸ πολύμοχθον καὶ πολυστένακτον στάδιον τῆς ζωῆς τοῦ μακαρίτου φίλου μας Ἠλία Πανᾶ. Ἡγωνίσθη γενναίως τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἱερὸν ἀγῶνα. Ἡγωνίσθη ἐπίσης καὶ τὸν δευτερον ἱερὸν καὶ οὐχ' ἥττον ἐνδοξον ἀγῶνα, τὸν ἀπὸ τῆς 9 Μαΐου 1859 ἀρξάμενον καὶ λήξαντα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὴν ἀξιομνημόνευτον καὶ ἱστορικὴν ἡμέραν τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1862, ἀποτελοῦσαν νέαν ἐποχὴν διὰ τὴν πατρίδα, διότι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς κρινομένη, ἔργον τῆς θείας προνοίας φαίνεται ἡ ἡμέρα αὕτη, οἱ δὲ ἀλλήτῃ ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀγώνων, ὄργανα καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν θείων ἀποφάσεων ἀναγράφονται. Ἐθυσίασεν ὁ μακαρίτης περιουσίαν, πεντάκις ἐτρώθη ὑπὲρ Πατρίδος μαχόμενος, σήμερον δὲ καταθαίνειν εἰς τὸν τάφον φέρεται τὰ ὠραία ταῦτα παρὰ σῆμα, ὑπέφερε τὰς ὀδυνηρὰς κακουχίας σκληρᾶς αἰχμαλωσίας, ὑπηρετήσε τὴν πατρίδα καὶ ἐν εἰρήνῃ ὡς τίμιος καὶ φιλόπατρις Ἑλληὴν, ὡς πληρεξούσιος ἐφάνη μετριοπαθὴς καὶ συμβιβαστικός, ψηφίζων ὑπὲρ παντὸς ζητήματος ἀφορῶντος τὴν τιμὴν, τὰ συμφέροντα καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους. Ἡμῖς σχεδὸν αἰῶνα ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα καὶ εὐραθεὶς εἰς διαφόρους εὐνοϊκὰς περιστάσεις ἀποθνήσκει σήμερον πτωχὸς ὡς οἱ ἐνδοξοὶ ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος, τὰ δὲ τῆς κηδείας του μόλις γλίσχρους ἐξοικονομεῖ ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἢ ἀπορος οἰκογένειά του. Ἐνθ' ὅτε οἱ ἄλλοι ἤρπαιζον τὰ ἀξιώματα καὶ τοὺς βαθμοὺς, ἐσπατάλουν καὶ ἐσφρατρίζοντο τὸν καθημαγμένον ἰδρώτα τοῦ λαοῦ, ὁ μακαρίτης ἐπένετο παλαιῶν μὲν πολυειδεῖς στερήσεις καὶ νόσους, αἵτινες φέρουσιν αὐτὸν σήμερον εἰς τὸν τάφον· διότι ὁ Ἠλίας Πανᾶς εἶχεν ἔτι ἀκμαίαν σχεδὸν τὰς δυνάμεις του, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ παρατηρήσῃ ἐκ τῆς ζωηρότητος τῆς ἀρχεῖου φυσιογνωμίας του, ὥστε ἐπὶ τοῦ νεκρικοῦ κρεβάτου μάλλον κοιμώμενος τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου ἢ θανάτων φαίνεται. Ὅθεν δυνάμεθα ἀδιστακτικῶς νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ ἀδικία, αἱ παντοειδεῖς στερήσεις τὸν κατεπὸνῃσαν. Ὑπάρχετε, ὅσοι ἐκ τῶν ἀδικησάντων τὸν Ἠλίαν Πανᾶν ἔτι ὑπάρχετε ἐν τῇ ζωῇ, ὑπάρχετε εἰς τὸν οἶκόν του, ἐκεῖ θὰ ἴδῃτε τὴν χήραν, θυ-

γατέρα τοῦ ἡρώος Κωνσταντίνου Δουμπιάτου, τοῦ τουργοφάγου Νικηταρᾶ τῆς Μακεδονίας, ἐκεῖ θὰ ἴδῃτε τὴν ἐν ὧρᾳ γάμου κόρην τοῦ μακαρίτου, τοὺς δύο μικροὺς υἱοὺς του, κλαίοντας πάντας ἀπαρηγόρητα τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ εὐεργέτου των! Καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ ὀδυρομένους, διότι συναισθάνονται ὅτι ἡ ἀδικία, ἥτις ἐθανάτωσε τὸν προστάτην αὐτῶν, καὶ αὐτοὺς θέλει ἐγκαταλείψει εἰς τὴν φορὴν σκληρᾶς τύχης. Ὑπάρχετε νὰ ἴδῃτε ἐν τῷ οἴκῳ του τὴν εἰσερχομένην εἰκόνα τῆς ἐντίμου οἰκίας. Ἀλλ' ὁ μακαρία ψυχὴ, σύγγνωθε τῇ παραφορᾷ τῆς ψυχῆς μου. Σὺ ἀφίνουσα τὴν τελευταίαν ἀναπνοὴν συνεχώρεις τοῖς ἐχθροῖς τοῖς βλάψασί σε καὶ παρήγγελλας εἰς τὰ τέκνα σου νὰ μὴ μνηστικακῆσιν κατὰ τῶν ἀδικησάντων σε, νὰ ἀγαπήσωσι καὶ ὑπηρετήσωσι τὴν Πατρίδα μιμούμενοι τὸ παράδειγμα σου. Ἐνα μόνον ἀναστεναγμὸν ἀφῆκες, χθόνων τὸ τελευταῖον δάκρυ, διὰ τὰ τελευταῖα δυστοχήματα τῆς Πατρίδος, διὰ τὴν νέαν υποδούλωσιν τῆς ἡρωικῆς Κρήτης, ἔνεκα τῆς ἀνικανότητος καὶ ἀδελτηρίας τινῶν, μετὰ τοσαύτης θυσίας καὶ μὲν τηλικαύτης καταστροφῆς ἔνα στεναγμὸν, διότι ἀπέθνησκας πρὶν ἀξιωθῆς νὰ κοινωνήσῃς τῶν ἀρχόντων μυστηρίων ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ὡς ἡγούμενος καὶ ὁμοσεσ ὅτε κατὰ πρῶτον ἔλαβες τὰ ὅπλα κατὰ τῆς τυραννίας. Ἀνάθε, μαρτυρικὴ ψυχὴ εἰς τοὺς οὐρανοὺς! ἐκεῖ λήψεις τὸν ἀμάρταντον στέφανον τῆς ἀμοιῆς τῶν ὑπὲρ ἱστάσεως καὶ Πατρίδος ἀγώνων καὶ θυσιῶν σου!!!

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 357 φύλλου (6 Αὐγούστου 1895) τῆς ἐφημερίδος «**ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ**».

ΗΛΙΑ Α. ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ

Προδρόμωνδης ἐπικύδιος εἰς Σπυριδωνά Ἠλ. Πανᾶν ταγματάρχην.

Ἄν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει πρὸς παλαίστραν, ἐν ᾗ διακρίνεται ὁ ἀνδρεὺς ἀπὸ τὸν ἀνανδρον ἀθλητὴν, βεβαίως κοτίνῳ ἐστειμένῳ νικητῇ, ἀπέρχεται ἐκ τῆς παλαίστρας ταύτης ἀνεπιτρεπτεῖ.

Μετὰ τὸ ἀπροσδόκητον καὶ θλιβερὸν τοῦ αἰφνιδίου θανάτου σου ἀγγελμα ἀπερίγραπτος λύπη καταλαμβάνει ἡμέσως τὴν πόλιν μας. Ἡ Πατρίς, εὐγνωμονοῦσά σοι, θηροσίᾳ δαπάνῃ κηδεύει σε. Κατήφεια καὶ θλίψις, καὶ δάκρυα καὶ σόνοι, καὶ οἰμωγαὶ καλλύνουσι τὴν τοῦ νεκροῦ σου ἐκφορὰν.

Βαρυαλγόντες στρατιωταὶ σου καὶ βαρυπειθοῦντες συμπολιταὶ μας συνωθόνται περὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης σου, ὅπως σοὶ ἀποδώσωσι τὸν ἐγκάρδιον καὶ πανύστατον ἀποχαρτισμὸν των. Ἡ πεφιλημένη τῶν Πατρῶν μας γῆ, ἐν ᾗ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου τὸ πρῶτον τὸ τοῦ Ἠλίου γλυκὺ φῶς, ἀνοίγει τὰς φιλοστόργους ἀγκάλας τῆς, ὅπως περιψύξῃ δονοῦπω σέ, τὸ τέκνον τῆς τῆς ἀγαπητόν.

Πατροπαράδοτον εἶχες, πολυθρήνητες Ταγματάρχα, τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἄγιον ἐνθουσιασμόν.

Ὅτε κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ μεγάλην ἡμῶν ἐπανάστασιν μεγάλθμοι Κεφαλῆγες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνετοῦ καὶ λεοντοκάρδου Ἀνδρέου Μεταξᾶ περι-

φανή και πολυύμνητον ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ἀλλά ἤσαντο νίκην, καὶ ὁ Ἥλιος Πανᾶς, οὗ γνήσιος ἐτύγχανε γόνος, μετὰ τοῦ ἀτρομήτου θεοῦ τοῦ Εὐαγγέλου Πανᾶ, τριακοσίων ἀνδρείων Κεφαλλήνων ἡγούμενοι, εὐκλεῶς μετ' ἐκείνων συνηγωνίζοντο ἐκεῖ, εἴτα δὲ ἐν Κορίνθῳ, Νευπλίῳ, Μεσολογγίῳ καὶ τοῖς πέριξ τοῦ Νεοκάστρου. Ἐπτάκις ἐν τοῖς τῶν μαχῶν πεδίοις ἐπληγώθη ὁ πρωταγωνιστῆς πατήρ σου, πλὴν ἐπέζησε, μακρὸν δὲ κατόπιν βιώσας χρόνον. Συνταγματάρχης (1) τῆς Χωροφυλακῆς ταχέως ἀναδειχθεὶς καὶ πολυτίμους εἰς τὸ Ἔθνος ὑπηρεσίας παρὰ σου, κατέλιπε, θανὼν, τοῖς τέκνοις σου τὴν ἐντιμὸν πενίαν σου καὶ τὸ θαρσυνεπὲς παρελθὼν σου, ἡ δὲ πρώτη τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος βασίλισσα Ἀμαλία τοὺς πολλοὺς ἀγωνάς σου ἐκτιμήσασα, ἰδίως θαυμάσια εἰσήγαγέ σε ἐν τῇ Στρατιωτικῇ τῶν Εὐελπίδων Σχολῇ, ἐνθα τυχὼν ἀληθοῦς στρατιωτικῆς ἐκπαίδευσως ἐξήλθες ἐκείθεν τῷ 1864 ἀνθυπασπιστῆς τοῦ Μηχανικοῦ.

Ἐρρήθη δὲ «αἰπληγαὶ ἄς φέρει ὁ στρατιώτης ὁμοιοῦσι πρὸς τόσους ἀστέρας, οὔτινας ὁδηγοῦσι τοὺς ἄλλους εἰς τὸ στάδιον τῆς Δόξης καὶ τῆς Τιμῆς.»

Εἷς ἐκ τῶν ἐπτά τοῦ πατρός σου ἀστέρων σὲ ὠδήγησεν εἰς ἕτερον, νέον καὶ ὡσαύτως ἱερὸν ἀγῶνα.

Δύο μόλις παρήλθον ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξόδου σου ἐκ τῆς τῶν Εὐελπίδων Σχολῆς καὶ ἰδοὺ σὺ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς πολυστανακτοῦ τῆς Μεσογείου μεγαλονήσου, τῆς μεγαλομάρτυρος Κρήτης, ἐνθα κατὰ τὸν ποιητὴν:

Ἄλλου ἐδλεπες μέλη κοιμένα
ἀλλ' οὐ βρέφη χωρὶς κεφαλᾶς,
Μὲ ἐντόσθια κάτω χυμένα,
ἐμαρτύρησ' ἐκεῖ ἡ Ἑλλάς.

Εἶδες ἐκεῖ, ὑπὸ βαρβάρων κατακρουσσομένων στυγνῶν, τοὺς ἀθανάτους ἥρωάς μας Πραΐδην, Βαφειάδην, Βαρνάβαν καὶ Ἐσλιν, καὶ διὰ τοῦ ἀγνοῦ καὶ πολυτίμου αἱματός των βάφοντας τὸ δαυειόσπαρτον τοῦ Βαφὲ Ἰδαῖος.

Χιλίους εἶδες πρὸ τῶν ὁμμάτων σου θανάτους ἐκεῖ, ὃ τοῦ Πραΐδου συναγωνιστῆς, ἡ δὲ ἐκ τοῦ ὀλέθρου ἐκείνου διάσωσάς σου ἀνεξερσύνητος ὑπῆρξες τῆς Εἰμαρμένης εὐνοία.

Καταταχθεὶς μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν σου εἰς τὸ Πεζικόν, οὗ εὐρύτερον ἐφαντάξου τὸ στάδιον, ὑπῆρξες ἐντὸς ἀληθῆς στρατιωτικῆς, ἐνθερμῆς τῆς Πατρίδος φύλαξ, ἀγρυπνὸς τῶν Νόμων φρουρός, τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων σου ἔχων ὀργάνον, τὸν Στρατὸν εὐλόγως θεωρῶν ὑπέρτερον τῶν ποταπῶν καὶ μικρολόγων τῆς ἐν χρήσει διεφθαρμένης Πολιτικῆς παθῶν, πρὸς ἕνα μόνον ἀτενίζων σκοπόν, τὴν πραγμάτωσιν τῶν προαιωνίων καὶ διακαῶν τοῦ ἔθνους πόθων, μετὰ πάροδον ἐπιζήλου καὶ πολυχρονίου στρατιωτικοῦ βίου, ἀπέκτισας ἐπαξίως τὸν τοῦ Ταγματάρχου βαθμόν, ὃν ἐπὶ ἐννέα ὁλόκληρα ἔτη κατεῖχες, καὶ ὡς διευθυντῆς Στρατολογικοῦ γραφείου, καὶ ὡς Διοικητῆς τάγματος περὶ τριῶν παρῆλθες δειγμάτων μεγάλης αὐταπαρ-

νήσεως, ἀνεπιλήπτου διαχειρίσεως, ἐμπρόνος καὶ παρρησιασμένης διοικήσεως καὶ ὑπερκατευτικῆς πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀποσιώσεως.

Κατὰ τοὺς ἐπ' ἐσχάτων γενομένους στρατιωτικοὺς προεδριακοὺς ἀδίκως παραγωνισθεὶς καὶ τὴν φιλοτιμίαν κακίως τρωθεὶς, κατέπεσε αἰώνης ἐν τῇ ἀκμῇ ἐπὶ τῆς δράσεώς σου, ὡς ὑφικάρητος δρῶν, ἦν λαίλαπας καὶ τυφῶνας καταρρίπτουσι.

Φρικῶδες καὶ πικρὸν θανάτου μέλος σ' ἔρριψε κατὰ γῆς, καὶ ἡ μὲν Πατρίς στερεῖται ἀνδρείου καὶ διακεκριμένου στρατιώτου, ἡ δὲ ταλαίπωρος σύζυγός σου, ἥς οἱ γοεροὶ θρήνοι, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ οἴκου σου πρὸ πάντων διέλευσιν τῆς κηδείας σου, κατεσπάρασσαν καὶ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀπαθεστέρων ἀνθρώπων τὴν καρδίαν, ἀνεκτιμήτου καὶ παρὴλθοντος προστάτου καὶ συμβίου. οἱ δὲ δούμοιροί ἀδελφοί σου, οἵτινες μακρὰν σου ἀποδημεύοντες δὲν δύνανται οὐδὲ κἂν νεκρὸν νὰ σὲ καταφύλῃσιν, πολυτίμου ὁμαίμου.

Κατὰ τὴν πένθημον καὶ ἱερὰν ταύτην τελευτήν, θαυρῶν ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου τὴν προχθεσινὴν καὶ τελευταίαν συνέντευξίν μας, καθ' ἣν περὶ τοῦ προσγενομένου σοι ἀδικήματος εὐγλώττως μοι ὡμίλεις. Ὁχρότης καὶ μερίστη λύπη ἀπεικονίζοντο ἐπὶ τοῦ προσώπου σου. Ἐφαίνετο ἀπληκτισμένος καὶ πονῶν. Μάτην σὲ παρηγόρουν. Τὸ καίριον, μοὶ ἔλεγες, τραῦμα ἄγει εὐθύ εἰς ἀφανκτον θάνατον.

Κατέπεισάς με δὲ προφανῶς ἡδίκηθες. Ἐπόθουν τοῦτου ἕνεκα νὰ καταστιγματίσω ἤδη διὰ πυρίνης γλώσσης τοὺς ἀπληκτοὺς καὶ ἀνόμους διώκτας σου, τοὺς παραιτίους τῆς ἀφ' ἡμῶν παντοτεινῆς πορείας σου, ἀλλ' ἐμποδίζει με ἡ τοῦ βήματος τοῦτου ἱερότης. Ἐβόθουν τὰ θεῖα μόνον κηρύγματα τῆς ἀμνηστίας, τῆς μακροθυμίας, τῆς πρὸς τὸν πλησίον μας ἀγάπης, τῆς καὶ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν μας συγχωρήσεως, ἐξέρχονται, ὁ δὲ ἄνωθεν τοῦ εἰκονοστατοῦ Ἐσταυρωμένος διδάσκει με, ὅτι στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται ἡ Ἀρετή.

Δὲν ἀνακρινῶ ἤδη, δύστηνος φίλε, ὅσα τότε μοὶ ἐξεμυστηρέυθης. Τηρῶ τὴν δοθεισάν σοι ὑπόσχασίν μου. Δὲν δύναμαι ὁμως νὰ παραλείψω δὲ, ἂν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνοίξῃς ἤδη ἐπὶ τινος μόνον στιγμᾶς τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ νὰ ἴδῃς ὁπόσῃς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως ἀπῆλυσες καὶ ὁπόσῃς ἀνεκφράστου θλίψεως καὶ ἀλύτου πένθους ἐγένεσο πρόξενος, θὰ ἐπείθεσο δὲ πληρέστατα ἱκανοποιήτης. Ἐπόθεις δικαίως ἀνώτερον στρατιωτικὸν βαθμὸν καὶ σοὶ τὸν ἡρνήθησαν, παρανομήσαντες. Ἰδοὺ, ὁλόκληρος ἡ Πατραϊκὴ κοινωνία, τῶν εὐλικρινῶν αἰσθημάτων τῆς ὁποίας ἀσθενῆς παρίσταμαι διερμηνεύς, σὲ προεδιάξει. Ὁμορφῶνως σὲ ὀνομάζει. Ἀντισυνταγματάρχην τῆς καὶ ἱκετεύει τὴν εὐγενῆ καὶ γενναίαν ψυχὴν σου νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἀδικήσαντάς σε.

Εὐδοῦ, Ταγματάρχα... Ἀλλ' ὅχι, ἔσφαλόν... Ἀντισυνταγματάρχα μου, εὐδοῦ!

(1) Ἐνταῦθα σφάλλει ὁ ῥήτωρ καθόσον ὁ Ἥλιος Πανᾶς ἀπεδίωκε φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου ἐν ἀποστρατείᾳ.

Ἀπόσπασμα (1) ἐκ τῆς 16ης σελ. τοῦ φύλλου τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1869, τοῦ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» παρὰ τοῦ Ἀλεξ. Μευμάρα.

Η ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΑΤΡΟΙ ΤΑΣΣΟΣ ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ — ΦΩΤΙΟΣ (2) ΠΑΝΑΣ

Ἡ «Εθνικὴ Ἐπιθεώρησις» σκοπὸν ἔχουσα νὰ δημοσιεύῃ ὑπὸ ἐπιγραφὴν Ποικίλη Στοά, τὰς εἰκόνας τῶν ὁμογενῶν, ὅσοι εὐηργέτησαν ἢ ἐτίμησαν καθ' οἷονδήποτε τρόπον τὸ Ἔθνος, ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν εἰκόνων δύο τῶν ἐπιστημονικῶν Ἑλλήνων ἱατρῶν τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀθηναίου ἱατροῦ Νερούτσου, γνωστοῦ ἐν Εὐρώπῃ διὰ τὴν περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἱερογλυφικῆς τῶν Αἰγυπτίων γραφῆς δεινότητα αὐτοῦ καὶ τὰς περὶ τῆς Ἀλθιανικῆς διαλέκτου πραγματείας· καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις γνωστοῦ διαπρέποντος Καπαλλῆνος ἱατροῦ Φωτίου Πανᾶ. Οὗτος διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ τῶν ἀρετῶν του προσεκτίσαστο τὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην οὐχὶ μόνον τῶν ὁμογενῶν, οὔτινας ἐγνώρισαν αὐτὸν ἢ ἔλαβον χρεῖαν τῶν ἱατρικῶν αὐτοῦ συμβουλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν διασημοτάτων ἱατρῶν τῶν Παρισίων. Προήχθη δὲ μέχρι τῆς θέσεως ὑψηλῆς τῆς ἐν Παρισίοις ἱατρικῆς σχολῆς καὶ μετέσχε τῆς συγγραφῆς τοῦ ἤδη ἐκδιδομένου Nouveau Dictionnaire de Médecine et de Chirurgie pratiques, ὅπερ ἰδίᾳ συνιστῶμεν τοῖς Ἑλλήσιν ἱατροῖς, ὡς τὸ τελειότατον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων ἱατρικῶν λεξικῶν.

Ἀπόσπασμα (3) ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24 φύλλου (31 Δεκεμβρίου 1902) τοῦ περιοδικοῦ ὁ «ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΜΕΝΥΤΩΡ».

«Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΑΣ,,

«Ἐξέλιπε μία ἐπὶ πλέον ἱατρικὴ ἐσχόλης τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ κα-

(1) Παραχωρήθην ἡμῖν εὐγενῶς παρὰ τοῦ ἐφόρου τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Γρ. Καμπούρογλου, ὅστις παρέσχεν ἡμῖν ὁμολογουμένως πᾶσαν δυνατὴν συνδρομὴν πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀναγκαζούντων ἡμῖν διαφόρων συγγραμμάτων.

(2) Οὐχὶ Φώτιος ἀλλὰ Φωτεινός. Ὁνομάσθη δὲ Φωτεινός, διότι ἐγεννήθη τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων (Φώτων).

(3) Ὁ κ. Σωτ. Ρόκος ἱατρός καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ, πρὸς ὃν ἀπετάθημεν ἀρχικῶς αἰτοῦντες λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ μακαρίτου Φ. Πανᾶ, οὐ μόνον παραχώρησεν ἡμῖν προθύμως — ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν προσηνείᾳ — τὸ ἐν λόγῳ φύλλον, ἀλλὰ καὶ παρέπεμψεν ἡμῶς ἐφοδιάσας διὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς κ. κ. Σπήλιον Ι. Χαραμῆν ὀφθαλμολόγον διατελέσαντα μαθητὴν τοῦ μακαρίτου Φ. Πανᾶ, Βαρθολ. Α. Γκίτσην ἱατρόν, καὶ Πολ. Τ. Δημητράκοπουλον.

καθηγητῆς τῆς ἐν Παρισίοις ἱατρικῆς σχολῆς Πανᾶς ἀπεβίωσεν εἰς ἑλλικίαν » 72 ἐτῶν, ὅψ' οὗ ἐπὶ ἔτη ἐλόκληρα ἐδίδαξε τὴν ὀφθαλμολογίαν, καὶ ὅψ' οὗ » εἰς ἅπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον κατέστη παρῆγωντος διὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἱατρικὴν πείραν, ἧς διδάγματα πλαῖστοι ὅσοι ἀπεκρίνον » μεταδιδόντες αὐτῷ ὅπως ζήτησιν αὐτὴν σοφίαν αὐτοῦ συμβουλήν ».

«Ὁ θάνατος τοῦ θαμννήτου Πανᾶ τὰ μέγιστα θέλει λυπήσῃ τὸν ἱατρικὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἣ ἑλλείψῃς αὐτοῦ θὰ ἀφῇσῃ μέγα κενόν ».

«Ὁ δὲ «ἱατρικὸς Μηνύτωρ», ὅστις πλὴν τῆς συνεργασίας περιεβάλλετο » καὶ ὑπὸ ἰδιαιτέρως ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως ὑπὸ τοῦ θαμννήτου, πανθῶν ἐπὶ » τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εὐχεται ὅπως τὴν ἐπιστημονικὴν του ἱκανότητα καὶ σοφίαν » διδασκαλίαν διαδεχθῶσι ἑταροὶ τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων ὅνα συνεχίσωσι τὸ » πολύτιμον ἔργον αὐτοῦ ».

Ἀπόσπασμα (1) ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 φύλλου (1 Ἰανουαρίου 1903) τοῦ περιοδικοῦ «ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ».

ΦΩΤΕΙΝΟΣ ΠΑΝΑΣ

«Φωτεινότατος ἀληθῶς νοῦς ἔσθυσεν μὲ τὸν θάνατον τοῦ μεγαλοφυοῦς Καπαλλῆνος χειρουργοῦ καὶ ὀφθαλμολόγου Φωτεινοῦ Πανᾶ, ὅστις ἀνεδείχθη, » ἐπέτυχεν καὶ ἐπεδείχθη ξένος ὢν εἰς τὸ παγκόσμιον κέντρον τῶν ἐπιστημῶν. » ἀνελθὼν ἀπὸ τῆς πτωχῆς καὶ ἐντίμου ἀφανείας εἰς τὰ ὕψιστα τῆς Ἐπιστή- » μης ἀξιώματα.

«Εἶναι παγκοσμίως γνωστός, τὰ δὲ κλασικὰ καὶ μὴ συγγράμματα τῆς » Χειρουργικῆς καὶ τῆς Ὄφθαλμολογίας, ἀναφέρουσι τὸ συνδεσμένον μὲ με- » γίστας καινοτομίας καὶ προόδους τῆς ὀφθαλμολογίας ὄνομά του, μὲ σεβ- » σμόν οὐχὶ κατώτερον ἐκείνου, μεθ' οὗ ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ de Gräfte. » David καπ.

«Σύντροφοὶ του καὶ συνάδελφοί του, μεθ' ὧν διήνυσεν τὰ πρῶτα ῥήματα » τῶν ἐπιστημονικῶν του ἀγώνων, κατὰπληκτοὶ διηγούνται τὴν ἀκατάβλητον, » τὴν ἐκτάκτως πείσμανα αὐτοῦ φιλεργίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπατύχωνεν διαρ- » κῶς εἰς τοὺς ἀλλεπαλλήλους διαγωνισμοὺς διὰ τὰς ἱατρικὰς θέσεις τῶν νο- » σοκομείων, τοὺς ἀχαινώτους ἐκείνους διαγωνισμοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους κορυ- » φαί τῆς ἐπιστήμης, καὶ εὐφυεῖς καὶ φιλόπονοι Γάλλοι, υπερεφαλαγγίζοντο ἀπὸ » τὸν ἀκατάβλητον Ἑλλήνα ἱατρόν. Ἀπὸ βοηθός, ἐπιμελητῆς καὶ διευθυντῆς » κλινικῶν, ἀπὸ ὑψηλῆς, ὑψώθη εἰς τὸ ὕψιστον ἐπιστημονικὸν ἀξίωμα, ἔχ- » μόνον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ μέλους τῆς Ἀκαδη-

(1) Τὸ φύλλον τοῦτο παραχωρήθη ἡμῖν προθύμως παρὰ τοῦ κ. Πολ. Τ. Δημητράκοπουλου. — Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον ἀνήκει εἰς τὴν γραφίδα τοῦ εὐπαι- δεύτου ἱατροῦ κ. Σ. Ζωγραφίδου.

μίας και προσόδου ιδίως της Ιατρικής Ἀκαδημίας, της οποίας ἄλλα μέλη, εἶναι οἱ διαπρεπέστεροι ἱατροὶ καὶ Καθηγηταί.

» Ἦτον ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ νόμου της προσόδου, ἥτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα » καθημερινῆς ἐπιμόνου ἐργασίας » της προσόδου ἀνεγνώριζεν ὁ ἕλλην σοφὸς » μέγαν καὶ σαφεῖ νόμον, εἰς δὲ τὸ τελευταῖόν του ἐναρκτήριον μάθημα, περὶ » τῶν μεθόδων ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ, τὸ ὅποιον εἶχον τὴν τιμὴν νὰ μεταφράσω » ἐν τῇ «Ἱατρικῇ Μηνύτορι» Ἀθηνῶν, λίαν ἀπεριφράστως ἐδήλωσε τὸν σε- » δασμὸν του πρὸς τὴν πρόοδον, συνιστῶν εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπίμονον μελέτην » τῶν πραγμάτων, ἐπίμονον παρακολούθησιν τῶν νέων μεταβολῶν καὶ ἐπιστη- » μονικῶν μεθόδων, καὶ τὴν μὴ παραδοχὴν αὐτῶν, ὅθεν δὴποτε καὶ ἂν προήρ- » χοντο, πρὸ της ἰδίας αὐτῶν ἀντιλήψεως καὶ πεποιθήσεως. Μὲ τοιαύτην μόνον » χειραφέτησιν σκέψεων ἐπιτελεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος.

» Θὰ ἦτο μακρὸν ν' ἀριθμῶσω τὰ συγγράμματά του, τὰ ἐργαλεῖά του, τὰς » μεθόδους του, τὰς τροποποιήσεις, τὰς οποίας αὐτὸς ἐπέφερεν εἰς τὴν πρα- » κτικὴν της χειρουργικῆς καὶ της ὀφθαλμολογίας. Τοῦτο μόνον σημειῶνω, » τοῦθ' ὅπερ γνωρίζει καὶ ἐσημείωσε καὶ ἡ παγκόσμιος χειρουργικὴ καὶ ὀφθαλ- » μολογία: ὅτι εἰς πολλὰ θέματα εἶπε τὴν τελευταίαν λέξιν, πολλὰ ζητήματα » ἐξήντηλυσαν μόναι τοῦ Πανᾶ αἱ ἐργασίαι. Ἰσοῦ δὲ πῶς ἐμελέτα καὶ ἐσπούδαζε » τὰ θέματα. Ἐπὶ δεκαετίαν διηύθυνε χειρουργικὴν κλινικὴν, διὰ νὰ μελετήσῃ » δὲ τὰ κατὰματα, ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἐδέχετο εἰς τὴν κλινικὴν του παρὰ μόνον » κατὰματα. Οὕτω πως ἡδύνατο εἶναι τὰς μορφὰς καὶ τὰς ποιικιλίας ἐπιστη- » μονικοῦ τινος ζητήματος νὰ σπουδάσῃ μὲ τὴν διδασκαλικὴν του μεγαλο- » φυαν.»

» Τοῦ Πανᾶ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ εἶναι μαθηταὶ ὅλοι οἱ ἐν Παρίσις σπουδᾶ- » ζοντες Ἕλληνες ἱατροί, οἱ δὲ Καθηγηταὶ Φωκᾶς καὶ Μεταξᾶς ὑπῆρξαν προ- » στατευσόμενοι καὶ βοηθοὶ του.»

» Ἡ πατρίς της Ἱατρικῆς δὲν ἦτο μόνον ἐπὶ Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ » κοινὴ της Τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ πατρίς. Μὲ ἕνα Πανᾶν ἀκόμῃ, ἡ νεωτέρα » Ἑλλάς καταλαμβάνει ἰσότημον ἐν τῇ ἱατρικῇ θέσιν μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν » κρατῶν.

Ἀπόσπασμα (1) ἐκ τοῦ ὅπ' ἀριθ. 17 φύλλον τοῦ περιοδικοῦ
«ΑΤΤΙΚΗ ΙΡΙΣ» τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1904.

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΝΑ

Τὸ ἔνδοξον τέκνον της εὐάνδρου Κεφαλληνίας, τὸ σελαγιζόν νῦν ἐπὶ τοῦ
στεραώματος της ἐπιστήμης ὡς φαινὸς ἀστὴρ πρώτου μεγέθους, ἐτιμήθη διὰ
μνημεῖου ἐγερθέντος ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Κλινικῇ, ἣν ἐδόξασε, τοῦ Hôtel-Dieu.

(1) Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν γλαφυρὰν γραφίδα τοῦ διακεκριμένου
ἱατροῦ της πάλαιας μας κ. Σιμωνίδου Γ. Βλαβιανοῦ.

τῇ συνεισφορᾷ ἀπάντων τῶν μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν του καὶ οὕτως τὰ ἐγ-
καίνια πρὸ τινος ἐτελείσθησαν μετὰ πάσης πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας, ἣν
εἶωθεν ἡ Γαλλία νὰ προσδίδῃ εἰς τὰς παραπληγείας σεμνᾶς καὶ ἐπιδαλλούσας
ἐορτάς.

Ἐὐφώτιος Πανᾶς ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς της Ὀφθαλμολογικῆς Κλινικῆς ἐν τῇ
περιδόξῃ Σχολῇ τῶν Παρισίων, ὑπῆρξεν ὁ λαμπρόνας καὶ καταυγάζας διὰ τοῦ
ἀκωνότου θησαυροῦ τῶν ἐπιστημονικῶν του φώτων τὴν Ὀφθαλμολογίαν ἐν
Γαλλίᾳ, φυσικὸν λοιπὸν καὶ ἐπόμενον ἥτο ἐν αὐτῇ τούτῳ τῇ Νοσοκομείῳ, ἐν
αὐτῇ ταύτῃ τῇ Κλινικῇ, ἐν ᾗ ἀντήχουν της ἐξόχου διδασκαλίας του οἱ φθόγ-
γοι, νὰ στηθῇ τὸ πρὸς δικαίωνισιν της μνήμης του μνημεῖον, τὸ πρὸς μίμησιν
τῶν νεωτέρων καὶ θαυμασμὸν τῶν ἐπιτηγνομένων γενεῶν, γενεῶν ἱατρῶν καὶ
πασχόντων, γενεῶν Γάλλων καὶ Ἑλλήνων καὶ πάσης φυλῆς, ὁμοίωμα τοῦ δι-
δασκάλου.

Εἰς τοὺς ἐνθουσιώδεις λόγους, ὅσοι ἐξεφωνήθησαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ της σε-
μνῆς τελετῆς, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Κεφαλληνία, αἱ δύο ἑτεραι πατρίδες τοῦ Πανᾶ
πρὸς τῇ Γαλλίᾳ, ἐξυμνήθησαν ὑπὸ πάντων καὶ πάντες ἀνεπὸλησαν τὰ ἐκπαγλα
πεδία της Κεφαλληνίας, ὅπου διήλθεν ὁ Πανᾶς τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητα,
καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥς τὴν δόξαν καὶ τὴν σεῖρὰν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἡλθε νὰ
συνεχίσῃ καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ διὰ της μακρᾶς καὶ ἐνδραχέως αὐτοῦ ἐργασίας.
Ὅπόσον γλυκὺ νὰ δοξάζῃται ὁλόκληρος ἡ Πατρίς εἰς τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἀνθρώ-
που, ὅπόσον ὑψηλὸν καὶ θεῖον νὰ μεταφέρεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μετ' εὐγνω-
μοσύνης πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους μιᾶς χώρας, ἥτις ἔχει τὸ χάρισμα της δόξης
καὶ τοῦ μεγαλείου, χάρις εἰς τέκνα ὅποιοι ὑπῆρξεν ὁ ἀείμνηστος καὶ μέγας
Ἕλλην σοφὸς Φώτιος Πανᾶς.

Ἐὐφώτιος Πανᾶς καὶ Κοσμητὴρ της Ἱατρικῆς Σχολῆς της Γάνδης (Gand)
κ. Van Duyse, ἐξ ὀνόματος τῶν συναδέλφων του ἐξεφώνησε συγκινητικώ-
τατον λόγον.

«Ὁ Πανᾶς, εἶπεν, ἀφιέρωσε τὸν βίον του εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἐγένετο λοι-
πὸν τὰ μάλα ἄξιος της θετῆς πατρίδος του. Ἡ γόνιμος διδασκαλία του ἐξηγ-
γένησε τὴν Ὀφθαλμολογίαν καὶ ἡ ὀφθαλμολογία, Κύρια, εἶνε εἰς τῶν ὡραι-
οτέρων στολισμῶν τοῦ ἱατρικοῦ μας στέμματος. Ὁ Πανᾶς ἐστόλισεν αὐτὸ διὰ
πολυτίμων λίθων ἐνέδυσεν αὐτοὺς μετ' εἰλικρινείας, χρηστότητος καὶ της ἐπι-
στημονικῆς εὐσυνειδησίας, αἵτινες ἦσαν ἐν αὐτῷ ἑμφυτοί. Τὸ ἔργον του μαρ-
τυρεῖ περὶ τούτου.

«Ἐν τῇ δημηγύρει ταύτῃ, ἐν ᾗ ἀναπνέει ἡ ἀθάνατος ψυχὴ του, ὁ διδάσκαλος
εἶνε ἐν τῇ μέσῃ ἡμῶν εἶνε ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, αἵτινες πᾶλλονται εἰς τὴν
ἀνάμνησιν της φωνῆς καὶ τοῦ μειδιάματός του.»

Ἄλλος μέγας σοφὸς ἱατρός, ὁ καθηγητὴς κ. Jaccoud, δι' ἐξόχων λέξεων
ἐχαίρειται τὸ μνημεῖον τοῦ Πανᾶ. «Ἰποκλινόμεθα, εἶπεν ἐν τέλει, πρὸ της
θαυμασίας μορφῆς του. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς δὲν εἶνε ἀνάμνησις ἀναγκασία, διότι ὁ
φίλος, οὕτως ὁ ἀνδρὴς ἀναπαριστᾷ τὰ χαρακτηριστικά, ὅα μείνη παρὼν εἰς
τὴν ἀνάμνησιν ὅλων, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν μετὰ τοῦ μυθο-
γράφου: οὐχὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν ἱδρύσαμεν τὸ μνημεῖον

τούτο, ἵνα μεταβιβάσωμεν εἰς τὰς μελλούσας γενεάς τὴν εἰκόνα διδασκάλου, ὅστις πρέπει νὰ εἶνε δι' αὐτοὺς ὑπόδειγμα καὶ ἐνθάρρυνσις.»

Τέλος ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Chaumié(1) ἐκλείπει τὴν ὥραϊαν σειρὰν τῶν λόγων δι' ὠραιοτάτης ἀποστροφῆς ἐχούσης οὕτω :

«Ὅσοι ἐκ τινος μυστικῆς συμπαθείας, ὁ καθηγητὴς Πανᾶς ἤχθη εἰς τὴν ἐπίδοσιν ἐν τῇ Ὀφθαλμολογίᾳ. Εἶχε γεννηθῇ εἰς τὸν θαυμασίον ἐκείνον τόπον τῆς Ἑλλάδος, ὅπου οἱ ὀφθαλμοὶ πληροῦνται τόσον ὥραϊον καὶ καθαροῦ φωτός, καὶ βεβαίως ἡ ἀνάμνησις αὐτῇ, ἣν ἐτήρησε, θὰ τὸν κατέστησε μᾶλλον ἐλπιόμενα πρὸς ὅσους ἡ ἀσθένεια βυθίζει εἰς τὸ σκότος.

»Οἱ ἄνδρες, ὡς οὗτος, ἐν σήμερον γεραίρομεν, εἰσὶν ἄνδρες ἀγαθοεργοί, δι' οὓς ἡ χώρα δύναται νὰ υπερηφανεύηται· ἤλθον εἰς τὸ ἔδαφος αὐτῆς παρασυρθέντες ἐκ τῶν ἰδιαίτερων θελημάτων τῶν σοφῶν τῆς, τοῦ οὐρανοῦ τῆς, καὶ ἐζήτησαν νὰ τοῖς ἀνοίξῃ τοὺς βραχίονας καὶ νὰ συγκαταριθμῇ αὐτοὺς μετὰ τῶν τέκνων τῆς· τιμῶσι δὲ τὴν χώραν οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, καὶ ἡ χώρα πάλιν διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ὀφείλει νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ, δι' ὅ,τι ἐπραξάν. Διὰ τοῦτο, ἀπλούστατα καὶ λίαν συγκεκινημένος ἔρχομαι ἐξ ὀνόματος τῆς Γαλλίας νὰ καταθέσω πρὸ τοῦ μνημείου τούτου ἐν εὐσεβὲς εὐχαριστῶ.»

»Οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἀττικῆς Ἱριδος» θὰ εὐχαριστηθῶσιν, ἐλπίζομεν, λίαν νὰ ἴδωσι πρὸς τῇ ὥραϊᾳ μορφῇ τοῦ Ἑλληνος σοφοῦ καὶ τὸ μετάλλιον(2), ὅπερ ὁ πολὺς Bottée ἐχάραξε συμβολικώτατα πρὸς διαιώνισιν τῆς ὥραϊας ταύτης καὶ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Ἑλλάδα τελευτῆς.

»Εἶθε καὶ ἕτερα τέκνα οὕτω νὰ τιμῶσι τὴν πατρίδα ἐν τῇ ξένῃ, ἐν ἣ ἔκτι- μᾶται μόνον ἡ εὐσυνείδητος ἐργασία καὶ μόνον αὕτη».

PRINCIPAUX ²⁾ OUVRAGES DU PROFESSEUR PANAS

Anatomie des fosses nasales et des voies lacrymales.
Thèse de doctorat. Paris, 1860.

1) Ὅρα δλοκληρον τὸν λόγον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας τῆς Γαλλίας κ. Chaumié ἐν σελ. 79 τῆς παρούσης Μονογραφίας.

2) Ὅρα τὸ ἐν λόγῳ μετάλλιον ἐν σελ. 77 τῆς παρούσης Μονογραφίας.

3) Ὅρα κυριώτερα ἔργα τοῦ Καθηγητοῦ Φ. Πανᾶ ἐν σελ. 20—24 τοῦ τεύχους «LE PROFESSEUR PANAS» par F. DE LAPERSONNE Professeur de Clinique Ophtalmologique à la faculté de Médecine de Paris (1903 Paris. G. Steinheil, Editeur) παραχωρηθὲν ἡμῖν πάνυ εὐγενῶς παρὰ τοῦ ἐγκρίτου Ἱατροῦ κ. Βαρθολ. Ἀ. Γκιζῆ.

Recherches sur la disposition anatomique des muscles du périnée. *Musée Orfila.* 1861.

Leçons d'orthopédie professées par Malgaigne, *recueillies et publiées en collaboration* avec M. F. Guyon. Paris, 1862.

Des cicatrices vicieuses et des moyens d'y remédier. *Thèse d'agrégation,* 1863.

Du traitement de l'épididymite aiguë par les ponctions multiples. *Bull. de la Soc. de Chirurgie,* 1864.

Anatomie, physiologie et pathologie des articulations en général. *Dictionnaire* de Méd. et de Chir. pratiques, 1865.

De la Paracentèse de la sclérotique contre certains glaucomes de l'œil. *Bull. de la Soc. de Chirurgie,* 1865.

De l'efficacité des frictions mercurielles dans le traitement de la syphilis. *Bull. de la Soc. de Chirurgie,* 1867, et *Journal Lucas-Championnière,* 1873.

Expériences propres à démontrer qu'une anse d'intestin étranglée peut laisser transsuder des liquides dans la cavité du péritoine. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie,* 1867.

Nouvelle canule pour pratiquer la ponction des Kystes de l'abdomen, avec un cas de guérison d'un Kyste hydatique de la rate. *Bull. de la Soc. de Chirurgie,* 1867.

Nouveaux instruments pour pratiquer l'opération du phimosis, avec les règles qu'on doit suivre en pareil cas pour obtenir la réunion immédiate. *Bull. de la Soc. de Chirurgie,* 1867.

Mémoire sur les effets de la compression du nerf grand sympathique cervical chez l'homme. *Mémoires de la Soc. de Chirurgie,* 1868.

Mémoire sur la direction de l'utérus chez la femme adulte. *Académie de Médecine,* 1869, publié in *Archives de Médecine,* 1869.

Epaule; Anatomie, physiologie, pathologie et médecine opératoire. *Diction. de Méd. et de Chir. pratiques,* 1870.

Nouveau mode de suture pathologique des cartilages diarthrodiaux entre eux. *Bull. de la Soc. de Chirurgie* 1871.

Cas d'atrophie congénitale de l'œil gauche par suite de variole intra-utérine. *Gaz. des hôp.,* 1871.

Sur la Kératite cachectique, appelée Kératite hérédo-syphilitique. *Soc. de Chirurgie*, 1871.

Mémoire sur les causes et la nature de l'hydrocèle vaginale. *Académie de médecine*, 1872, publié in *Archives de Médecine*, 1872.

Exposé critique des divers procédés d'opération de la cataracte. *Bull. de la Soc. de Chirurgie*, 1873.

Mémoire sur la paralysie, réputée rhumatismale, du nerf radial. *Académie de Médecine*, 1873, publié in *Archives de Médecine*, 1873.

Mémoire sur un procédé particulier de névrotomie du nerf buccal par la bouche. *Académie de Médecine*, 1873, publié in *Archives de Médecine*, 1873.

Diverses communications sur des opérations d'ovariotomie. *Bull. de la Soc. de Chirurgie*, 1873.

Névrite optique ascendante avec atrophie du tissu nerveux, consécutive à un phlegmon érysipélateux de l'orbite. *Bull. de la Soc. de Chirurgie*, 1873.

Phlegmon orbitaire. Méningo-encéphalite consécutive. Névrite optique avec amaurose. *Soc. de Chirurgie*, 5 nov. 1873.

Perte des mouvements horizontaux des yeux. *Soc. de Chirurgie*, 1875.

Cas rare d'anévrisme spontané de l'artère pédieuse. Ligature. *Bull. de la Soc. de Chirurgie*, 1873.

Nouveau procédé d'opération contre le trichiasis. *Thèse de doctorat* de MENU. Paris, 1873.

Du siphon en chirurgie et surtout dans ses applications ou traitement des affections de la vessie et de l'urèthre. *Thèse de doctorat* de GRIPAT. Paris, 1873.

Leçons sur le strabisme, 1873.

Genou; Anatomie, physiologie, pathologie et médecine opératoire. *Diction. de Méd. et de Chir. pratiques* 1873.

Mémoire sur les Kystes séreux de l'ovaire. *Annales de Tocologie*, 1874.

Leçons sur l'anatomie, la physiologie et la pathologie des voies lacrymales, 1876.

Leçons sur les Kératites, 1876.

Leçons sur les affections de l'appareil lacrymal, 1877.

Leçons sur les maladies inflammatoires des membranes internes de l'œil 1878.

Atlas d'anatomie pathologique de l'œil, en collaboration avec RÉMY, 1879.

Nouvelles leçons sur le strabisme, recueillies par F. de LAPPERSONNE. *Union médicale*, 1882.

Plaie de l'aisselle droite par instrument tranchant. Hé-morragies consécutives répétées. Ligature de l'artère sous-clavière en dehors des scalènes. Guérison. *Bull. de la Soc. de Chirurgie*, 2 fév. 1876.

Odontome odontoplastique fibreux avec grains dentinai-res éparpillés, ayant pris naissance aux dépens de la seconde grosse molaire gauche en voie de développement. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 26 avril 1876.

Contribution à l'étude des troubles circulatoires visibles à l'ophtalmoscope dans les lésions traumatiques du cerveau. *Bull. Ac. de médecine*, 1876.

Dangers possibles du tatouage de la cornée. *Gaz. des hôp.*, 1877.

Deux observations de Kystes de la région sourcilière. *Gazette méd. de Paris*, 1879.

Leçon d'ouverture de la clinique ophtalmologique de l'Hôtel-Dieu, 1879.

Note sur la structure du nerf optique. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 2 août 1876.

Ceinture pelvienne à pelotes pour les cas de relâchement des symphyses, *Bulletin de Soc. de Chirurgie*, 7 fév. 1877.

Double hydarthrose intermittente des genoux. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 27 mars, 3 avril, 19 juin 1878.

Kératocone. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 15 juin 1878.

Deux cas de pannus granuleux de la cornée ayant ré-sisté à la péritomie et à tous les topiques préconisés en pareils cas, et qui ont été complètement guéris par l'inoculation blennorrhagique. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 26 juin 1878.

Pansements antiseptiques de Lister. *Bulletin de la Soc. de Chirurgie*, 2 avril 1878.

Traitement d'un cas de cécité à marche rapide par le lactate de zinc. *Académie de Médecine*, 3 juillet 1892.

Gangrène sèche spontanée du pied gauche. *Académie de Médecine*, 5 juin 1894.

Dacryo-adénite double d'origine amygdalienne. *Semaine médicale*, 1895, p. 37.

Tenonite et orchite doubles. *Semaine médicale*, 1897, p. 10.

Nouvelles leçons sur les paralysies oculaires, *recueillies* par BLANC. Paris, 1885.

Recherches sur le glaucome et les néoplasmes oculaires, *en collaboration* avec ROCHON-DUVIGNEAUD. Paris, 1898.

Traité des maladies des yeux, 2 volumes. Masson, Paris 1894.

Leçons cliniques, recueillies par CASTAN, 1899.

Etudes de clinique ophtalmologique.

TRAVAUX PARUS DANS LES Archives d'Ophtalmologie.

1881.—De la paralysie de nerf moteur oculaire externe concécutive aux traumatismes du crâne, p. 3.

— Goitre exophtalmique ou maladie de Basedow. Nature et traitement de cette affection, p. 29.

— De la Kératite interstitielle diffuse, p. 377.

— Sur l'élongation des branches du trijumeau dans le traitement du blépharospasme douloureux, p. 385.

1882.—D'une modification apportée au procédé dit de transplantation du sol ciliaire, p. 208.

— Sur la cataracte nucléaire de l'enfance simulant la cataracte stratifiée ou zonulaire. Déductions opératoires qui en découlent, p. 481.

1883.—A propos de deux nouvelles observations d'angiome caverneux de l'orbite, p. 1.

De l'inflammation de la bourse celluleuse rétro-oculaire ou ténonite, p. 202.

— Des exostoses fronto-orbitaires, p. 289.

1884.—L'irido-sclérotomie, p. 481.

1885.—Etude expérimentale sur la tuberculose de la cornée (avec VASSAUX), p. 193.

— Du choix du meilleur procédé d'extraction de la cataracte, p. 229.

— Considérations sur le traitement du Kératocone, avec une observation nouvelle, p. 348.

1886.—D'un nouveau procédé opératoire applicable au ptosis congénital et au ptosis paralytique, p. 1.

— Nouvelle seringue pour le lavage intra-oculaire, p. 471.

1887.—Considérations sur la pathogénie des kystes, dits séreux, de l'orbite à propos d'une nouvelle observation, p. 1.

— Etude sur la nutrition de l'œil d'après des expériences faites avec la fluorescéine et la naphthaline, p. 27.

— Des manifestations oculaires de la lèpre et du traitement qui leur convient, p. 481.

— Quelques courtes remarques au sujet du travail de C. Hess sur la cataracte naphthalitique, p. 552.

1888.—Des opérations de cataracte par extraction pratiquées à la clinique de l'Hôtel-Dieu dans les trois dernières années, avec lavage de la chambre antérieure, p. 64.

— Hématomes spontanés de l'orbite avec un nouveau fait clinique à l'appui, p. 153.

— De l'énucléation dans la panophtalmie, p. 316.

1889.—Action des inhalations du chlorure d'éthylène pur sur l'œil, p. 77.

— L'Action thérapeutique de l'antipyrine dans la glycosurie, p. 265.

— Anomalies du développement des yeux chez un monstre épiciéphale s'accompagnant d'un double bec-de-lièvre orbito-buccal, p. 385.

— Maurice Perrin, p. 481.

1890.—Sur l'action anesthésique locale de la strophanthine et le Pouabaine, p. 165.

— Considérations cliniques sur les abcès des sinus fron-

taux pouvant simuler des lésions indépendantes de la cavité orbitaire, p. 231.

1891.—Hétéroplastie dermique des paupières, p. 483.

1892.—Rapport à l'Académie de Médecine sur la communication du Dr Landolt, intitulée «De l'abus du mercure dans le traitement des maladies des yeux», p. 257.

— Traitement des granulations, précédé d'un aperçu historique, p. 358.

1893.—Fracture de la base du crâne avec paralysie du nerf moteur oculaire externe. Autopsie. p. 65. (Avec NÉLATON et GENOUVILLE.)

— Prophylaxie des accidents infectieux consécutifs à l'opération de la cataracte, p. 593.

1894.—Paralysies oculaires motrices par pression latérale du crâne, p. 465.

1895.—Empyème du sinus maxillaire compliqué d'ostéopériostite orbitaire avec perforation de la roûte; abcès du lobe frontal et atrophie du nerf optique; mort, p. 129.

— Des pseudoplasmes malins de l'orbite, p. 529.

1896.—De l'élongation des muscles oculaires dans le traitement du strabisme non paralytique, p. 1.

— Sarcome choroïdien de la région de la macula avec propagation orbitaire, p. 465.

— Double ophtalmoplégie extérieure et héréditaire chez six membres de la même famille, p. 721.

1897.—Du traitement chirurgical de la myopie, p. 65.

— Le rôle de l'auto-infection dans les maladies oculaires, p. 273.

1898.—Sur les collyres huileux, p. 337.

— Pathogénie et traitement du strabisme fonctionnel dit concomitant, p. 401.

— Rapport sur un mémoire du Dr Jonnesco, de Bucharest, intitulé «Résection du sympathique cervical dans le traitement du glaucome», p. 448.

— Kératectomie totale combinée suivie de suture. Applications de cette méthode, p. 545.

1899.—Paralysies oculaires motrices d'origine traumatique, p. 625.

1901.—Nouvelle statistique du strabisme concomitant, p. 305.

1902.—Tumeurs épibulbaires du limbe scléro-cornéen, p. 1.

— Pathogénie et traitement du glaucome, p. 69.

— Blessures du globe et de l'orbite par armes à feu, p. 133.

— Impotence des muscles extrinsèques par traumatisme, p. 229.

— De certaines dystrophies de la cornée et du limbe conjonctival, p. 293.

— Kératites suppurées d'origine infectieuse, p. 357.

— Ruptures sclérales traumatiques, p. 421.

— Enophtalmie traumatique, p. 431.

— Des gommes ducorps ciliaire, p. 485.

— Du glaucome lié à l'iritis subaiguë, dite insidieuse, p. 493.

— Intervention opératoire dans les cataractes secondaires, p. 549.

— Embolie et thrombose des vaisseaux centraux de la rétine, p. 613.

— Amblyopie et amaurose par décharge électrique, p. 625.

— Ptosis dit congénital, p. 677.

— De certaines néoplasies bénignes ayant pour siège le bord libre des paupières, p. 685.

— Kyste huileux du pourtour de l'orbite, p. 741.

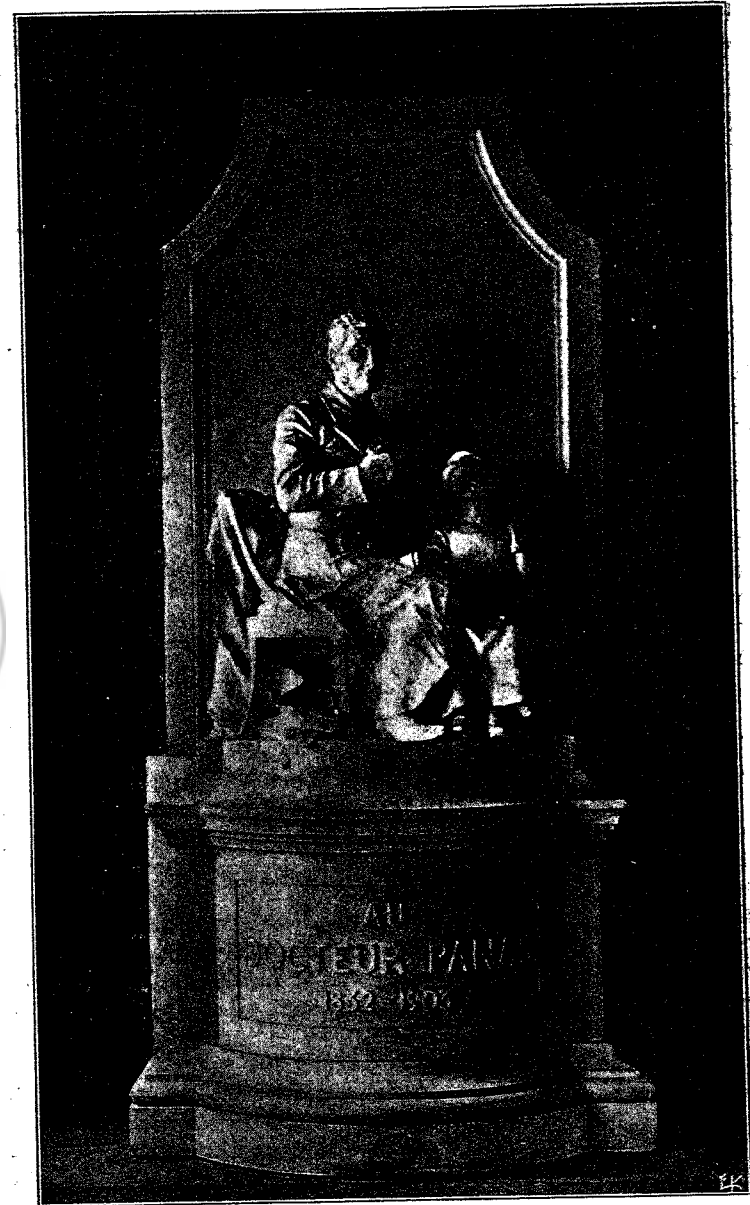
— Syphilis des voies lacrymales, p. 749.

1903.—Asepsie et prophylaxie en ophtalmologie, p. 2.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΩΝ¹ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΦΩΤΕΙΝΟΥ Ν. ΠΑΝΑ

- Εὐκολώτερον τὸ μανθάνειν τοῦ ἀπομανθάνειν.
- *Chercher c'est le commencement sur des progrès scientifiques.*
- Ἐχε πάντοτε ἐν τῷ βίῳ σου φωτεινὸν μακρὸν ἀστέρα, ὃν ἐπιδώκε νὰ φθάσῃς.
- Μετέρχου πᾶν ἔντιμον μέσον, ἔστω καὶ τὸ παραδοξότερον, ἵνα προοδεύσῃς.
- Οἱ φιλέριδες δὲν προοδεύουν.
- Εἰς ἔριδας δύο, ἀπόφυγε νὰ λαμβάνῃς μέρος.
- Ἡ ἱατρικὴ δὲν εἶναι πείρα, εἶναι πρόοδος.
- Ἴνα ἐπιτύχῃ ἡ ἐπικρατήσῃ ἰδέα σου, ὀπλίσου μέχρις ὀδόντων.
- ἵνα τὴν ὑπερασπισθῇς πρὶν τὴν ἀνακοινώσῃς.
- *La Routine est le naufrage des progrès.*
- *La Routine est une névrose bien dure à guérir.*
- Ἐσο λίαν φειδωλὸς εἰς τὰς ὑποσχέσεις σου.
- Νὰ ἐπαυῇς χωρὶς νὰ ἐγκαρμιάζῃς.
- Δὲν γίνεσαι μέγας ἐὰν δὲν εἶσαι καὶ μέγας χριστιανός.
- *Encourager la jeunesse.*

1) Τ' ἀνωτέρω 14 ἀποφθέγματα ἐκ τῶν τῆς συλλογῆς τοῦ Φωτ. Πανᾶ, ἡρυσθῆμεν παρὰ τοῦ διαπρεποῦς ἐπιστήμονος κ. Σπηλίου Ι. Χαραμῆ, ὅστις παρέσχεν ἡμῖν πᾶν εὐγενῶς καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Μνημείου τοῦ διδασκάλου τοῦ Φωτεινοῦ Πανᾶ, ἐξ ἧς ἐλήφθη τὸ cliché τῆς ἐν τῇ παρούσῃ Μονογραφίᾳ ἡμῶν ἀποτυπωθείσης εἰκόνης τοῦ ἐν λόγῳ μνημείου.

(Μνημεῖον ἀνεγερθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ Φωτεινοῦ Πανᾶ, ἐν τῇ ἐν Παρισίοις ὀφθαλμολογικῇ κλινικῇ τοῦ Hôtel-Dieu).

Ἀπόσπασμα (1) τοῦ ὑπ' ἀριθ. 894 (1203) φύλλου τῆς ἐν Λευκωσίᾳ
τῆς Κύπρου ἐκδιδομένης ἐφημερίδος, ἡ «Φωνὴ τῆς Κύπρου»
τῆς 27)9 Ἀπριλίου 1904.

ΦΩΚΙΩΝ ΠΑΝΑΣ

Ἡ διανότης καρδιά των τὴν φρίκην κατοπιρίζει,
οἰκοδομοῦσα ἐξ αὐτῆς ὀρίζοντα ἄλλοιον·
ὁ κόσμος πᾶς ὁ ἄφρονος πρὸς τοίτους ἠνιθερίζει,
ψελλίζει μόνον πρὸς αὐτοὺς τὴν τύχην του δακρύων.

(ΔΗΜ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ)

Τὸ μαγευτικὸν Καρλοθάσι τῆς Πατρίδος τοῦ Πυθαγόρου ἐγέννησε τὸν καλ-
λικέλαιον καὶ αἰσθηματικώτατον τῶν «Ἑρώτων» ψάλτην, τὸν ἐνθουσιώδη
φιλόσοφον ποιητὴν τῶν «Θρήνων» καὶ τῶν «Τρικυμιῶν», ὅστις, ὑπὸ ἀγνῆς
φλεγόμενος φιλομακεδονικῆς ἰδέας, θὰ ἐπισκεφθῇ πλείστα τῶν ἐν τῷ ἐξωτε-
ρικῷ Ἑλληνικῶν κέντρων, ἵνα ἐν φιλολογικαῖς ἐσπερίαις θερμάνῃ καὶ συγκι-
νήσῃ τὰ στήθη διὰ τῆς ὀρεσιθίου ἀρρενωπῆς μάγου του Μούσης καὶ τὸν ἐκ
τῶν ἀγνῶν ἐκείνων πατριωτικῶν συγκεντρώσεων τῶν φιλοπατρίδων Ἑλλήνων
ὀβολόν, διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς ἀναξιοπαθούσης Ἑλληνικωτάτης τοῦ Μεγάλου Ἀλε-
ξάνδρου γῆς. Ἠγάπησε καὶ ἠκολούθησε τὴν ἐπιστημὴν τοῦ μεγάλου του θεοῦ,
πλὴν ταύτης περισσότερον ἐλάτρευσε τὰς Πιερίδας τοῦ Ἑλικῶνος καὶ ὑπ' αὐ-
τῶν τρυφερώς ἠγαπήθη καὶ ὑπ' αὐτῶν δαμονιώως ἐνεπνεύσθη, ὅσον ὁ τῶν
«Μνημοσύνων» ἐνθουσιώδης τῆς Λευκάδος ποιητῆς καὶ ὅσον ὁ φιλόσοφος τῆς
«Ἀγορᾶς» καὶ τοῦ «Φανοῦ τοῦ Κοιμητηρίου».

Ἵππῆρξεν ὁ Σάμιος ἀειδὸς ἀγαπητότατος φίλος τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Πα-
ράσχου, λέγεται δὲ ὅτι αἱ τελευταῖαι λέξεις, τὰς ὁποίας ἠκολούθησε τοῦ ἐκ-
πνέοντος ἀτυχοῦς ποιητοῦ ἡ ὑστάτη πνοή, ἦσαν «Πανὰς, Παρνασσός».

Θλιβόμενος ὁ Σάμιος ποιητῆς ἐκ τοῦ θανάτου φιλάτων προσώπων, ἐξήγησε
μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἱμνητικῶν ὑπορειῶν, μονήρης τῆς φαντασίας αἰσθόης, ἐκ
τῆς πατρίδος του Σάμου τὰ ποιητικώτερα μέρη τὴν μελαγχολίαν τῆς γαλήνης
καὶ τῆς γαλήνης τὴν μυστηριώδη καὶ ἐρημικὴν σιγὴν, μέσα εἰς τὰς νοηθεῖς
θωπεῖας τοῦ ἡρέμου περιβάλλοντος ἐξέδωκε διαφόρους ποιητικὰς συλλογὰς, αἱ
ὁποῖαι παρὰ τοῖς Σαμίαις μένουσιν ἀληθινοὶ διὰ τῶν Βυρωνέων ἐμπνεύ-
σεων τὸ μεγαλεῖον, ποιητικὰς συλλογὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐρρίφθη ὅλη ἡ θέρη
τῆς ποιητικῆς του καρδίας καὶ τῆς ἀλγούσης καρδίας ἡ μελαγχολία ἡ
ἡδυσπαθής.

Ἀφοῦ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τρία ἔζησεν ἔτη, ὑπέκρινεν ἐπὶ τέλους εἰς
τοῦ μεγατίμου Μακρᾶλῃ τὰς παροτρύνσεις καὶ νοσταλγῶν τοῦ Ἀττικοῦ οὐρα-
νοῦ τὴν μαγεῖαν καὶ τῆς αὔρας τῆς Σαρωνικῆς τὰ σιγὰ φιδυρίσματα, με-
τέθῃ τελευταίως εἰς τὸ ἱστέφανον ἄστρ, ἐνθα θὰ ἐπιστατήσῃ κατὰ τὴν ἀρξα-
μένην ἡδὴ τῇ Μακρᾶλειφ γενναιοδωρὶ ἐκτύπων τῶν «Λυρικῶν Ἀπάντων»
αὐτοῦ.

(1) Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐγράφη παρὰ τοῦ κ. Γεωργίου Μακρίδου.

Μέσα εἰς τὴν παρατηρουμένην θλιβεράν ἐρημίαν ἀλλήλων ποιητῶν, μέσα
εἰς τὴν ἀπογοητευτικὴν δυσοσίαν ὑστερικῶν ποιημάτων ἀγλῶν στιχοπλόκων,
μέσα εἰς τὴν ἀνικράν σπάνιν ἀγνῶν τοῦ Παρνασσοῦ ἐραστῶν καὶ τῶν ἀθανάτων
τῆς Ἰπποκρήνης ναμάτων, τὰ «Λυρικά Ἀπαντα» τοῦ Φωκ. Πανᾶ θὰ ἀποτελέ-
σωσι σημαντικὴν ἐξέλιξιν τῆς κατακλυζούσης δουλικῆς ἀμουσίας καὶ διὰ
τοῦτο μετ' ἀνακουφίσεως ἱερᾶς καὶ χαρᾶς ἀνυποκρίτου ἐχαιρετίσθῃ ὑπὸ τοῦ
Ἀττικοῦ τύπου ἡ ἰδέα τῆς ἐκδόσεως τούτων, τιμῶντων καὶ τὸν συγγραφέα
καὶ τὸν μεγατίμον χορηγόν.

Μεθύσκειται ἀπὸ τὸ ἄρωμα τῶν αἰσθηματικωτάτων ποιημάτων του, τὰ
ὁποῖα ἔγραψαν οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του λάτρεις τῆς Σμυρναίας κόρης, τὴν
ὁποῖαν τσακίς ἐθέρμαναν, ἀπὸ τὴν ἡρματωλικῆν τῶν θουρίων του ὑπερηγά-
νειαν, ἀπὸ τῶν στίχων του τὸ φιλόσοφον, τῶν στίχων του τοῦ σὲ συγκινοῦν
πλήρεις πάθους καὶ εἰκόνων ἀσυλλήπτως ἁρμονικῶν καὶ θαυμασίως μεγαλο-
πρεπῶν.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ὅταν μοι ἀπήγγελλεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, εἰς τὸ πέλαγος
τὸ Ἰκάριον ὑπὸ τοὺς σμαραγδασκοτείνους θόλους μαγευτικῆς νυκτός, στίχους
του ἀπὸ τοὺς «Ἑρωτας» καὶ τὸ ἀληθινόν του «Πρόβλημα τῆς ζωῆς», τὸν ἐν-
θυμοῦμαι ὅταν ἐν Ἀθήναις μοι ἀπήγγελλεν ἀπὸ τοὺς πρὸς τὸν Βύρωνα στίχους
του καὶ στίχους μάγους ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀδύνατον νὰ λησμονηθῶ-
σιν εἰς τῶν χρόνων τὴν πᾶρσιν, ἐνόςφῃ ὑπάρχει πάλλουσα καρδιά καὶ στήθη,
αἰσθανόμενα τί εἶνε συγκινήσεως ῥίγος καὶ δάκρυ.

Με ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ συμπεριλάβῃ κατὰ τὴν πατριωτικωτάτην περιοδείαν
αὐτοῦ καὶ τὴν πολυπαθὴ μας πατρίδα, τῆς ὁποίας τὴν τύχην κλαίει ὁ μεγα-
λοῖδεατης ἀειδὸς, ἀφιερῶσας διὰ τὴν πατρίδα τοῦ Εὐαγγέλου ἡλεκτριζούσας
περιπαθεῖς στροφάς.

Πόσους θὰ αἰσθανθῶμεν συγκινήσεως παλμούς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἐνθυ-
σιώδους Σαμίου ποιητοῦ, εἰς τὰ ποιήματα τοῦ ὁποίου εὐρίσκεις κατὰ τοῦ ὁμοιά-
ζει με ὄνειροπολουμένους κόσμους φανταστικῶν ὥραιότητων, τοῦ ποιητοῦ, ὅ-
στις θὰ ἐργασθῇ ὅσον ἡ μεγάλη καρδιά του καὶ οἱ μεγάλοι του πόθοι τῷ ἐπι-
βάλλουσιν, ὑπὲρ τῆς χώρας ἐκείνης, ἥτις ἐγέννησε τὸν μεγαλοφυέστατον τῶν
μαθητῶν, ὑπὲρ τῆς γῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν ὁποῖαν διεκδικοῦσι σήμερον οἱ
ἀνόσιοι πύθιοι τοῦ Κρούμου καὶ τοῦ Συμεῶν.

Ἐν Λευκωσίᾳ 23 Μαρτίου 1904.

ΕΤΕΡΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΑΙ

Ἱστορ. Οἰκογενείας Μεταξᾶ Ἑπ. Κ. Μεταξᾶ. (Ἐκδόσεις 1898).

Περὶ Εὐαγγέλου Πανᾶ, ὅρα σελ. 151, 155, 195 καὶ 219. — Ἐν δὲ σελ. 149-
150, ἀναφέρεται ὅτι: «Μετὰ ταῦτα μετέθῃ τὸ σῶμα τῶν Κεφαλλήνων εἰς Μανω-
λάδα, ἐνθα ἠνέθη μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Γεωργίου Σισίνῃ καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγέ-
λου Πανᾶ, ἐκστρατεύσαντος καὶ τούτου κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1821 μετὰ
100 Κεφαλλήνων, οὓς ὥπλισε δι' ἰδίας δαπάνης, εἶχε δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ
δύο σιδηρᾶ κανόνια. Τὸ Κεφαλλήνιον τοῦτο σῶμα ἠρτίθει ἐν ἔλῳ 160 ἀνδρας».

ἀδελφικῶς δὲ διοικεῖτο ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν Μεταξᾶ, τοῦ Εὐαγγέλου Πανᾶ καὶ Γερασίμου Β. Φωκᾶς.—Καὶ ἐν σελ. 194, στίχ. 11-13, ἀναφέρεται ὅτι: «Συνεννοήσεις δὲ ὁ Κωνσ. Μεταξᾶς μετὰ τοῦ Εὐαγγέλου Πανᾶ, καθήρτισαν στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ διακοσίων πεντήκοντα Κεφαλληνῶν...»—Ὡσαύτως ἀναφέρεται ἐν σελ. 226, στίχ. 16-30, ὅτι: «Μνημονεύοντες ἀνωτέρω τάφορων τὸς δύο ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς τῶν Κεφαλληνῶν ἐκστρατείας εἰς Πελοπόννησον ἐν ἔτει 1821, καὶ τὸν θάνατον αὐτῶν, ὀφειλομένον χάριν τῆς ἀδεκάστου ἱστορίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὸς τιμὴν καὶ ἑπαινον τῆς πρώτης Βασιλείας καὶ τῶν τότε πανισχύρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, ν' ἀναφέρωμεν ὅτι οἱ δύο ἕτεροι ἀρχηγοὶ Εὐαγγέλου Πανᾶ καὶ Γεράσιμος Β. Φωκᾶς μετὰ τσαυτάς ὕλικας θυσίας καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας, ἐγκαταλείφθησαν εἰς τὰς δόους ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἥθικῆς καὶ ὕλικῆς ἀμοιβῆς, ἀνευ περιθάλψεως τῶν οἰκογενειῶν τῶν, ἀνευ βαθμοῦ, ἀνευ τιμῶν, καὶ οὕτως ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ, καταρῶμενοι τὴν τύχην τῶν, ἀπεδίωσαν ὁ μὲν Εὐαγγέλος Πανᾶς εἰς Ναύπλιον, ἐν ἔτει 1825, ὁ δὲ Γεράσιμος Φωκᾶς εἰς Ἀθήνας ἐν μέσῳ στερήσεων καὶ πλήρους ἀπογοητεύσεως.»—Ὡσαύτως ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ἐν στίχ. 6-9 σελ. 172 τῶν «Ἐνδόξων Ἑλλήνων τοῦ 1821» Ἀγ. Σ. Ἀγαπητοῦ (ἔκδοσις 1877) Τόμ. Α'. ὅτι: «...ὥδευσεν [ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς] εὐθὺς ἐκείθεν εἰς Μανωλάδα πρὸς συνάντησιν τοῦ Σισίνη, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ μεταδίδοντος ἐκεῖ μετὰ τοῦ σώματός του Εὐαγγέλου Πανᾶ, Κεφαλληνὸς καὶ τούτου.»

«**Ἀπομνημονεύματα Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως**» Φωτίου Χρυσασθοπούλου ἢ Φωτάκου (ἀ' ὑπασιπτοῦ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη) (ἔκδοσις 1899) Τόμ. Α'. Περὶ *Εὐαγγέλου Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν σελ. 175, ἐν δὲ σελ. 181, στίχ. 7-17, ἀναφέρεται ὅτι: «Παρατήρησαντες δὲ τὴν θέσιν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν τὸ βόλι ἤρχετο, εἶδον, ὅτι ἐπάνω εἶναι ἀνθρώπος καὶ τουφεκίζει. Τότε ὁ καπετὰν Βαγγέλης Πανᾶς εἶδε καλὰ, ἐσημάδευσεν καὶ ἔριψε τὸ κανόνι, τοῦ ὁποῖου ἡ σφαῖρα εὐτυχῶς ἤρρε τὸν Ἀράπην, ὅστις ἦτο ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον καὶ τὸν ἐκαταβίβασεν κάτω κομμάτια. Τὸ θέαμα τοῦτο ἦτο πολὺ φοβερόν· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἔβαλαν τῆς φωναῖς καὶ ἐμψυχώθησαν, οἱ δὲ Τούρκοι ἐδειλίασαν, καὶ ὁ φόνος τῶν πυροβολητῶν Ἑλλήνων ἔπαυσε, διότι ἄλλοθεν δὲν ἐδέλεποντο.» (Πρόκειται περὶ τῆς ἐν Ἀλάφ μάχης).

«**Ἱστορία Ἰονίου Κράτους**. Π. Χιώτου (ἔκδοσις 1874) Τόμ. Α'. Περὶ *Εὐαγγέλου Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν σελ. 383, στίχ. 28-29 ὅτι: «Περὶ τὰ τέλη τοῦ » Ἀπριλίου [1821] ἀπέβη πρῶτος ἐκ Κεφαλληνίας εἰς τὴν Γλαρέντζαν [Κυλλήνην] ὁ Εὐαγγέλος Πανᾶς μετὰ δολοφόνων.» Ἐν δὲ σελ. 384, στίχ. 12-14, τὰ ἐξῆς: «Τὴν ἐπιούσαν [10 Μαΐου 1821] ἐκίνησαν ἕως 280 διὰ τὴν Μανωλάδαν, ὅπου, εὖρον τὸν Γεώργιον Σισίνην καὶ τὸν Εὐαγγέλου Πανᾶν.» Ἐπίσης ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 411, ἐν δὲ σελ. 415 στίχ. 29-32 ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «Διακόσιοι δὲ ἐνταῦθα [ἐν Νεοκάστρῳ] Ἑπτανήσιοι ἀρχηγούμενοι ὑπὸ » τοῦ Διονυσίου Ὁρφανοῦ, Δημητρίου Γουζέλη, Διονυσίου Κούπα, Εὐαγγέλου Πανᾶ » καὶ Σπυρίδωνος Ἀμπατιέλου ἀπεκώλυον τὰς ζωτροφίας [τῶν Τούρκων].» Ἐν δὲ τοῖς **Ἀπομνημονεύμασι** Ν. Σπηλιάδου (ἔκδοσις 1851) Τόμ. Α', σελ. 165, στίχ. 9-17 ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς περὶ αὐτοῦ: «Ἐφθασαν δ' ἐκεῖ [εἰς τὸ Ἀλάφ] καὶ » ἐξακόσιοι περίπου Ἑπτανήσιοι, ἀπὸ μὲν τὴν Ζακύνθον ὁ Διονύσιος Σεμπρικὸς

» (ὁ καὶ Κατσιλίδης) μετὰ διακοσίους ἐδδομήντα, τοὺς ὁποίους ἐφωδίασαν ἐξ ἰδίας » δαπάνης, ἀπὸ δὲ τὴν Κεφαλληνίαν ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς καὶ ὁ ἐξάδελφός του » Κωνσταντῖνος, ὁ Εὐαγγέλης Πανᾶς (ὁ καὶ Τσιμπούκης), ὁ Γ. Φωκᾶς καὶ ὁ » Ἀθ. Χέλης μετὰ τριακοσίους καὶ μετὰ τσσαρα πυροβόλα, τὰ μὲν δύο εἰς τὸν » Μεταξᾶν ἀνήκοντα, τὰ δὲ δύο εἰς τὸν Πανᾶν, καὶ πολεμεφόδια καὶ ἐργαλεῖα » χρήσιμα εἰς ὁχύρωσιν καὶ κατασκευὴν προχωμάτων.»

«**Ἀπομνημονεύματα** Ν. Σπηλιάδου (ἔκδοσις 1852) Τόμ. Β'. Περὶ τοῦ *Δανιὴλ Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν σελ. 260 στίχ. 7-10, ὅτι: «Τὸ ἀριστερόν [πρόκειται » περὶ τῆς ἐν Κρεμμυδιῇ μάχης] διωκεῖτο ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκη, Κίτσον Τσα » βέλλαν, μεθ' ὧν καὶ ὁ Χριστόδουλος Ποριώτης, ὁ Γεώργιος Κριεζῆς (ὁ κοινῶς » Κοκογιώργης), ὁ Δανιὴλ Πανᾶς καὶ ἄλλοι.» Ἐν δὲ τῇ Γ' τόμῳ τοῦ ἰδίου συγ » γράμματος (ἔκδοσις 1857) ἀναφέρεται ἐν σελ. 114, στίχ. 25-27 περὶ αὐτοῦ ὅτι: » Ἐφθασαν δὲ αὐτόθι ἀπὸ τοῦ Ναύπλιον καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ τε Ἰωάν » νης Γ. Πέτας καὶ ὁ Δανιὴλ Πανᾶς μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ Σῶμα τῶν Ἑπτανήσιων.» (*)

«**Ἱστορία Ἰονίου Κράτους** Π. Χιώτου (ἔκδοσις 1874) Τόμ. Α'.

Περὶ τοῦ πλοιάρχου *Ἰωάννου Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν σελ. 384 στίχ. 17-19, ὅτι: «Μετ' αὐτοῦ ἠνέωθησαν καὶ δύο ἄλλα Κεφαλληνικά καράβια τὸ τοῦ » πλοιάρχου Ὁνούφρη Πανᾶ καὶ τὸ τοῦ Τσιμπούκη [Πανᾶ].

Περὶ τοῦ *Παναγῆ Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν τῇ ἰδίᾳ Α' τόμῳ (σελ. 361, στίχ. 31-32) ὅτι: «Τέσσαρα ἦσαν τὰ πλοῖά μας, τὸ μὲν ἰδικόν μου μετὰ κανόνια 3, τὸ τοῦ » Ἰωάννου Κουντούρη μετὰ κανόνια 4, τοῦ δὲ Παναγῆ Πανᾶ μετὰ ἄλλα τόσα... » Περὶ *Παναγῆ Πανᾶ* ὅρα καὶ **Ἱστορ. Δοκίμιον Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως**, Ἰω. Φιλήμονος (Τόμ. Β' παράρτημα Β' σελ. 391 στίχ. 10-13), ἐνθα ἀναφέρει: ὁ Σφαῖλλος ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐφόρους τῶν Ἑλλήνων πλοῖα (τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶδον) » «... ἦσαν τὰ προπορευόμενα ἑλληνικά πλοῖα (τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶδον) » τὸ τοῦ Ἰωάννου Κουντούρη μετὰ κανόνια 3, τὸ τοῦ Ἰωάννου Κουντούρη μετὰ κανόνια 4, τὸ τοῦ Παναγῆ Πανᾶ μετὰ ἄλλα τόσα καὶ τὸ τοῦ Σπύρου Πεταλᾶ ὡσαύτως μετὰ ἔτερα 4». Ὡσαύτως ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 374 στίχ. 32-37 τοῦ Α' τόμ. τῆς **Ἱστορ. Ἰονίου Κράτους** Π. Χιώτου (ἔκδοσις 1874) ὅτι: «Οἱ συμπολιορ » κοῦντες Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλληνεῖς ἔφεραν ἐπὶ τὰ κανόνια ἐκ τῶν πλοίων » των. Δύο δὲ ἐξ αὐτῶν ἔκβαλεν ἐκ τοῦ πλοίου του ὁ Διονύσιος Φωκᾶς Πε » τράτος καὶ ὁ Πανᾶς [Παναγῆς] μετὰ πολλὸν κόπον, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Βο » σσιτῶν [Αἰγίων] καὶ τοῦ Ἀνδρέου Λόντου, ἔστησαν πλησίον τοῦ ταίχους » καὶ ἐκανανοθεύον.» Περὶ δὲ *Σπυρίδωνος Πανᾶ* ἀναφέρεται ἐν σελ. 447-448, ὅτι: «Τὴν εἰς Μεσολόγγιον ἀφίξιν τοῦ [τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου] τὰς 23 » Μαρτίου 1823 ἠκολούθησαν ἕως 200 Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τὸν Σπύρον Πανᾶν, » Φωκᾶν Γεωργακάτον, Διονύσιον Πομόνην Ζακύνθιον, πολλοὶ ἄλλοι φιλέλλη » νες, τετρακόσιοι τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν Ταρέλλαν καὶ τὰ στρατιωτικὰ σώ » ματα τοῦ Γιατράκου, Δεληγιάννη, Μαυρομιχάλη, Μάρκου Βότσαρη καὶ Γεν-

(*) «Οἱ Ἑπτανήσιοι ἠνέωθησαν εἰς δύο σώματα καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Κατα » ρὸν ἐξεστράτευσαν εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ δὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τὸν Νικη » ταρᾶν ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω δύο ἀρχηγούς.»

»ναίου Κολοκοτρώνη. "Άλλοι Έπτανήσιοι έως 50 υπό την οδηγίαν του Άλε-
»ξάνδρου Ξαυτοπούλου, του Πανᾶ καὶ Πέτα μετέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς
»Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔκαμον ταμβούρια, ἅτινα ἐπεφύλαξαν τὸ ὄνομα
»μέχρι τοῦ νῦν Πέτα Ζακυνθίου καὶ Πανᾶ Κεφαλληνῶς». Ἐν δὲ σελ. 454
ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἐκστρατεύσας ὁ Μαυροκορδάτος εἰς Κομπότι, παρέ-
»λαβε καὶ τοὺς Ἐπτανησίους ὑπὸ τὸν Πανᾶν, Φωκᾶν καὶ Πομόνην μετὰ λοιπὰ
»στρατιωτικὰ σώματα καὶ αὐτὸν τὸν Δημοτσέλιον [Ἀἷμον Τσέλιον] καὶ τοὺς
»λοιποὺς Λευκαδίους ὑπὸ τὸν Ψηλιανόν, τὸν Πάχημορα καὶ τὸν Σικελιανόν». Ἐν δὲ τοῖς
»Ἀπομνημονεύμασι Ν. Σπηλιόπου (Ἐκδόσεις 1851) Τόμ. Α' σελ. 356-357 ἀναφέρονται περὶ αὐτοῦ τάδε: «Ἦδη συνήλθον ὑπὸ τὰς σημαίας του
»[τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου] τὸ πρῶτον σύνταγμα ὑπὸ τὸν Ταρέλλαν, καὶ τὸ
»τάγμα τῶν φίλελλήνων ὑπὸ τὸν Δανίαν, ἐκ πεντακοσίων ἀμφοτέρωτα συγκαί-
»μενα» τὸ σῶμα ἐκ πενήντα Ἐπτανησίων ὑπὸ τὸν Σπύρον Πανᾶν...

Ἡ Ἱστορία Ἰονίου Κράτους Π. Χιώτου (Ἐκδόσεις 1874) Τόμ. Α' ἐν
σελ. 800. Σημ. 1 ἀναφέρει ὅτι: «Πλουσία ἦτο ἡ συνεισφορά τῶν Ἐπτανησίων
»φιλικῶν. Ὁ ἐξῆς πίναξ σημειοὶ τὰς συνεισφορὰς αὐτῶν».

»Ἡλίας Πανᾶς (Δοῦκος) Σπυρίδων Πανᾶς (Δοῦκος) τάλληρα 150. Παναγ.
»Πανᾶς τὸ πλοῖόν του ὁ «Τηλέμαχος». Νικ. Πανᾶς τὸ πλοῖόν του «Πλατώφ».
»Εὐάγγ. Πανᾶς γρόσια 200. Ἀθαν. Πανᾶς, τάλληρα 50.
»

Ἀρχεῖα Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας. (Ἐκδόσεις 1862) Τόμ. Β'

[Ἐγκρίσει καὶ δαπάνη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων].

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἐν σελ. 73, στίχ. 34-38 ἀναφέρεται ὅτι:

«Ἐτι ἀνεγνώσθη προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
»ὑπ' ἀριθ. 1788 καὶ 12 Ἰουνίου, προβάλλον τὸν Δανιὴλ Πανᾶν ἑπαρχον τῆς
»Ἀγρᾶφων ἐπαρχίας, καὶ μετὰ τὸν ὅτι προλαβόντως τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐπρόβα-
»λεν ὡς ἑπαρχον αὐτῆς τὸν Καστανᾶν, διὰ προβουλεύματος ὑπ' ἀριθ. 1653,
»ἐνέκρινεν ὅμως καὶ τὸ Βουλευτικὸν τὸν ἦδη προβαλλόμενον Πανᾶν ἐφ' ᾧ καὶ
»ἐγένετο προβούλευμα πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸν ὑπ' ἀριθ. 126».

Ἐν σελ. 75, στίχ. 27-29 ἀναφέρεται ὅτι:

«... ὁμοίως καὶ τὸν Δανιὴλ Πανᾶ εἰς ἀντιστρατη-
»γίαν κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1888 προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διὸ καὶ ἐγέ-
»νετο προβούλευμα ὑπ' ἀριθ. 132».

Ἐν σελ. 481.

Ἀριθ. 126

Βέλλιον τῶν προβουλεύματων.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἀνεγνώσθη τὸ προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὑπ' ἀριθ. 1788, καὶ ἡμέ-
ραν τὴν σημερινήν, ἐν ᾧ προβάλλει ἑπαρχον τῶν Ἀγρᾶφων τὸν κύριον Δανιὴλ
Πανᾶν, ἐν ᾧ προλαβόντως ἐπρόβληθη καὶ ἐνεκρίθη κάποιος Καστανᾶς ἐπειδὴ
ὅμως μετὰ τὸ παρὸν προβούλευμα προβάλλει τὸν ἐγθέντα, ἐγκρίνει τοῦτον καὶ
τὸ Βουλευτικόν.

Τῇ 13 Ἰουνίου 1823 ἐν Τριπολιτσᾷ.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ
ΒΡΕΣΘΕΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΣ

Ὁ α' Γραμματεὺς
ΙΩ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Σημείωσις ἀναγομένη εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 σημ. τῆς σελ. 69-70
τῆς παρούσης Μονογραφίας.

Πρώτη πρωτεύουσα τῶν Βουλγάρων ἦτο τὸ ἀρχαῖον Δορόστολον (νῦν Σαλί-
στρια), ἥτις μετηνέχθη βραδύτερον εἰς τὴν Περιοχὴν (παλαιὰ Μαρκιανούπο-
λιν), καλουμένην τῶν Ἑσκι-Σταμπόλ, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Mannert, Geo-
graphie der Griechen und Römer (éd. 1812) T. 7. p. 139.

Μετέπειτα κατέστησαν πρωτεύουσά των τὸ Τύρνοβο καὶ τελευταῖον τὴν
Σόφίαν (παλαιὰ Σαρδικήν), ἣν ἐκάλουν μέχρι τινος Τριαντίτσαν. Κατόπιν ὄλων
αὐτῶν εἶναι τὸ θράσος των ἀκατανόητον τὸ νὰ ἐποφθαλμιῶσι χώρας Ἑλληνι-
κωτάτας, ὡς π.χ. τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Νότιον Θράκην, ἀφ' οὗ μάλιστα
καὶ αὐτὴ ἡ Βόρειος Θράκη (ἣν καλοῦσιν Ἀνατολικὴν Ρωμανίαν) ἔχει πόλεις
ἑλληνικὰς ὡς π.χ. τὴν Ἀγχιάλον, Μεσημερίαν, Σωζόπολιν (Ἀπολλωνίαν), τὸν
Πόργον (Βουργᾶς) κ. ἄ. μετὰ ἀμυγᾶς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς καὶ πρόνημα ἀκ-
μαϊστότατον. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Βάρνῃ (ἀρχαία Ὀδησσός), ἥτις εὐρίσκεται ἐν τῇ
νῦν κυρίως Βουλγαρίᾳ, καλουμένην, (παλαιὰ κάτω Μοισία) παρὰ τὰς ἀκτᾶς τοῦ
Εὐξείνου, ὑπερτερρεῖ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον καταπληκτικῶς!

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Περὶ τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ ἔρα καὶ τὴν ἀρτι ἐκδοθεῖσαν
Ἱστορ. Κεφαλληνίας Ἠλία Γερ. Τσιτσέλη (Ἐκδόσεις 1905) εἰς τὸ στοιχεῖον
II (λέξιν Πανᾶς).

ΠΙΝΑΞ

ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΗΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ ΤΩΝ ΠΑΝΑΩΝ

Α' ΚΛΑΔΟΣ ¹⁾ ΠΑΝΑ - (Καπιτοή)

Ἀδελφοὶ Πανᾶ

- 1) Μαρῖνος. 2) Παῦλος. 3) Πέτρος.

Τέκνα Μαρῖνου Πανᾶ

- 1) Δανιήλ. 2) Χαράλαμπος. 3-4) Κοσμάς καὶ Σταῦρος (θανόντες αὐθημερόν ἐν Κεφαλληνίᾳ). 5) Γεώργιος (θανὼν εἰς Σώστην τῆς Ἡλιδος). 6) Ἀντώνιος (θανὼν τὸ ἴδιον ἔτος).

Τέκνα Δανιήλ Μ. Πανᾶ

- 1) Δανιήλ.

Τέκνα Πέτρου Πανᾶ

- 1) Ἡλίας, νυμφ. μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μακεδόνης ἐπικρατήτορος Κωνστ. Δουμπιόπου, Παχῶνας, θανούσης ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἰουνίου 1895. 2) Γεράσιμος, θανὼν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου μαχόμενος. 3) Κιάρρα, νυμφ. μεθ' ἑνὸς Δαλωνᾶ καὶ 4) Ἄννα νυμφευθεῖσα μεθ' ἑνὸς Πανᾶ. *Ἡ καλεσθεῖσα Ἄννα...*

- 1) Ὡς ἐκ τῆς εὐρείας κλίμακος τῆς οἰκογενείας Πανᾶ, ἐδέχθη, πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων μελῶν αὐτῆς, ὅπως εἰς ἕκαστον κλάδον προσδοῶσι διάφορα προσεπώνυμα. Οὕτω λ.χ. ἔχομεν οἰκογενείας α') Πανᾶ (Καπιτοή), β') Πανᾶ (Ἰωαννικίου), γ') Πανᾶ (Τοιμπούκη), δ') Πανᾶ (Σκουβούλη), ε') Πανᾶ (Λοσιδάτου), ς') Πανᾶ (Παπαδάτου), ζ') Πανᾶ (Γιωῆλου-Λοσιδάτου), η') Πανᾶ (Λοσιζοῖ), θ') Πανᾶ (Μινέττου), ι') Πανᾶ (Ἀλεξανδράτου).

Τέκνα τοῦ Ἡλίου Π. Πανᾶ

- 1) Γεράσιμος, νυμφ. τῇ 1868 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τῆς ἀναψίδας τοῦ Γουσίου, Μελοπομένης (τὸ γένος Σταθοπούλου). 2) Εὐφροσύνη. 3) Μιλτιάδης, νυμφ. τῇ 16 Ἰουλίου 1872 ἐν Βουκουρεστίῳ, μετὰ τῆς ἐπὶ κάλλει καὶ ἀρετῇ διακρινομένης θυγατρὸς τοῦ χειρουργοῦ Ἐμμ. Ν. Τριανταφυλλίδου Αἰκατερίνης (1), θανούσης ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Σεπτεμβρίου 1899. 4) Σπυρίδων, νυμφ. τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1871 μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μοιράρχου Χαράλ. Κυριακοῦ, Ἀθηνᾶς. 5) Θεμιστοκλής. 6) Ἀλέξανδρος, νυμφ. τῇ 8 Νοεμβρίου 1891 ἐν Ἀθήναις, μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Γεωργιάδου, Μαρίας, θανούσης ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Μαΐου 1904. 7) Ἀνδρέας. 8) Παγγίνα. 9) Ρουμπίνη, νυμφ. τῇ 22 Αὐγούστου 1887 ἐν Βάρῃ τῆς Ἰταλίας μετὰ τοῦ Βάσσου Ἀθ. Πανᾶ ἀνδρὸς ῥέκτου καὶ φιλοπροόδου, καὶ 10) Γεώργιος.

Τέκνα τοῦ Γερασίμου Ἡ. Πανᾶ

- 1) Σπυρίδων. 2) Ἐλένη, νυμφ. τῇ 19 Φεβρουαρίου 1903 ἐν Κάρφῳ, μετὰ τοῦ ἐν Πόρτ-Σαῦδ ἐμπορευομένου Ἀριστ. Δημητριάδου. 3) Νικόλαος. 4) Ἡλίας. 5) Ἰφιγένεια, († τῇ 13 Νοεμβρίου 1902). 6) Ἀχιλλεὺς († τὸν Ἰούνιον 1904 ἐν Κερκύρᾳ). 7) Βάσσος καὶ 8) Κωνσταντῖνος.

Τέκνα Μιλτιάδου Ἡ. Πανᾶ

- 1) Θερασόπουλος († 4 Ὀκτωβρίου 1902). 2) Μανέλας. 3) Ἀλέξανδρος († 19 Ἰανουαρίου 1877 ἐν Βουκουρεστίῳ), καὶ 4) Ἀλέξανδρος.

Τέκνα Ἀλεξάνδρου Ἡ. Πανᾶ

- 1) Ἡλίας. 2) Σοφία. 3) Ἐλένη, († τῇ 1899 ἐν Ἀθήναις).

- 1) Οἱ ἀδελφοὶ τῆς Αἰκατερίνης Μιλτ. Πανᾶ, Ἀλέξανδρος καὶ Νικόλαος Τριανταφυλλίδης εὐτυχῶς ἐγκυκλοπαιδικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, σπουδάζαντες τὴν Μηχανικὴν ἐν Ζυρίχῃ, Δρέσδῃ, Μόναχῃ καὶ Παρισίοις, καὶ ὁ μὲν πρῶτος διετέλεσεν ἐπὶ 20ετίαν Νομομηχανικός, Διευθυντὴς καὶ Ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων ἔργων, ὁ δὲ δευτερευόντως Ἀθηνῶν. Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ καὶ Πολυτεχνεῖο Ἀθηνῶν. Ὁ δὲ Νικόλαος διὰ τοῦ ἀργυροῦ τοῦ Σωτήρος καὶ τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Σωτήρος, ὁ δὲ Νικόλαος διὰ τοῦ ἀργυροῦ τοῦ Σωτήρος. Ἐνυμφεύθησαν δὲ ὁ Νικόλαος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐκ Χίου μεγαλεμπόρου Ταμβάκου, μὲν πρῶτος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐκ Χίου μεγαλεμπόρου Ταμβάκου, Ἰουλίας (α') ἣτις τυγχάνει ἀνεψία τοῦ μακαρίτου πρίγκιπος Ῥοδόνα-νάκη, ἀποκτησᾶς τὰ ἐξῆς τέκνα Ἐμμανουήλ, Ματθαῖον καὶ Ἐλένην, ὁ δὲ δευτερευόντως μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ δημογενοῦς Χαριλάου, Μαρτινάκης (α') ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο θυγατέρας, τὴν Ἰουλίαν καὶ Ἀλεξάνδραν.

- (α') Ἀμφότεραι διακρίνονται ἐπὶ ἀρίστῃ μορφώσει καὶ ἀρετῇ.

Αδελφοί

1) Ανδρέας Πανᾶς (Γερουσιαστής Κεφαλληνίας ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῆς Ἰονίου πολιτείας). 2) Γεράσιμος.

Τέκνα Ἀνδρέου Πανᾶ

1) Ἐπαμεινώνδας, νυμφ. τῷ 1852 ἐν Κεφαλληνίᾳ μετὰ τῆς Ἀννης Μελισσινού ἐκ τῆς ἐγκρίτου τῶν Μελισσινῶν οἰκογενείας. 2) Ἀναστάσιος.

Τέκνα Ἐπαμεινώνδα Ἀνδρ. Πανᾶ

(ἐκ τοῦ α' γάμου)

1) Γεώργιος, νυμφ. τῷ 1865 μετὰ τῆς Ἀργυρῶς (τὸ γένος Χαδιαρᾶ) τῆς ἐγκρίτου ἐκ Χίου οἰκογενείας.

Τέκνα Γεωργίου Ἐπαμ. Πανᾶ

1) Ἐπαμεινώνδας, 2) Ἰωάννης, 3) Γεώργιος, 4) Ἰωάννα, νυμφ. μετὰ τοῦ Δημ. Πετροκοκκίνου Διευθυντοῦ τῶν ἐν Καλοῦττῃ Κ)μάτων Ἀδελφῶν Ράλλη.

Τέκνα Ἐπαμεινώνδα Ἀνδρ. Πανᾶ

(ἐκ τοῦ β' γάμου)

1) Ἀνδρέας. 2) Δημήτριος, νυμφ. τῷ 1894 μετὰ τῆς Παγγίνας (τὸ γένος Ἀγκωνάκη) τῆς ἐγκρίτου παρ' ἡμῖν οἰκογενείας. 3) Ἀγλαΐα, νυμφ. τῷ 1873 μετὰ τοῦ Σωτηρίου Νοταρᾶ ἀξιωματικοῦ τοῦ Μηχανικοῦ, υἱοῦ τοῦ Γερουσιαστοῦ Ἀνδρέου Νοταρᾶ, γόνου τῆς ἐπὶ Βυζαντίου ἐθνωφελῶς δρασάσης μεγάλης τῶν Νοταρᾶ οἰκογενείας. 4) Κλεοπάτρα.

Τέκνα Δημητρίου Ἐπαμ. Πανᾶ

1) Ἐπαμεινώνδας. 2) Ἰωάννης.

Τέκνα Γερασίμου Ἀ. Πανᾶ

1) Ἀνδρέας. 2) Χρυσάνθη.

Τέκνα Ἀνδρέου Γερ. Πανᾶ

1) Γεράσιμος. 2) Καλυψώ.

Τέκνα Χρυσάνθης Πανᾶ (νυμφ. μεθ' ἐνὸς Πανᾶ)

1) Ἀμαλία.

Τέκνα Ἀναστασίου Α. Πανᾶ

1) Ἰωάννης, νυμφ. μετὰ κόρης (τὸ γένος Ἠλιάδη). 2) Νικόλαος († ἔμπορος). 3) Σπυρίδων († ἔμπορος). 4) Μαριέττα, νυμφ. μετὰ τοῦ Δημ. Λυκιαρδοπούλου. 5) Σταματοῦλα. 6) Πηνελόπη. 7) Χαρίκλεια.

Τέκνα Ἰωάννου Ἀναστ. Πανᾶ

1) Ἀναστάσιος. 2) Αἰκατερίνη. 3) Ἀνδρέας (†)

Β' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ-(Ἰωαννικίου)

Παναγιώτης Πανᾶς (ὁ Δημοσιογράφος κτλ.) † 30 76p. 1896 ἐν Παριεῖ.

Γ' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ-(Τσιμπούκη)

Τέκνα Μάρκου Πανᾶ

1) Εὐαγγέλης (ἢ Εὐαγγελινός). 2) Δημήτριος. 3) Παναγής.

Τέκνα Εὐαγγέλη Μ. Πανᾶ

1) Εὐστάθιος.

Τέκνα Εὐσταθίου Εὐ. Πανᾶ

1) Παναγής. 2) Εὐαγγελινός. 3) Νικόλαος.

Τέκνα Δημητρίου Μ. Πανᾶ

1) Ἀναστάσιος. 2) Μάρκος, νυμφ. μετὰ τῆς Ἀρετῆς (τὸ γένος Πανᾶ).

Τέκνα Μάρκου Α. Πανᾶ

1) Ἐλένη νυμφ. μετὰ τοῦ Θεοδώρου Κλαδᾶ, ἐξ οὗ ἔσχεν ἕνα υἱόν, τὸν Νικόλαον (νῦν ὑπολοχαγὸν τοῦ Πυροβολικοῦ). 2) Ἀδελὰς, νυμφ.

μετά τοῦ Ἀναστασίου Ἰγγλέση [οὗτινος ὁ πρόπαππος Πέτρος Ἰγγλέσης ἦτον ἐγγεγραμμένος ἐν τῇ χρυσῇ βίβλῃ (Libro d'oro) τῆς Ἰονίου πολιτείας (ἐγγράφα ἀπὸ 15 Μαρτ. 1791 καὶ 21 Ἰουν. 1799)]. 3) Ἀσπασία, νυμφ. μετὰ τοῦ Νικολάου Χατζηκυριακοῦ διαμένοντος ἐν Κωνσταντῇ (Δόδρουσα) τῆς Ῥουμανίας. 4) Παναγιώτης (ἄγαμος).

Τέκνα Παναγῆ Μ. Πανᾶ

- 1) Κωνσταντῖνος. 2) Ἀλέξανδρος.

Τέκνα Ἀλεξάνδρου Η. Πανᾶ

- 1) Παναγῆς. 2) Σπυρίδων. 3) Γεώργιος. 4) Ἀριστείδης.

Δ' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ-(Σκουβούλη)

Ὁ Ἀθανάσιος Πανᾶς ἐνυμφ. τῇ 1843 ἐν Ἀθήναις μετὰ τῆς Ἀννης (τὸ γένος Ἀλεξανδροπούλου).

Τέκνα Ἀθανασίου Πανᾶ

- 1) Ἀσπασία, νυμφ. τὸν Διομήδην Βλαχόπουλον, ταγματ. ἐν Θήβαις τῇ 1858.
- 2) Τηλέμαχος, νυμφ. τὴν Μαρίαν (τὸ γένος Ζιζήλα) ἐν Πειραιεὶ τῇ 1883.
- 3) Νότης, νυμφ. τὴν Ἄνναν (τὸ γένος Παλαμᾶ) ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 1890.
- 4) Γεώργιος.
- 5) Βάσσος, νυμφ. τὴν Ῥουμπίνην (τὸ γένος Πανᾶ-Καπιτση) ἐν Βάρῃ τῆς Ἰταλίας τὴν 22 Αὐγ. 1887.
- 6) Ἀλέκος.
- 7) Ἀγγελικὴ νυμφ. τὸν Νικόλ. Καμπίτην, Λογ. Γραφ. Σερπιέρη, ἐν Ἀθήναις τῇ 1900.

Τέκνα Τηλεμάχου Ἀθ. Πανᾶ

- 1) Ἀθανάσιος. 2) Ἄννα. 3) Ἰσχύμαχος. 4) Ἐρασμία.

Τέκνα Βάσσου Ἀθ. Πανᾶ

- 1) Διομήδης. 2) Ἠδῆ.

Ε' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ-(Δοναδάτου)

Τέκνα Γερασίμου Πανᾶ

- 1) Βάσος, νυμφ. μετὰ τῆς Κιάρης (τὸ γένος Sargent) Ἀγγλικῆς ἀποχθόνου Ζακυνθίας οἰκογενείας.

Τέκνα Βάσσου Γερ. Πανᾶ

- 1) Περικλῆς, νυμφ. μετὰ τῆς Ἀλεξάνδρας (τὸ γένος Ἰωάννου) ἐξ Ἠπείρου. 2) Εὐάγγελος. 3) Ἀριστείδης, νυμφ. μετὰ τῆς Κλεισῆς (τὸ γένος Κ. Βαλλώση) ἐκ Μετσόβου, τῇ 29 Ἰερ. 1885. 4) Γεώργιος. 5) Διονύσιος, νυμφ. μετὰ τῆς Αἰκατερίνης (τὸ γένος Περρῆ) ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Τέκνα Περικλέους Β. Πανᾶ

- 1) Βασίλειος. 2) Παναγιώτης. 3) Νικόλαος. 4) Ἀλέξανδρος. 5) Γεράσιμος. 6) Ἰωάννης (†). 7) Ἀνθῆ. 8) Ἐλένη. 9) Καλυψώ.

Τέκνα Ἀριστείδου Β. Πανᾶ

- 1) Κιάρη.

Τέκνα Διονυσίου Β. Πανᾶ

- 1) Σπυρίδων. 2) Ὀλυμπιάς.

ΣΤ' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ-(Παππαδάτου)

Ἀδελφοὶ

- 1) Ἀνδρέας, νυμφ. μετὰ τῆς Καλλιόπης (τὸ γένος Ζαμπούνη). 2) Γεώργιος. 3) Νικόλαος, νυμφ. μετὰ τῆς Ἐλένης (τὸ γένος Ἰγγλέση).

Τέκνα Ἀνδρέου Πανᾶ

- 1) Εὐνοφῶν, νυμφ. μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Α. Παπανικολάου, Εἰρήνης. 2) Ἀριστείδης. 3) Εὐριπίδης. 4) Νικόλαος. 5) Ἀθηνᾶ, νυμφ. μετὰ τοῦ ἐξ Ἰθάκης μεγαλεμπόρου Μιλτιάδου Βλασσόπουλου, ἀδελφοῦ τοῦ ἐν Ναυπόλει τῆς Ἰταλίας Προξένου τῆς Ἑλλάδος Θ. Βλασσόπουλου, ἀνδρὸς οὐσίτης ἀξίας καὶ ἀγὰν φιλοπάτριδος. 6) Εὐανθία νυμφ. μετὰ τοῦ σ-

φοῦ Γυμνασιάρχου τῆς Σάμου Κ. Γεωργιάδου συγγραφέως τῆς περι-
σπουδαίου αἰσθητικῆς μελέτης «Περὶ ὕψους καὶ καλοῦ», θανόντος ἐν
ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν καὶ ταφέντος δαπάναις τοῦ Δήμου τῆς πρωτεύουσας
τῆς Σάμου εἰς ἐνδειξὴν τιμῆς. 7) Ἀδαμαντίνη.

Τέκνα Νικολάου 1) Πανᾶ

1) Φωτεινός, νυμφ. μετὰ τῆς Μαρίας (τὸ γένος Μπαλῆ). 2) Ἄννα,
νυμφευθεῖσα μετὰ τοῦ Κεφαλλήνου ἱατροῦ Κατσαῖτου καὶ θανούσα τῇ
1870. Ἀπέκτησε δὲ τὰ ἐξῆς τέκνα: Νικόλαον, Γεράσιμον, Ἐλένην καὶ
Μαρίαν, ἧτις ἐνυμφεύθη τὸν διαπρεπῆ ἐπιστήμονα Βαρθολομαῖον Α.
Γκίζην (2) ἱατρόν, Ὑψηλῆν ἐν τῇ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. 3) Καλλιόπη,
νυμφ. μετὰ τοῦ ἱατροῦ Ζεδιτσιάνου.

Τέκνα Ξενοφώντος Α. Πανᾶ

1) Ἀνδρέας. 2) Φωκίων. 3) Κίμων. 4) Εὐριπίδης. 5) Ἀδαμαντίνη.
6) Μαρία.

Τέκνα Νικολάου 3) Α. Πανᾶ

1) Γεώργιος, 2) Φωτεινός, 3) Ἀνδρέας, 4) Εὐα.

Ζ' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ - (Γιούρου - Δονάδου)

Τέκνα Ἀντωνίου Πανᾶ

1) Πέτρος, νυμφ. τὴν θυγατέρα ἐνὸς Ἀσάνη. 2) Παῦλος, νυμφ. τὴν
θυγατέρα ἐνὸς Κουρῆ. 3) Γεώργιος, νυμφ. μετὰ τῆς Ἀναστασίας (τὸ
γένος Δρακάτου), ἐκ Ληξουρίου. 4) Παναγῆς. 5) Διονύσιος. 6) Ἄννα,
νυμφ. μετὰ τοῦ Ἰσ. Βιθρωνιό. 6) Ζανίνα, νυμφ. μεθ' ἐνὸς Βαλλιάνου.

Τέκνα Γεωργίου Ἀντ. Πανᾶ

1) Ἀντώνιος, νυμφ. μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀναστασίου Πανᾶ (Κα-
πιτση) Σταμούλας. 2) Σπυρίδων, νυμφ. μετὰ τῆς θυγ. τοῦ Χαραλάμ-

(1) Ἀδελφός τῶν Ἀνδρέου καὶ Γεωργίου Πανᾶ.
(2) Ὁ πρόπαππος τοῦ Βαρθολ. Α. Γκίζη ὑπῆρξε Δόγης τῆς Ἐνετι-
κῆς Δημοκρατίας. Περὶ τῶν ἔργων τοῦ διαπρεποῦς τούτου ἱεροφάντου
τῆς Ἐπιστῆμης ὄρα τὸ ὑπ' ἀριθ. 145 φύλλον τῆς ἐφημερίδος, ἡ «Φωνὴ
τῶν Κυκλάδων καὶ Ἀθηνῶν» τῆς 6 Φεβρ. 1905 (σελ. 1-2).
(3) Υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Πανᾶ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ξενοφώντος, Ἀριστεί-
δου, Εὐριπίδου, Ἀθηνᾶς, Εὐανθίας καὶ Ἀδαμαντίνης Πανᾶ.

πους Πανᾶ (Δονάδου) Αἰκατερίνης. 3) Γεράσιμος νυμφ. μετὰ τῆς θυγ.
τοῦ Χριστοδοῦλου Φιλήτη, ἐκ Ζήτης τῆς Ἠπείρου, Μαρίας. 4) Δημή-
τριος, νυμφ. μετὰ τῆς Ἄννης (τὸ γένος Κυπριώτη). 5) Λαμπρινούλα,
νυμφ. μετὰ τοῦ Χριστοδοῦλου Δόριτα, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τοὺς Ἀθανάσιον,
Θεμιστοκλῆ, Γεράσιμον, Νικόλαον, Ὀλυμπίαν, Ῥεγγίαν καὶ μίαν ἐπι-
κόρην ἧς ἀγνοοῦμεν τὸ ὄνομα.

Τέκνα Παύλου Ἀντ. Πανᾶ

1) Ἀγγελική, νυμφ. μετὰ τοῦ κόμητος Γερασίμου Δαλλαζέτση·
ἐξ οὗ ἀπέκτησε μίαν θυγατέρα ὀνόματι Αἰκατερίνην, ἧτις ἐνυμφεύθη
μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Δαλλαζέτση ἀποκτήσασα τὰ ἐξῆς τέκνα· Μαρῖνον,
Κάμυλλον, Παῦλον καὶ Ἐλέφαν.

Τέκνα Ἀντωνίου Γεωρ. Πανᾶ

1) Γεώργιος ἐξῆρξεν ἐν Ῥουμανίᾳ, εἶναι δὲ σατυριστὴς ἐξοχός.
2) Μιλτιάδης, φρονευσθεὶς ἐν Ῥουμανίᾳ. 3) Διονύσιος. 4) Πηνελόπη.
5) Ἀθηνᾶ, νυμφ. μετὰ τοῦ Εὐσταθίου Χαρακόπου ἐξ οὗ ἀπέκτησε
τοὺς Γεράσιμον, Παναγᾶν καὶ Ῥεγγίαν νυμφ. μετὰ τοῦ Ἀρι-
στοδοῦλου Πανᾶ. 6) Αἰκατερίνη, νυμφ. μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Ἀθνα-
σίου Πανᾶ (Λοῖζου), ἐξ οὗ ἀπέκτησε τοὺς Σπυρίδωνα καὶ Ἐλένην. 7)
Χλόη, νυμφ. μετὰ τοῦ Δημητρίου Π. Ἀσάνη ἀποκτήσασα τὰ ἐξῆς τέ-
κνα· Παναγῆν, Νικόλαον, Σπυρίδωνα, Διονύσιον καὶ Ἀφεντούλαν. 8)
Μαρία, νυμφ. μετὰ τοῦ Γεωργίου Τζιροπούλου ἐξ Ἠπείρου, ἐξ οὗ ἀπέ-
κτησε τὰς Ὀλυμπίαν, Σοφίαν καὶ Σταμούλαν. 9) Εὐγενία, νυμφ. μετὰ
τοῦ Εὐαγγελينوῦ Φραγκοπούλου, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τοὺς Νικόλαον, Ἀσπα-
σίαν καὶ Σταμούλαν.

Τέκνα Σπυρίδωνος Γεωρ. Πανᾶ

1) Νικόλαος, νυμφ. μετὰ τῆς Ἀδαμαντίνης (τὸ γένος Λυκιαρδοπού-
λου).

Τέκνα Γερασίμου Γεωρ. Πανᾶ

1) Κωνσταντῖνος. 2) Παναγιώτης. 3) Δημήτριος. 4) Θεόδωρος. 5)
Εὐφροσύνη. 6) Ἀναστασία. 7) Ἄννα. 8) Καλυψώ. 9) Ἐλένη. 10) Παρ-
σεφόνη.

Τέκνα Δημητρίου Γεωρ. Πανᾶ

1) Νικόλαος. 2) Παναγῆς. 3) Γεράσιμος. 4) Πηνελόπη. 5) Εὐφρο-
σύνη. 6) Ἐλένη. 7) Ἀνδρονίκη. 8) Αὐγούστα. 9) Ἑρασμία. 10) Μαρία.
11) Κωνσταντῖνος.

Η' ΚΛΑΔΟΣ. ΠΑΝΑ - (Λοΐζου)

'Αθανάσιος Πανᾶς. 'Αναστάσιος (υἱός του). - 'Ηλίας Πανᾶς.
'Ανδρέας. Υἱοὶ 'Ανδρ. 'Αθ. Πανᾶ: 1) Σπυρίδων
2) 'Ελένη.

Θ' ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΝΑ (Μινέττου)

Τέκνα 'Επαμεινώνδου Πανᾶ, κτηματίου

1) Νικόλαος, διατελέσας ἱερεὺς ἐν Καλκούττη (1886-91) νυμφ. μετὰ τῆς 'Ασπασίας (τὸ γένος Καμπίτση). Διατέλεσε καὶ ἱερεὺς ἐν Σπαρτίοις.
2) Εὐάγγελος, ὑποδηματοποιός, νυμφ. μετὰ τῆς Αἰκατερίνης (τὸ γένος Φραγκοπούλου). 3) Φραγκίσκος, ἐμπορευόμενος (†) εἶχε νυμφευθῆ μετὰ τῆς 'Αγγελικῆς (τὸ γένος Παγουλῆ). 4) Γεράσιμος, γεωργός.
5) Διαμαντίνη, νυμφ. ἐν 'Αγκῶνι τῆς Κεφαλληνίας μετὰ τοῦ Εὐσταθίου Λιθαδᾶ, ἀποκτήσασα τὰ ἐξῆς τέκνα: 1) Σπυρίδωνα, ἕνα ἔτι υἱὸν καὶ μίαν θυγατέρα ὧν μᾶς διαφεύγουν τὰ ὀνόματα.

Τέκνα Νικολάου 'Επ. Πανᾶ

1) Διονύσιος, πρῶην ὑπάλλ. τῆς ἀγγλ. ἑταιρ. Μτ' Ι,ῆ νυμφ. μετὰ τῆς Πολυτίμης θυγατρὸς τοῦ Δημ. Λυκιαρδοπούλου, διακρινομένης ἐπὶ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ. 2) Σπυρίδων, ὑπάλλ. τῶν ἐν Καλκούττη Κ)μάτων ἀδελφῶν 'Ράλλη. 3) Γεράσιμος, ἑμοσίως καὶ 4) Παναγῆς.

Τέκνα Εὐαγγέλου 'Επ. Πανᾶ

1) 'Ανδρογιάννης. 2) Γρηγόριος. 3) Βασίλειος. 4) Διονύσιος. 5) Παναγῆς. 6) Νικόλαος. 7) 'Ανδρεάνα καὶ δύο ἔτι υἱοί. (Πλοίαρχοι κ.τ.τ.)

Τέκνα Γερασίμου 'Επ. Πανᾶ

1) Μία θυγάτηρ.

Ι' ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΝΑ - ('Αλεξανδράτου)

'Αδελφοὶ

1) Εὐσέβιος Πανᾶς καὶ Σπυρίδων Πανᾶς.

Τέκνα Σπυρίδωνος Πανᾶ

1) Νικόλαος. 2) Κωνσταντῖνος.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Περὶ τοῦ 'Ιωάννου Πανᾶ, ὅστις διατέλεσε μεγάλεμπορος ἐν Τούρνῳ - Σεβερίνῳ τῆς Ρουμανίας, ὡς καὶ περὶ πάντων τῶν ἐπιλοίπων μελῶν τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ — ἅτινα παρελείψαμεν ἐν τῇ παρούσῃ Μονογραφίᾳ — προτιθέμεθα νὰ διαλλάξωμεν ἐν ἐκτάσει βραδύτερον ἐν συμπληρωματικῇ τεύχει ἡμῶν.

Ἐν τῇ συμπληρωματικῇ ἐκείνῃ τεύχει θέλομεν ὡσαύτως ἀναφέρει λεπτομερῶς περὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ σφισσόμενων ἐρασιῶν τῶν κτήσεων τῆς οἰκογενείας Πανᾶ (Καπιταί) ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαυαλέϊκα, ὡς καὶ περὶ τῆς δοξασίας ὅτι ἡ οἰκογένεια Πανᾶ κατὰ γένος ἐξ εὐγενοῦς ἰσπανικῆς οἰκογενείας De Panas, καταβούσης εἰς τὴν 'Ελλάδα μετὰ τοῦ Δέν 'Ιωάννου καὶ λαβούσης μέρος εἰς τὴν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν τῆς 7 'Οκτωβρίου 1571, καθ' ἣν κατεναυμαχίθη, ὁ 'Οθωμανικὸς στόλος. Πρὸς τιμὴν τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ, ὡς λέγεται, ἔλαβε καὶ ἐν χωρίῳ ἐν 'Ισπανίᾳ τὸ ὄνομά τῆς, κληθέν Dellos Panados.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἔτι χρόνων βλέπομεν τοὺς Ἑπτανησίους, καὶ δὴ τοὺς Κεφαλλήνας, αἰείποτε συναγωνιζομένους ἔρρωμένως παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ἐκάστοτε βαρβάρων ἐπιδρομῶν, οἵτινες κατέκλυσαν ἀλληλοδιαδόχως κατεργημένους τὰς θαλασσάς ἐλληνίδας χώρας.

Ἐν Τρωάδι ἔτι, ὑπὸ τὸν Ὀδυσσεά, συνήργησαν οἱ «μεγάθυμοι Κεφαλλῆνες» ὡς ἀποκαλεῖ αὐτοὺς καὶ ὁ Ὅμηρος (1), εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου ἐν Πλαταιαῖς (2) (497 π. Χ.) κατὰ τοῦ Μαρδονίου ἡγουμένου τοῦ Περσικοῦ χειμάρρου, βραδύτερον μετὰ τῶν Αἰτωλῶν ἐναντίον τῶν Ρωμαίων, ἐπενεγκόντες αὐτοῖς διὰ τοῦ ναυτικοῦ των μεγίστην βλάβην, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Λίδιος (3), ἐξ οὗ καταγανακτήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τῶν Κεφαλλήνων, ἅμα τῇ καταστολῇ τοῦ κινήματος ἐξήρσαν ἐκ τῆς συναφθείσης συνθήκης μόνον τὴν Κεφαλληνίαν (4). Ὡσαύτως ἡγωνίσθησαν οἱ Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Δὸν Ἰωάννην εἰς τὴν ἐν Ναυπάκτῳ (5) κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν γενομένην ναυμαχίαν (7 Ὀκτωβρίου 1571), καθ' ἣν κατεστράφη ἅπας ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος. Μετέπειτα δ' ἔλαβον ἀλληλοδιαδόχως μέρος εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ (6) πολιορκίαν (1684) κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κατάκτησιν τῆς Λευκάδος (1684), ἐπὶ Μοροζίνῃ (7) (1686-87), εἰς τὰς διαφόρους πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν ἔτεσι 1715, 1716, 1717, 1769 (8), 1821-28 κλ., ἐπιδείξαντες αἰείποτε γενναϊότητα ἀπαράμιλλον καὶ ἀστείρευτον φιλοπατρίας πηγῇν.

(1) Ὅμηρου Ἰλιάς Β. — (2) Πρόδοτος βιβλ. 6' καὶ Ἱστορ. Κεφαλληνίας (ἐκδόσεις 1887) Μαρίνου Πινιατάρου. — (3) Titi Livii, 37 XI II. — (4) Titi Livii, 38. XI 7-8 «Cephalania extra pacis leges esto». — (5) Ἱστορ. Ἀπομν. Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Κωνστ. Μεταξά (ἔκδοσις 1878) σελ. 10. — (6) Locatelli Stor. della guerra Veneta in Levante. — (7) Ἱστορ. Κεφαλλ. Μαρίνου Πινιατάρου. — (8) Βιογρ. ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας Ἀνθίμου Μαζαράκη (ἔκδοσις Βενετίας 1848).

Ἦδη πρὶν ἢ περάνωμεν τὸ παρὸν ἔργον, θεωροῦμεν ἐπάναγκας ὅπως ἐξάραμεν ὁλῶς ἰδιαζόντως ἔτι ἐξ ἀπάντων τῶν — κατὰ τῆς τυραννίας τῆς Ἡμισελήνου — ἐξαναστάντων Ἑλλήνων, **ἐξαιρετικῶς** οἱ Ἑπτανήσιοι συνέδραμον τὸν Ἑθνικὸν Ἀγῶνα πάσῃ θυσίᾳ ἀνευ οὐδενὸς ἀπολίτως ἀτομικοῦ συμφέροντος. Διότι, καθ' ὃν χρόνον ἐδηγύοντο καὶ κατεδυναστεύοντο τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνικοῦ Γένους παντοιοτρόπως ὑπὸ τῶν, καθ' ἀπάσας τὰς διεθύνσεις διασχιζόντων αὐτὰ βαρβαρικῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰσλάμ, ἐν ᾧ χρόνῳ ἀπῆγοντο σωρηδὸν πρὸς ἀτίμωσιν καὶ πόλῃσιν αἱ παρθένοι αὐτῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐφονεύοντο οἱ ὑπόδουλοι Ἑλληνικοὶ πληθυσμοί, ἀδικαιῶτως γένους καὶ ἡλικίας, ἀτιμωρητῇ, δημευομένων τῶν υπαρχόντων των ἄνευ λογοδοσίας τινὸς καὶ ἐν γένει κατήστατο ὁ βίος τῶν σφισμένων ἐκ τῆς Δαμοκλείου τῶν Ἀγερῶν σπάθης ἐντελῶς ἀδίωντος καὶ εἰς τὸ ἑπαινον ἀφόρητος οἱ Ἑπτανήσιοι τοῦναντίον (1) — ὡς ἀποτελοῦντες τὸ Ἰονικὸν Κράτος (2) — ἔξω

(1) Ἱστορ. Δοκ. Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἰω. Φιλήμονος (ἔκδοσις 1860) τόμ. Α' σελ. 64 στίχ. 26-29 ἐνθα ἀναφέρεται ὅτι «Ἄλλ' ἐνθ' οἱ Ἴόνιοι Ἑλληνας ἐμάχοντο καὶ ἐθυσίζοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος διὰ τσακίτης τιμῆς καὶ ζήλου. » ἀπ' ἑτέρου ἡ Ἰονικὴ [Βρετανικὴ] διοίκησις προέγραψε διὰ πολλῆς σκληρότητος αὐτοὺς καὶ ἐδήμειε τὰς περιουσίας. Ὅρα τοῦ αὐτοῦ ἔργου τόμ. Α' σελ. 404. — Ἡ δὲ Ἰστ. Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Σπ. Τρικούπη (ἔκδοσις Γ' 1888) ἀναφέρει ἐν τόμ. Α' σελ. 234 στίχ. 20-24 ὅτι «... καὶ ἔμως οὐδ' αὐτῇ ἢ πρῶτῃ οὐδ' ἄλλαι μεταγενέστεραι τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἵσχυον νὰ μεταβάλωσι τὸ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων φρόνημα τῶν Ἰόνων [Ἑπτανησίων], ὃν δ' ἐφύλαττεν ὁ ζήλος ἔμεινε » διακαὴς μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος ἐν μέσῳ ἀπειλῶν, δημεύσεων, καταδιώξεων «καὶ τιμωριῶν». Τουτέστιν ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις προσεπάθει διὰ παντὸς θεμελιῶν καὶ ἀθεμίτου μέσου νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Ἑπτανησίους ν' ἀπόσχωσι τοῦ Ἰεροῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀγῶνος. Ὅρα καὶ ἐπίσημον Ἰόνιον Ἐφημερίδα, Ἰουλίου 1821 ἀριθ. 186.

(2) Κατόπιν ἀπείρων περιπετειῶν ἃς ὑπέστησαν αἱ Ἴονιοι νήσοι, περιήλθον βαθμηδὸν εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν. — Πρώτῃ δὲ παρ' ἡ Κέρκυρα (8 Μαΐου 1386). — Βραδύτερον συνέταξεν ὁ Μοροζίνης τὴν ἐκδομίσαν αὐτῶν. Τῇ 1797 παρεχωρήθησαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφορμίου εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὅρα γανώθησαν ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου διὰ τοῦ ἐκ Μεσολογγίων ἀπὸ τῆς Νοεμβρίου 1797 διατάγματός του. Τὴν 20 Φεβρ. 1799 παρεδόθησαν τοῖς συμμάχοις Ῥώσοις καὶ Τούρκοις, τὴν δὲ 21 Μαρτίου 1800 ἐκλήθησαν «Πολιτεία τῶν Ἰονίων» ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ὑ. Πόλεως. Τῇ 14 Αὐγ. 1801 ἀφῆθησαν αὐτοκυβερνητοὶ. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν Τηλεσί (8 Ἰουλίου 1807) μεταξὺ Ρωσίας καὶ Γαλλίας συνομολογηθείσης συνθήκης παρεχωρήθησαν αὐταὶ τῇ Γαλλίᾳ, ἥτις

ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐνὸς τῶν μᾶλλον παπολιτισμένων καὶ φιλελευθέρων Ἑθνῶν τῆς ὑφηλίου, ὥστε διὰ τοὺς Ἑπτανήσιους δὲν ὑφίστατο συνεπὶς ἀπομικτὸν περὶ αὐτοσυντηρήσεως συμφέρον πρὸς ἐξέγερσιν (1), ἀλλ' ἀποκλειστικῶς ἀμυγῆς καὶ ξένος πάσης οἰασθήποτε ιδιοτελείας, ἀκραιφνὲς πατριωτισμὸς καὶ ἐνθερμος διακαὴς πόθος πρὸς ἀποκατάστασιν **ΜΙΑΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΥΧΑΙΜΟΝΟΥΣΗΣ ΚΡΑΤΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.**

Εὐχρηθῶμεν οὖν, ὅπως οἱ ἀπόγονοι τῆς Κεφαλληνείου οἰκογενείας Πανᾶ, βαδίσουν ἐπὶ τὰ τῶν προγόνων ἵχνη. Καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθόσον ἀκριβῶς τὴν σήμερον — ὁπότε περισφίγγεται ὁ Ἑλληνισμὸς πανταχόθεν, ὑπὸ τῶν ἀρπακτικῶς τάσεις ἐχόντων ξένων ἐπηλύδων, ὡς ἐν σιδηρῇ κλοιῷ τῶν ἐχθρῶν του πολλαπλασιαζομένων ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς Λερναίας Ὑδρας — ἔχει ἡ Πατρίς ὑπὲρ ποτε ἀνάγκην ἀφιλοκερδῶν καὶ ἀτρομῆτων ὑπερασπιστῶν.

ΤΕΛΟΣ

διετηρήσεν αὐτὰς ἐπὶ ἑπτὰ σχεδὸν ἔτη μέχρι τῆς 26 Ἰουνίου 1814. Ἡ Ἀγγλία παρέλαθεν αὐτὰς τὴν 30 Μαΐου 1814, διὰ δὲ τῆς εἰδικῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (9 Νοεμβρίου 1815) ἐκλήθησαν «Ἡνωμένα κράτη Ἰονίων νήσων». Τέλος διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 14 Νοεμβρίου 1863 (17 Μαρτίου 1864) παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ παραλαβὴ τῶν παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως ἔλαβε χώραν τὴν 2 Ἰουλίου 1864. Πρῶτος ἀγγλος ἀρμοστής τῶν Ἰονίων νήσων ἦτον ὁ Θωμᾶς Μαΐτλανδ καὶ τελευταῖος δὲ Θωμᾶς Στόρξ.

(1) Καθόσον ὁ ἱερός ἀγὼν τοῦ 1821—28 δὲν ἀφεώρα τὴν ἀποτίναξιν τῆς ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου Βρετ. ἐπικυριαρχίας, ἀλλὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν στενοῦσης λοιπῆς Ἑλλάδος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	σελ. ε'
Πρόλογος	
Μέλη τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ κτλ. συμμετεσχόντα εἰς τὸν ἱερόν ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα (1821—28)	7
Μάχη, πολιορκία, ἐφοδοὶ καὶ ἐκστρατεία, ὧν συμμετέσχον μέλη τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ (1821—28)	8
Προεπιστολή	9
Εἰσαγωγή	12
Ἡ μάχη τοῦ Αἰάλα	13
Ὁ Γεώργιος Σισίνης ἐξαίρων τὴν φιλοπατρίαν τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ	15
Συνέχεια	15
Ἡ μάχη τοῦ Πάτα καὶ ἡ προηγηθεῖσα ταύτης μάχη τῆς Πλάκας	17
Ἡ μάχη τοῦ Λουτρακίου παρὰ τὴν Βόνιτσαν	21
Σειρὰ ὀκτὶ Ἀγώνων	23
Ἐγγράφος διεξοδικὴ περὶ τοῦ Ἀγῶνος ἀφήγησις τοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ «1821—1828»	25
Ἡ δράσις τοῦ Ἡλία Π. Πανᾶ ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς βασιλείας Ὁθωνος Α' βασιλέως τῆς Ἑλλάδος	30
Ὁ Ἡλίας Π. Πανᾶς κατὰ τὴν Μεταπολίτευσιν καὶ ἐν τῇ Ἑθνοσυνελεύσει	37
Ἐπὶ Γεωργίου Α' βασιλέως τῶν Ἑλλήνων	43
Μέλη τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ λαδόντα μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης (1866—68 καὶ 1896—97) τῆς Μακεδονίας (1878) καὶ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (1897)	44
Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης (1866—68)	45
Ἡ ἐπανάστασις τῆς Μακεδονίας (1878)	45
Ἡ κατάληψις τῆς ἐπαναστατησάσης Κρήτης καὶ ὁ ἀπακολουθήσας Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος (1897)	46
Ἡ δράσις τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τῇ Ἐμπορείῳ κτλ.	47
Ἡ δράσις τῆς Οἰκογενείας Πανᾶ ἐν τῇ Κλήρῳ, ταῖς Ἐπιστήμῳ κτλ.	63
Παράρτημα περιέχον διάφορα ἱστορικὰ ἔγγραφα κτλ. κτλ.	α'
Ἄλλα παραπομπὰ	με'
Πίναξ ἐμφανίων τὴν κατ' οἰκογενείας διαίρεσιν τῶν Πανᾶδων μετὰ σημειώσεων	ν'
Ἐπίλογος	ξ'
Πίναξ περιεχομένων	ξδ'
Εἰκόνες	ξε'
Παραρράματα	ξζ'

ΕΙΚΟΝΕΣ

1) Ἡ ἐν Αἰῶν μάχη (1821). (Φωτοτυπικογραφία ἐκ λιθογραφίας τοῦ ἐν Βενετίᾳ λιθογρ. G. Corradini)	σελ. 1
2) Ἡλίας Π. Πανᾶς. Ἀγωνιστής, ταγμ. τῆς χωροφυλακῆς (Φωτοτυπικογραφία ἐκ φωτογρ. γενομένης τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του)	» 326'
3) Μιλτιάδης Ἡ. Πανᾶς. Οἰκονομικὸς Ἐπιθεωρητής. (Συλλογικογραφία)	» 52
4) Αἰκατερίνη Μιλτ. Πανᾶ. Θυγάτηρ τοῦ ἐν Βουκουρεστίᾳ διαπρέψαντος ὁμογενοῦς χειρουργοῦ Ἰμμ. Ν. Τριανταφυλλίδου (Φωτοτυπικογραφία)	» 566'
5) Ἀριστείδης Β. Πανᾶς. Ἱατρός. (Φωτοτυπικογραφία)	» 64
6) Φωκίων Ε. Πανᾶς. Ποιητής - Λόγιος (Φωτοτυπικογραφία)	» 67
7) Φωταῖος Ν. Πανᾶς. Ἱατρός - Ὁφθαλμολόγος (Φωτοτυπικογραφία)	» 766'
8) Μετάλλιον Φωταίου Ν. Πανᾶ (Φωτοτυπικογραφία)	» 77
9) Μνημεῖον » » » »	» 147'

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. στίχ.	σημ.	ἀντι	γράφει
9	3	1 χρυσῶν	χρυσῶν
21	1	1 καπετανᾶτον	καπετανᾶτον ἢ ὑπὸ τὴν σκέπην
24	6	Γάλλος	Ἰταλὸς
43	22-23	ἐκόςμει μόνον τὸ ἀργυροῦν	ἐκόςμει μόνον, τὸ ἀργυροῦν
		Ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος.	Ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος καὶ ὁ ἀργυροῦς Σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος.
46	5	Ἑλληνοτουρκικὸς	Ἑλληνοτουρκικὸς
53	2	2 νὸ	τὸ
60	9	ἀφανισθῆται τὸ... (1)	
62	8	3 (Μινέττου)	(Ἀλεξάνδρατου)
63	16	Χάλη	Χάλη
64	13	ὡς π. χ. ὑπὸ	ὡς π. χ. τὸ ὑπὸ
71		1 ὀθωμανιστ	ὀθωμανιστ
74	28	ὅστις ἐχρημάτισε	χρηματίσας
13'	3	Παραρτ. κατὰ	κατὰ τὴν

Εἰς ὀλίγα δὲ ἀντίτυπα παρεισέφουσαν τὰ ἐξῆς δύο παροράματα ἐν τῷ παραρτήματι :

Ἐν μὲν σελ. ια' εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1505 ἔγγραφον ἐτέθη ἡ χρονολογία 1832 ἀντὶ τῆς ὁρθῆς 1833· ἐν δὲ σελ. ιβ' εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7663 ἔγγραφον ἐτέθη 1833 ἀντὶ τῆς ὁρθῆς 1832.

Ἐνθα δὲ γέγραπται Καλύδια Μιχγγίτικα νὰ διορθωθῇ εἰς Καλύδια Μιγγίτικα.

Ἐξεδόθη πρό τινος τὸ ἀριστουργηματικὸν μυθιστόρημα «**Φρενοκομεῖον ἢ Οἶκος;**» τοῦ περιωνύμου Ρώσου συγγραφέως καὶ κοινωνιολόγου F. W. Dostojewski. (Μετάφρασις Μενελ. Μ. Πανᾶ) ἐκ 14 τυπ. φύλ. εἰς 8^{ον} μέγα σχῆμα, ἐπὶ καλοῦ χάρτου καὶ πωλεῖται εἰς τὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἀντὶ δραχ. 2 ἐν Ἀθήναις, 2,30 ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ φρ. χρ. 2 ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ (ἐλεύθ. ταχυδρ. τελῶν).

ΤΙΜΑΤΑΙ

~~Ἐν μὲν τῷ Ἐσωτερικῷ Δραχ. 2.~~
~~Ἐν δὲ τῷ Ἐξωτερικῷ Φρ. χρ. 2.~~

ΠΡΟΣΕΧΩΣ ἐκδοθήσονται :

«**Ἐκατὸν παιδικὰ διηγήματα**» (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετάφρ. Μενελ. Μ. Πανᾶ).

«**Ein und vierzig Erzählungen**» (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μετάφρ. Μενελ. Μ. Πανᾶ.)

«**Ποιήσεις ἀνέκδοτοι**» (ἐρωτικά, θρηνηδία, θούρια καὶ λυρικά) τῷ Μενελ. Μ. Πανᾶ.

«**Ἐκθεσεις**» τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἡλ. Π. Πανᾶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀνωμαλίας καὶ αἰκισίας τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1833-1856. Μ. Μ. Πανᾶ.

«**Περὶ τῆς ἐν γένει ὁράσεως κλπ.**» τοῦ Μιλτ. Ἡ. Πανᾶ μέχρι τοῦ 1905. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐθεντικῶν ἐγγράφων, ὑπὸ Μ. Μ. Πανᾶ.

«**Ὁ Τροχόδρομος**» ἐκ τοῦ πραγματικοῦ, (ἔργον Μενελ. Μ. Πανᾶ) κλπ. κλπ. κλπ.

